

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 1. szám

2004. január

Halál a reptéren

2000. december 18-án egy külföldi férfi a Magyarországról való kiutasításának hatósági kényszerrel történő végrehajtása (kitoloncolása) során Ferihegy nemzetközi repülőtéren elhunyt. Ezzel kapcsolatosan az ombudsmanhoz panaszt nyújtottak be, mert bár a férfi nigériai állampolgár volt, az idegenrendészeti hatóság mégis a Kameruni Köztársaságba kívánta őt kitoloncolni.

A BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) adatai szerint a külföldi 1998. október 25-én, egy hajón hagyta el Kamerun Douala városát, ahonnan Jugoszláviába utazott. A férfi 1999. február 19-én éjjel, embercsempészek segítségével, általa ismeretlen helyen, vízum, az állampolgársága, illetve személyazonossága igazolására alkalmas úti okmány nélkül, illegálisan lépte át a magyar-jugoszláv államhatárt. Az egyik embercsempész Budapestre szállította őt, ahonnan 1999. február 22-én, egy számára ismeretlen, fekete bőrű férfitől kapott pénzen vonattal Debrecenbe utazott. Itt jelentkezett a Menekültügyi és Migrációs Hivatal befogadóállomásán, és 1999. február 25-én menedékkérelmet terjesztett elő.

Ütlevél, személyazonosság igazolására alkalmas okirat hiányában a menekültügyi hatóság mind a külföldi személyi adatait, mind kameruni állampolgárságát a nyilatkozata alapján rögzítette. A külföldi menekültként való elismerését a hatóság 1999. április 22-én kelt határozatában megtagadta. Ez ellen a férfi felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Fővárosi Bíróságon, majd pedig a Legfelsőbb Bírósághoz fordult. A Legfelsőbb Bíróság 1999. december

7-én kelt végzésében az elsőfokú bíróság végzését jóváhagyta, mondván, a menekültek helyzetéről szóló genfi egyezmény alkalmazásához az „szükséges, hogy a kérelmező bizonyítsa személyazonosságát az eljáró hatóság számára a politikai állapotok, az üldöztetéstől való megalapozott félelem megítéléséhez, továbbá igazolja vagy valószínűsítse az üldöztetéstől való félelmének megalapozottságát”. Mivel a férfi „sem személyazonosságát, sem politikai indíttatású üldöztetését nem tudta sem bizonyítani, sem valószínűsíteni a menekültügyi eljárás során”, a kérelmet elutasították.

A menedékkérelmet jogerős elutasítását követően a férfira az idegenrendészeti jogszabályokat kellett alkalmazni, vagyis addigi szálláshelyét, a debreceni befogadóállomást el kellett hagynia. 2000. február 29-én kelt határozatában a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Osztálya (idegenrendészeti hatóság) megállapította: a férfi a beutazás szabályait megszegte, továbbá érvényes útlevél és tartózkodási engedély nélkül él az országban, tartózkodása a közbiztonságot sérti, illetve veszélyezteti. A külföldit ezért kiutasították az országból, és kötelezték, hogy Magyaror-

A TARTALOMBÓL:

- Magyar adomány
- Migráció és/vagy kettős állampolgárság
- Önnek 1% – de a menekülteknek többet jelent
- Kivándorlók kalandos szökései

szágot Budapest-Ferihegy határátkelőhelyen keresztül hagyja el, sőt az ország elhagyásának időpontjától kezdődő egy évre beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el vele szemben. Az idegenrendészeti hatóság a közrend megóvása érdekében elrendelte a kiutasítás kitoloncolással történő végrehajtását, amit a kiutazás feltételeinek megteremtéséig felfüggesztett. *A kitoloncolás elrendelésével szemben jogorvoslatot nem lehetett előterjeszteni.*

A kitoloncolás végrehajtásáig elrendelték a férfi kijelölt helyen való tartózkodását, amelynek helyszínéül a Nyírbátori Határőr Igazgatóság közösségi szállását (közösségi szállás) jelölték ki. Személyazonosságának megállapításáig a szállást csak rendkívüli méltánylást érdemlő esetben, a fenntartó idegenrendészeti hatóság engedélyével hagyhatta el. A határozat ellen 2000. május 5-én a külföldi magyar állampolgárságú jegyese felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Nyírbátori Városi Bíróságnál. Sérelemzte, hogy az általa – közjegyző előtt – tett befogadó nyilatkozat ellenére társának a közösségi szálláson kell élnie. *A bíróság a kérelmet elutasította.*

2000. július 17-én a közösségi szálláson tartózkodó külföldi – jogi képviselője útján – bemutatva a Kameruni Köztársaságban francia nyelven kiállított, fényképes személyazonossági igazolványát. Miután személyazonosságát igazolta, az idegenrendészeti hatóság a kötelező tartózkodási hely kijelöléséről szóló határozatát módosította: a férfi a közösségi szállásról korlátozás nélkül eltávoztatható, azonban a kitolonco-

Adósok migrációja az EU-ban?

A kormány rendeletben szabályozta az EK tagállamai között az adóbehajtási jogsegélyt (7/2004. (I. 22.) kormányrendelet). A csatlakozást követően a legalább 1500 eurós összegű követelések teljesítése érdekében az adóhatóságok egymás között adatokat cserélnek, illetőleg az adóbehajtás elősegítésére egymással kapcsolatba lépnek. Ha az APEH Központi Kapcsolattartó Irodája, amelyen keresztül folyik a jogsegély, például arról szerez tudomást, hogy az adózónak vagy az adó megfizetésére kötelezhető embernek vagyontárgya van egy harmadik személy birtokában, még erre vonatkozóan is azonnal adatokat továbbíthat a behajtás érdekében. Nem érdemes tehát az adósoknak, adómegkerülőknél bujdosniuk, mert az adóhivatal keze messzire elér, bekasszírozza a tartozást, majd átutalja a megkeresést küldőnek.

lás feltételeinek megteremtéséről szóló értesítés és a kiutazás végrehajtása közötti időben már nem.

2000. október 20-án a külföldi újabb kérelmet nyújtott be a menekültügyi hatósághoz, és személyazonosságának igazolására hivatkozva, korábbi kérelme, illetve annak indokai változatlan fenntartása mellett, a menedékjogi eljárás ismételt lefolytatását, illetve menekültként vagy befogadottként való elismerését kérte. A debreceni menekültügyi ügyosztály 2000. november 8-án kelt levelében érdemi vizsgálat nélkül utasította el a kérelmet. Az elutasítás indokaként a menekültügyi hatóság arra hivatkozott, hogy a férfit nem a személyazonosságát igazoló okmányok, hanem a menekültek helyzetére vonatkozó, 1951. július 28-án elfogadott genfi egyezményben megjelölt okok hiányában nem ismerte el menekültként. Úgyében az eljárás a Legfelsőbb Bíróság végzésével 1999 decemberében már lezárult. Miután az ismételt kérelemben új menekülési okok nem szerepeltek, így az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény [Áe. 73. § (2) bek.] értelmében, ugyanabban az ügyben, azonos tényállás mellett, új eljárás sem indult.

A férfi 2000. december 15-én értesült arról, hogy a BÁH a hazatéréséhez szükséges okmányokat beszerezte, és kitoloncolását 2000. december 18-án fogják végrehajtani. A döntést szóban kihirdették, de az érintett a határozat átvételét megtagadta. December 17-én, késő éjszaka hozták el őt a közösségi szállásról, hogy a Budapest-Ferihegyről 06.50-kor induló Budapest–Brüsszel–Douala járatral kitoloncolják. Miután tíz személy közreműködésére volt szükség ahhoz, hogy a 30 éves, körülbelül 188 cm magas, izmos testalkatú, erősen kapálódzó férfit a szállító gépkocsiban elhelyezzék, a kezeit még a közösségi szálláson megbilincselték.

A férfi és az őt kísérő két rendőr 2000. december 18-án hajnali fél kettőkor érkezett a repülőtérre. A parkoló gépkocsiban várakozó külföldit 5 óra 10 perckor kiszállították a járműből, majd az ORFK Készenléti Rendőrség által a külföldi Kamerunig kísérésére és felügyeletére kijelölt két rendőr közreműködésével a 2B terminál épületébe, az 1-es számú útlevelező pult-hoz vezették. A kiabáló, a rendőrséget hol magyarul, hol angolul szidalmazó férfit az ORFK Repülőtéri Biztonsági Szolgálat utasbiztonsági helyiségébe kísérték, ahol a csuklóján lévő fémbilincset levették. A külföldi ruházatának átvizsgálását követően, a fémkereső kapu előtt a külföldi erőszakossá vált, menekülni próbált. A rendőrök az egyik aszatra kényszerítették, szjabinlincsel előbb a kezeit, majd néhány

perccel később a két lábát is megbilincseltek. A kézbilincs feltételét követően a BÁH munkatársa a légitársaság magyarországi képviselőjének kíséretében felment a fedélzetre, a férfi magatartásáról tájékoztatta a kapitányt, aki úgy döntött, hogy a gépen öt perccel a többi utas beszállását megelőzően foglalja el a helyét. Közben a már mozgásképtelen, kiabáló és öngyilkossággal fenyegető külföldit a rendőrök egy csomagszállító kézikocsira tették, és a tranzitváróba tolták. A repülőgép ajtajánál a lábbilincset eltávolították, így a külföldi saját lábán jutott be az utastérbe. A repülőgépen a Készenléti Rendőrség munkatársai közrefogták, vagyis a középső ülésen kapott helyet. Miután a fedélzeten sem maradt csendben, ráadásul még testi kényszer alkalmazásával sem lehetett őt ülve tartani, a pilóta a férfi elszállítását – a gép személyzetének és a légitársaság magyarországi képviselőjének jelenlétében – megtagadta. Az utasok beszállítása csak azt követően kezdődött, hogy a férfi, a rendőrök és a BÁH munkatársa elhagyta a gép fedélzetét.

A kiabáló, a rendőröknek csak vonakodva engedelmeskedő külföldit a terminál épületébe kísérték, ahol a fémkereső kaput elhagyva, az ORFK Repülőtéri Biztonsági Szolgálat szolgálati folyosójára tuskolták. Az „utasbiztonsági pihenő” szolgálati helyisége előterében az „ellenállás leküzdése végett” a Készenléti Rendőrség munkatársai a férfit a falhoz nyomták. Ő a testi kényszer hatására fekvő testhelyzetben a kövezetre került. Miközben a rendőrök a földön fekvő, rúgkapáló lábát szigetelőszalaggal átkötötték, megbilincseltek és a lábait lenyomva tartották. Amikor a rendőrök a férfi váratlan eszméletvesztését észrevették, azonnal orvost hívtak, s a ruházatát meglazították, a gerincét – a tarkó tájékán – hideg vízzel locsolták. A körülbelül öt perccel belül a helyszínre érkező repülőtéri ügyeletes orvos a légút vizsgálatát követően szívmasszázst alkalmazott, azonban 6 óra 50 perckor már csak a halál tényét tudta megállapítani. Kiállította a halottvizsgálati bizonyítványt. *Az okmány szerint a halál körülményei tisztázatlanok.*

A SOTE Igazságügyi Orvostani Intézetében már a haláleset napján elvégezték a holttest boncolását. A szakértői vélemény szerint a külföldi *balála természetes úton*, a nyitott pitvari sóvény következtében létrejött idült szívútlenség, jobbszívfél-elégtelenség miatt állott be. A halál adott időpontban való beálltát a kezdődő felső-alsó légúti hurut is elősegíthette. A holttesten igen csekély, hámphorzsolásos jellegű sérülések voltak, amelyek önmagukban nyolc napon belül gyógyultak volna, a halállal okozati összefüggésbe nem

hozhatók. A boncolás „megragadásra, dulakodásra” utaló elváltozást nem észlelt.

A következő napon a külföldivel szembeni rendőri intézkedések miatt a Magyar Helsinki Bizottság feljelentést tett a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatalnál. A 2001. január 19-én kelt nyomozást megtagadó határozatában a nyomozóhivatal megállapította, hogy a külföldi „kitoloncolásának végrehajtása, illetőleg az ennek során alkalmazott szükséges és indokolt mértékű testi kényszer, és nevezett természetes módon bekövetkezett halála között okozati összefüggés nem áll fenn”, vagyis az eljárás bűncselekmény elkövetésének alapos gyanújára utaló körülményt nem tárt fel. A szervezett panasszal fordult a Fővárosi Főügyészséghez, mert ha egy rendőri intézkedés során meghal valaki, az önmagában elegendő ok arra, hogy az ügyben nyomozást rendeljenek el. Másrészt a külföldi halálának okára vonatkozó orvosi dokumentáció is hiányos volt.

A fővárosi főügyész 2001. március 5-én kelt határozatában a panaszt elutasította, ugyanis a nyomozóhivatal megalapozottan döntött arról, hogy a külföldivel szemben intézkedő rendőrök nem követtek el bűncselekményt. A halál okát illetően a főügyész nem vitatta, hogy az eljáró szakértők csak a férfi testén lévő „külsérelmi nyomokat vizsgálták, azt nem, hogy a rendőri intézkedés okozati összefüggésbe hozható-e a sértett halálával. Nem merült fel adat arra, hogy az intézkedés jogszerűtlen lett volna, a megengedett mértéket túllépte volna, a rendőrök ugyanakkor az elhunyt betegségről nem tudtak, így felelősségük a sértett halálával kapcsolatban fel sem vethető”. *A határozat ellen további panaszt nem lehetett benyújtani.*

Az eltűnt személyek felkutatásának és a rendkívüli halálesetek kivizsgálásának rendjéről szóló 23/1994. (X. 26.) BM rendelet 2. § (1) bekezdése értelmében a Magyarországon bekövetkezett rendkívüli haláleset kivizsgálásáról a rendőrség gondoskodik. A rendőrség eljárására az Áe. szabályait kell alkalmazni. A külföldi halálának körülményeit a BRFK V. Kerületi Rendőrkapitányság Rendkívüli Haláleseti Osztálya vizsgálta. Az eljárás bűncselekményre utaló adatot nem tárt fel.

A 2001. január 16-án kelt első fokú államigazgatási határozat ellen a férfi magyar jegyese fellebbezett. A fellebbezésben egyrészt azt kifogásolta, hogy az „örjögő” külföldi miért nem részesült hamarabb orvosi ellátásban, másrészt aggályosnak találta, hogy a külföldi elhalálozásában a légúti megbetegedés szerepet játszott volna, és felvetette annak lehetőségét, hogy a haláleset más külső behatások, így

például könnygáz-spray szabálytalan használatának eredménye lehet.

A fellebbezés eredményeként a BRFK Életvédelmi Osztálya az első fokú határozatot megsemmisítette, és 2001. március 2-án az V. Kerületi Rendőrkapitányságot új eljárásra kötelezte. Az új eljárásban kirendelt igazságügyi orvos szakértő szerint megalapozatlan volt a boncoló orvosok szakvéleményében szereplő megállapítás, miszerint a légúti hurut a halál beálltát elősegítette. A férfi halálának közvetlen oka a jobb szívfél elégtelensége következtében kialakult heveny keringés-légzés leállás volt, vagyis természetes okból halt meg. Bűncselekményre utaló adatot az új eljárás sem tárt fel.

A jegyes a 2001. április 3-án kelt új első fokú határozat ellen is fellebbezett. A fellebbezés utal arra, hogy a repülőtérén – így például az ORFK Repülőtéri Biztonsági Szolgálat szolgálati folyosóján – működő biztonsági kamerák rögzítették, hogy a külföldivel mi történt, ezért a tényállás tisztázása érdekében a felvételek beszerzését indítványozta. A 2001. május 10-én kelt másodfokú határozatában a BRFK megállapította, hogy az első fokú hatóság az új eljárásban már kellőképpen tisztázta a tényállást, ezért a megtámadott határozatot változatlan formában fenntartotta, mivel több szerv „egymástól – és a rendőrségtől is – külön vizsgálta a halálesetet, és mulasztást egyikük sem állapított meg”. Az új eljárásban beszerzték a „Fővárosi Főügyészség, a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatal, a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság és a Készenléti Rendőrség” vizsgálati anyagait, és megállapították, hogy a külföldivel szembeni rendőri intézkedés jogszerű volt. Az új eljárásban kirendelt igazságügyi orvos szakértő szerint idegenkezűsége utaló gyanú nem merült fel. A Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatal a kényszerítő eszközök alkalmazását jogszerűnek minősítette, ezért megtagadta a nyomozást. A külföldivel „szemben alkalmazott kényszerítő eszközök alkalmazása tényként értékelendő és jogszerű volt”; a „fellebbezésben említett repülőtéri kamerákkal rögzített filmfelvétel elemzése és értékelése nem feladata az államigazgatási eljárásnak”.

A jegyes a jogerős államigazgatási határozat ellen bírósághoz fordult. A keresetlevél egyszerű orvosi indokokkal próbálta azt igazolni, hogy a férfi nem természetes okból, hanem a rendőri kényszerintézkedés következtében halt meg. Másrészt a repülőtéri kamerák által rögzített filmfelvételek beszerzésének elutasítása kapcsán arra hivatkozott, hogy az Áe. 26. § (1) bekezdése értelmében a közigazgatási szerv köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. A jegyes álláspontja szerint a BRFK

Életvédelmi Osztálya az Áe. idézett rendelkezésében előírt kötelezettségét megsértette azzal, hogy a tényállás tisztázásához szükséges filmfelvétel beszerzésétől és elemzésétől elzárkózott. A bíróságtól a másodfokú határozat hatályon kívül helyezését és új eljárás lefolytatására szóló utasítást kérte.

A bíróság 2003. május 13-án kelt ítéletében a keresetet elutasította. Az igazságügyi orvos szakértő meghallgatását követően a bíróság megállapította, hogy a „rendőrök által alkalmazott kényszerintézkedés semmiféle kapcsolatban nem állt a bekövetkezett halállal. A megvalósult kényszerintézkedést egy egészséges ember minden esetben túlélte volna”, a „rendőrök kényszerintézkedése nem volt összefüggésben a halál bekövetkezésével”. Az említett filmfelvételről a bíróság az ORFK Repülőtéri Biztonsági Szolgálatához fordult, amelynek vezetője azt válaszolta, hogy miután „a képanyag sem szabálysértésre, sem bűncselekményre utaló adatot nem tartalmazott, arra az eljáró szerv nem tartott igényt”. Így azt a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 42. § (2) bekezdése alapján, az esemény időpontjától számított hat hónap elteltével, megsemmisítették. Ítélete indoklásában a bíróság eljárásjogi szabálysértésnek minősítette azt, hogy a BRFK Életvédelmi Osztálya nem szerezte be a külföldivel szembeni rendőri kényszerintézkedésről készült filmfelvételeket, ami azonban „nem olyan súlyos, amely a határozat hatályon kívül helyezését tenné indokolttá”. A bíróság álláspontja szerint a képanyagot utólag már nem lehet beszerezni, így a bíróság az államigazgatási határozat hatályon kívül helyezése esetén sem kötelezhetné a BRFK Életvédelmi Osztályát arra, hogy a történeteket a filmfelvétel megtekintése alapján újból értékelje. Miután a jegyes a videofelvételekkel nem tudta alátámasztani azt, hogy a külföldi halála esetleges rendőri túlkapás miatt következett be, így azt sem tudta megdönteni, hogy a halál nem természetes ok következménye. Az ítélet ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Az ombudsman nem vizsgálhatta a halál okát vizsgáló, folyamatban lévő eljárásokat, sem a bíróság, ügyészség döntését. Ugyanakkor szem előtt tartotta, hogy 1998. szeptember és 2001. május között Ausztriából, Belgiumból, Németországból, Franciaországból, Olaszországból és Svédországból történő kitoloncolás során összesen tíz személy elhalálozott, továbbá azt, hogy az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 2002. január 22-én elfogadta az „Emberi jogok, valamint a biztonság és az emberi méltóság tiszteletben tartásával végrehajtott kiutasítási eljárások” című ajánlását.

A vizsgálat során kitértek arra, vajon az állítólagos származási országba ter-

vezett kitoloncolás okozott-e alkotmányos visszásságot. Az országban tartózkodó külföldi személyazonosságát és állampolgárságát az arra jogosult külföldi hatóság által kiállított érvényes úti okmány igazolja, de ennek hiányában a személyi adatokat más okirat is igazolhatja. Ha valaki sem úti okmánnyal, sem a személyazonossága igazolására alkalmas más okirattal nem rendelkezik, személyi adatai és állampolgársága tekintetében – az Áe. 27. § (1) bekezdése alapján – a nyilatkozata az irányadó. Ez azt jelenti, hogy a külföldi állampolgárt magyarországi tartózkodása alatt a különféle hatósági – így például a menedékjogi vagy az idegenrendészeti – eljárásokban az általa közölt információk alapján azonosítják. Mivel a férfi kameruninak vallotta magát, a hazatérését előkészítő hatóságnak először azt kellett tisztázni, hogy őt a Kameruni Köztársaság az állampolgárának tekint-e, illetve hajlandó-e visszafogadni. Miután a Kameruni Köztársaság az érintettet állampolgárának elismerte, a hazatéréséhez szükséges úti okmányokat kiállította, és mert nem merült fel a kínzás, üldöztetés veszélyére jelzés, *nem okozott alkotmányos joggal összefüggő visszásságot, hogy az idegenrendészeti hatóság az érvényes úti okmánnyal nem rendelkező külföldit az általa származási országaként megnevezett államnak a határáig kívánta kitoloncolni.*

A kitoloncolás egyik formája volt, amikor valakit a magyar államhatáron túlra kellett kiutaztatni, légi úton. A 9/1994. (IV. 30.) BM rendelet értelmében légi toloncra az elrendelő hatóságnak az ORFK-nál kellett javaslatot tennie, és annak megszervezése, illetve végrehajtása szintén az ORFK hatáskörébe tartozott. A BÁH 2000. január 1-jei felállításától kezdődően a légi toloncot a BÁH, illetve az ORFK Készenléti Rendőrség kísérő, őrzési feladatokra kijelölt munkatársai hajtották végre, ám a hatóságoknak a kiutaztatás megszervezésével, illetve előkészítésével kapcsolatban – különösen az érintett személy szállításával összefüggő – feladatai rögzítése mellett a légi tolonc végrehajtásának módjára vonatkozóan semmiféle jogszabályi rendelkezés nem volt hatályban. Ezen a 2002. január 1-jén hatályba lépett 2001. évi XXXIX. törvény és végrehajtási rendeletei sem változtattak. A helyszíni bejárás tapasztalatai szerint a légi tolonc végrehajtása három szakaszra osztható. Az első a kitoloncolás megszervezése (úti okmányok és a menetjegy beszerzése, a repülőgépen kísérő személyek kijelölése). Az időközben hatályba lépett 170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet szerint ezek a feladatok és a kitoloncolt személy külföldi hatóságoknak ▶

történő átadása a BAH hatáskörébe tartozik. Amennyiben indokolt, a végrehajtás igénybe veheti a rendőrség közreműködését. A Parlamenti Közgyűlés ajánlása szerint a tagállamoknak jogszabályban kell biztosítaniuk, hogy a kíséret tagjai megfelelően képzett – különösen mediációra, illetve a stresszhelyzetek kezelésére felkészített, nyelvtudással rendelkező és az adott kultúrát ismerő – személyek legyenek. Arról, hogy a hivatal munkatársát, illetve a közreműködő rendőroket milyen szempontok alapján kell kiválasztani, sem a külföldi halálesetének időpontjában, sem a helyszíni bejárásakor hatályos jogszabályok nem rendelkeztek.

Az eljárás második szakasza akkor kezdődik, amikor a kitoloncolandó személyt a légi tolonc időpontjáról tájékoztatják. A Parlamenti Közgyűlés ajánlása értelmében a kitoloncolásra váró személyt legkésőbb az utazás megkezdését megelőző harminchat órával tájékoztatni kell annak időpontjáról, a célállomásról, a szállítás módjáról, továbbá arról, hogy kísérettel fog utazni. Az említett körülményről sem a külföldi halálesetének időpontjában, sem a helyszíni bejárásakor hatályos jogszabályok nem rendelkeztek. A vizsgált esetben a tájékoztatás három nappal az utazás előtt megfelelt a Parlamenti Közgyűlés ajánlásában megfogalmazott elvárásnak. Ez az eljárási szakasz akkor ért véget, amikor a kitoloncolásra váró személyt Ferihegy nemzetközi repülőterén, a BAH kíséretet ellátó munkatársának, illetve a rendőröknek átadták. Arra vonatkozóan, hogy a kitoloncolásra váró személyt a tartózkodási helyéről milyen körülmények között kell a repülőterre szállítani, sem a külföldi halálesetének időpontjában, sem a helyszíni bejárásakor hatályos jogszabályok nem rendelkeztek. Ennek az eljárási mozzanatnak a végrehajtási módjáról a Parlamenti Közgyűlés ajánlása sem tett említést.

Az eljárás harmadik szakasza a tényleges kiutaztatás. Ez akkor ér véget, amikor az érintettet a célállomás szerinti állam repülőterén az illetékes hatóság képviselőinek átadják. A helyszíni bejárás során meghallgatott személyek elmondása szerint „csoportos” légi tolonc, amikor a kiutaztatás valamely – esetleg több egymáshoz viszonylag közel eső – célállomáshoz közlekedő, kifejezetten az említett célra bérelt légi járművel történik, a BAH felállítása óta nem volt. A kiutaztatásra valamely menetrend szerint közlekedő légi járatot vesznek igénybe. (Például a helyszíni bejárásakor éppen két albán nőt és egy férfit toloncoltak Tiranába, akiket két női és egy férfi rendőr kísért a Nagykanizsai Határőr Igazgatóság Idegenrendészeti Köz-

pontjából, továbbá a BAH munkatársa. Mindannyian polgári ruhát viseltek, lőfegyver, könnygáz-spray, gumibot vagy fémbilincs sem a rendőröknel, sem a BAH munkatársánál nem volt, ezeket tilos felvinni a fedélzetre. Az esetleges váratlan ellenállás leküzdése céljából mindössze néhány műanyag „szíjbilincs” van a kézitáskájukban. A szállítás előtt a határőr-igazgatóság orvosa a nőkről igazolásokat állított ki, miszerint a kitoloncolás alatt álló személyek sem szervi, sem fertőző vagy ragályos betegségben nem szenvednek, repülőgépen szállíthatók, bár egyikük 16–17. hetes terhes volt. Az orvosi igazolások a kitoloncolandó személyek pszichés állapotára vonatkozóan semmiféle információt sem tartalmaztak.)

Sem a külföldi halálesetének időpontjában, sem a helyszíni bejárásakor hatályos jogszabályok nem rendelkeztek arra vonatkozóan, hogy a magyar hatóságok kiutaztatásban közreműködő munkatársai közül ki az, aki valamely előre nem látható, különös méltánylást érdemlő körülmény esetén – az Ae. 85. § alkalmazásával – a légi tolonc végrehajtásának felfüggesztését elrendelheti. A gyakorlatban a pilóta volt az, aki külső személyként erről döntött. A légi tolonc felfüggesztésével kapcsolatos jogszabályi rendelkezések hiánya az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamiságból eredő jobbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot eredményez.

A vizsgálat során meghallgatott személyek elmondása szerint az a mód, ahogyan a kezén, lábán megkötözött, hangoskodó külföldit a rendőrök egy kézikocsin a többi utas szemelátára a repülőgép ajtajáig eltolták, szokványosnak semmiképpen sem nevezhető. Az említett bánásmód azon túl, hogy kétséget kizáróan alkalmas volt arra, hogy a csarnokban tartózkodó utasokban megbotránkozást, esetleg riadalmat keltsen, a külföldinek az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében biztosított emberi méltósághoz való jogával összefüggő visszásságot okozott. Az említett bánásmódra az sem jelenthet elfogadható magyarázatot, hogy arra a külföldi magatartása miatt került sor, hiszen senki sem vizsgálta, hogy viselkedése rossz pszichés állapota vagy más ok következménye.

Vajon a kiutaztatás sikertelenné válását követően mi a teendő a külföldivel? A repülőgép fedélzetének elhagyását követően a rendőrök a külföldit milyen célból vitték az ORFK Repülőterei Biztonsági Szolgálat szolgálati folyosójára, ahol a testi kényszer alkalmazása során elhunyt? A BAH főigazgatója, a Határőrség országos parancsnoka, illetve az országos rendőrfőkapitány

2001. december 28-án kiadott együttes intézkedése értelmében a légi tolonc sikertelensége esetén a kiutasított személyt oda kell visszaszállítani, ahol a Ferihegy nemzetközi repülőterre érkezését megelőzően tartózkodott. Az említett intézkedés formailag nem ellentétes az Alkotmánnyal, azonban érthetetlen, hogy a légi tolonc későbbi végrehajtására váró személyt – a nemzetközi gyakorlattal ellentétben – átmenetileg nem a Ferihegy nemzetközi repülőtér területén működő, európai színvonalon felújított idegenrendészeti központban szállásolják el, hanem több száz kilométernyi utaztatást követően egy olyan intézménybe szállítják, ahonnan rövid időn belül ismét vissza kell őt hozni.

Az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Egyezmény) 5. cikkének 1. bekezdése alapján mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. A szabadságától senkit sem lehet megfosztani. Ez alól csak az Egyezményben felsorolt esetek a kivételek, törvényben meghatározott eljárás útján. Az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésének f) pontja értelmében törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából, vagy olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki ellen intézkedés van folyamatban kiutasítása vagy kiadatása céljából. Az Emberi Jogok Európai Bizottságának álláspontja szerint az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésének f) pontja fogalmi körébe tartozó szabadságelvonásnak minősül, ha a kiutasítást követően az ország elhagyására kötelezett személyt egy repülőgép fedélzetén rendőri kísérettel külföldre szállítják. Miután az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésén a belső jog szerinti törvényesség betartását kell érteni, a kitoloncolás végrehajtására irányadó lényeges anyagi és eljárási szabályokat jogszabályban kell rendezni.

A személyes szabadsághoz való jog – így például kitoloncolás jogcímén történő – korlátozások a szükséges és arányosság követelményét érvényesíteni kell. Az arányosság része, hogy a korlátozás folytán esetleg bekövetkező és eleve ki nem küszöbölhető sérelmek elfogadható mérvű enyhítésére garanciák legyenek. Megfelelő garanciák nélkül a szabadságelvonásra lehetőséget adó jogszabályok alkotmányszerűsége válhat kétségesé. Az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésének f) pontjára, illetve az Alkotmány 55. § (1) bekezdésére figyelemmel a kitolon-

colás végrehajtásának módjára vonatkozó eljárás szabályok biánya vizsgáltságot eredményezett.

Az élethez való jog védelme az államnak nem pusztán azt a kötelezettségét jelenti, hogy az egyes emberek életéhez való alanyi jogát ne sértse meg, hanem azt is, hogy annak védelméről a jogalkotás útján, illetve szervezési intézkedésekkel gondoskodják. Az említett kötelezettség magában foglalja azt is, hogy amennyiben valaki a rendőri kényszerintézkedés során váratlanul meghal, az állam az élethez való jog sérelme okainak és körülményeinek felderítését pártatlanul, a rendelkezésre álló bizonyítékok teljes körének számbavételével biztosítani köteles. Az intézmény fennállása alatt az országgyűlési biztosok már több olyan beadványt is vizsgáltak, amelyekben a panaszosok a rendőrségi eljárások során, illetve a rendőrségi épületekben bekövetkezett rendkívüli halálesetek vizsgálatát kifogásolták. A 23/1994. (X. 26.) BM rendelet 6. § b) pontja értelmében a rendkívüli halálesetet annak a rendőrkapitányságnak kell kivizsgálnia, amelynek illetékességi területén a halál bekövetkezett, illetve ahol a holttestet megtalálták. Az idézett jogszabályi rendelkezés eredményeként a rendőrök közeli ismerőseik, gyakran közvetlen munkatársaik ügyében kénytelenek vizsgálandni, ami alkalmas arra, hogy a kívülről, különösen a haláleset miatt amúgy is zaklatott lelkiállapotú hozzátartozók számára az eljárás korrektségét kétségessé tegye. Különösen igaz ez akkor, amikor a rendőrség a rendkívüli haláleset körülményeinek felderítését célzó államigazgatási eljárás alatt egy olyan fontos tárgyi bizonyíték vizsgálatát visszautasítja, majd azt megsemmisíti, mint amilyen a külföldi rendkívüli halálesetnek körülményeit rögzítő videofelvétel volt. Az említett eljárás a 23/1994. (X. 26.) BM rendelet 11. §-ával is ellentétes volt, ami előírja, hogy a „rendkívüli haláleset kivizsgálása során az eljárási cselekményeket úgy kell végrehajtani, hogy azok adatai egy későbbi, esetleges büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználhatók legyenek”. *A külföldi rendkívüli halálesetnek körülményeit vizsgáló rendőrségi eljárás a vonatkozó eljárási szabályokat megsértette, és a jogállamiság részét képező korrekt eljárásához való joggal összefüggő vizsgáltságot okozott.*

Az országgyűlési biztosok az éves beszámolójukban az Országgyűlésnek szóló ajánlasként már több alkalommal – mindeddig sikertelenül – kezdeményeztek jogszabály-módosítást annak érdekében, hogy az olyan rendkívüli haláleset körülményeit, amelyben a rendőrség is érintett, egy független szerv, így például az ügyészség vizsgálja meg.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa ezért javasolta, hogy

- a) a belügyminiszter e vizsgálat megállapításai, valamint az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése említett ajánlásában foglaltak alapulvételével kezdeményezze a kitoloncolási eljárásról szóló jogszabály megalkotását;
- b) az igazságügy-miniszter a Magyar Köztársaság Ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény, illetve a belügyminiszter a 23/1994. (X. 26.) BM rendelet módosítását kezdeményezze annak érdekében, hogy a rendőrségi létesítményekben, illetve a rendőrségi eljárások során bekövet-

kezett rendkívüli halálesetek körülményeit független szerv vizsgálja; c) a belügyminiszter saját hatáskörében intézkedjen annak érdekében, hogy a légi toloncot megelőző orvosi vizsgálat a kiutasított személy pszichés állapotára is kiterjedjen. Szabályozza az olyan személy kiutasításának végrehajtásával kapcsolatos teendőket, aki a szállításával járó megterhelést egészségi vagy mentális állapota következtében átmenetileg nem vagy csak különleges feltételek mellett képes elviselni.

(OBH 1004/2001. számú ügy)

A jogalkotásról szóló törvényjavaslat az alkotmányügyi bizottság előtt

A február közepén összeülő Országgyűlés folytatja a jogalkotási szabályokat tartalmazó törvény vitáját. Az Alkotmány- és Igazságügyi Bizottság november 24-én tárgyalta a jogalkotásról szóló T/4488. számú törvényjavaslatot és az azokhoz benyújtott 69 módosító indítványt. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) több javaslatot fogalmazott meg, különös tekintettel a jogalkotás nyilvánosságára. A törvényjavaslat szövege elérhető az Országgyűlés honlapján (www.parlament.hu). Az alábbiakban Faur Márta összeállításából emeljük ki a legfontosabb elemeket.

– A szakminiszter köteles lesz biztosítani, hogy a kormány elé terjesztendő jogszabály tervezetéről véleményt nyilváníthassanak az állampolgári jogok országgyűlési biztosai, továbbá a nemzeti és etnikai kisebbségek országos önkormányzatai. (36. §)

– A bizottság támogatta azt a módosító indítványt, miszerint „a véleményezésre bocsátott jogszabálytervezeteket, valamint az azokhoz kapcsolódó előterjesztéseket vagy szakmai indokolásokat közzé kell tenni a jogszabályt előkészítő minisztérium honlapján.”, illetve ha a közzétett törvénytervezet más törvény rendelkezései legalább egynegyedének módosítására irányul, akkor a módosítani kívánt törvényt a módosításokkal egységes szerkezetben szintén közzé kell tenni a honlapon. „A jogszabályt előkészítő minisztérium honlapját a vélemények, javaslatok fogadására alkalmassá kell tenni, továbbá meg kell jelölni a véleménynyilvánításra nyitva álló határidőt.” Hasonlóan vélekedtek arról az indítványról, amelynek értelmében a véleményezési határidő egységesen a tervezet megküldésétől

(közzétételétől) számított legalább 30 nap legyen. Ez alól egy kivétel van, mert „indokolt esetben a Miniszterelnöki Hivatal vezetője engedélyezheti” a rövidebb, de legalább 5 munkanapos, átfogó vagy nagy terjedelmű jogszabály esetén a 10 munkanapos határidőt”. Mi történik a beadott észrevételekkel? „A jogszabály előkészítője mérlegeli a véleményező észrevételeit, és az észrevételekről, valamint az elutasított észrevételek esetében – a nyilvánvalóan alaptalan észrevételek kivételével – az elutasítás indokairól a honlapján összefoglaló jelleggel tájékoztatást ad.”

– Az eredeti javaslat szerint csak azokban a kérdésekben lehetett volna véleményt nyilvánítani, amelyek az illető által „képviselet és védett érdekeket, illetőleg társadalmi viszonyokat és csoportokat közvetlenül érintik.” A közvetlenül kifejezés kikerült javaslatból a bizottság döntése szerint. Ebből következik, hogy a szakminisztérium nem hivatkozhat arra, hogy az adott társadalmi szervezet a véleményét „érintettség hiányában” nyújtotta be, és ezért azt nem kell figyelembe venni, így megvalósul, hogy a véleményezés jogát bárki gyakorolhatja. (38–39. §)

– A bizottság elfogadta azt a módosító javaslatot, amelynek alapján az Országgyűlésnek vagy bizottságainak a törvényjavaslattal kapcsolatos üléseiről szóló jegyzőkönyveit az Országgyűlés honlapján közzé kell tenni.

– Ugyanakkor nem támogatták azt a TASZ-tól származó módosító javaslatot, amely kimondta volna, hogy a jogszabálytervezetek közérdekkü adatok, valamint azt sem, hogy a minisztériumok költségtérítés ellenében közzéteveltek legyenek a kért tervezet

Gyerekes határsértők

postai úton megküldeni a (kisebb, vidéki) civil szervezeteknek. A jövőben nem lehet majd a jogalkotási eljárási szabály megsértése miatt a kormányhoz panasszal fordulni, bár lehetséges, hogy helyette a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter lesz a „panasz fórum”.

– A 47. §-ból, amely a nem kormányzati szervek által lefolytatott jogszabály-előkészítési eljárásról rendelkezik, kikerült az a szabály, amely előírta, hogy az Európai Bizottsággal, az Európai Központi Bankkal és az Európai Unió tagállamaival történő egyeztetési szabályokat ezekben az esetekben is figyelembe kell venni.

– A bizottság szerint az Országgyűlés házszabályát kellene módosítani, hogy minden olyan társadalmi szervezet, amely egy-egy törvényjavaslat-hoz érdemi álláspontot nyújtott be, meghívást kapjon a témát tárgyaló illetékes parlamenti bizottság ülésére.

– Az eredeti törvényjavaslat-hoz képest változás: „A Magyar Közlönyt a megjelenésével egyidejűleg az erre a célra fenntartott honlapon bárki számára ingyenesen hozzáférhető módon közzé kell tenni.” A Magyar Közlönyön kívül a kormány, a minisztérium és az országos hatáskörű szerv hivatalos lapjait a megjelenésükkel egyidejűleg az adott szerv honlapján bárki számára ingyenesen hozzáférhető módon közzé kell tenni. Ha a helyi önkormányzat saját honlapot tart fenn, akkor a rendeleteit bárki számára ingyenesen hozzáférhető módon azon is közzé kell tenni. (55–57. §)

– Továbbá, a Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteményét, illetve a Hatályos Jogszabályok Gyűjteményét „elektronikus formában, az erre a célra fenntartott honlapon bárki számára ingyenesen hozzáférhető módon közzétegyék” megfogalmazásra módosult a szöveg. Tehát a Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteményét évenként, a hatályos Jogszabályok Gyűjteményét a változások haladéktalan átvezetésével erre a célra fenntartott honlapon bárki számára hozzáférhetővé kell tenni. Üzleti célú felhasználás esetén kormányrendelet szabályozhatja a díjfizetést. (59. §)

– Az adatvédelmi ombudsman javaslatát támogatták a parlamenti pártok: a miniszteri jogalkotási terv közzétételéről a miniszter, illetőleg az általa kijelölt személy, a jogszabálytervezetek minisztériumi honlapon való közzétételéről a miniszter, illetőleg az általa kijelölt személy gondoskodik. Végül, az önkormányzati rendelet közzétételéről az önkormányzat jegyzője gondoskodik.

Két osztrák újságíró többször is átlépett a lassan légiessé tett osztrák–magyar határon a Fertő tó közelében, tesztelve az ellenőrzési rendszer éberségét, biztonságát (*Magyar Hírlap*, 2004. január 30.) Élményeikről a *News* osztrák hetilapban számoltak be, fotókkal, térképpel is színesítve beszámolójukat. Az újságírók fényes nappal, a Pamhagen és Andau közötti határszakaszon jutottak át osztrák területre, akadályok nélkül. Az osztrák katonák látták, sőt szinte

barátiasan üdvözölték őket. A határőrség szóvivője szerint ez érthetetlen és gyermekes kísérlet. Három éve ugyanis a magyar és az osztrák határőrök együtt szervezik a szolgálatot a közös határszakaszon. Így csak az egyik oldalon őriznek, ellenőriznek. Az adott helyen az osztrákok voltak a sorosak. Bezzeg, ha a magyarok lettek volna, úgy nem ússzák meg ilyen szárazon az újságírók! Mint tudjuk, a gyerekeknek is csak egy része bukik le...

Magyar adomány

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága sajtóközleményben adta hírül, hogy a 2003. december elején Genfben tartott Adományozói Konferencián Magyarország képviselője bejelentette: 2004-ben a szervezet programjaihoz a 2003-as évi összegnek az ötszörösét fogja biztosítani. A hozzájárulás tavaly 40 ezer dollár volt, míg idén ezt 156 ezer euróra emeli a 40 ezer dolláros alaptámogatáson felül. A megnövelt hozzájárulással hazánk példát mutathat a többi, Európai Unióhoz csatlakozó állam számára, egyben felzárkózva a jelentősebb adományozó országok közé, erősítve a Főbiztosság széles körű segítő tevékenységét.

Migráció és/vagy kettős állampolgárság

Az RMDSZ elemzése szerint Erdélyben 14–15 százalékra tehető azok aránya, akik magyar állampolgárság birtokában áttelepülnek Magyarországra. Régióként 7 és 22 százalék között mozognak az arányok Romániában (*Népszabadság*, 2004. január 17.). Ez elég komoly ellenérv a kettős állampolgárságot általános gyógyszerként tekintők számára, azaz éppenséggel bizonyíték a migráció növekedésére.

A vajdasági magyarok szerint a migrációs hatásokat vizsgáló külügyminisztériumi elemzés téves alapról indul, mert éppen az eddig gyűjtött ötvenezer aláírás a bizonyíték, hogy az aláírók nem akarnak tömegesen áttelepülni. Ugyanis aki akart, már állampolgárság nélkül is átköltözött Magyarországra vagy más európai államba, a bombázások vagy éppen a behívók elől menekülve. Februárban lesz a MÁÉRT ülése, ahol a külügyérek bemutatják a tanulmányt. Addig pedig gondolkodhatnak a politikusok, miként viszonyuljanak a szülőföldön boldogulásra „kárhozatott” határon túli magyarok 13 év alatt legalább félmillió kivándorolt tömegéhez.

A sokféle érveléshez az érdeklődők figyelmébe ajánljuk, hogy a 800 magyarországi középiskolás körében végzett friss felmérés (*Educatio*) szerint a mai tizenévesek 10 százaléka egy időre vagy állandóan külföldön képzelet elmentett életét. Az értelmiségi szülők

gyermekei körében ez az arány az átlag kétszerese. A gyerekek negyede úgy gondolja, hogy itthon vagy külföldön luxuskörülmények között él majd, míg öt százalékuk szerint felnőttné lesznek anyagi gondjai. Tehát a határon túli fiatalok közül azoktól várható a szülőföldön maradás, akiknek szülei nem értelmiségiek, és nem vágnak többre, mint normál polgári jólétre, városi életre, saját házra a zöldövezetben, ahogy magyarországi kortársaik. Kérdés, hogy ez megvalósítható-e a szülőföldjükön.

A foglalkoztatási kvóta

A foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter meghatározta, hogy 2004-ben egyidejűleg összesen 84 ezer fő külföldi foglalkoztatható engedéllyel (*Magyar Közlöny*, 2004/7. sz.). 2003-ban a kiadott engedélyek száma vagy 20 ezerrel maradt alatta a kvótának. Azt, hogy a jogszabály vagy nemzetközi egyezmény alapján valójában hány külföldi dolgozott az országban, senki sem tudja. Vajon a kvóta szerény emelése kapcsán – éppen az EU-csatlakozás évében, amikor még kevesebb lesz a kiadandó engedély az uniós polgárok miatt – kikre számít a foglalkoztatási hivatal? Csak nem a környező országokból érkezőkre?

A hónap idézete

Jiri Grusa cseh író – most éppen hécsi nagykövét – lett a PEN Klub új elnöke. Ennek alkalmából beszélgetett vele Szászi Júlia Bécsben. Pályájáról, irodalmi elképzeléseiről, és persze új elnöki ambícióiról esett szó, majd ezzel zárta az interjút: „A kis nyelvek irodalmának közvetítését fontosnak tartom, de nem úgy, hogy harcolunk a nagyok ellen. Nem ezek jelentik a veszélyt, hanem a legyszerűsítés, vagy az, hogy az identitás keresése gyűlöletbeszédre ragadtatja a kisebbségeket. Mi, közép-európaiak ezzel nagyon is tisztában vagyunk, hiszen a legrosszabb hagyományaink közé tartozik az ilyesmi. Nekem személy szerint lesújtó élmény volt a beszélgetés Csúrkával – fel is idéztem ezt egyik eszemben –, egyszerűen nem értem, hogyan lehet visszatérni ehhez a nyelvezethez, amely e térségben már annyi szenvedést és halált idézett elő. A nemzetközi PEN Klub tiszte a harc a szólásszabadságért. De tudatosítanunk kell, hogy a szólás szabadsága nem azonos a gyűlölködés szabadságával.” *(Népszabadság, 2004. január 2.)*

Önnek 1% – de a menekülteknek többet jelent!

A személyi jövedelemadó törvényi szabályai lehetővé teszik, hogy a magán-személyek is rendelkezzenek a befizetendő adójuk egy-egy százalékáról. Az egyiket – külön törvényben meghatározott feltételek esetén – alapítványoknak, társadalmi szervezeteknek vagy nevesített közintézménynek juttathatják, míg a másikat egyháznak vagy a költségvetési törvényben megjelölt kiemelt költségvetési előirányzatnak. Amennyiben Ön fontosnak tartja, hogy adója összesen két százalékáról közvetlenül döntsön, éljen a törvény adta lehetőséggel! Ezzel komoly segítséget nyújthat egy-egy szervezetnek. (Felhívjuk a figyelmet, hogy erre csak akkor van módja, ha egyetlen szervezet részére ajánlja fel adóját, mert az egyenlő több társadalmi szervezet számára tett minden rendelkező nyilatkozatot az adóhatóság automatikusan érvénytelennek tekinti.)

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület is jogosult a felajánlások fogadására. Kérjük, hogy adják idén is befizetett adójuk 1 százalékát az egyesületnek. A támogatási összeget, a múlt évéhez hasonlóan, menekült gyermekek táboroztatására szeretnénk fel-

használni. A kitöltött rendelkező nyilatkozatot a hírlevélhez mellékelten található, amelyet csak borítékba kell tenni, és az adóbevallással együtt beadni.

Előre is köszönjük – a menekültek nevében is – szíves támogatását.

EUMC

2004. február 6-án került sor az MTA Kisebbségkutató Intézet Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpontja szervezésében a Rasszizmus és Idegenellenesség Európai Megfigyelő Központjával (EUMC) közösen a kisebbség- és jogvédelemmel foglalkozó magyarországi szervezetekről szóló projekt ismertetésére.

A rendezvény házigazdája Sik Endre volt, előadást tartott Karacs Gábor (az EUMC munkatársa) a rasszizmusról és az idegenellenességről az EU megközelítésében. Fleck Gábor beszámolt egy helyzetjelentésről: vajon milyen a kisebbségek helyzete a hazai oktatásban? Köszeghy Lea a kutatóközpont jövőbeli terveit ismertette a rasszizmus és idegenellenesség terén.

Karácsonyi ajándékok a bencés diákoktól

2003. november 11-én, Szent Márton napján meghívást kaptam Pannonhalmára, hogy az iskolánapon előadást tartsak a Magyarországon élő menekültek helyzetéről. A gimnázium hagyományai szerint Szent Márton napján – a névadóra emlékezve – egy csoport áll a középpontban, így 2003-ban a választás a menekültekre esett.

Már délelőtt megérkeztem a menekült napi rendezvényre, ahol pezsgött az élet. Bolhapiac, jósda, koncert, sportrendezvények, számtalan édesség és más ételek fogadták a látogatókat. Mindennek az volt a célja, hogy adományokat gyűjtsenek a menekülteknek. Némi pénz fejében ehettem-ihattam, vásárolhattam, koncertet hallgathattam, sőt még kígyót is simogathattam. Igen jól éreztem magam, és ámuldoztam a fiatalok kreativitásán, ötletein! 436 ezer forint gyűlt össze, amelyet a befogadóállomáson élő menekültek karácsonyi ajándékára szántak. Magánszemélyek, fiatalok összetölgéséből a Menedék Egyesület történetében ez volt az eddigi legnagyobb adománygyűjtés. Ebből az összegből a Bicskén és Debrecenben dolgozó kollégáink vásároltak különféle ajándékokat (édességeket, játékokat, élelmiszereket, sőt a nagyon fontos telefontárcsákból is jutott), melyek a kará-

csonyi ünnepségen találtak gazdára. A bicskei befogadóállomáson szervezett ünnepségre a bencés diákok egy csoportja is eljött. Citerazenekaruk műsorával szebbé tették az estét, majd személyesen kiosztották az ajándékokat. A Pannonhalmi Bencés Gimnázium jóvoltából idén számos menekült gyerek és felnőtt kapott karácsonyi ajándékot.

A menekültek és a Menedék Egyesület dolgozóinak nevében köszönöm!

Beke Dorottya

Bevonhatók-e a menekültek a menekültügyi politikába?

Ezt a témát tárgyalta a londoni székhelyű ernyőszervezet, az Európai Menekültekkel és Száműzöttekkel foglalkozó Tanács (ECRE) a Gentben, 2003. november 12-14. között megrendezett konferenciáján.

A meghívott civil szervezetek véleményére voltak állítólág kíváncsiak, hogy azokat összegezve eljuttathassák az EU illetékes szerveihez, hiszen igen nagy a távolság a szabályozásról, politikáról döntők és a menekülteket segítők között. Az ECRE e kezdeményezésével ezen igyekezett segíteni.

Úgy tűnik, nehéz megtalálni a módját, miként tudnak egymással folyamatosan tartalmas és nem csak formális

párbeszédet fenntartani az európai civil szervezetek nélkül, hogy a hasonló nagyszabású konferenciákba belehalnának a résztvevők.

A hosszúra nyúlt előadások és a rövidre szabott viták csak erősítették kétegyesim: miként lehet megalkotni azt a szervezeti rendszert, amelyben a tagállami – és rövidesen a magyar – civil szerveződések, és soraikban a menekültek, olyan profik, fegyelmezettek és előrelátóak lesznek, hogy a készülő uniós normák megalkotásában hatékonyan vesznek részt. Ehhez első lépésként itthon kell ennek alapjait megteremtteni.

Bősze Barbara

Kivándorlók kalandos szökései

Balás Róbert szerkesztésében jelent meg a *Menekülés – Kivándorlók kalandos szökései* (Panoráma Könyvek, 2004) című kötet, amelyben magyarországi vagy erdélyi kivándorlók mesélik el, miként került sor a vasfüggönyön keresztüli kivándorlásukra. A sokféle életút nincs tanulságok nélkül. Egy történetet idézünk.

Dancs Rózsa Érmihályfalván született, és Torontóban találta meg maga és gyermekei számára a boldogulást. Könyvtár–magyar szakos tanárként az 1980-as években sok okból elvágott a romániai életből.

Az első nehézség az útlevel megszerzése volt. „Két tábla, pult alatt szerzett magyarországi mogyorós csokoládéval, fél liter magyar barackpálinkával, egy karton Kent cigarettával és egy kiló babkávával szereztem meg. Pontosan emlékszem, július 17-én reggel nyolc óra harmincöt perckor sikerült átnyújtanom a becses nejlonzacskót az illetékesnek. Hajnali öt óra negyvenötökor kiálltam arra az utcasarokra, amelyen az útlevelosztály alkalmazottjának minden nap át kellett sétálnia ahhoz, hogy a hivatalba érhesen, és vártam. Órákon keresztül vártam, míg egyszer valóban felbukkan a sarkon. Tektetóriázás nélkül a kezébe nyomtam a csomagot, sok sikert kívánva érettségizett kislánya jövőjéhez. Hatott a gesztus, és délután öt óra húszkor a kezemben volt a zöld könyvecske. Soron kívül, vagyis a sorok után. Az utolsó, otthon megélt másfél esztendőnek minden szerdáján beálltam ugyanis a sorba a rendőrségen, hogy az ablakocskánál közölhessék velem: a vízumkérelmemet újból elutasították.

Csak a férjem tudott lassan formálódó elvándorlási szándékomról. Abban egyeztünk meg, hogy a gyerekekkel előremegyek, és ő majd utánunk jön. [...] A Budapestre tartó utasokban Kolozsvár után a felszabadultság nyugalma rendszerint a veszély érzésével társult, mert a vámvizsgálat mindig hozhatott kellemetlen meglepetéseket. A fülkében – alvó gyermekeimen kívül – egy fiatal lány ült. A Brassó melletti Hosszúfaluból utazott a vőlegényéhez, és az érzelmeibe kapaszkodva nem félt a vámosoktól. Ami azt illeti, nekünk sem volt mitől tartanunk, mert jószéri-vel nem is volt csomagunk.

A vámvizsgálatot végző tiszt jóképű volt, illatfelhőben pásztázta végig a fiatal útitársnőt, és kizárólag vele törődve kérte el az útlevelemet. Egyszer csak, minden átmenet nélkül, durván kirántotta alvó kislányom feje alól az utazótáskát, amelybe a gyerek az apróságait csomagolta, és elegánsan hosszú ujjait a babaruhák alá merítve, kihúzta onnan az Ex libris mint irodalmi illusztráció című szakdolgozatomat.

Tudtam-e eddig, hogy egyáltalán velünk van ez a disszertáció, vagy csak szó volt arról, hogy a magyarországi barátnőmnek ajándékoznék egy példányt belőle az anyaggyűjtésben nyújtott segítségéért, ma sem tudnám megmondani. De a táskában volt, és ez a pacsulis díszkan tudta, hogy honnan kell kitépnie. A gyerek feje alól, ahova még az apja helyezte gondosan a brassói állomáson.

Tudták Nagyváradon is. Mert onnan egy hivatalosan kirendelt bizottság már várt Biharkeresztesen, mire befutott a vonat a határállomáson, hogy átfésülje a dolgozatom 235 oldalát, kutatván a sorok között a párt- és államellenes jegyeket. Amíg a társaság a szomszédos fülkében olvasott, és vitatta, hogy a mottóként használt Illyés Gyula-verssor a művészetek testvériségéről elegendő bizonyítéka-e a hazaáruló osztályidegenségemnek, addig a határőrség sorfalat állva a peronon várt a letartóztatásomra.

Másfél órát vesztegelt a szerelvény, a nyári kánikula kezdett előtörni, már a katonák is hangoskodtak, hogy mi lesz végre. [...] »A könyv itt marad. Most magukat elengedem, írok egy jegyzőkönyvet, s amikor majd visszajönnek, tisztázzák a dolgot. A könyvet lefoglaljuk, addig eldöntik, hogy mi lesz magával.« Az a jegyzőkönyv most is megvan. Akkor csak meredtem rá, mint egy ostoba kérdőjelre: hogy lehetett ezeknek ilyen szimatjuk? Honnan tudhatták, hogy ez a dolgozat abban a táskában van? [...]

A titok csak évekkel később derült ki, válásom során: egy »szekus« besúgó felesége voltam, akinek kijelölt alánya gyermekeinek édesanyja volt, a magyar szakos tanár feleség – én.

Eme első stáció után következett a többi. Jóval később, az ausztriai menekülttáborban ért utol egy váddal terhes magyar értelmiségi kérdése, hogy mi-

ért kellett disszidálnom, miért nem maradtam az anyaországban? [...] hivatalos befogadási kérelmemet már évek óta ismételtlen visszautasította a magyar állam. Sem mint magyartanárra, sem mint egyszerű magyar ajkú halandóra nem volt szükség ott, ahol gyakran románnak titulálták az erdélyi magyart, oláh cigánynak, aki püpként csúfítaná el a nemzet gerincét, ahol vezető állást betöltő személyiség háromszor kérdezte újra Sepsiszentgyörgy magyar nevét, és elfordult tőlem, hogy együgyűségem miatti felháborodását leplezze: »Nahát, hogy még a saját faluja nevét sem tudja!« – morgással. Az már csak mellékszöveg, hogy egy hónap alatt harminckétszer fordultunk vissza Ferihegyről, mert a Svédországba induló repülőgépre nem szállhatunk fel érvényes útlevel nélkül. Annak immár a magyarországi érvényessége lejárt, más megoldás híján végül a Hegyeshalom felé induló vonatra váltottam jegyet.

Arról viszont egy gorombácska szőke határőr leszállított a határállomáson, két bordám közé nyomva pisztolyát, miután ajánlotta, hogy a két gyerekekkel vessem magamat a Dunába, de ő Ausztriába ki nem enged bennünket. Becsületére szolgáljon, díszkréten végezte a dolgát: amikor kértem, hogy a gyerekeimet ne ijessze meg, letakarta a fegyverét, és úgy lökött le a vonatról, mintha udvariaskodott volna, csak a mozdulata sutára torzult.

A vonat sokáig vesztegelt, de szerencsére az útleveleket visszakapták. Amikor aztán az ellenkező irányból több vonat is befutott, és a kislánynak pisilnie kellett, a kisfiú pedig enni akart, kiengedték őket az állomás területére a mamával együtt. A bécsi vonat éppen indult, gyorsan felugrottak rá. A vonat hamar kifutott, és az osztályok egykedvű vámosok, határőrök pedig már nem sokat kérdezősködtek a kupéban.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 2. szám

2004. február

A külföldiek személyiadat- és lakcímnnyilvántartása

Az idegenrendészeti nyilvántartáson kívül az itt huzamosan élő, tehát nem csupán látogatóba érkezett vagy turisztakodó külföldiek bekerülnek – a magyar állampolgárok mellé – a személyi adatokat és lakcímet tartalmazó nyilvántartásba. A 9/2004. (I. 31.) kormányrendelet szerint három munkanapon belül kötelesek bejelentkezni (a személyi adatok és a lakcímadatok megadásával) az okmányirodában. A kötelezettséget mikortól kell számítani?

- a) A külföldről hazatérő magyar állampolgárok esetében a magyarországi lakóhelyre való beköltözéstől,
- b) a bevándorlási, a letelepedési engedély, illetve májustól az EGT-polgár tartózkodási engedélyének kézhezvételétől,
- c) a menekültként elismert külföldinek pedig e határozat jogerőre emelkedésétől.

A külföldiekkel kapcsolatosan az idegenrendészet és a lakcímnnyilvántartó adatokat egyeztet egymással, értesítik egymást az adatok változásáról. A lakcímbjelentést változatlanul, a rendelet mellékletében szereplő nyomtatványon kell teljesíteni, és azt a szállásadónak alá kell írnia. A bejelentéshez a személy azonosításához alkalmas okmányt, ennek hiányában az említett engedélyről szóló határozatot kell bemutatni.

A személyi igazolványt február óta nem csak a 14. életévét betöltött magyar állampolgárnak, hanem a bevándorolt, a letelepedett és a menekültként elismert külföldinek is kiállítják. A letelepedettek, bevándoroltak esetén az engedélyben szereplő érvényesség szabja meg a személyi igazolvány érvényességi idejét (a meghosszabbítást annak lejárta előtt 60 nappal kell kérni). A külföldiek személyi igazolványának alapszíne sárga. Az igazolvány kiállításakor fontos tudni, hogy a külföldieknek csak akkor kell bemutatni a születési, házassági anyakönyvi kivonatot, ha itt anyakönyveztek ezeket az eseményeket. A menekült pedig nem kötelezhető útlevél bemutatására,

ellenben a bevándorolt és a letelepedett igen (ha van neki). Közös szabály, hogy a lakcímkártyát minden esetben be kell mutatni, akkor is, ha valaki időközben újabb és újabb címekre költözik, hiszen a lakcímkártya értelme éppen ezen aktuális adatok követése. Ha valamilyen adat nem egyértelmű, nem lehet az ügyfelet elküldeni, hanem az okmányiroda és a BÁH nyilvántartása köteles egymással egyeztetni.

- Megszűnik a személyi igazolványra való jogosultság, és az igazolványt 8 napon belül le kell adni, ha azt az eljáró hatóság nem vette el, feltéve, hogy
- a) a magyar állampolgár bejelenti a lakóhelye szerinti jegyzőnek, hogy külföldre kíván telepedni;
  - b) megszűnik a magyar állampolgársága;
  - c) a külföldiek említett tartózkodási engedélyét visszavonták (például azért, mert bejelentette az idegenrendészeti szervnél, hogy végleg el akarja hagyni az országot); vagy
  - d) a menekültkénti elismerését visszavonták, és nem lett belőle állampolgár, bevándorolt vagy letelepedett külföldi.

A bevándorolt, letelepedett, illetve májustól az EGT tartózkodási engedéllyel rendelkező polgár az első lak-

A TARTALOMBÓL:

- Újabb magyar állampolgárok
- Három vállalkozó magyar
- Ki vette észre?
- Menedék Díj
- Hazajönnek az emigránsok?

címbejelentését az engedélyezési eljárás keretében köteles teljesíteni.

A személyi igazolványba a bevándorolt vagy letelepedett külföldi utóneveként a megfelelő magyar formát kell bejegyezni, ha a bevándorlási, letelepedési engedély, továbbá a lakcímnnyilvántartás azt tartalmazza. Ez elsősorban a határon túli magyarok érdekét szolgáló szabály.

Általános szabály, hogy mindenki köteles a személyi igazolványát magánál tartani, a hatóság kérésére azt felmutatni, elvesztését haladéktalanul bejelenteni az okmányirodán, és tilos azt letétbe vagy biztosítékul adni, netán másra átruházni.

A jogalkotó figyelmessége, hogy februártól, kérésre, emlékebe mindenki visszakaphatja érvénytelenített személyi igazolványát, a külföldiek is. Sőt, az elhalt személy hozzátartozóját is megilleti ez a lehetőség.

Személyi igazolvánnyal utazhatunk

Májustól – ha az Országgyűlés elfogadja az útlevéltörvény módosítását – már nem lesz szükség az útlevélre ahhoz, hogy az EU valamely tagállamába, Izlandra vagy Norvégiába utazunk. A törvénymódosítás értelmében az utazás korlátozása (például mert adótartozása van valakinek) nem érvényesíthető, így a hazai és az uniós hatóságok között intenzívebb együttműködés, adatcsere keretében szereznék érvényt a büntetőeljárású igényeknek is. Magyarország átadta azt a dokumentációt az uniós Tanácsa számára,

amelynek révén ez a lehetőség megnyílik számunkra.

A gépkocsival indulók a személyi igazolvány felmutatásával, külön EU-s folyosón léphetik át a határt. A személyi igazolvánnyal utazás akkor is lehetséges, ha az uniós külső határát oly módon lépjük át, hogy Thaiföldről érkezve szállunk le a párizsi repülőtéren. Most még csak Svájcba, Horvátországba és Szlovéniába utazhatunk útlevél nélkül. Májustól a magyar határon is elfogadják a személyi okmányt az uniós polgároktól.

Újabb magyar állampolgárok

A Központi Statisztikai Hivatal 2003-ban jelentette meg a magyar állampolgárságot szerzettek elsősorban 2002-re és 2003 első fél évére vonatkozó fontosabb adatait. Ebből kiderül, hogy 2002-ben a 3188 új magyar állampolgár 54 százaléka nő volt, majdnem felük a 30–59 év közötti korcsoportba tartozott, és csak 22 százalékuk volt 15 év alatti, mivel a honosítottak harmadának van kiskorú gyermeke. Nemcsak a nő-többséget növelték, hanem negyedük a nyugdíjasok, valamint a főváros és környéke lakosságának számát, hiszen 41 százalékuk itt telepedett le. A városokban élők aránya duplája a községben élőknek.

A középfokú végzettségűek aránya 41 százalékos volt, míg felsőfokú végzettséggel több mint negyedük rendelkezett. Az állampolgárság megszerzése előtt 42 százalékuk 3–5 évet, míg 41 százalékuk 5–10 évet élt Magyarországon. Ebből is kitűnik, hogy a társadalmi, gazdasági beilleszkedés végső állomása és nem elősegítője az állampolgárság.

2003 első felében az 1830 főből ugyan 31 százalékra nőtt a felsőfokú végzettségűek aránya az állampolgárságot kapott emberek között, de például csökkent néhány százalékkal az aktív keresők, a felé-

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal adatai az állampolgársági ügyekről

	1999	2000	2001	2002	2003
<i>A kérelmek főbb típusai</i>					
Honosítási, visszahonosítási kérelmezők	3160	3963	4282	4453	4916
Nyilatkozat révén állampolgárság helyreállítását kérő	200	208	194	212	151
Állampolgárság megállapítását kérő	4264	3935	3924	4401	4803
Állampolgárságról lemondó	728	748	684	609	463
<i>Elbírált ügyek</i>					
Teljesített honosítás, visszahonosítás	4363 (6066 fő)	5386 (7538 fő)	4388 (5934 fő)	2991 (3890 fő)	4100 (5579 fő)
Nyilatkozat révén állampolgárság elnyerése	272	228	159	236	218
Állampolgárság megállapítása	3813	4113	4038	4167	4938
Teljesített lemondás	778 (995 fő)	776 (955 fő)	626 (791 fő)	698 (857 fő)	613 (752 fő)

A 2003-ban honosítási kérelmet benyújtók állampolgársága (%)

Románia	60,3
Szerbia-Montenegró	15,1
Ukrajna	14,4
Egyéb európai	3,9
Európán kívüli	5,3
Hontalan	1,0

re zsugorodott a gyermekek és másfel-szeresére nőtt a nappali tagozatos tanulók aránya. Érdekes, hogy 2002-höz képest a tavaly állampolgárságot kérelmezők között 5 százalékkal nőtt azok aránya, akik magyar nemzetiségükre hivatkozva kérték a magyar állampolgárságot, és csökkent a menekültként honosítást kérők száma és aránya. Feltűnő

még, hogy a férfiak között 3 százalékkal, a nők körében pedig 7,5 százalékkal csökkent az Európán kívüliek aránya 2003-ra. Ez megint csak alátámasztja azt a vélekedést, hogy nem, legalábbis nem megfelelően működik a beilleszkedést segítő hazai intézményrendszer, arra csak a kulturálisan azonos hátterűek – önerőből – képesek.

Határőr Ügynökség?

A belügyminiszter az EU legutóbbi bel- és igazságügyi miniszteri találkozásán bejelentette, hogy Magyarország szívesen adna otthont az unió határőrizeti kérdésekkel foglalkozó ügynöksége számára. Az unióban kéttucatnyi a külső ügynökségek száma, és az újbórt – a lengyelekkel vetélkedve – a magyarok is lobbiznak. Erről mit sem tudva, szép csendben épülnek a fokozatosan átjárható határok. Az *MTI* híre szerint (2004. február 21.) Nagylaknál akadt fenn egy német rendszámú furgon. A spanyol sofőr egy román és hét kínai állampolgárságú embert szállított egy 60 centis rejtékhelyen. Jó emberek és az útlevelel nélküliek kis helyen is elférnek.

A Balassagyarmati Határőr Igazgatóságon közben lábra kapott az öngyilkossági és a lemondási hajlam. Egy határőr tiszthelyettes rejtélyes módon vetett véget életének. Még augusztusban korrupciós vádakkal tartóztattak le több munkatársat, és állítólag az öngyilkos tiszthelyettes is részt

vett a – megfelelő tarifa ellenében az útlevelekbe kiléptető bélyegző – bepecsételési akciókban, majd feldobta a társaságot a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának és a katonai ügyészség nyomozóinak (*Népszabadság*, 2004. február 14.). Három éven belül ez már a harmadik olyan ügy volt ezen az igazgatóságon, amelyben 20-30 határőr keveredett korrupcióba. A határőrség országos vezetése vizsgálni kezdte az igazgatóságot, és tervbe is vették a vezető felmentését. Ám a megvalósulást elegánsan megelőzte az igazgatóság vezetőjének felmentési kérelme, mégpedig megromlott egészségi állapotára hivatkozva. A kérelmet saját parancsnoka és a belügyminiszter azonnal elfogadta, és hogy ne legyen sértődés, a nyugdíjazásáig rendelkezési állományba helyezve még az országos parancsnok tanácsadó-jává is megtették az igazgatóság vezetőjét. Mit segít ezen a helyzeten egy európai ügynökség...

Három vállalkozó magyar

Az uniós népszavazás kampányában bukkant fel az a mozgósító erővel alig-ha bíró jelmondat, miszerint a csatlakozás után nyithatunk cukrászdát például Bécsben. Ehhez életszerű példakkal szolgálhat három magyar története (Népszabadság, 2004. február 21.). Vajon milyen változás várható a csatlakozás után vállalkozni merő magyarok számára, esetleg mi az, ami változatlan marad?

Tamás vājárból lett vendéglátós, pincér, majd saját vállalkozást nyitott. A környékbéli cégek (Péti Nitrogénművek, inotai kohó, a székesfehérvári üzemek) bezárásával az étteremnek is bealkonyult. „Döntés elé kerültem, s úgy gondoltam, dobni kell egy nagyot, külföldre menni. Valamennyire tudok németül, de Ausztria nem vonzott, ott nem kedvelik a magyarokat, Svájcban pedig nagyon nehéz munkavállalási engedélyt szerezni. A német nyelvű Észak-Olaszországot viszont sokan dicsérték. Várpalota környékéről is jó páran dolgoztak ott, szakmabeliek, pincérek, szakácsok. Baráti kapcsolatokon keresztül találtam rá erre a falura. Előbb egyszerű munkavállalóként akartam kijönni, de annyi hercehurca volt az engedéllyel, hogy azt mondtam: ha nem kellek pincérnek, kijövök vállalkozónak. Tudtam, hogy tele vannak a bolzanói meg a meranói lapok hirdetéssel, hogy éttermet, kávézót adnak bérbé. Úgy hittem, hogy elég némi tőke, egy kis nyelvtudás, csekély helyismeret és nagy-nagy elszántság. Belevágtam. Minden megtakarított pénzemem beforgattam, ráment vagy hétmillió forintom. Egy étterem működtetésére bt.-t alapítottam, felvettem két szakácsot, két felszolgálót és két pullost. Kifizettem ezer eurót a bt. alapítására, és egyenként 4-500 eurót az alkalmazottak munkaszerződésére, havonta 3500 eurót a bérleti szerződésre, fizettem a munkabért, új hűtőszekrényt a konyhába, kicsinosítottuk az éttermet – de nem jött felénk senki. [...] fagyos volt a légkör körülöttünk. Pedig mindent elkövettem, hogy befogadjanak. [...] Tulajdonképpen be kellene ismerem, hogy vesztettem. De üres zsebbel nem térhetek haza. Maholnap ötvenéves leszek, gondolnom kell öreg napjaimra is. Én világeletemben kis fizetésű, borralalós szakmában dolgoztam, különösebb nyugdíjra nem számíthatok. Most egy esélyem maradt. Megint csak hirdetés útján társammal, a szintén várpalotai Andrással találtunk egy kávézót Meranóban. Pont jó helyen van, a sétálóutcában. Szerintem havi hatezer eurós forgalmat elérhet, a bérleti díj tetemes, hitel kell. Mivel vállalkozó vagyok, adószámom van, egy éve adófizető vagyok, a bank hatszázalékos kamatra meghitelezné, ha állítok kezest. Ha újra kezdhethetném? Természetesen

nem vágnék bele. Fiatalon kellett volna rászánni magam, sok évvel ezelőtt. S persze tudnom kellene a nyelvet, így folyton rászorulok a társamra. Azt sem könnyű megszokni, hogy errefelé nem a kiskapukon közlekednek a kereskedők. Nincs zsebbe fizetés, nincs áfacsalás. Van viszont nagy-nagy összetartás a helyiek között, a külföldi csak a perifériáról indulhat.”

József Strasbourgban kezdett közgazdászként ügynökösködni, export-import tanácsadást végzett, tőke nélkül. Kicsiben kezdte, magyar kézműves termékekkel kereskedett, mára már három üzlete van Franciaországban, egyre bővül a magyar bor és a méz importja. „Várható ugyan, hogy az EU-tagságunkkal sok hazai vállalkozó is megjelenik majd a francia piacon, de annyi lehetőség van, hogy csak győzzük energiával. Ráadásul, úgy hiszem, nekem már nincs félnivalóm. Megvettem itt a lábam, immár jól beszélem a nyelvet, ismertségem, üzletköröm van. [...] Akik mostanában készülnek a bővülő európai piacra lépni, azoknak is azt ajánlom: hosszú távra rendezkedjenek be. Ezen a piacon szinte lehetetlen gyors sikereket elérni. Fontos egy üzlet megalapozása, lassú felépítése, a bizalmi tőke megteremtése. [...] Ijesztgetnek itt is a keleti invázióval, de mint mindenütt, a franciáknál is csak

a kevésbé művelt réteg dől be ennek. Előfordul, hogy a belpolitikai gondokat, a munkanélküliséget itt is a külföldiek nyakába próbálják varni. De Magyarországnak jó a reputációja. S ezt meg kellene őrizni.”

László cége másfél évtizede van jelen a német építőiparban, és már kacsingat a megújuló energiarendszerek felé is. Szinte az elsők voltak azt követően, hogy Németország kétoldalú szerződéseket kötött a volt szocialista országokkal a német munkaerőpiacra való belépésről. László előtte is dolgozott már tervezőként külföldön, és egy tanulmányban olvasta, hogy a németeknél az építőipar nagy fellendülés előtt áll. Kezdetben még maga szállította ki a magyar dolgozóit, ma pedig már száznál többen keverik a cégnél a maltert. Gondot okoz, hogy a német szabályok szerint a külföldi alkalmazottak legfeljebb két évig működhetnek ott, így mire beletanulnak a németországi technológiákba, már készülődniük kell hazafelé. „Ha valaki vállalkozóként meg akarja vetni a lábát Németországban, alaposan tájékozódnia kell. Én több ezer oldalt olvastam annak idején, mielőtt kijöttem, s a mai napig tanulom ezt az országot. A tudatos felkészülés ellenére az elején sok pénzt veszítettünk, zöldfülűek voltunk. Ugyan ki olvasta el a szerződés hátlapján, apró betűkkel írott részt? Örültünk, hogy munkához jutottunk. De az óvatlanságunk olykor sokba került. Előfordult, hogy reklamációk miatt nem fizették ki a munkánkat, futhattunk a pénzünk után. Viszont megalapoztuk a kapcsolatunkat néhány korrekt partnerrel, akikkel a viszony máig él.”

Budapest – angol szemmel

A *SUN* angol nyelvű napilap kiadói igazgatója 1998 óta él a fővárosban. Noha a felesége magyar, a kislánya hunglish, a brit újságíró bizony észreveszi a város kedvező és kedvezőtlen jelenségeit. Néhány ezek közül (*Népszabadság*, 2004. február 14.).

A város még éjszaka is biztonságos, míg Londonban egyes városrészekbe be sem merem tenni a lábam. Itt az éjszakai élet is sokkal többet kínál, mint nálunk, ahol a pub este 11-kor bezár, és az éjszakai bárók méregdrágák. Furcsa, hogy a sört itt a pincér kihozza, míg az igazi pubban a vendég a pultnál kéri.

A vásárlásnál meg „az volt a szerencsém, hogy a sarki boltban nagyon barátságos emberek dolgoztak, akikkel az elején mutogatással értettük meg egymást. Azért vették a fáradságot, és

megtanították nekem néhány termék magyar nevét. Szóval ott vettem magyarórakat is. Nagy szerencsém volt, mert látom, hogy a legtöbb üzletben még mindig nem értik a vevőbarát viselkedés lényegét. A mosolygás és a kedvesség még nem általános Magyarországon.

A helyzet ugyan jobb, mint öt éve – de vannak még problémák. Romániai barátaim persze csak legyintenek, de például Horvátországban tudják: a vevőknek mindig igaza van. Mindenki négy nyelven beszél, és tisztában vannak vele, hogy aki elégedetten távozik, sokkal nagyobb eséllyel tér vissza, és lehet, hogy legközelebb még többet fog költeni. Sajnos, ezzel szemben a Balatonnál kevesen gondolkodnak hosszú távon.”

Újabb vándorlási okok

Az orosz hadseregben uralkodó rossz, embertelen állapotok miatt nem nagy a fiatalok körében a lelkesedés, ha behívó jön. Például a sorkötelesek százait kényszerítik többórás várakozásra a mínusz 25 fokos szibériai télben, a tüdőgyulladás garantált.

Az élelmezés olyan gyenge, hogy a kiskatonák 20-30 kilós fogyása sem ritka, nem is szólva az újoncok válogatott megalázásáról, az öreg katonák nagyobb dicsőségére. Nem csoda, ha a sorkötelesek zöme nem akar bevonulni. Nem hivatalos adatok szerint (HVG, 2004. február 7.) csak a behívottak ötöde jelenik meg a sorozáson. Sok orosz anya inkább megszervezi, hogy a sorozás előtt a család külföldre költözzön. Formálisan munkát vállalni mennek, de valójában a család fiait akarják megkímélni a katonaságtól. Eggyel több ok az elvándorlásra.

A nyugati határszélen Bezenyét biztosan jól ismerik az ott lakók, de más aligha. 2015-re itt épülne fel a legnagyobb, 350 hektáros európai kaszinó- és szórakoztatóipari egység, több ezer kilométerrel ide vonzva a látogatókat. A polgármester szerint eddig csak a tervekre 700 millió forintot költöttek a befektetők (Magyar Hírlap, 2004. február 10.). A kaszinóvárosnak önálló pályaudvara lesz a Pozsony–Bécs–Budapest-háromszögben, mindegyiktől szinte azonos távolságban, és az M5-ös autópályától a leágazást is megépítették 300 millió forintért. Lesz itt szálloda, golfpálya, termálfürdő, kaszinó, koncertterem, vendégházak, éttermek, üzletek sora.

A település lakói kifejezetten félnek, mert drogkereskedőkből, éjszakai fiúkból és lányokból van éppen elég a határ miatt, többet már nem kérnek, és féltik a nyugalmukat. A polgármester szerint ez elszigetelt vélemény, a színes kavalkád, a sok látogató és letelepedő üzletember híressé teszi a falut, amelyet talán Bezenye Vegas-nak fognak átkeresztelni.

Nemzeti Fejlesztési Hivatal alakult

A Miniszterelnöki Hivatal alól kikerülve januártól kezdte meg önálló működését a Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtásáért és az EU-támogatásokért felelős hivatal a kormányrendelet értelmében. Idén 6,4 milliárd forint, míg jövőre már 150 milliárd forint felett rendelkezik.

Az EU-ban a hétéves költségvetési időszakra szóló nemzeti fejlesztési tervet készíti elő az új hivatal, valamint az előcsatlakozási alapok (PHARE, ISPA, SAPARD) közötti összhang megteremtéséért felelős.

Az élén álló államtitkár felel azért, hogy az unióból származó közpénzeket megfelelően koordinálva osszák szét. Ez egyre nagyobb feladat lesz, hiszen a támogatási keretterv értelmében idén már 62 jogcímen lehet hozzájutni uniós támogatásokhoz, ame-

lyeknek a fele infrastruktúrafejlesztést szolgál.

Az EU Kommunikációs Közalapítványt is a hivatal felügyeli. Budapest pályázik az Európai Betegségmegelőző Központ székhelyére, amely része a 32 éves szabályozás helyébe lépő új rendelkezésnek, miszerint a másik tagállamba átköltöző, ott munkát vállaló uniós polgárok mindenféle utánajárás nélkül megtarthatják szociális juttatásikat. Legalábbis erről már megszületett a politikai megállapodás.

Dokiexport és -import

A Magyar Orvosi Kamara, az egészségügyi tárca és a Magyar Kórházzövetség adatai alapján meglehetősen virágzó üzletág és az is marad a magyar orvosok uniós tagállamokba közvetítése, illetve a hazai orvoshiány kelet-külföldi pótlása. Nézzünk néhány adatot!

- 1989–1992 között mintegy ezer, míg 1993–2000 között ötszáz külföldi állampolgárságú orvos érkezett, elsősorban Erdélyből és Ukrajnából, és kezdte meg működését Magyarországon.
- 2006-ra nyolcezer lesz azoknak az orvosoknak a száma, akik elérik a nyugdíjkorhatárt.
- A frissen végzett orvosok negyede elhagyja a pályát, nem válik gyakorló orvossá (például orvoslátogató lesz vagy tovább tanul).
- Pár évvel ezelőtt még 80 házi orvosi praxis volt betöltetlen, mára 280 (Magyar Hírlap, 2004. február 23.).
- A szakmai szervezetek feltételezése szerint májustól ugrásszerűen megnő a Nyugatra távozó orvosok száma, ahol szintén orvoshiány van. Egy ok: „37 éve dolgozom ugyanabban a kórházban, havonta 151 ezer forintot utalnak át. Ez nem

perspektíva egy fiatal szakorvosnak, az egészségügyi kormányzat által gerjesztett orvosellenesség sem teszi vonzóbbá az országot, ezért egyre többen mennek külföldre dolgozni – mondja az ortopéd orvos. Anyagilag mindenképpen megéri kint dolgozni, egy kezdő egymillió forint körül, a tapasztaltabbja pedig akár másfél és hárommillió forint közötti összeget is kereshet” (Magyar Hírlap, 2004. február 10.).

- Az orvosi egyetemek a felvételizők kedvencei voltak, ám a daliás idők, amikor még a harmadik legkeresettebb szak volt, elmúltak, mára a 13. helyre csúsztak vissza. Az egészségügyi tárca emelni szeretné az orvosképzési keretszámokat, és toborzóakciókat szervezne a középiskolások között.
- A csatlakozást követően az uniós állampolgárságú orvosoktól nem követelhető meg a magyar nyelv ismerete, ám a nyelvtanítás az ESZCSM államtitkára szerint ebben a körben még nincs kidolgozva sem, nem-hogy megszervezve.

A salgótarjáni kórház jól példázza ezeket az ellentmondásokat. A kórház 200 orvosa közül 20 külföldi állampolgárságú. Akad köztük határon túli magyar és arab egyaránt. Ugyanakkor 23 orvosi állás betöltetlen.

Önkéntesek külföldre

A Via Pacis Nemzetközi Ifjúsági Egyesület szervezésében lehetőség van arra, hogy 18 éven felüliek önkéntesként, különböző nemzetközi táborokban vegyenek részt. Itt nincs szükség különleges szakértelemre, inkább lelkesedésre és csapatszellemre.

További információ telefonon (215-4228), a viainfo@viapacis.ngo.hu vagy a www.viapacis.ngo.hu címen érhető el.

Ki vette észre?

Egyre feltűnőbb, hogy az uniós rendezvényekre a horizontális koordináció keretében egymáshoz közelítő, rövidesen tagállammá váló Magyarországon nem lehet hova címezni a migrációs politikával foglalkozó meghívókat, főleg ha abból valamilyen feladat és felelősség is következik. A nosztalgizást mellőzve, pusztán a szabályozásra hagyatkozva, érdemes felemlíteni, hogy hivatalosan 1991-ben már volt erre – ha nem is tökéletes – megoldás: a Menekültügyi Tárcaközi Bizottság. Ezt az 1037/1991. (VIII. 6.) kormányhatározat hívta életre, bizonyos előzményeket követően. A bizottság – nevével ellentétben – szélesebb körben működött (volna, ha van rá kormányzati akarat).

A kormány „a menekültként elismert, a területi menedékjogot élvező, a bevándorolt, a visszatelepült személyek és a vendégmunkások (továbbiakban: immigránsok) társadalmi beilleszkedésének, továbbutazásának és hazatérésének segítésével, támogatásával összefüggő állami feladatok összehangolására” hozta ugyanis létre. A bizottság előírt feladatai a következők voltak:

- a) javaslatot tesz a Kormánynak a befogadáspolitikára vonatkozó és az immigránsok támogatását érintő alapvető kérdésekben, továbbá véleményt nyilvánít az erre vonatkozó állami intézkedésekről;
- b) kezdeményezi és összehangolja az immigránsok jogi helyzetének rendezésével, szociális, egészségügyi, oktatási, kulturális, társadalombiztosítási ellátásával, munkavállalásával, szállás- és lakásszerzésével, igazgatási ügyeinek intézésével kapcsolatos jogalkotást, állami és önkormányzati intézkedéseket, segíti és figyelemmel kíséri azok érvényesülését;
- c) figyelemmel kíséri az immigránsok ellátását szolgáló költségvetési és nemzetközi forrásokból származó pénzeszközök felhasználását és annak hatékonyságát;
- d) gondoskodik megyei (fővárosi) szinten, valamint a települési önkormányzatoknál az immigránsok ellátásával kapcsolatos tevékenység megfelelő koordinálásáról és az érdekegyeztetésről;

- e) figyelemmel kíséri a menekülteket befogadó állomások működését, kihasználtságát, javaslatot tesz létesítésükre és megszüntetésükre;
- f) áttekinti az immigránsok helyzetére vonatkozó nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségek teljesítését, továbbá javaslatot tesz az ezzel összefüggő jogalkotási feladatokra;
- g) szorgalmazza az immigránsok megsegítésére irányuló társadalmi és nemzetközi támogatást, valamint az immigrációra vonatkozó széles körű hazai és külföldi tájékoztatást;
- h) összehangolja az immigránsok beilleszkedésére, társadalmi helyzetére, továbbá az immigráció kérdéseinek kutatására vonatkozó állami intézmények kezdeményezéseit;
- i) beszámol tevékenységéről félévenként a Kormánynak.”

Szép gondolatok, főleg, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a bizottság vezetésével egy tárca nélküli minisztert bíztak meg, az alelnök pedig egy belügyi (politikai) államtitkár volt, és a tagok körét a minisztériumok, a társadalombiztosítási igazgatás, a nemzetbiztonsági, a kisebbségi és a határon túli magyarok hivatalának vezető állású, illetőleg a miniszter által kijelölt képviselője alkotta. Az ülésekre tanácskozási joggal meghívhatták az egyéb állami szervek képviselőit. A szokások szerint a bizottság maga döntött munkatervéről, üléséről. Titkársági feladatait a BM látta el.

De mert a bizottság nem nagyon ülésezett, a feladatai senkit sem hoztak izgalomba, egy csendes nyári napon a kormány deregulálta 2001-ben. A hatályon kívül helyezett bizottság – lehet, hogy formája ősdi volt, vezetői szétszéledtek, nem volt pogácsa sem az üléseken – feladatai 2001-re nyilvánvalóan nem voltak deregulálhatók.

Az 1062/2001. (VI. 26.) kormányhatározat elfogadásakor éppen nyaralt az ország, így senki sem vette észre, hogy csendesen kimúlt egy bizottság, a menekülteket pedig nem kérdezte meg senki...

Olvasnivaló

◆ Az *Önkormányzati Tájékoztató* 2004/1. számából kiderül, hogy testvérvárosi kapcsolatok létesítéséhez, ezen belül különböző csereprogramokhoz, konferenciákhoz lehet támogatást szerezni az EU-tól. Abba miért ne férne bele önkormányzatok sikeres beilleszkedési programjainak megismerése?

A www.europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm címen letölthető a 2004. évi pályázati felhívás és feltételrendszer leírása. Hasonlóan hasznos lehet a Tempus Közalapítvány felhívása a nemzetközi iskolai együttműködésre, különböző partnerkapcsolatok, közös projektek megvalósítására. További információt szerezhető telefonon (237-1320) vagy a www.tka.hu és az info@tpf.hu címen.

A helyi önkormányzatok felkészítéset segítő francia–magyar előadássorozat keretében többek között részletes előadások hangzottak el arról, hogy az uniós és a magyar állampolgárok egymás területén megkülönböztetés nélkül vehetnek igénybe munkavállalási, tanulási, letelepedési lehetőségeket, továbbá arról, hogy a migránsok lehető legteljesebb szociális biztonságának kiépítését milyen koordinációs eszközök szolgálják. Ilyen például a szociális területfejlesztési támogatások igénylése, megfelelő programok kidolgozásával. Bővebben a www.nft.hu honlapon tájékozódhatunk a különböző uniós támogatásokról, beleértve a szükséges jogi és fogalmi ismereteket, meghatározásokat. A kiadványban igen részletes elemzés olvasható a hazai bérlakás-szektorról, amely a mai lakásállomány 4,5 százalékát teszi ki, és ez egyben magyarázza is, miért nem alakult ki a migránsok szociális lakásokkal való ellátásának rendszere. Erre az adatok láttán a közeli jövőben sincs remény.

◆ Az *Acta Humana* legutóbbi számában olvasható Koller Boglárka írása az európai állampolgárok kötődéseiről, valamint az Emberi Jogi Bíróság legutóbbi, magyar vonatkozású ítéleteiről. A lapban két nemzetközi dokumentumot is közzétettek. Az egyik az Európa Tanácsnak Budapesten aláírásra megnyitott, a számítástechnikai bűnözésről szóló egyezménynek olyan jegyzőkönyve, amely tilalmazza a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekményeket. A másik pedig a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) 6. számú ajánlása, amely az internet útján terjesztett rasszista, antiszemita és idegengyűlölő anyagok ellen lép fel.

A Fundamentum 2003/3–4. számában olvasható Faur Márta írása, amelyben röviden összefoglalja, hogy az Országgyűlés által most tárgyalandó, a jogalkotásról szóló törvény miért nem kellően gondoskodik a civilek bevonásáról, és miért vagyunk csak útban a nyitott jogalkotás felé.

A hónap idézete

Az EU-bővítés közeledtével szinte mindegyik mai tagállam visszavonta korábbi liberálisnak ígérkező hozzáállását a csatlakozó országok állampolgárai számára a munkavállalás szabaddá tételére. A legfeljebb hétéves átmeneti időszak bevezetését mára mindegyik – különböző módon – kilátásba helyezte. A britek és az írek maradtak utoljára. Miklós Gábor publicista (*Népszabadság*, 2004. február 6.) így kommentálja a történéseket:

„A visszalépésnek van egy rosszízű indokolása az európai politikusok részéről. Nem is annyira a munkaerőpiacot féltik – világos, azon nincs mit félteni, hanem a szociális ellátórendszert. Előzőleg erre hivatkozott Dánia, Svédország és Hollandia is. Blair is kijelentette, hogy kormánya megvizsgálja; vajon nem túl nagyvonalú-e, s nem ezzel vonzza-e az új bevándorlókat a brit jóléti rendszer? Pedig a valódi munkavállalók nem terhelik a szociális kasszát. Adó- és járulékbefizetéseikkel inkább hízalják azt. A hirtelen jött visszakozás mögött tehát nem gazdasági, foglalkoztatási indokok lehetnek, hanem más félelmek. A szemérmes hallgatás csak sejteti, hogy ezek a kormányok attól tartanak: május elseje után elárasztják őket milliósámra az új tagállamok legszegényebb állampolgárai. Mondjuk ki: feltehetően a romáktól tartanak. Az elmúlt években időről időre több országban is kitört a pánik, amikor pár száz vagy egy-kétezer közép-európai roma megjelent, s megpróbált ott letelepedni. E félelmüket azonban aligha ismerik el, az ugyanis nem lenne politikailag korrekt álláspont. A Reuters egy londoni szakértőt idéz, aki szerint egy pár kínos történet miatt „túlreagáltak” az EU-kormányok.”

Önök 1% – de a menekülteknek többet jelent!

akkor van módja, ha egyetlen szervezet részére ajánlja fel adóját, mert az egynél több társadalmi szervezet számára tett minden rendelkező nyilatkozatot az adóhatóság automatikusan érvénytelennek tekint.)

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület is jogosult a felajánlások fogadására. Kérjük, hogy adják idén is befizetett adójuk 1 százalékát az egyesületnek.

A támogatási összeget, a múlt évihez hasonlóan, menekült gyermekek táboroztatására szeretnénk felhasználni. Adószámunk: 18072165-1-43. Köszönjük támogatását!

A személyi jövedelemadó törvényi szabályai lehetővé teszik, hogy a magán-személyek is rendelkezzenek a befizetendő adójuk egy-egy százalékáról. Az egyiket – külön törvényben meghatározott feltételek esetén – alapítványoknak, társadalmi szervezeteknek vagy nevesített közintézménynek juttathatják, míg a másikat egyháznak vagy a költségvetési törvényben megjelölt kiemelt költségvetési előirányzatnak.

Amennyiben Ön fontosnak tartja, hogy adója összesen két százalékáról közvetlenül döntsön, éljen a törvény adta lehetőséggel! Ezzel komoly segítséget nyújthat egy-egy szervezetnek. (Felhívjuk a figyelmet, hogy erre csak

Magyarország felfedezése

A könyvsorozat 1970-ben kelt ismét életre egy alapítvány segítségével, amely most szociográfiai pályázatot hirdet. Ebben arra buzdítja a pályázókat, hogy írjanak feltáró jellegű műveket – többek között – a romakérdésről, amelybe a nemzetközi vándorlás is beletartozik (az utóbbi években született írások, menedékjogi ügyek tanúsága szerint), vagy arról, hogy az erdélyi vendégmunkások miként fedezik fel Magyarországot. Önálló témakör továbbá a bevándorlás, az országba települtek sorsa, élete is. Megkötés nélkül lehet még pályázni más, társadalmilag fontos mai témában (például miért és kik mennének el, térnek vissza, az uniós csatlakozás milyen társadalmi változással jár, akár a migrációs térben).

A jelentkezőktől 20-40 soros szinopszist és 10-15 soros szellemi életrajzot vár a kuratórium (határidő nélkül). A pályázaton tüntessék fel, hogy a szerző hány éven belül (legfeljebb 4 év lehet), mikorra és milyen terjedelemben (10-15 ív között) vállalja műve megírását. A legjobb szinopszisok szerzőitől fél-egy íves részletet (mustrát) kérnek, és ennek elfogadása alapján kezdik folyósítani a pályadíjat, azaz a legfeljebb 400 ezer forintos ösztöndíjat.

A megfelelő színvonalú műveket a sorozaton belül megjelentetik, és a kiadó ezert – a példányszámtól függően – honoráriumot fizet.

A felhívásra a következő címen lehet jelentkezni: Pünkösti Árpád, 1125 Budapest, Zsolna u. 39. ☎ 214-7196; e-mail: punkosti@mail.datanet.hu.

Szívesen beszámolnánk a nemzetközi vándorlással kapcsolatos szociográfiai művek születéséről.

Menedék Díj

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága idén kilencedik alkalommal döntött a díj átadásáról, mert a személy, intézmény, települési közösség elkötelezetten kiáll az általános emberi jogokért és elősegíti a menekültek magyarországi beilleszkedését. A díjazott most Békéscsaba lakossága és önkormányzata lett, és az oklevelet a Főbiztosság képviselője február 20-án adta át. A városban 1989 óta működik menekülteket befogadó állomás, ahol eddig 12 ezer menedéket kérő fordult meg érdemi vita, konfliktus nélkül. 2002-ben a magukra hagyott menekült gyermekek, fiatalok otthonának létesítése elleni kezdeti tiltakozás, aláírásgyűjtés meglepte a megnyitáson fáradozókat. Az önkormányzat fórumokat rendezett, hogy meggyőzze a környék lakóit: nem a sajtóban általában bűnözőként feltüntetett külföldiekről, hanem árva, magukra hagyott gyermekekről van szó. Ennek nyomán megváltozott a hozzáállás, és ősztől megnyílt az intézmény. A díj mindezeket az erőfeszítéseket ismerte el. Gratulálunk az oklevélhez (és a vele járó 2500 dollárhoz)!

Bezáródó kapuk?

Az uniós csatlakozás közeledtével kiderül, hogy szinte egyetlen mai tagállam sem szeretné, ha szabadon belépnének a munkaerőpiacukra az új tagállamok polgárai. Ezért az átmeneti időszakra kialakított szabályokat kívánják bevezetni, azaz új munkavállalók csak a nemzeti jogszabályokban meghatározott rendben, munkavállalási engedéllyel lesznek alkalmazhatók, amelyet a nem uniós polgárokhoz képest valamivel kedvezőbbben bírálnak el.

Azt a lehetőséget, hogy egy tagállam állampolgára egy másik tagállamban szabadon, az adott tagállam munkavállalóival azonos feltételek mellett vállaljon munkát, a közösségi jog biztosítja. A csatlakozási tárgyalások folyamán azonban a jelenlegi tagállamok kérték, hogy az új tagállamok állampolgárai számára egy bizonyos ideig még ne kelljen megadniuk ezt a lehetőséget. Vagyis a közösségi jog alkalmazásának felfüggesztését kívánták, amit derogációnak nevezünk.

A közösségi jog alkalmazásának kötelezettsége alóli átmeneti mentességeket (derogációkat) Magyarország is kérte (például az uniós polgárok termőföldvásárlásának tilalmát egy bizonyos időszakig). A munkavállalás feltételeit illetően azonban az a sajátos helyzet állt elő, hogy a jelenlegi tagállamok igényelték eltérést a közösségi szabályozástól, és nem az új belépők.

A csatlakozási tárgyalásokon született megállapodások alapján a csatlakozási szerződésben rögzített módon a jelenlegi tagállamok az új tagállamokkal szemben a csatlakozást követő átmeneti időszakban nem a közösségi jogot, hanem nemzeti szabályozásukat alkalmazták. Saját nemzeti jogszabályaik szerint engedélyezik a csatlakozó országok állampolgárainak munkavállalását, ahogyan nemzeti jogszabályaik keretében akár engedélymentessé is tehetik a munkavállalást. Amennyiben a két év lejártá előtt (2006. április 30-ig) nem jelzi a tagállam, hogy a magyar állampolgárokkal szemben továbbra is fenn akar tartani a szabad munkavállalástól eltérő szabályokat, úgy a harmadik évtől (2006. május 1-jétől) az adott ország és Magyarország viszonylatában automatikusan a teljesen szabad munkavállalást biztosító közösségi jogszabályok lépnek életbe. Az ötödik év végét követően a hetedik év végéig a szabad munkavállalástól eltérő szabályokat csak akkor alkalmazhatják a jelenlegi tagállamok, ha igazolható, hogy a közösségi jog alkalmazása, azaz az új tagállamokból érkező munkavállalók korlátozásmentes beáramlása munkaerőpiaci zavarokat okozna.

A korlátozások nemzeti jogszabályok szerinti fenntartása azonban nem jelenti azt, hogy a magyar munkavállalókkal szemben ugyanolyan szigorú rendelkezéseket alkalmazhatnak, mint

a bármely nem uniós, nem EGT külföldivel szemben. Ezeket az előnyöket a csatlakozási szerződés a következőkben határozta meg.

■ *A visszalépés tilalma*

A jelenlegi tagállamokban a munkavállalás nem köthető szigorúbb feltételekhez a csatlakozás után, mint amelyek a csatlakozási szerződés aláírásakor, 2003 áprilisában fennálltak. Vagyis, ha például Magyarország és egy jelenlegi tagállam közötti kétoldalú egyezmény kvótát határozott meg az egyéni munkavállalókra, az semmiképp nem csökkenthető.

■ *A közösségi preferencia biztosításának kötelezettsége*

Ha egy mai tagállam úgy dönt, hogy a csatlakozást követően is fenntartja a munkavállalási engedélyezési eljárást, akkor a munkavállalási jogosultság tekintetében előnyben kell részesítenie a csatlakozó országokból érkező munkavállalókat harmadik országok állampolgáiraival szemben. Amennyiben egy adott meghirdetett álláslehetőség feltételeinek egy magyar és egy nem uniós polgár egyformán megfelel, úgy az adott tagállam köteles előnyben részesíteni a magyar jelentkezőt.

■ *A „12 hónapos szabály”*

Az a magyar állampolgár, aki a csatlakozás pillanatában legalább 12 hónapig jogszerű munkavállalóként jelen van egy adott jelenlegi tagállamban (például egyéves munkavállalásra feljogosító munkavállalási engedéllyel dolgozik), a 12 hónap letelte után az adott tagállamban a továbbiakban szabadon, munkavállalási engedély nélkül vállalhat munkát. Az így szerzett szabad munkavállalási jogával addig élhet, amíg az adott tagállam munkaerőpiacát önként el nem hagyja. Ez a szabad munkavállalási jog megilleti azokat is, akik a csatlakozást követően válnak jogosulttá munkavállalásra egy adott jelenlegi tagállamban, és a munkavállalási engedélyük legalább 12 hónapra szól.

■ *Családtagok, akik valamely harmadik ország (nem EGT-tagállam) állampolgárai*

Amennyiben egy magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja a csatlakozás pillanatában a 12 hónapos

szabály alá eső magyar munkavállalóval együtt valamely jelenlegi tagállamban tartózkodik, úgy a csatlakozást követően közvetlenül lehetősége nyílik szabad munkavállalásra. Amennyiben a családtag csak a csatlakozást követően tartózkodik a magyar állampolgárral együtt az adott tagállamban, úgy nem azonnal, hanem a csatlakozási szerződésben szabályozott feltételek mellett, bizonyos idő eltelte után lesz jogosult az engedély nélküli munkavállalásra.

Összességében tehát az átmeneti időszak legfeljebb hét évig tarthat: 2 évig nem kell külön indokolniuk azok fenntartását, további 3 éven keresztül csak jelentős, a munkaerőpiacot veszélyeztető körülmények alapján, és további 2 évig súlyos munkaerőpiaci zavarok esetében. E hét év alatt a mai tagállamok 2004. május elsejét követően a magyar állampolgárok munkavállalását saját döntésük szerint továbbra is feltételekhez köthetik.

Magyarország az Európai Unióhoz csatlakozással egyidejűleg egy másik szerződésnek is részesévé válik: az Európai Gazdasági Térségnek (EGT). A két szerződést egymás után fogják kihirdetni, életbe léptetni. Tekintettel arra, hogy az EGT-ben részes nem EU-tagállamok – Norvégia, Izland és Liechtenstein – is részesei az uniós egységes belső piacának, ennek a három országnak a viszonylatában is érvényesülnek a Magyarország uniós csatlakozási szerződésében rögzített átmeneti szabályok.

Francia iskola

Már egy éve működik a Gustave Eiffel francia óvoda, általános iskola és gimnázium Budapesten, a II. kerületben (Máriaremete). Az intézményben március 6-án 9.30–12.00 óra között nyílt napot tartanak, ahol mindenki a saját szemével győződhet meg arról, hogy a diákok a francia tantervet követik, de tanulnak német, spanyol, angol és magyar nyelvet is. A nem francia nyelvű gyerekeknek 11 éves kortól kínálnak egy év nyelvi felzárkózást, és csak azután kerülnek be a gimnáziumba, ahol továbbra is szerveznek számukra nyelvoktatást franciából. Az iskolában számos foglalkozásra van lehetőség: gimnasztika, vívás, színjátszás, néptánc és festés várja a tanulókat – és persze tandíjfizetési kötelezettség. Igaz, ösztöndíjat nyervehetnek a rászoruló tehetségesek.

Szívesen beszámolnánk olyan menekültől, akinek sikerült bekerülnie.

Hazajönnek az emigránsok?

Kanyó Tamás szerkesztésében jelent meg az *Emigráció és identitás* című kötet a L'Harmattan és az MTA Kisebbségkutató Intézet együttműködése révén meg 2003-ban. A kötet tucatnyi interjút közöl a Svájcba menekült 13 ezer 56-os menekülték közül kiválasztottakkal, azt vizsgálva, mennyire sikerült a svájci társadalomba a beilleszkedés, az eltelt évtizedekben milyen változást észleltek saját magukban, hogyan látják saját identitásukat az emigrációban. A kötet végén társadalomkutatók (Kende Péter, Gyáni Gábor, Ehmann Bea, Pléh Csaba, Kőbányai Anikó, László János) adnak fogódzót, vajon mennyiben általánosíthatók az emigránsok elbeszélései, saját sorsuk értelmezésének milyen keretei léteznek. Az oral history, azaz a szemtanúként megélt történelem interjúcsoportból azt idézzük, amely az 1989 utáni, demokratizálódó, azaz elvileg már hazatérési lehetőséget kínáló Magyarországhoz fűződő viszonyukat érinti, majd Gyáni Gábor tanulmányából néhány gondolatot.

„Azt hiszem, eleinte hallottam olyasmiket, hogy most hazajövünk, és kritizálunk, hogy nekünk könnyű, mert most úgy csinálunk, mintha mi mindent tudnánk. Nem nekem mondták, csak úgy hallottam, hogy most jönnek haza a nagyszájú magyarok, akik nem voltak itt, és nem tudják, hogy milyen volt itt az élet. És tanácsokat adnak, meg ilyesmi. Szóval nem hiszem, hogy nagyon szeretnek minket.” (Íróadó)

„Az általános vélemény az, semmi szükségünk nincs a menekültekre, ne szóljanak bele semmibe, nem értenek hozzá. Az alapállás az, hogy mi átszenvedtük a forradalom utáni első két-három véres évet, és utána átszenvedtük a Kádár-féle diktatúrát, azok meg kint éltek jólétben, tejben-vajban fürödve. Azok itt hagytak minket, elmenekültek ez elől, amit nekünk át kellett szenvedni, tehát ne szóljanak bele, nem is értenek hozzá. Fogalmuk sincs semmiről, azok ne tanítsanak minket, azok ne oktassanak minket. Pénzt adjanak, az rendben van, de egyébként semmiféle szerepük ne legyen Magyarországon. Ez a véleményük, ez az általános vélemény, a hivatalos vélemény: mindaz, amit a mai Magyarország csinál, úgy néz ki, hogy a külföld véleményére kíváncsi. Mondjuk ez a tavaly és idén megtartott Magyarország 2000 című konferencia – ez abszolút kirakatpolitika.” (Véleménykutató)

„Ti vagytok a deviza-magyarok... én is leestem a székről, hogy mi deviza-magyarok vagyunk. Deviza-magyarok! Ez új szó. Mi vagyunk a deviza-magyarok. Amikor odamegyünk... hetven éven túl ingyen utazás a villamoson. A sógomóm

helytelenítette, hogy nekünk nem kell fizetni érte. Ennyiben vannak ilyen kis kiszólások, szóval azért ők egy kicsit, nem akarom azt a szót mondani, hogy irigykednek, de ők azt hiszik, hogy mi úszunk még mindig a jómódban. Holott ez nem így van, és ők még mindig küzdenek, ugye a fizetések különbözőnek.” (Jogász)

„Amikor megvolt Magyarországon a változás, sok magyar úgy gondolta, hogy hazamegy. Sokan igyekeztek segíteni tanáccsal. De sajnos a harmadik garnitúra, az itteni külföldi magyarok, akik elsőnek mentek haza, azok voltak a felvágósak és a nagyképűek. Tehát nagyszerű autón, amikor az otthoniak még evvel a kis Trabantokkal mentek, ezek a legszebb autókön vonultak fel. És egy kicsit vállvergetve, hogy na most mi megmutatjuk nektek, mi az, ha az ember nem a kommunizmusban, hanem a kapitalizmusban él. Majd ők megmutatják. Szóval az otthoniakban volt emiatt bizonyos elutasító magatartás, megvetették és rossz néven vették a külföldi magyaroknak ezt a felvágását. Hát persze nem mindenki az, de sajnos, az emberek a rosszat veszik észre, ha általánosítani kell.” (Jogász)

„Sokféle emóciót kavart föl. Van köztük irigység: jó nektek, jól vagytok, gazdagok vagytok, mivel Svájcban éltek. Van acsarkodás is: igen, ti árulók vagytok, gyalázatosak, itt hagytatok, és lám, most milyen jó sorotok van, mi meg szegények, mi vagyunk a hősök, akik itt maradtunk. Van egyfajta ambivalencia. Milyen hasznot lehet húzni a magyar emigránsokból, hogy mit hoznak: pénzt, üzletet, know-how-t vagy hasonló dolgokat. Am van szimpátia is, barátság, meleg baráti kapcsolatok. Én fantasztikus dolgot éltem meg a puszta külföldi csoportokkal, a vezetőkkel. Természetvédők, költők, természettudósok mély kapcsolatokat alakítottak ki, végre túltették magukat ezen a felületes megközelítésen. Persze van, aki parvenü módon megy haza, és pökhendi módon viselkedik. A hazamenőkre a magyarok csak negatívan reagálnak: sokan csak azért jönnek haza, aki kijöttek, hogy pöffeszkedjenek, a pénzüikkel hivalkodjanak.” (Iskolapszichológus)

Gyáni Gábor az 1956-os menekültek emlékező stratégiáiról írva abból indul ki, hogy az emigránsokra általában jellemző kettős identitástudat – vagy aho-

gyan Puskás Júlia tömören megfogalmazta: Légy amerikaivá, maradj magyarnak! – a különböző emigráns egyesületi rendezvényeken kap kellő háttérrel, a társas összejövetel a kettős identitás „éltető forrásául” szolgálnak. Abban volt és van még ma is elévülhetetlenül nagy szerepe a szóban forgó intézményeknek, hogy sajátos tartalommal töltsék ki például az 56-os emigránsok életét, miután erős küldetéstudatot oltanak beléjük. A missziós érzület legáltalósabb kettős: egyszerre politikai és nemzeti irányú. Ami a politikai oldalát illeti, ennek hosszú időn át (1945-től vagy 1956-tól egészen az 1989-es rendszerváltásig) egyértelműen a harcos antikommunizmus felelt meg. Az antikommunista érzület a gyakorlatban ideiglenes kormányok (amerikai példa) felállításával, politikai ellenpropaganda kifejtésével (lapok) vagy pusztán intellektuális síkon folyt. [...] Másfelől mindig kéznél volt és ráadásul élénken hatott a nemzeti ügy szolgáltatának ethosza is. Az utóbbinak három megnyilvánulási módja került szóba a mostani oral history gyűjteményben. A svájci magyarok egymás közti szolidaritásának a fontossága; a nemzeti öntudat és kultúra (a magyar nyelv) konzerválása; az anyaország többoldalú segítése, anélkül hogy az ebben való részvétel a Kádár-rendszer iránti politikai lojalitással párosulna.

Az utóbbi tekintetében 1989 után, érthető módon, változás következett be. Ugyanakkor a sokak által, így az interjúalanyok jelentős hányadánál is végig megőrzött kettős lojalitás felettébb problematikus természetére is éppen ezt követően derül majd fény. Az emigránsok hosszú időn át prolongált kettős hovatartozásának a hazai magyarokkal (politikussal és a társadalommal) történő, az emigránsok számára is kielégítő elfogadtatása ugyanis nem ment és ma sem megy teljesen simán. Személyesen is megtapasztaltam, hogy az emigráns magyarok között milyen elemi felháborodást, sokak mekkora neheztelését váltotta ki a kettős állampolgárság ügyének elintézetlensége.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 3. szám

2004. március

Tudja-e, hogy

- megváltoztak a szolgáltatási díjak, így a külföldi vezetői engedély honosításáért 4000 forintot kell fizetni. A nemzetközi vezetői engedély kiadása 1500 forintba kerül. Ha az okmányok kiadásával kapcsolatosan változást jelentünk be, akkor 1500 forint a díj;
- automatikusan elismerik az Európai Gazdasági Térség államaiban (EU-tagállamok, Norvégia, Izland, Liechtenstein) a magyar diplomát a jogászok, építészek, orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek, valamint az általános ápoló, a szülésznő és az állatorvos végzettségűek esetében. Ez a diplomák egyenértékűségét jelenti, és a benyújtott dokumentumok alapján három hónapon belül köteles döntést hozni az érintett ország hatósága. Legfeljebb azt lehet megkövetelni, hogy az ilyen végzettséggel munkára jelentkező a diplomáját fordíttassa le, foglalkozás-egészségügyi vizsgálatnak vesse alá magát, igazolja büntetlenségét, feddhetetlenségét, jó hírnevét, illetőleg azt, hogy nem áll büntetőeljárás hatálya alatt hazájában. Nyelvi követelményt nem lehet hatóságilag előírni a jelentkezőknek. A többi szakmában a végzettség elismeréséről a csatolt okmányok alapján négy hónapon belül döntenek, és előírhatnak kiegészítő képzést, követelhetnek bizonyos gyakorlati időt, esetleg próbaidőt írhatnak elő;
- Litvánián keresztül lehet megközelíteni az Orosz Föderációhoz tartozó Kalinyingrádot szárazföldi úton. A Közöség segíti Litvániát abban, hogy a lehető leghamarabb teljesítse a schengeni vívmányokban való teljes részvételhez szükséges feltételeket annak érdekében, hogy a schengeni vívmányokban teljes egészében részt vevő új tagállamok első csoportjához tartozhasson. A teljes részvétel annak objektív értékelésén alapul, hogy teljesül-e a schengeni vívmányokban foglalt valamennyi szükséges feltétel – mondja ki a csatlakozási szerződéshez mellékelte záróokmány 12. számú nyilatkozata;
- májustól a többszörösére növekedhet a nemzetközi nyugdíjat kapók száma (2003-ban összesen 12 700 ilyen kérelem volt). Ha valaki aktív idejét több uniós államban töltötte, akkor bármelyik tagállamban kérvényezheti a nyugdíjának megállapítását egy közös formanyomtatványon. A nyugdíjbiztosítók egymás között egyeztetik az adatokat, és saját szabályaik szerint megállapítják, összehasonlítják a jogszerző időket, majd kialakul a végeredmény, a nemzetközi nyugdíj. Eddig ehhez kétoldalú egyezmény kellett (ilyen egyezményünk van már Svájcjal, Kanadával, Ausztriával és Németországgal, régebbiről pedig a szomszédos országokkal), és a nem uniós országokat illetően a jövőben is csak ennek alapján lehet nyugdíjat fizetni, utalni. Az uniós szociális biztonsági szabályait kell alkalmazni, és persze jó adatházis, nyelvet tudó nyugdíj-igazgatósági munkatársak kellene hozzá. A kérelmeket a Fővárosi és Pest Megyei Nyugdíj-biztosítási Főigazgatóság fogadja, vagyis központosított lesz a hazai ügyintézés;
- a közösségi jog szabályait hivatalos fordításban csak az év végén teszik közzé Magyarországon. Addig csak a magyar nyelven is készült csatlakozási szerződéssel és az azt kihirdető törvénybe illesztett alapító szerződésekkel meg a korábbi csatlakozási megállapodásokkal kell beérnünk. Vigasztalásként két idézet a záróokmányból, hogy megsejtsék a kívüllők, micsoda türelem kell a magyarul hangzó szövegek megfejtéséhez (és a többinek hivatalossá minősített fordításához).
„13. NYILATKOZAT A MUNKAVÁLLALÓK SZABAD MOZGÁSÁRÓL: MAGYARORSZÁG. Az EU hangsúlyozza a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó szabályozásban érvényesített differenciálás és rugalmasság elemeinek fontosságát. A tagállamok törekednek arra, hogy a közösségi vívmányokhoz való közelítés felgyorsítása érdekében, nemzeti joguk alapján nagyobb mérték-

A TARTALOMBÓL:

- Díjmentes és kedvezményes utazás
- A felsőoktatás megmentői?
- Migrációs statisztika
- Nemzetközi vándorlás
- Jó tanácsok amerikai kivándorlóknak

ben biztosítsanak munkavállalási jogosultságot a magyar állampolgárok számára. Ennek eredményeképpen Magyarország csatlakozásával a magyar állampolgárok munkavállalási lehetőségeinek az EU-ban lényegesen javulniuk kell. Ezen túlmenően az EU-tagállamok a javasolt szabályokat a lehető legjobban használják fel annak érdekében, hogy a munkavállalók szabad mozgása terén a lehető leghamarabb eljussanak a közösségi vívmányok teljes körű alkalmazásához.”

Amíg ehhez eljutunk, addig ráérünk elmerengeni azon, hogyan lehet a korlátozást szabadságnak nevezni Németországban és Ausztriában ugyanezen záróokmány 19. nyilatkozata szerint.

„A NÉMETORSZÁGI SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG ÉS AZ OSZTRÁK KÖZTÁRSASÁG EGYÜTTES NYILATKOZATA A MUNKAVÁLLALÓK SZABAD MOZGÁSÁRÓL: CSEH KÖZTÁRSASÁG, ÉSZTORSZÁG, MAGYARORSZÁG, LETTORSZÁG, LITVÁNIA, LENGYELORSZÁG, SZLOVÉNIA, SZLOVÁKIA. Az V., VI., VIII., IX., X., XII., XIII. és XIV. mellékletben az átmeneti intézkedéseknek a munkavállalók 96/71/EK irányely szerinti szabad mozgásáról szóló (13) bekezdés szövegét a Németországi Szövetségi Köztársaság és az Osztrák Köztársaság a Bizottsággal egyetértésben úgy értelmezi, hogy az »egy adott régióban« kifejezés adott esetben magában foglalhatja az ország egész területét is.”

Vagyis ezekben lehet alkalmazni a korlátozó (átmeneti) rendelkezéseket, például a munkavállalási engedélyt.

Földvédelem

Az Európai Unióval kötött csatlakozási szerződésből következik: itthon szabályozni kell, hogy az uniós polgárok miként szerezhettek termőföldet.

A szerződés értelmében nem lehet egy kalap alá venni a külföldieket és az uniós polgárokat, ezért a mai generális tilalom nem tartható fenn a csatlakozás időpontjától az összes nem magyar állampolgárra. Így azok az uniós polgárok, akik önálló mezőgazdasági vállalkozóként akarnak Magyarországon tevékenykedni, itt működtetve vállalkozásukat szerezhettek termőföldet, de csak akkor, ha

- három éve, folyamatosan itt élnek (ezt az idegenrendészet fogja igazolni).
- mezőgazdasági tevékenységet folytatnak (ezt a megyei mezőgazdasági hatóság vizsgálja meg és ad róla igazolást), továbbá

- mezőgazdasági tevékenységből jövedelmük származott az említett három év alatt (ezt az adóívről fogják bizonyítani), végül
- vállalják, hogy a megszerzett földet művelésre hasznosítják, vagyis folytatják a mezőgazdasági tevékenységet, és a megszerzett földön csak lakhatás céljából és a mezőgazdasághoz szükséges ingatlanokat létesítenek, másnak nem adják át hasznosításra, legfeljebb annak kisebb részét (azaz ebből származó jövedelmük nem haladja meg bevételeik negyedrészt).

Ha tehát a fenti egyszerű, alig bürokratikus eljárásban a feltételeknek az uniós polgár megfelel, akkor mindenféle közigazgatási hivatali engedély nélkül ugyanúgy szerezhettek termőföldet, mint a magyar állampolgárok. A spekulánsok lába alól tehát kihúzzák a talajt, legfeljebb 2011-ig, és ezzel együtt a tőke is csak megfontoltan fog behatolni a mezőgazdaságba.

Díjmentes és kedvezményes utazás

A közforgalmú, helyi és helyközi tömegközlekedésben eddig is többféle kedvezmény volt, amelyeket szinte évenként változtattak. A 287/1997. (XII. 29.) kormányrendelet legújabb, 2004. januártól alkalmazandó módosítása értelmében a külföldiek körében is jelentős újdonságok vannak. Így a legfontosabb szabályokat összefoglaljuk.

Díjmentes utazás, korlátlan számban közforgalmú vasúton (2. osztályon, Intercity/Rapid kivételével), távolsági buszon, HÉV-en és helyi tömegközlekedésben

- Bármilyen állampolgárságú 6 éven aluli gyermek, ha felnőtt kísérő, ha van bármilyen személyazonosító okmány az életkor megállapításához.
- 65 éven felüli uniós polgár, ha van bármilyen személyazonosító okmánya (az életkor, az állampolgárság megállapításához).
- 65 éven felüli olyan külföldi, akivel kapcsolatosan nemzetközi szerződés így rendelkezik, ha van bármilyen személyazonosító okmánya (az életkor, az állampolgárság megállapításához).
- 65 éven felüli olyan külföldi, akinek a nyugdíjfolyósító szerv állapította meg a nyugdíját, és arról igazolása van, valamint személyazonosító okmánya van (az életkor, az állampolgárság megállapításához).
- 65 éven felüli, ha saját magyarigazolvánnyal vagy hozzátartozói igazolvánnyal rendelkezik.
- Menekültként elismerését kérő, ha van kérelmezői igazolványa (helyi tömegközlekedést kivéve).

Egyszeri díjmentes utazás közforgalmú vasúton (2. osztályon, Intercity/Rapid kivételével) vagy távolsági buszon

- Menekültként elismerését kérő a BM illetékes szerve által kiállított igazolás alapján.

90%-os kedvezmény közforgalmú vasúton, korlátlan számban (2. osztályon) vagy távolsági buszon (díjszabási övezetektől függően)

- Legalább egy szülő + 3 gyerek, ha a gyerekek – 6–18 év közöttiek, vagy
- 18–26 év közötti, nappali tagozaton tanulók, állampolgárságtól függetlenül, ha diákigazolvánnyal igazolják magukat (külföldieknek is lehet diákigazolványa), vagy
- emelt összegű családi pótlékot kapnak, amelyet a kifizetőhely igazolása bizonyít (ez sem kötődik állampolgársághoz).

- Vak személy, és ezt a vakoknak rendszeresített járadék igazolásával, MVGYOSZ arcképes igazolvánnyal vagy fogyatékosági támogatásban részesülőként ilyen hatósági bizonyítvánnyal igazolja (pl. bevándoroltak is kaphatnak fogyatékosági támogatást, azaz ez sem függ az állampolgárságtól) + kísérője.
- Gyermekközpontban nevelt állami gondozottakból álló legalább 3 fő + 2 kísérő csoportja, utaslistával igazolva (10 gyermek után 2 kísérő).
- Legalább 10 fős óvodás csoport kísérője (10 gyerek után 2 kísérő), ha igazolja az óvoda által kiadott utaslistával magát.
- Munkanélküli, ha a Munkaerő-piaci Alapból támogatott képzésen vesz részt (elvileg lehet menekült is) a munkaügyi központ igazolásával, a lakóhely és a képzőhely közötti útvonalra.

90%-os kedvezmény menettérti utazáshoz közforgalmú vasúton (2. osztályon) vagy távolsági buszon

- Évente 4 alkalommal, 6–65 év közötti olyan külföldi, aki magyar-/hozzátartozói igazolvánnyal rendelkezik (átszállás esetén 24 órán belül folytatni kell az utazást).
- Évente 2 utazásra, 6–18 év közötti külföldiek legalább 10 fős csoportja + 2 nagykorú kísérő, ha magyar-/hozzátartozói igazolvánnyal rendelkeznek, és a csoportos utazást szervező igazolását felmutatják; a jegyváltást az igazolványra rávezetik (átszállás esetén 24 órán belül folytatni kell az utazást).

Átlagosan 90%-os kedvezmény, korlátlan számú utazáshoz közforgalmú vasúton (2. osztályon), HÉV-en vagy 86%-os kedvezmény távolsági buszon

- Tanulók havi bérlete, ha diákigazolványuk van (nem függ állampolgárságtól), az iskola és a lakóhely közötti útra, a viszonylatra vonatkozó iskolai igazolással, a diákigazolvány érvényességén belül).
- 67,5%-os kedvezmény, korlátlan számú utazáshoz, közforgalmú vasúton vagy távolsági buszon.

- 10 éven aluli legalább 6 gyermek mellett 2 felnőtt kísérő, a csoportos utazást szervező megrendelője igazolásával, további 2 kísérőnek 10-10 gyerekenként, állampolgárságtól függetlenül.
- Diákigazolvánnyal rendelkező (állampolgárságtól független) elvileg a lakóhelye és a képzőhely között.
- 6–14 év közötti gyermek, ha személyazonosságát igazolja (állampolgárságtól függetlenül).
- Fogytékosok intézményébe rendszeresen bejáró vagy ott lakó (már óvodás kortól), az intézmény igazolása alapján a lakóhelye és az intézmény között (szintén állampolgárságtól függetlenül) + 2 kísérője (nem az intézmény településén dolgozik).
- Szociális intézménybe bejáró vagy ott lakó, az intézmény igazolása alapján a lakóhelye és az intézmény között (szintén állampolgárságtól függetlenül) + kísérője (nem az intézmény településén dolgozik).

50%-os kedvezmény, korlátlan számban, közforgalmú vasúton (2. osztályon)

- Legalább 10 főből álló nappali tagozatos diákcsoport kísérője (állampolgárságtól függetlenül).
- Közalkalmazottak, munkahelyen 1 év után igényelt igazolvány birtokában (bevándorolt is lehet közalkalmazott).
- Lényegében a közalkalmazottakkal azonos munkakört betöltő dolgozó egyházi szervezetnél, civil szervezetnél, alapítványnál, a munkahelyen 1 év után igényelt igazolvány birtokában (bevándorolt, munkavállalási engedéllyel rendelkező is lehet ilyen munkakörben, a jogszabály csak példálózva említi a kórházban, szeretetotthonban, oktatási intézményben dolgozókat).
- Magyarigazolvánnyal rendelkező pedagógus, ha ezt az igazolványt erre szolgáló mellékletével igazolja.
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége igazolványával rendelkező hallássérült (nem függ állampolgárságtól).
- Sportolók, versenybírók, sportvezetők, segítők csoportos utazása versenyre, ha ezt igazolják.

50%-os kedvezmény, korlátlan számban, távolsági buszon

- Legalább 10 főből álló nappali tagozatos diákcsoport kísérője (állampolgárságtól függetlenül).
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége igazolványával rendelkező hallássérült (nem függ állampolgárságtól).

50%-os kedvezmény (2. osztályon) évente 16 alkalommal közforgalmú vasúton vagy távolsági buszon

- Nyugellátásban, rendszeres szociális járadékban, rokkantsági járadékban részesülő 65 év alatti személy, ha rendelkezik a nyugdíjasok utazási igazolványával (nem függ állampolgárságtól, az igazolványt a nyugdíjfolyósító szerv küldi ki).
- Fenti személy házastársa, élettársa (állampolgárságtól függetlenül), ha már elérte a nyugdíjkorhatárt, osztozhat az évi 16 alkalmon, együtt vagy külön utazva.
- Külföldről hazatelepült magyar állampolgár, aki külföldről kap nyugdíjat és 65 év alatti, ha rendelkezik a nyugdíjasok utazási igazolványával (az igazolványt a nyugdíjfolyósító szerv a hazatelepülés, nyugellátás tényének igazolása után adja ki).
- Gyám és gyámolt, gondnok és gondokolt (nem függ állampolgárságtól), ha 65 év alatti és rendelkezik a nyugdíjasok utazási igazolványával, együtt vagy külön utazva (ehhez külön utalványok léteznek).
- A fenti személyek két 50%-os utazási lehetőséget összehasonlíthatnak, de akkor 90%-os kedvezményre jogosultak.
- A fenti személyek, ha a 16 alkalmat kimerítették, további 2 alkalommal 90%-os kedvezményre jogosultak.

50%-os kedvezmény (2. osztályon) évente egyszer (menettértili útra, közforgalmú vasúton)

- 3 hónapos munkaviszony után, a munkáltató által kiadott igazolással a munkavállaló (nem függ állampolgárságtól) + házastársa, élettársa, gyermeke (ha saját jogán erre nem jogosult).

Korlátlan számban ingyenes utazás a HÉV-en

- Vak személy, és ezt a vakoknak rendszeresített járadék igazolásával, MVGYOSZ arcképes igazolvánnyal vagy fogyatékosági támogatásban részesülőként ilyen hatósági bizonyítvánnyal igazolja (pl. bevándoroltak is kaphatnak fogyatékosági támogatást, azaz ez sem függ az állampolgárságtól) + kísérője.

90%-os kedvezmény a HÉV-en

- Nyugdíjas saját jövedelemmel nem rendelkező házastársa, élettársa, rokkantsági járadékos.
- Emelt szintű családi pótlékot kapó személy (bevándorolt, menekült, uniós polgár is lehet).
- Munkanélküli, ha a Munkaerő-piaci Alapból támogatott képzésen vesz részt (elvileg lehet menekült is) a munkaügyi központ igazolásával, a lakóhelye és a képzőhely közötti útvonalra.

50%-os kedvezmény, korlátlan számú utazáshoz a HÉV-en

- 6–14 év közötti gyermek, személyazonosságot igazoló okmány felmutatásával (állampolgárságtól független).
- Érvényesített diákigazolvánnyal rendelkező tanuló, hallgató.
- Magyar-/hozzátartozói igazolvánnyal rendelkező nappali és esti tagozatos hallgató, ha ezt az igazolványt erre szolgáló mellékletével igazolja.

Kedvezményes tanulóérlet a helyi tömegközlekedésben

- Érvényesített diákigazolvánnyal rendelkező (nem függ állampolgárságtól).
- Magyar-/hozzátartozói igazolvánnyal rendelkező nappali és esti tagozatos tanuló, hallgató, ha ezt az igazolványt erre szolgáló mellékletével igazolja.

Kedvezményes nyugdíjasérlet a helyi tömegközlekedésben

- Nyugellátásban, rendszeres szociális járadékban, rokkantsági járadékban részesülő 65 év alatti személy, ha rendelkezik a nyugdíjasok utazási igazolványával (nem függ állampolgárságtól, az igazolványt a nyugdíjfolyósító szerv küldi ki).
- Fenti személy házastársa, élettársa (állampolgárságtól függetlenül), ha már elérte a nyugdíjkorhatárt, osztozhat az évi 16 alkalmon, együtt vagy külön utazva.
- Külföldről hazatelepült magyar állampolgár, aki külföldről kap nyugdíjat és 65 év alatti, ha rendelkezik a nyugdíjasok utazási igazolványával (az igazolványt a nyugdíjfolyósító szerv a hazatelepülés, nyugellátás tényének igazolása után adja ki) + házastársa, élettársa személyi igazolványa felmutatásával.
- Gyám és gyámolt, gondnok és gondokolt (nem függ állampolgárságtól), ha 65 év alatti és rendelkezik a nyugdíjasok utazási igazolványával, együtt vagy külön utazva (ehhez külön utalványok léteznek).
- Emelt összegű családi pótlékban részesülő, a kifizetőhely igazolásával.
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége arcképes igazolványával rendelkező hallássérült.

A felsőoktatás megmentői?

Mármint a külföldi diákok, akik a vad keleti életet akarják nálunk megtapasztalni, és ezért még fizetni is hajlandók, egyben megmentve a pénzhiánnyal küszködő egyetemet, főiskolát. Ezért hirdetett reklámkampányt az Oktatási Minisztérium is, egységes arculatot keresve a magyar felsőoktatási intézményeknek.

Egy külön bizottság jött e célból létre, nyolcmillió forintot felhasználva különböző nemzetközi vásárokon, tárgyalásokon megjelenítve a magyar kínálatot Indiában, Kínában is. 2003-ban ezer külföldi diák vett részt a Socrates, az Erasmus- és a Leonardo-programokban, cserediákként. Egy tavaly készült szociológiai felmérés szerint a főmotivációs tényező, amiért ide jönnek, a magyar képzés színvonala, az itteni letelepedés és a véletlen.

Az ösztöndíjpályázatoknál már nagyobb szerepe van a rokon, baráti kapcsolatoknak vagy egy másik diák itt szerzett jó tapasztalatainak. Ebbe biztosan nem számít bele a rossz tanulmányi ügyintézés, a szervezetlenség és a nem megfelelő hallgatói tájékoztatás, ahogy egy debreceni diák is szövé tette (*Magyar Hírlap*, 2004. november 21.), kérve, hogy vegyék őket is ember-számba.

A szociológiai felmérés mégis azt mutatta, hogy a diákok 54 százaléka szívesen jönne újra Magyarországra, míg 6 százalékuk semmiképpen sem. Ez valószínűleg összefügg azzal, hogy milyen a hallgatói összetétel.

„A diákok az életüket befolyásoló tényezők megítélésében kritikusak. El-

sősorban a hatóságok és az egyetemi bürokrácia működésében látnak személytelen, fölényeskedő, diszfunkcionális elemeket” – áll a tanulmányban. Ez a vélekedés nem függ attól, honnan jöttek a diákok, mindegyikük érzi, hogy idegenként bánnak velük.

A teljes képzési időben 5-6 ezer külföldi diák tanul az országban, de a csereprogramokkal együtt összesen 12 ezren. A minisztérium adatai szerint (nem frissek, mert 2002-es adatokra futotta csak, lásd *HVG*, 2004. január 17.) az állampolgársági toplistát a következő hazai felsőoktatási intézményekben:

Honnan jött?	A külföldi diákok száma
Románia	3106
Szlovákia	2415
Jugoszlávia	1194
Ukrajna	1005
Izrael	664
Norvégia	642
Németország	519
Ciprus	297
Öroszország	218
Irán	209
Görögország	207
USA	205

Migrációs életút

Még a szocialista béketáborban, 1982-ben kezdte meg az ELTE-n tanulmányait egy afgán férfi. Később tolmácsként dolgozott az afgán követségen, megnősült, magyar feleségével nevelték közös gyermekeiket. A követség bezárásáig, 1995-ig ügyvivőként vezetett a missziót, majd a képvisellel együtt Bécsbe ment, és onnan egyenest haza.

A Külügyminisztériumban ő lett a kelet-európai referens. 1997-ben visszatért Magyarországra üzletemberként, azóta itt él. A férfi azonban kettős életet folytatott, mert a határország központi bűnügyi felderítő szolgálatának információi szerint több ezer embert csempésztett ki/be Magyarországon. Közreműködött honfitársainak illegális utaztatásában egy nemzetközi hálózat tagjaként, folytatólagosan, üzletszerűen, bünszervezetben. Az őrizetbe vé-

telt követően a bíróság elrendelte a férfi előzetes letartóztatását. A büntetése akár 16 éves szabadságvesztés lehet.

Érdekes lenne, ha a sajtó arról is beszámolna, vajon a bíróság figyelembe veszi-e: az illegális migránsok közt volt-e az életét féltő menekült, hogyan lehetett volna magyar vízumot beszerezni az adott időszakban, hányan kaptak akkor menekült vagy befogadott státust afgánként Magyarországon? Nem mentség persze mindez, hiszen a férfi mások helyzetével élt vissza. Ám az embercsempészetrel kapcsolatosan ítélezőknek valamennyi szempontot figyelembe kell vennie, ahogyan a többi bírának is. Például azt: mennyi ma egy békés demonstrálónak az esélye arra, hogy kábítószeres mentolos cukorkával kínálják meg, aminek hatására zászlót kezd önkívületi állapotban égetni?

A többiek nem érik el a 200 fős határt sem (vietnamiak, lengyelek, svédek, horvátok, kínaiak, líbiaiak, kanadaiak, indiaiak), de 22 országból 50 feletti a létszám. Mint látható, a környező országok uralják a terepet, a nyugat-európaiak pedig főként az Erasmus-program keretében érkeznek. Így 2003-ban 608 diák jött Németországból, 596 Franciaországból. Az uniós átlagnál több angol nyelvű kurzus indul, elsősorban a divatszakkurzusokban (üzleti menedzsment, és a hagyományosan jó képzési színvonalú műszaki, orvosi, informatikai, művészeti területeken). Növeli a külföldiek érdeklődését, hogy egyre több munkáltató kívánja meg a külföldi tapasztalatot, és egy-két szemeszter külföldi képzés ennek éppen megfelel, vagy színezi a pályakezdő életrajzát.

Az üzleti ismeretek iránt érdeklődők bevallják, hogy a magyar kötődésen kívül vonzotta őket az olcsóbb magyarországi megélhetési költség is, hiszen 20 százalékuk körében szóba jöttek amerikai és angol intézmények is a válogatásnál, de végül itt kötöttek ki, hála a baráti ajánlásoknak, családi javaslatoknak.

A digó

Fassbinder írt ilyen címmel drámát. A Káva Kulturális Műhely a fővárosi művelődési központokban mutatja be, de nem minden nevelési céltól nélkül. Takács Gábor, a Műhely vezetője szerint interaktív darabról van szó, amelyben többféle megközelítésben láthatnak egy történetet, amelyet főként gyerekeknek szán. Az előadás úgy szól az általános iskolás gyerekeknek, hogy ők is részeseivé váljanak az eseményeknek.

A négy felvonás közötti szünetekben belebújhatnak a karakterek személyiségébe, hiszen beszélgetünk velük. A történetet több nézőpontból tárják a közönség elé. Németország egyik kicsi falujába egy idegen érkezik, akiről azt hiszik, hogy olasz, ezért elnevezik digónak, pedig valójában görög. A falubeliek előítéletesek vele szemben, nem fogadják be. A második részben a férfi kedvesének a szemszögéből mutatják be a történetet. A harmadik felvonásban a főszereplőnek sikerül beilleszkednie, ám ő maga is előítélettel fogadja új munkatársát, aki török. Végül az utolsó részben a Műhely tagjai megbeszélnek a gyerekekkel, mi legyen a történet vége. Mivel a gyerekeknek sokkal kevésbé vannak kialakult előítéleteik, az előadás és üzenete mindig megérinti őket.

Migrációs statisztika

A közérdekű adatok körébe sorolható migrációs adatok és statisztikák a Belügyminisztérium honlapján elérhetők, ám arra nézve nincs semmiféle szabály vagy kialakult gyakorlat, hogy a tárgyidőszakot követően mennyi idő alatt kerülnek fel az adatok, az előző évekhez illeszkedő adatsort folytatva vagy azt ötletszerűen hol kibővítve, hol szűkítve. Közben az elmúlt évek alatt a grafika tetszetősebb lett, a nemzetközi népmozgásra vonatkozó információkat ma sem könnyebb megszerezni, és főként összehasonlítani, elemezni.

Ezt könnyen belátja az, aki az alábbiakat, tehát a polgárok számára a leginkább hozzáférhető forrásból származó adatokat áttekinti. Kíváncsian várjuk, hogy az uniós adatközlési kötelezettség teljesítéséből mikor profitálhat a hazai érdeklődő.

Mint az 1. táblázatból látható, jelentősen csökkent a kérelmet benyújtók száma, két év alatt mintegy 75 százalékkal. Ugyanakkor növekedett az európai kérelmezők aránya. Ezekből az adatsorokból az tűnik ki, hogy egyre nehezebb eljutni a magyar hatóságokhoz kérelmezőként, főleg távoli országokból.

1. táblázat

Magyarországra érkezett menekült (2001–2003)

Év	Regisztrált kérelmezők	Európai		Európán kívüli	
		Fő	%	Fő	%
2001	9554	580	6,07	8974	93,93
2002	6412	441	6,88	5971	93,12
2003	2401	659	27,41	1742	75,55

A beutazás szempontjából kicsit változó a kérelmezők összetétele (2. táblázat.), de az illegális belépőknek egyre kisebb az esélye a kérelmezésre, míg a legálisan beutazók-

2. táblázat

Menedéket kérők belépése

Év	Érkezés módja	
	Legálisan	Illegálisan
	2001	1435 (15%)
2002	684 (10%)	5728 (90%)
2003	558 (23%)	1843 (77%)

nak nagyobb. Kérdés, hogy a feltehetőleg vízum nélkül belépő turistáknak, rokonlátogatóknak miért van nagyobb hozzáférési lehetőségük a védelmet jelentő eljáráshoz, illetve mi vezérli a kérelmezőket abban, hogy felfedjék adataikat, személyazonosságukat, szándékaikat a belépéskor vagy az eljárás megindításakor. Ezt érdemes lenne megvizsgálni, mert a rendészeti szigorítás indokoltságát alátámasztaná, vagy éppen aláásná.

3. táblázat

A menekültként elismert személyek állampolgársága

Állampolgárság	2002	2003	Állampolgárság	2002	2003
Orosz	4	9	Iraki	46	33
Grúz	0	14	Egyéb	35	75
Jugoszláv	9	19			
Afgán	10	28	Összesen	104	178

További kérdéseket vet fel, vajon milyen indokok alapján lesz 2003-ban menekült inkább egy kérelmezőből, noha kevesebb ember adott be kérelmet, mint 2002-ben (ugyanazon az adatsoron sajnos 2001-es adatok nincsenek) (3. táblázat). Lehet, hogy már az eljárás megindításakor meglátják valakin, hogy igazi menekült? És a többi el sem jut az eljárás megindításához? Lehet, hogy változatlan gyakorlat mellett több ember kért alaptalanul védelmet 2002-ben, mint tavaly? Erre az ENSZ Főbiztossága talán tudja a választ, hiszen betekintése van az iratokba. Szívesen közölnénk ezzel kapcsolatos meglátásait.

Addig is érdemes megtekinteni a hivatal adatsorát a kérelmek alakulásáról (4. táblázat). Természetesen nem lehet

4. táblázat

Ügyfélforgalom 2003-ban

Év	Menekült		Kérelmek elutasítva	Eljárás megszüntetve	Menekültstátus visszavonva
	Eljárás indult	Státust kapott			
2001	9554	174	2995 (31%)	4565	23
2002	6412	104	2578 (40%)	5073	30
2003	2401	178	1545 (64%)	1436	13

mechanikusan összeadni a számokat, mert áthúzódó ügyek is vannak. Az azonban feltűnő, hogy a végre megindult eljárásnak milyen nagy része szűnik meg, és érdemben, indoklással, tényállás mellett az ügyek emelkedő arányban dőlnek el (lásd az összes kérelmező évi számához viszonyított elutasítások arányát).

Végül érdekes az a pillanatfelvétel, amely a tartósan itt élő külföldiekről szól (5. táblázat). Az adatokból kitűnik, hogy

5. táblázat

Bevándorlási vagy letelepedési engedéllyel rendelkező külföldiek száma (2003. december 31.)

Állampolgárság	Bevándorlási engedély	Letelepedési engedély
Román	57 847	5 357
Jugoszláv	15 567	462
Ukrán	6 194	979
Kínai	3 379	172
Vietnami	1 365	83
Egyéb	14 056 (14%)	953 (11%)
Összesen	98 408	8 006

az uniós polgárok nem képeznek alacsony arányszámuk miatt önálló kategóriát. Az „egyéb” csoportban szerepelnek, s bár számuk elég jelentős a főbb állampolgársági csoportokhoz képest, így ömlesztve az adatok aligha értelmezhetők. Ugyanebben az időpontban a tartózkodási engedéllyel rendelkezők körében arányuk a németek révén emelkedett (6. táblázat). Ők biztosan kapnak felhívást arra, hogy jelentkezzenek be az Európai Parlament választásához készítenő névjegyzékbe.

6. táblázat

Tartózkodási engedéllyel rendelkezők száma (2003. december 31.)

Állampolgárság	2003	Állampolgárság	2003
Román	16 162	Kínai	3 250
Ukrán	4 120	Egyéb	15 387 (35%)
Jugoszláv	2 090		
Német	1 710 (4%)	Összesen:	42 719

De szeretnék máltai lenni...

Még nincs ilyen kezdetű népdal, de a városi folklór rövidesen kitermelheti, hiszen Málta és Ciprus lakossága mentesül a mai uniós tagállamokban a munkavállalási korlátozásoktól.

Ausztriában március 24-én fogadták el a törvényt, miszerint a kétoldalú egyezmények értelmében kedvezményt élvezőkön kívül, csak munkavállalási engedély birtokában – azaz helyi munkaerő hiányában – mehet jogszerűen dolgozni a magyar és a többi új csatlakozó ország polgára a szomszédba. Ezt a szabályozást legkorábban két év múlva vizsgálják felül, és maximum hét évig alkalmazhatják. Az engedély kiadásánál a magyarok is előnyben lesznek a nem uniós polgárokhoz képest májustól, de valószínűleg maga az eljárás, a papírokért sorállás nem sokat változik.

Az osztrák nagykövetség attaséja szerint (*Világgazdaság*, 2004. március 25.) nem kell nagyon aggódni, mert egyes ágazatokban szívesen várják a magyarokat is: a pékségekben, a cukrászdákban, a vendéglátásban hiányzik a munkaerő. A cégek egy része is liberalizálná a foglalkoztatást, míg mások a bérddömpingről félnek, még akkor is, ha az nem bizonyítható.

A kétoldalú megállapodások szerint Ausztriában tavaly gyakornokként 1600 fő, míg határ menti ingázóként 1700 fő vállalt munkát. Az Európai Szakszervezeti Szövetség Budapesten tárgyaló főtükre is jelezte: a csatlakozó országok munkavállalói nem számíthatnak meleg fogadtatásra az uniós munkaerőpiacán (*Népszabadság*, 2004. március 20.). John Monks szerint csak a szélsőséges nacionalista erők tartanak a munkaerővándorlástól, és az ő nyomásukra fogadták el az átmeneti időszakot. Angliában és Svédországban az erős szakszervezetek kampányt indítottak a korlátozások feloldásáért.

Az erő fitogtatása persze a hatóságoknak is a sajátja, például az osztrák munkaügyi razzia nem a munkaerőpiac védelmében, hanem sokkal inkább az átmeneti korlátozást szorgalmazó németeknek, demonstrációs céllal szerveződnek – mondja Felsőpulya egykori polgármestere.

A helyi asszonyok közt szóbeszéd tárgya, ha a 3000 fős településen valakinek jól bevált házi cselédje akad, vagy olyan embere, aki a hiányzó szakmákban hadra fogható. Nem jó

megoldás szerinte a sűrű ellenőrzés, a szigorú engedélyezési rendszer: egyszerűen több legális lehetőséget kellene biztosítani a határon túliaknak, hogy pótolják a hiányzó munkaerőt, és ezzel módot adjanak a helybelieknek, hogy a számukra fontos munkákat elvégeztessék (*Népszabadság*, 2004. március 6.). Egyszerűen csak a kétoldalú egyezményekben a kvótákat kellene megemlíteni, hiszen a mai 9000 idénymunkás nem elég, a mezőgazdaságot és az idegenforgalmat a csúcsidőszakban akadályozza a munka-

erőhiány, nem is szólva a háztartási igényekről.

A Közép-burgenlandi Magyar Egyesület elnöke szerint ezekre csak elvben van osztrák jelentkező, de ők hétvégén nem vállalnak munkát, és magasabb bért kérnek. Ezért kellene lobbizni a kvóták emeléséért, de ezt senki sem teszi. Marad hát a hír: a Felsőpulya térségében tartott munkaügyi razzia eredményeként öt magyar asszonyt kitoloncoltak tegnap Ausztria területéről, mert engedély nélküli munkavégzésen érték őket.

Nemzetközi vándorlás

A Demográfia 2003/4. száma szinte teljes terjedelemben a nemzetközi vándorlás különböző oldalaival foglalkozik.

A folyóiratban olvasható a 40 éves Népesedéstudományi Kutató Intézet tevékenységének méltatása, Gyáni Gábor tanulmánya a vándorlásról mint kulturális jelenségről, elsősorban történelmi perspektívából.

Illés Sándor és Michalkó Gábor elsőként vizsgálja a népességföldrajz, a szociálgeográfia eredményei alapján a turizmus és a migráció viszonyát és annak hazai sajátosságait. Az idegenforgalmi célpontok népességvonzó képessége is nő, bár nem áll ezzel arányban az e településekről való elvándorlás mértéke.

Tóth Judit a migrációs politika szinte állandónak tetsző ellentmondásaira hívja fel a figyelmet, míg Tóth Pál Péter a magyarországi népmozgások főbb jellemzőit foglalja össze.

John Salt írása a nemzetközi vándorlás mozgási formáit, trendjeit tekinti át Európában.

A lapszemle részben pedig beszámolót olvashatunk a Szövetségi Népeségkutató Intézet 2002-ben végzett kutatásáról, amely azt vizsgálta, hogy kik és miért kívánnak Németországban állampolgárságot szerezni. Az ott születő külföldi gyerekek kettős állampolgárok lesznek, de 23 éves korukban választaniuk kell szüleik és a német állampolgárság között. Azok a gyermekek, akiknek szülei legalább 8 éve Németországban élnek és határozatlan idejű tartózkodási engedélyük van, kedvezményesen honosíthatók. Ezzel a lehetőséggel a bevándorló nációk eltérő arányban élnek, a törökök gyakrabban, mint például az olaszok, akik közül a honosítást zömmel olyanok kérték, akik már családi, baráti körben

is németül beszéltek és Olaszországgal kevés a kapcsolatuk. A honosítást kérők iskolai végzettségében, képzettségében is nagy az eltérés az állampolgárságra nem vágyókhöz képest: minél idősebb és képzetlenebb valaki, annál inkább kérte a német állampolgárságot. A fiatal, képzetlen bevándorlók sokkal erősebben kötődtek saját nemzetiségükhöz. A törököknél feltűnő volt, hogy sokkal több nő szerzett német állampolgárságot, mint férfi, azaz egyéb demográfiai tényezők is befolyásolják a letelepedő szándékait. A honosítási szándék sokkal inkább beállítódástól függ, a nemi, életkori, képzettségi különbségek csak ez után következnek.

Egy másik cikkben a nemzetközi munkaerő vándorlásának közgazdasági magyarázatával foglalkoznak.

A neoklasszikus közgazdaságtan a munkabérek közötti különbség az igazi indíték, és a reálbérek kiegyenlítődének irányába hat. Keynes a munkaerőhiány országok közötti kiegyenlítődéset látja inkább a folyamatban, míg mások a helyi munkaerő által megvetett, gyengén fizetett munkákra vállalkozó külföldiekre hívták fel a figyelmet. Újabb magyarázat szerint egy országban élő külföldi közösség létszáma, szervezettsége a vonzerő az otthoni elvándorlók számára, a vándorlás irányának és a munkavállalási feltételek meghatározásában kiemelkedő a szerepük. Jennissen cikkében arra a következtetésre jut a nyugat-európai hosszú idősoros adatok alapján, hogy az egy főre jutó GDP, a munkanélküliségi ráta a leginkább meghatározó a vándorlásban.

A hónap idézete

Kaposvárrott egy konferencián egyszerre volt jelen a Legfelsőbb Bíróság elnöke, a legfőbb ügyész, a belügyi államtitkár és az országos rendőrfőkapitány, hogy az igazságügy ügyes-bajos dolgairól is beszéljenek. Ennek keretében jelentette ki Salgó László főkapitány, hogy „a magyar rendőrség és közbiztonság színvonala az uniós összehasonlításban megállja a helyét, a legjobb harmadba tartozik. A terrorfenyegetettség az utóbbi időben nőtt, de ugyanakkor konkrét veszélyre utaló jelzés eddig sehonnan nem érkezett” (*Népszabadság*, 2004. március 20.). Az ember öröme azonban nem tartott sokáig, főleg ha elgondolkodott a hazai igazságügyi csúcson mondottakon és az ezzel egy időben Brüsszelben, a 25 állam képviselője részvételével tartott csúcsról olvasott híreken. Ott ugyanis elfogadtak 10 pontot, a terrorizmus elleni fellépés újabb parancsolatait. Eszerint felgyorsítják a közös letartóztatási parancs és kiadatás harmonizált szabályozását a tagállamokban és a csatlakozó államokban, még a közművek, a víz- és energiahálózatok erősebb védelmére is felkészülnek, elzárják a terroristák pénzcspajait, az ügyészek, vizsgálóbírák egyeztetik a terroristagyanús ügyek nyomozását, egy szóval frontális támadást hirdetnek minden területen a terroristák ellen. És ebben a totális harcban a külföldiekre gondolnak, nem is titkoltan, hiszen a tűzparancsolat 8. pontja szerint „2005 végéig (a tervezettnél korábban) az unión kívüliek belépővizumához digitális arcképet és ujjnyomatot (vagy friszlenyomatot) mellékelnek, amit közös adatbázisban tárolnak”. A 9. pont értelmében az unión kívüli országok támogatását ahhoz kötik, hogy az illető ország fellép-e a terrorizmus ellen – nyilván az EU észjárása alapján, nem csak úgy általában. Végül a 10. pont arra utal, hogy „felmérik a radikális iszlám egyesületeket, kampányt indítanak a rasszizmus ellen, a vallások közötti béke érdekében” (*Népszabadság*, 2004. március 19.). Aligha hihető a békés vallási közeledés és a faji előítéletek elleni fellépés őszintesége, ha az egész együttműködés a külföldiekkel, bevándorlókkal, vendégmunkásokkal, turistákkal szembeni éberségre, gyanakvásra szólít fel, terroristákat és szélsőségeseket keresve közöttük – miközben nincsenek konkrét jelzések, bizonyítékok. Vajon Magyarországon mechanikusan követik az uniós parancsolatot, vagy csak akkor, ha a veszélyre vannak konkrét jelzések, bizonyítékok?

Genocídium és etnikai tisztogatás

Várdy Béla szerkesztésében 2003-ban jelent meg az etnikai tisztogatások XX. századi története (Ethnic Cleansing in Twentieth-Century Europe. Social Science Monographs, Columbia University Press, New York). Ebből közöl egy részletet a Valóság márciusi száma.

A kiinduló kérdés az, vajon a történeteszek miként igazodhatnak el a különböző fajú, vallású, etnikai származású, politikai és ideológiai csoportok ellen irányuló tömeges kitelepítésekre, emberirtásokra alkalmazott kategóriák között. Különösen nagy gondot okoz a szakembereknek a genocídium és az etnikai tisztogatás fogalmának viszonya.

Az előbbi főként a holokauszttal kapcsolatban, az utóbbi a boszniai tömegmészárlások nyomán került be a köznap beszédbé, ám elég nagy a za-

varodottság. Annyiban közösek, hogy egy csoport, nép teljes kiirtására törekednek, de míg az előbbi szisztematikusan eltervezett és véghezvitt tömeghalállal jár, addig az etnikai tisztogatás erőszakos fellépéssel, elűzéssel, gyilkolással, azaz sokféle formában megvalósulhat. Egyik sem érheti el célját, mert a túlélők maguk cáfolják ezt, de a történelmi megnyilvánulási formák célzatossága sokszor a lényeg felismerését nehezíti.

A szerző igyekszik bizonyítani állítását, miszerint a manapság etnikai tisztogatásnak nevezett jelenség mindig is része volt az emberiség történetének, ám csak a XIX–XX. században lett belőle hivatalos politika. E század nem csak a tömegember kialakulásának, a technikai vívmányoknak az időszaka, de a legvéresebb emberirtásnak, menekülésnek, emberiség elleni hűnöknek is.

Teleki-szobor

A Teleki-szobor fel (nem) állítása kapcsán fellángolt politikai vitát nem folytatja, hanem inkább tényekkel egészíti ki a *Rubicon* 2004/2. száma. A folyóirat áttekinti Teleki működésének főbb állomásait. Ablonczy Balázs a numerus clausus kialakításában és a zsidótörvényekben játszott szerepét foglalja össze.

A második, 1939. május 5-én kihirdetett törvény előkészítő irataiban szerepel, hogy az európai országokból kiszorított zsidóság egy része Magyarországra vándorol, és „igaz ugyan, hogy határvédelmi intézkedésekkel gátat lehet vetni a tömeges betödulásnak, sok évtizedes tapasztalataink azt mutatják, hogy az állandó beszivárgást csupán rendszeti természetű intézkedésekkel nem lehet megakadályozni”. Így a törvény felhatalmazást adott a minisztériumoknak, hogy a zsidók kivándorlását előmozdító intézkedéseket tegyenek.

Hasonlóan tanulságos Karsai László cikke az *Élet és Irodalomban* (2004. március 12.), amely összefoglalja, milyen történelmi tények fűződnek az egykori miniszterelnök nevéhez. A történész rámutat, hogy Teleki kormányzati működéséhez 12 zsidótörvény és 52 antiszemita kormányrendelet és minisztereinek 56 jogfosztó, emberek tízezreit földönfutóvá tevő miniszteriális rendelet kapcsolódik. 1938 és 1944 között a képviselőház és a felsőház összesen 22 zsidótörvényt szavazott meg, és ebből jelentős rész kapcsolódik Teleki Pálhoz.

A lengyel menekültek viszont kiálltak az egykori miniszterelnök mellett, mert sokat köszönhetnek neki. „A magyar kormány fejeként 1939-ben a hitleri Németország hatalmának ismeretében egyáltalán nem lett volna kötelessége Lengyelországra gondolni. Annyi más állam tehetetlenül nézte a lengyel tragédiát. Teleki miniszterelnöknek mégis volt bátorsága, hogy kiálljon a védelmükben, és megadjon minden segítséget” (*Magyar Hírlap*, 2004. március 18.).

A hozzászólás emlékeztet arra, hogy a kormányzati szervek és a magyar társadalom segítségével a hitleri terrortól gyötört Lengyelország úgy tekintett Magyarországra mint különleges szigetre a német nagyhatalom tengerében. Erkölcsi kötelességünk ezért emlékeztetni arra, hogy éppen Teleki miniszterelnök volt az, aki – Hitler erős nyomása ellenére – nem engedte át 1939-ben a német csapatokat magyar területen, hogy déli irányból Lengyelországra támadjanak. Teleki miniszterelnök és kormánya nyitotta meg a lengyelek előtt a magyar határt, és szervezte meg több mint százezer menekült tartózkodását, 140 katonai és 114 civil táborban helyezve el őket. Ez óriási feladat és nagy pénzügyi teher volt a magyar állam számára.”

Jó tanácsok amerikai kivándorlóknak

A Dante Könyvkiadó 1939-ben dobta piacra Joseph Wechsenberg könyvét, az Amerikai vízum című kiadványt, hogy összefoglalja a Kanadába, Amerikába kivándorolni szándékozók számára a legfőbb tudnivalókat. Ma hasonló próbálkozás sincs, elvégre ott az internet, a bevándorlási ügyek intézésére szakosodott ügyvédek reklámja és még sok más lehetőség. A régi könyv fellapozása persze ma sem felesleges, így ebből idézünk.

„Miért éppen az Egyesült Államokba?”

Fölösleges a kérdés. Miért ne az Egyesült Államokba? Az Egyesült Államok a világ legnagyobb demokráciája, a Föld leggazdagabb állama, az az ország, ahol minden faj, minden nép megfér egymás mellett és ahol éppen a fajoknak és népeknek ez a keveredése építette fel egy nemzet világhatalmát. [...] Amerikának nagy előnye van Európával szemben: lehetőségeket tud nyújtani. A helyzet nem olyan reménytelen, mint Európában. Európán a múltban él. Amerika a jövőben. [...]

Nap-nap után megfigyelhetjük, milyen vegyes érzelmekkel nézik az amerikaiak ezt az új bevándorlási hullámot.

– Hallotta, mit csinált ez a gazember? Kidobta hús amerikai alkalmazottját, és helyettük emigránsokat vett fel, akik jóformán angolul sem tudnak beszélni!

– A szabónőmnak eddig három amerikai alkalmazottja volt. Múlt héten voltam nála, és felfedeztem, hogy az amerikaiak helyett most három európai lány van nála, menekültek. Nem is olyan ostobaság, amit tett. Mert a három európai lány együttvéve kap annyi fizetést, mint azelőtt egy amerikai.

Mindig lehetett hallani ilyen megjegyzéseket, ha az európai törelmetlenség ismételtelen a kivándorlók hullámaival árasztotta el Amerikát. Így volt ez 1848-ban is, amikor Európában mindenféle nagy átalakulások folytak. Tudja, hogy Amerikában már akkor olyan erős volt az ellenszenv a bevándorlással szemben, hogy új politikai párt alakult az elensúlyozására? Ez a párt a Know-Nothingok, a tudatlanok pártja olyan sikeresen folytatta bevándorlásellenes propagandáját, hogy 1854-ben, a legközelebbi kongresszusokon nem kevesebb mint 54 képviselőt és 5 szenátort nyer-

tek. Csak 1860-ban, amikor Abraham Lincoln »Amerika – a szorongatóttak nemzedéke« jelszóval kezdte meg választási propagandáját, simul el lassanként a mozgalom, amely annak idején az írek és a németek ellen irányult. [...]

E két véglet között ingadozik az, amit Amerikában közvéleménynek hívnak. A közvélemény uralkodik tulajdonképpen az országon. Számítalan üzem nem alkalmaz már idegeneket, mert félnek a nyilvános megbélyegzéstől. Moseley vezérőrnagy, a negyedik atalantai hadtest parancsnoka azt ajánlja, hogy sterilizálják valamennyi bevándorlót. »Segítenünk kell ezeken a szerencsétlen asszonyokon és férfiakon, de nem tűrhetjük, hogy ebből a nyomorból és szegénységből új generáció fejlődjen ki.« Mások viszont azt kívánják, hogy vonjanak vissza minden korlátozást a bevándorlás ellen, és engedjenek be minden politikai menekültet. Ezek a viták sehogy sem akarnak elhallgatni, és bizonyítják, hogy a kivándorlás kérdése nemcsak Európának, hanem Amerikának is egyik legfontosabb kérdése lett.

Az affidavit

Két évvel ezelőtt még mindenki utána nézett volna a lexikonban, mi is az az affidavit of support. Ma egyike a legismertebb angol kifejezéseknek a világon. Az affidavit of support, az amerikai polgár eskü alatt tett támogató nyilatkozata, amelyben kezességet vállal arról, hogy »szándéka és lehetősége van arra, hogy az alant felsorolt külföldieket pártfogásába vegye, gondoskodik róluk és támogassa őket, amíg az Egyesült Államok területén tartózkodnak. Felelősséget vállal, hogy ezek a külföldiek sem az Egyesült Államoknak, sem egyik államának, városának vagy községének terhére nem esnek. Ezt a nyilatkozatot az amerikai konzul részére állítja ki, a vízum kérésével kapcsolatban, amelyet nevezett külföldiek benyújtottak és az Egyesült Államok illetékes érkező kikötője bevándorlási hatóságainak felvilágosítására. Ünnepelesen esküszöm, hogy ez a tiszta igazság legjobb lelkiismeretem és tudásom szerint.«

Az affidavit nincs semmilyen külső formához kötve, de bizonyos pontokat feltétlenül tartalmaznia kell és a notary public, közjegyző előtt kell aláírni, aki a maga részéről is aláírja a nyilatkozatot és ellátja bélyegzőjével. [...] Az átlag-amerikai érthetően nem szívesen állít ki affidavitot: egyrészt vallomást kell ten-

nie egész vagyónáról, másrészt visszarriad attól, hogy valamikor támogatnia kell a rossz sorba jutott külföldit. [...]

Tanuljon amerikaiul!

A legfontosabb parancs így hangzik: Tessék amerikaiul tanulni, nem angolul. A legtöbb tanár mély megvetéssel nyilatkozik erről az »elvadult« nyelvről, és ha amerikai filmben ilyesmit hallanak, hogy »Shut up! I've gonna got«, akkor égnék áll a hajuk, és figyelmeztetik növendékeiket, ne utánozzák ezeket. Ez a legnagyobb tévedés. Az igazság az, hogy egész Amerika a legnagyobb természetességgel gyakorolja ezeket az el-tévelyedéseket, és nem mindig előny, ha tudatosan és büszkén, minden áron kifogástalan angolsággal beszélünk, mert ezzel esetleg bosszantjuk az amerikaiakat, akik rendszerint igenis rossz angolsággal beszél. [...] Tessék minél több amerikai újságot olvasni (akkor is, ha még oly szörnyű angolsággal íródott, mert ne felejtse el, kedves barátom, hogy ez lesz a te jövőbeli hazádnak a nyelve), főként jók erre a célra a magazinok, tipikus amerikai párbeszédekkel, szlenggel fűszerezve. A beszéd kezdetben minden jelent. A kereskedő, akinek képviselői vannak és bemutatkozó látogatókat kell tennie, a fiatal intellektuel, aki jobbra-balra szaladgál, csak hogy valami állást tudjon szerezni magának, a fiatal lány, aki mint gyermekgondozónő, szobalány, szakácsné amerikai háztartásban akar munkát vállalni, és mindazok, akik valami kis irodai állást szeretnének – valamennyiüknek kell tudni beszélni, rosszul vagy kevésbé rosszul, de beszélniük kell. [...]

Csak semmi félelem, semmiféle komplexum! Nagyon sok amerikai (különösen a keleti részen) erős akcentussal beszél: világosan hallani, hogy Oroszországból, Lengyelországból, Csehországból vagy Magyarországról jöttek. Csak bátran beszélni, és nem félni, hogy valamilyen hibát követünk el! Ha aztán odáig eljutsz, hogy lassanként visszanyered az európai egyensúlyodat, akkor talán majd lesz időd és törelmed ahhoz, hogy elővegged a nyelvkönyvet, lassan leszokjál a hibákról [...]

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket támogató, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevelünk segítségével elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 3. szám

2004. április

Alkotmányos-e az Európai Parlament tagjainak megválasztása?

Az Alkotmánybírósághoz több indítvány érkezett az Európai Parlament tagjainak választásáról szóló 2003. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: EPvt.) egyes rendelkezései, illetőleg egésze alkotmányellenességének a megállapítását és megsemmisítését kezdeményezve.

Kifogásolták, hogy csak párlistákra lehet szavazni, amely csorbítja a demokratikus választásokat. Az Alkotmánybíróság arra hivatkozott, hogy a Magyar Köztársaság csatlakozása az Európai Unióhoz szükségessé tette, hogy az Országgyűlés megalkossa az Európai Parlamentben a Magyar Köztársaság képviselői részére fenntartott parlamenti helyek betöltésének a szabályait. Ennek érdekében alkotta meg az Országgyűlés az EPvt.-t.

Az indítványok alapján az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy hatásköre mennyiben terjed ki az EPvt. alkotmányosságának vizsgálatára, az éppen a csatlakozásra figyelemmel módosított Alkotmány milyen rendelkezéseket tartalmaz az Európai Parlament tagjai megválasztására.

Az Alkotmány 71. § (3) bekezdése szerint az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament képviselői, továbbá a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásáról külön törvények rendelkeznek, amelyek elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Az Alkotmány az Európai Parlament képviselőinek választási rendszeréről nem rendelkezik, annak szabályozását külön törvényre utalja. Következésképpen az Európai Parlament tagjai választási rendszerének, közöttük a jelölés módjának szabályozásában az Alkotmány alapján széles döntési szabadsággal rendelkezik az Országgyűlés.

Ezt a szabályozást végezte el az Országgyűlés az EPvt. megalkotásával. Ennek során pedig egyetlen választókörzettel tette az országot, és arányos

rendszerű, listás választásokat határozott meg.

Mindent egybevetve, az Alkotmánybíróság elutasította a beadványokat, így mehetünk szavazni június 13-án. (30/B/2004. AB határozat)

Külföldi munkavállalók ellenőrzése

Az egységes munkaügyi nyilvántartás (EMNy) eljárási szabályainak megjelenésével elvileg mindenki betekinthez az adatbázisba, és megtudhatja, hogy a munkáltatója bejelentette-e, függetlenül attól, hogy milyen az illető állampolgársága. A 67/2004. (IV. 15.) kormányrendelet meghatározza az EMNy-hez kapcsolódó bejelentési és nyilvántartási rendszert.

A munkaadónak most csak a létrejövő és a megszűnő munkaviszonyt kell bejelentenie, a fennállóról más adatbázisokból a különböző állami szervek töltik fel a rendszert.

A munkaadó bejelentési kötelezettségét a rendelet *mellékletében* meghatározott adatlap kitöltésével, illetőleg az abban meghatározott adatok közlésével, a megyei (fővárosi) munkaügyi központok bármely kirendeltségén személyesen, illetőleg képviselője útján, a telefonos nyilvántartást biztosító Központ ügyfélszolgálatánál, a saját adataihoz való hozzáférést biztosító kód alkalmazásával, tone üzemmódú telefonon vagy interneten keresztül, esetleg postai úton (tértivevénytel) vagy kézbesítő útján történő eljuttatásával teljesítheti.

Fő szabályként a munkaadó kap egy kódot, és attól kezdve interneten, telefonon annak felhasználásával lép kapcsolatba a munkaügyi hatósággal. Am a kód igénylésének és kiadásának szabályait külön jogszabály állapítja meg.

A TARTALOMBÓL:

- Új szavak a vándorlásról
- Belügyi statisztika: külföldi sértettek
- Hazatérő vendégmunkások
- Megnyitó és kulturált ügyintézés
- A vészidőszak történeti és lelki feldolgozása

A munkaadónak a munkaviszony megszűnésére vonatkozó bejelentés teljesítésekor a munkavállaló adatai közül a munkavállaló taj-számát kell közölnie.

A munkavállaló pedig úgy fér hozzá a saját adataihoz, ha lakóhelye (tartózkodási helye) szerinti illetékes kirendeltségen, természetes azonosítóinak (név, anyja neve, születési idő, hely) igazolásával, vagy a központi adatbázisból interneten keresztül, a saját adataihoz való hozzáférés céljából rendelkezésre bocsátott kód alkalmazásával, vagy tone üzemmódú telefonon, az azonosító kódból képzett töredékes azonosító kód alkalmazásával bejelentkezik, és tájékoztatást kér. Ugyanezt megteheti levélben is.

Mivel a munkáltatónak haladéktalanul bejelentési kötelezettsége van a munkaviszony létesítését illetően, egyszerűbbé válhat a munkaügyi ellenőrzés, ha lesz, aki a helyszínen összeveti a számítógépben tárolt adatokat a ténylegesen dolgozók adataival.

Az amerikai vízumszerzés viszontagságai

Változatlanul abból indul ki az USA konzulátusa, hogy mindenki potenciális bevándorló, aki jövőjét országukban képzelel el. Így azt kell az egész vízumeljárásban a kérelmezőnek bebizonyítania, hogy elég erősen kötődik hazájához, azaz mégsem akar náluk maradni.

Egy budapesti lakás, munkahely nem elegendő kötődés, ha valaki fiatal diplomás és történetesen amerikai barátja van. Ezért utasították vissza egy pszichológusnő vízumkérelmét is: vőlegénye, de legalábbis szívéhez közel álló, korábban Magyarországon dolgozó üzletember barátja hiába vállalt érte a meghívólevélben felelősséget anyagiilag is, ez csak olaj volt a tűzre. Dóra jobban járt volna, ha letagadja a kapcsolatot, mert azt kifejezetten ellene szóló bizonyítéknak vették: nyilván kint akar kapcsolata révén maradni (*Népszabadság*, 2004. április 16.).

A vőlegény, Drew nem adta fel. Indulatos levelet írt egy szenátornak, hogy vizsgálják felül az egész, embertelen vízumrendszert, amelyben emelt díjas telefonhívás alapján lehet csak időpontot

egyeztetni, a százdolláros vízumkérelem pár perces interjút jelent, és az elutasításakor sem jár vissza a pénz. Sőt, a konzul szerint a jövőben interneten is kitölthető a vízumkérdőív, továbbá ujjnyomatot is vesznek a kérelmezőtől, esetleg egyéb biometrikus adatot is rögzítenek, amelyet on-line kapcsolaton keresztül a határátlépésnél is ellenőrizhetnek majd. Ezt a szédítő fejlődést látva nem csoda, hogy a konzulátus jogköre tovább bővül, dönt a házasságkötés kérdésében is, hiszen a kiutazás megtagadással most éppen ezt akadályozták meg.

Arra már nem tért ki sem a levél, sem a budapesti konzul, hogy a terrorista-veszélyre hivatkozó szigorításoknak semmi köze sincs az esetleges magyar szélsőségesekhez. Valójában a vízummentességet hivatalosan a visszautasí-

tott kérelmek arányától teszik függővé, amely a kérelem feltételeinek meghatározásán és felül nem vizsgálható elbírálásán alapszik. Világos: ha a hatóság önmaga alakítja és egyben ellenőrzi a joggyakorlatot, sohasem szüntethető meg a vízumkényszer, mert ma a vízummentesség eléréséhez szükségesnél jóval több utazást tagadnak meg. Hivatalosan azért, mert sok magyar turista a vízuma lejártával is Amerikában marad, és feketén vállal munkát. Erről azonban nincsen semmiféle statisztika, és egy kongresszusi meghallgatáson az egyik illetékes most beismerte: egy jó évtizede nem is lehet. A beutazáskor leadott adatlapok ugyanis nem találkoznak a kiutazáskor elvett szelvényvel. Azaz nemcsak a magyarok, de egyetlen más nemzet állampolgárai esetében sem tudják, hányan tartózkodnak illegálisan az Egyesült Államokban. A régióból csak Szlovénia kerülhetett be a Visa Waiver Programba, azaz a vízummentes országok 27-es klubjába.

Egy liberális európai

Graham Watsonnal, az Európai Parlament liberális frakciójának vezetőjével beszélgetett a *Magyar Hírlap* újságírója (2004. április 18–19.). A migráció, a kisebbségek védelme, az előítéletesség is szóba került, így ezzel kapcsolatos gondolatokat idézünk a 48 éves skót politikustól.

– *A régi tagállamok ma már nemcsak a harmadik országoktól féltik piacukat, hanem az újaktól is. Schröder kancellár nemzetietlennek nevezte azokat a német cégeket, amelyek a csatlakozó országokba kívánják telepíteni termelésüket. Legtöbbször bezárnák munkaerőpiacukat is.*

– Csakhogy ebből senki sem profitál. A munkahelyeket nem a külföldi munkavállalók kizárásával lehet jobban védeni, hanem azzal, hogy komoly összegeket fektetünk az oktatásba. Magyarország továbbra is fontos célpontja lesz a német befektetőknek, ugyanis itt alacsonyabbak a termelési költségek. Persze Magyarországról is többen mennek majd tovább olyan még olcsóbb országokba, mint Kína vagy Indonézia. De ez nem egy zéró összegű játszma, a gazdaság dinamikus fejlődése mindannyiunk érdeke.

– *Miért van az, hogy a tagállamok nem mertek különbséget tenni az új tagállamok között? Hogy csak azok ellen alkalmazzanak korlátozóso-*

kat, amelyekből valóban nagyon nagy számban vállalnának munkát Nyugaton?

– A politikusokat megfélemlítette a szélsőjobb által vezényelt kampány, mely a munkavállalók tömeges beáramlásával fenyegetett, és előhívta a lelkek mélyén megbúvó félelmeket a keletről érkező inváziótól. A kormányok szégyellhetnék magukat, hogy nem mertek kiállni az emberek elé a valóságot tükröző adatokkal.

– *Eközben a terror fenyegetettségének árnyékában az unió is szigorúbb biztonsági szabályokat vezet be, amelyek mára már sértik a szabadságjogokat. Ön szerint hol van az egyensúly biztonság és szabadság között?*

– Azt hiszem, ezt az egyensúlyt csak úgy tudjuk megtalálni, ha minden alkalommal, amikor a biztonságért hozunk egy intézkedést, alaposan megvizsgáljuk, hogy ez milyen veszélyekkel járhat a szabadságjogokra. Hadd említsek egy személyes példát. A parlament bel- és igazságügyi bizottságának elnökeként én vittem végig a parlamenten az európai elfogatóparancsról szóló szabályozást, amely lehetővé teszi, hogy az egyik tagállamban kiadott paranccsal bármelyikben letartóztathassanak valakit. Bizton állíthatom, megfelelő védekező mechanizmusokat építettünk

be a jogszabályba. Ugyanakkor a tagállamok még mindig nem teremtették meg annak feltételeit, hogy egy uniós polgár bármely tagállamban megfelelő jogi védelmet kapjon.

– *Egyetért a The Economist-tal abban, hogy a bővítés után az új tagállamokban mind több populista párt kerül majd hatalomra?*

– Nem hiszek ebben, szerintem egyre stabilabb politikai berendezkedés fog kialakulni. A populizmus mindenhol jelen levő állami veszély, és az egyik legnagyobb hibánk az, hogy képtelenek vagyunk őszinte politikálással fellépni ellene.

– *A kollektív jogok védelmének is van helye az unióban?*

– Liberálisként én az egyéni jogokat részesítem előnyben, mert úgy vélem, hogy az egyéneket ugyanúgy elnyomhatják egy csoporton belül, miként a társadalom diszkriminál egy adott kisebbséget. Én például egyetértek a muzulmán fejkendő viselésének a tilalmával a francia iskolákban, ugyanis a fiatal lányokat sokszor az idősebbek, elsősorban a férfiak kényszerítik ezek viselésére. De amikor olyan hatalmas méretű diszkriminációról van szó, mint amely például Európa kilencmillió roma lakosságát éri, akkor valamilyen szinten el kell ismernünk a probléma kollektív jellegét is.

Sajátos társadalmi csoporthoz tartozás és állami üldözés

Legitim ok a védelem keresésére, ha valaki meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása miatt megalapozottan fél az üldözéstől. A genfi egyezmény e kitétele mindig az adott társadalmi helyzet alapos ismeretére és egyfajta emberi jogi szempontú, objektív értéktételre szorítja a menekültügyi hatóságokat.

A hírek közt böngészve ráakadhatunk egyre, amely jelzi, hogy a homoszexuálisok is alkothatnak ilyen társadalmi csoportot a Tanzániához tartozó Zanzibárban. A parlament egyhangúlag elfogadott új törvénye értelmében a felnőtt férfiak közötti nemi kapcsolatért huszonöt év, míg a nők közötti kapcsolatért hét év börtönbüntetés szabható ki, míg kiskorúval való homoszexuális kapcsolat létesítése életfogytiglani börtönbüntetéssel jár (MTI, 2004. április 15.). További kérdés, hogy miért más a leszbikusok megítélése, és ez vajon diszkriminatív-e a többi meleghez képest.

Szintén a genfi egyezmény menekültfogalmával kell szakszerűen érvelnie a jogi képviselőnek, ha a hatóság csakis az állami üldözöttesre hivatkozónak kíván védelmet adni, míg az állam tehetetlenségére vagy éppen hallgatólagos felhatalmazása alapján öldöklőkre nincs tekintettel. A Szudánból menekülők esetében például ez a veszély állhat elő. Etnikai tisztogatás fenyeget Szudán nyugati részén.

Az ENSZ emberi jogi hivatalában elkészült első jelentés szerint eddig mintegy tízezer embert öltek meg Darfur térségében, és egymillió ember hagyta el lakhelyét, menekül a fegyveres hordák elől. Miközben a világ Irakra figyel, egy elfeledett országban megkezdődött a népirtás, bár az ország déli részén 39 éve polgárháború folyik. 2004 elején újabb konfliktus tört ki, de ez alkalommal a nyugati területeken.

A lázadók azzal vádolják a központi kormányt, hogy lakóhelyüket tudatosan hanyagolják el a hivatalok, a fekete lakosságot pedig elnyomják. A fekete és az arab lakosság állandó rivalizálása ezen a területen valóságos gyűlöletet fokozódott.

Mindenütt, ahol a szárazság és forróság miatt a föld sok javat nem termel, ott a harcok hamar fellángolnak a csekély nyersanyagért, szántóföldért és víztartalékért.

A szudáni kormány megpróbálta hamar elfojtani a lázadást. Mivel a hadsereg kapacitása véges, a khartumi kormányzat úgy döntött, szabadcsapatokat fegyverez fel a harcok befeje-

zésére, köztük a félelmetes Janjaweed arab milíciát, amelyik felperzselt földet hagy maga után. Szemtanúk jelentése szerint a lő- és teveháton betörő csapatok kvázi kormánygondjával gyilkolnak, fosztogatnak.

A szudáni légi erők bombázásokkal készíti elő a terepet, majd a benyomuló

fegyveresek megerősokolják az asszonyokat, felégetik a megmaradt házakat. „A falumban ötven embert öltek meg. Apám, nagyanyám, egy nagybátyám és két testvérem meghalt” – mondta Idris Abu Moussa a *New York Times*nak.

A 26 éves földműves egyike annak a százezer embernek, akik a harcok elől a határon át Csádba szöktek.

„Jelenleg ez a legnagyobb humanitárius katasztrófa a világban” – állítja Mukesh Kapila, az ENSZ segélyezési megbízottja Szudánban, és azon tűnődik, hogy a nemzetközi közösség miért nem képes fellépni ellene. (MTI, 2004. április 27.)

Új szavak a vándorlásról

Mindig figyelemre méltó, ha a hosszabb-rövidebb idejű migrációra, annak jellemzőire új szavak bukkannak fel a köznyelvben, sajtóban. Ilyen a *tankurizmus* és a *fogturizmus*. Az előbbi azért növekszik, mert minden környező országban kisebb a benzin adótartalma, mint nálunk, így a magyar autósok külföldön vásárolnak (adóznak), de Magyarországon szennyeznek az autójukkal.

A *fogturizmus* már nemzetközileg is bevett fogalom. A CNN hírtelevízió honlapján soproni tudósítást közöl „Fogturizmus az új Európában” címmel.

A szerző saját elmondása szerint azért utazott Sopronba, hogy megtudja, miért rendel 400 fogorvos egy ötvenezres lélekszámú kisvárosban.

A fogorvosok szerint a határ közelében lévő várost elsősorban azért keresik fel a nyugati turisták, mert a magyar fogászok a nyugatinál lényegesen alacsonyabb áron jó minőségű szolgáltatást nyújtanak.

A szerző szerint az osztrák fogorvosok rossz szemmel néznek magyar kollégáikra, s abban reménykednek, hogy Magyarország uniós csatlakozásával a magyar fogászoknak is szigorúbb szabályzásnak kell megfelelniük, ami az árakat is felferi majd (Washington, 2004. április 23.).

A közeli jövőben várható még a *telekturizmus* és a *nyelvturizmus* kibontakozása is.

A *Die Welt* beszámol arról, hogy egy reprezentatív felmérés szerint a németek az új tagországok közül Magyarországon szeretnének leginkább nyaralókat vásárolni (Berlin, 2004. április 22.).

Mellesleg a *Financial Times* is ezt jósolja: a most csatlakozó országokban megjelennek majd a tehetős németek

és britek, akik lecsapnak a kurrens ingatlanokra, sőt ezek az államok munkaerő-bevándorlást fognak megélni, mivel sok vendégmunkás visszatér (London, 2004. április 22.).

A *Diário de Notícias* egész oldalas cikkben foglalkozik az EU-bővítés következtében megugró nyelvi sokszínűség következményeivel, illetve az új tagállamok nyelveinek helyzetével a portugál oktatásban. Az Universidade Clássica de Lisboa ebben a tanévben a magyart, illetve a lengyelt szerepelteti a kötelezően választható tanegységek listáján (például Felkai Piroska magyar lektornak jelenleg nyolc hallgatója van). Jobb a helyzet a felsőoktatás keretein kívül.

A Munkaügyi és Vállalkozástudományi Főiskola keretében egy éve működő Nyelvoktatási Központban (Centro de Cursos Livres), számos új (és leendő) tagállam nyelvét oktatják.

A legnagyobb érdeklődés a lengyel, a cseh és a román iránt mutatkozik, de a többi tanfolyam – köztük a magyar – is átlagosan 40-50 hallgatóval működik. Wirth László tanácsos nem számít arra, hogy a bővítés komoly hatást gyakorolna a magyar nyelv helyzetére, azonban a nemzetközi porondon mindenképp előnyt jelent majd nyelvünk hivatalos uniós nyelvi státusa (Lisszabon, 2004. április 21.).

Bűnügyi statisztika: külföldi sértettek

Noha közérdekű információ, hogy milyen arányban érintettek a magyarországi bűnözésben áldozatként a külföldiek, csak a 2001–2002. évi adatok ismerhetők meg, pedig már 2004-et írunk pár hónapja. A Legfőbb Ügyészség összegzett adatait így is érdemes felidézni, mert többféle tanulságot lehet belőlük levonni.

Mint az 1. táblázatból látható, egyre javul a külföldiek biztonságérzete, hiszen kevesebb az ellenük elkövetett bűncselekmény, netán azért, mert nem jelentik be azokat, esetleg a büntetőjogi változások miatt a cselekmény már csak szabálysértésnek minősül, azaz nem rontja a bűnügyi statisztikát.

Tovább színezi a helyzetet, hogy a biztonságérzet attól is függ, milyen jellegűek, mennyire erőszakosak a külföldiek elleni cselekmények. Erre a 2. táblázat adataiból következtethetünk.

A statisztikát idén biztosan rontani fogja – két okból is – annak a nigériai férfinak az ügye, akire rálöttek (személy elleni bűncselekmény), súlyosan megsérült (áldozatvédelmi igényekkel is felléphet), miközben az idegenrendészet szerint megélhetésének bizonytalansága miatt már el kellett volna hagynia az országot (jogellenes belöldi tartózkodás elkövetője lett, esetleg drogügyekben is érintett). Ráadásul még

munkát is ad az idegenrendészetnek (tartózkodási engedély kiadása a kezelés idejére, őrizet elrendelése) (MTI, 2004. április 15.).

Az efféle hírek azért veszélyesek, mert azt erősítik az emberekben: lám, a külföldiek maguknak keresik a bajt, rendes emberekre nem lőnek rá éjjel az utcán, maguk tehetnek arról, ha áldozatokká válnak.

A robbantást tervező palesztin fogorvos alvó ügynökként való ábrázolása névvel, címmel, telefonnal, fényképpel (Népszabadság, 2004. április 15.) pedig azért különös, mert még az alapos gyanú is kétséges (csupán egyetlen tanúvallomás van ellene).

Ha a jövőben lesz vádirat, továbbá bírósági ítélet, akkor is járhat „iszlám fóbiával” az ügy. Mindenképpen tárgyszerű tudósításra lenne szükség. Viszont címlapsztoriként tálalni az „időzített előcsapást”, legalábbis az újságírók, rendészek körületekintésének a hiányára vall.

1. táblázat

Mely ország állampolgára a sértett?	2001-ben a sértettek száma	2002-ben a sértettek száma
<i>Európai összes</i>	10 550	8 423
Németország	4884	3897
Románia	726	595
Olaszország	483	297
Hollandia	449	352
<i>Ázsiai összes</i>	608	520
Kína	161	151
Izrael	134	88
Japán	116	74
<i>Afrikai összes</i>	73	66
<i>Amerikai összes</i>	318	261
<i>Ausztráliai összes</i>	36	35
Teljes	11 589	9 309

2. táblázat

Külföldiek ellen elkövetett bűncselekmény	2001	2002
Személy elleni	191	195
Közlekedési	163	171
Család és nemi erkölcs elleni	20	11
<i>Ezen belül például erőszakos közösülés</i>	0	4
Közrend elleni	71	94
Vagyon elleni	11 140	8 836
<i>Ezen belül rablás</i>	138	160
Összesen	11 589	9 309

Program a külföldiek védelmében

A Belügyminisztérium (BM) – megújított formában – tovább folytatja a külföldiek védelmét célzó új bűnmegelőzési és áldozatvédelmi programját. A BM bűnmegelőzési helyettes államtitkára, a Külügyminisztérium Konzuli Főosztályának vezetője és a turisztikáért felelős Gazdasági és Közlekedési Minisztérium illetékes főosztályvezetője április 26-án sajtótájékoztatót tartott a BM Duna Palotában, amelyen bemutatták a külföldiek védelmét célzó új bűnmegelőzési és áldozatvédelmi programot.

A sajtótájékoztatót elhangzott, hogy évente tízmillió a hazánkba látogató külföldi, és biztonságérzetük gazdasági, turisztikai jelentőségű. Ezért nemzeti érdekünknek kell tekinteni, hogy a külföldiek veszélyeztetettségére ne rontsa hazánk megítélését, a más

országokból, főleg az EU-tagországokból beutazók esetében (például gépkocsifeltörések, a bankkártyáikkal való különböző visszaélések, a nyugati rendszámú gépkocsik autópályán történő leszorítása, trükkös lopások). A program részét képezi az ún. taxis

hiénák garázdálkodásának és a túlszámlázások visszaszorítása is.

A Belügyminisztérium 2001 óta szervezi a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok védelmére a bűnmegelőzési és áldozatvédelmi programot, az idegenforgalommal foglalkozó szervezetekkel közösen. Ebben 21 állami szerv és civil szervezet vett és vesz részt, többek között a Magyar Turizmus Rt., a Fogyasztóvédelmi Felügyelőség, a Magyar Szálloda Szövetség, a Magyar Taxis Szövetség.

A BM Országos Bűnmegelőzési Központ és a Fehér Gyűrű, az EU keret határolatában rögzített elvárás szerint

– az általánosan ismert nyelveken – több ezer példányban készített tájékoztatót az áldozatok jogairól és kötelezettségeiről, valamint színes szóróanyagokon ismeretik az áldozattá vált külföldieknek a segítségnyújtási formákat.

A tájékoztató anyagait eljuttatták a rendőrségek ügyeleteire, a turizmusban érintett szervezetekhez, valamint a budapesti nagykövetségek konzulátusaira. (A Menedék Egyesület is szívesen osztogatná ügyfelei között.)

Az Országos Rendőr-főkapitányság a Magyar Turizmus Rt.-vel együttműködési megállapodást kötött annak érdekében, hogy a frekvenciát idegenforgalmi helyeken javuljon a közbiztonság és a külföldieknek biztonságos környezetet teremtsenek. Ezért a turisztikai idény rendőri feladatai végrehajtására évente intézkedési tervet készítenek.

Az utóbbi években a Fogyasztóvédelmi Felügyelőség és az önkormányzatok – főleg a fővárosban és a Balaton környékén – fokozott ellenőrzést végeztek a vendéglátás területén. Ezeknek az ellenőrzéseknek tudható be, hogy a program megindítása előtt Budapesten 15-20 vendéglátóegység tevékenységét kifogásolták a külföldiek, azonban tavaly ez a szám már 4-5 úzletre csökkent.

Társadalmi érdek, hogy a külföldiek védelmét célzó bűnmegelőzési és áldozatvédelmi program – megújított formában – folytatódjon. A csatlakozást követően növekszik az idegenforgalmunk, ezért valószínű, hogy a jövőben némileg növekszik a sértettek száma is.

Az Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-én elfogadott, „az áldozatok büntetőeljárásbeli jogállásáról” szóló kerethatározata többek között előírja, hogy az unióban belül a bűncselekmények áldozatai magas szintű védelemben részesüljenek, bármely országban is tartózkodjanak. Ennek szellemében a magyar állampolgárok kárenyhítését szabályozó kormányrendelet módosult: *annak személyi hatálya 2004. május 1-jétől kiterjed a hazánkban áldozattá vált uniós polgárokra is.* Az uniós polgárok kárenyhítését a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány végzi.

A Fehér Gyűrű Alapítvány 2002. májusától, továbbá az új programban vállalt kötelezettségének megfelelően a jövőben is – a Belügyminisztérium támogatásával – az áldozattá vált külföldieknek többirányú segítséget nyújt. Többek között: díjtalan jogsegélyszolgálatot a hatóságoknál történő eljárásban; segítséget az ellopott személyes

okmányok pótlásához; a szorult helyzetben levőknek anyagi támogatást; sőt indokolt esetben díjtalan szállást és étkezési lehetőséget.

Az utóbbi két évben az országosan működő áldozatvédelmi intézményt 1125 külföldi kereste fel, akik közül 895 fő kapott különböző jellegű anyagi támogatást, több mint 15 millió forint értékben. Továbbá 68 külföldinek biztosítottak étkezési és szállodai elhelyezést 97 éjszakára.

Az Országos Rendőr-főkapitányság továbbfejlesztette és összehangolta azokat az intézkedéseket, amelyeket az egyes állami szervek a külföldiek áldozattá válásának megelőzésére, illetve a külföldi állampolgárságú áldozatok segítése érdekében már évek óta végeznek.

A „Police Inform” és a „Strand-rendőrség” néven ismert speciális rendőri szolgálatokat tovább kell fejleszteni, csakúgy, mint a külföldi rendőr kollégák magyarországi jelenlétének, az ún. „vegyes járőrszolgálatnak” a gyakorlatát. E feladatokhoz szorosan kapcsolódik a három Balaton környéki megye önkormányzatával – Somogy, Veszprém és Zala megye – a nyári idegenforgalmi szezonra szervezett, kiemelten fontos közös bűnmegelőzési és áldozatvédelmi program.

Hazatérő vendégmunkások

Eddig csak kutatók latolgatták és néhány becslést készítettek arról, vajon a csatlakozás milyen irányba mozdítja meg a munkavállalókat: hazatérnek, elmennek, ingáznak vagy maradnak? A csatlakozás előestéjén a német és a magyar rendőrség együttműködése a hazatérést valószínűsíti.

A vágóhidakon, fémfeldolgozó üzemekben és építkezéseken dolgozó magyarok legálisan tartózkodtak ugyan Németországban, de erős a gyanú, hogy nem volt minden rendben az őket foglalkoztató magyar, illetve német cégek körül (Népszabadság, 2004. április 27.).

A németek illegális foglalkoztatással és adócsalással gyanúsítják a magyarokat, egyes számítások szerint az okozott kár eléri a 35 millió eurót.

Az évtizedek óta érvényben levő kormányközi megállapodás keretében magyarországi cégek (alvállalkozóként) mintegy hatezer embert vihetnek ki németországi munkákra. A megállapodás azonban előírja, hogy az alvállalkozóknak egyrészt szabályos szerződést kell kötniük a német megbízókkal a kinti feladatok elvégzésére, másrészt pedig otthon nem működhetnek egyszerű munkaközvetítőként.

A munkavállalók után ők fizetik – elméletben – az otthoni járulékokat is,

otthon adóznak, ők felelnek a németországi tartózkodási és munkavállalási engedélyek beszerzéséért és a magyar hentes vagy építőipari munkás munkakörülményeiért is. Erich Jung koblenzi főügyész elmondta, hogy felmerült a gyanú: több esetben nincs vagy esetleg hamisított szerződés van csak a magyar alvállalkozó és a német megbízó között. Koblenzben tizenegy személy (németek és magyarok) ellen indítottak eljárást, mindannyian munkáltatók. A munkavállalókat (akiknek egy része valószínűleg jóhiszeműen vállalta a németországi munkát) nem érinti a büntetőeljárás, viszont tartózkodási engedélyüket az idegenrendészet vizsgálja. Vannak, akik már hazatértek Magyarországra, mások kint várják az eljárás befejezését.

A főügyész cáfolta, hogy a magyarok ellen indított eljárásnak köze lenne az EU keleti bővítéséhez. „Ha felmerül a büntett gyanúja, nekünk ki kell

vizsgálni az ügyeket” – hangoztatta. Az eljárás kimeneteléről, az esetleges következményekről nem kívánt nyilatkozni.

A kormányközi megállapodás a németországi munkavállalásról egyébként a bővítés után is érvényben marad. Nemcsak Németországban, hanem Magyarországon is gond lehet néhány érintett alvállalkozóval: az utóbbi időben több cég is megkerülte az előírásokat, otthoni tevékenységet már nem folytat, ehelyett egyszerű munkaközvetítőként működik. Így a razziák, hatósági ellenőrzések folytatódnak.

A holokauszt króniája

Szalay Marianne szerkesztésében, a Park Kiadó gondozásában jelent meg *A holokauszt króniája* című kötet. A kiadvány magyar változata sorra veszi a témával kapcsolatos legfontosabb fogalmakat, történéseket, intézményeket, Magyarországon és nemzetközi szinten.

A hónap idézete

Csányi Vilmos egyetemi tanár a multikulturális ország megteremtését és ehhez a kultúra támogatását sürgeti.

„Olvastam egyszer egy, az ezer-nyolcszázhetvenes években angol nyelven írott ismertető könyvecskét Magyarországról. Sok érdekessége mellett megragadott az a központi gondolata, hogy az egyébként igencsak beolvasztó, asszimilatív magyar kultúra legfőbb erőssége a multikulturális jellege. Sokféle igen aktív nemzetiség, szubkultúra él az ország területén, és ezek kölcsönhatása adja a különleges magyar tehetséget, az új művészeti és tudományos irányzatok iránti érzékenységet, a különlegesen fejlett színházi kultúrát, mindazt, ami bennünket az európai kultúra élvonalában tart.

Akkor még virágzott a nagy létszámú zsidó közösség, akkor még nemcsak mutatóban voltak nemzetiségek. Aztán jött Trianon, amelynek legnagyobb bűne talán nem is a területek elvétele, hanem ennek a multikulturálnak a végzetes megcsönkítése volt. Csonka-Magyarország nagyon magyar akart lenni, és később engedte, hogy hatszáz ezer honfitársunkat bomlott elmék érveire hivatkozva elfüstöljék és a magyar kultúra egyik meghatározó elemét ezzel eltüntessék. Nagy nemzeti hőseink, kiváló tudósaink, művészeink szerbek, horvátok, zsidók, németek voltak, de beszíptantotta és felemelte őket a különös, színes magyar kultúra attrakora, és csak velük együtt és csak általuk lehetünk magyarok. Az uniós belépés előtt néhány nappal érdemes ezen elgondolkodni, mert most visszatérhet a lehetőség arra, hogy a magyar kultúrát összetettségében, asszimilálóképességében, multikulturális jellegében fogalmazzuk újra.” Ehhez persze nagy szükség lenne a tudomány, a kultúra állami támogatására. „Az újrafogalmazott multikulturális Magyarország az európai tudomány, az európai művészetek és a magyar különlegességek kultúráját ötvözi majd. A gazdaság európai lesz, ha nem gátolják különös ötletekkel, ellesz valahogy, de a kultúrát és a tudományt segíteni kellene legalább az indulásnál.” (*Népszabadság*, 2004. április 17.)

Civil támogatás

A Nemzeti Civil Alapprogram Tanács 2004. április 20-án tartott kollégiumi ülésén elfogadták a regionális pályázati feltételeket.

A tervek szerint egyébként május-június hónapban írják ki a különböző NCA pályázatokat. A felkészüléshez nem árt tudni, hogy egy civil szervezet egy naptári évben legfeljebb 7 millió forint működési támogatást igényelhet az NCA-ból. A pályázatokat 60 napon belül bírálják el, jogorvoslat nincs a döntés ellen. Működési költségként, illetve a civil szervezet működéséhez kapcsolódó tárgyeszköz-beszerzéseként az alábbi kiadások, illetve ráfordítások támogathatók:

1. a szervezet működéséhez szükséges adminisztrációs, ügyintézési és egyéb bérek és bér jellegű kifizetések, ezek járulékai, valamint ilyen tevékenységekről számlák, munkavédelmi kiadások stb.;
2. székhely, működési hely fenntartásával és működtetésével kapcsolatos költségek (ingatlan bérleti és fenntartási díja, ezzel kapcsolatos közműdíjak, irodaszer stb.);
3. irodai gépek (számítógép, monitor, nyomtató, scanner, szoftver, másoló, írógép, telefon, faxkészülék stb.), eszközök és tartozékaik beszerzése, bérlete, karbantartása;
4. kommunikációs költségek (posta, telefon, internet, CD-jogtár, honlap szerkesztése és fenntartása stb.), folyóiratok, kiadványok beszerzése;
5. a szervezet testületi üléseivel (közgyűlés, kuratórium, vezető és ellenőrző szervek, bizottságok stb.) kap-

- csolatos kiadások (pl. terem-bér, műszaki infrastruktúra, útiköltség);
6. tagsági és partner-kiadványok (pl. hírlevél, tagkártya) előállítás költsége (előkészítés, nyomdaköltség);
7. közjegyzői és egyéb eljárási díjak, bankköltség;
8. tagság, önkéntesek, partnerek, munkatársak, segítők és a vezetők, alkalmazottak kapcsolattartását szolgáló belföldi utazások útiköltsége;
9. hazai szövetségi tagsági díjak;
10. a szervezet bemutatását és tevékenységének megismertetését célzó általános propaganda (hazai bemutatkozási fórumokon való részvételt is beleértve), marketingköltségek (benne pl. az 1%-os SZJA-kampány költsége);
11. kizárólag a szervezet munkatársait, önkénteseit, tagjait, vezetőit érintő – a létesítő okiratba foglalt cél szerinti tevékenység eredményesebb folytatásához szükséges – képzés költsége;
12. önkéntesek fogadásának és foglalkoztatásának költségei.

A pályázatok elbírálását érintő támogatási elveket az NCA Tanács meghatározta minden kollégiumra kiterjedő hatállyal a 2004. évre. E támogatási elvekről szóló határozat megtalálható a *Pályázati útmutató*ban, valamint megismerhető a www.nca.hu honlapról is.

Kell-e a külföldi munkaerő?

A Suzuki Rt. újabb kapacitásbővítéséről számoltak be a hírek. A beruházás további 400 fős létszámbővítéssel is jár, és így az alkalmazottak száma eléri a 2300 főt. Honnan lesz ehhez ember?

A *Világ gazdaság* (2004. április 5.) szerint a munkaerőigényt Nógrád megyéből, továbbá Ózd és Miskolc környékéről elégítik ki, ahonnan most is alkalmaznak dolgozókat, csak nagy a fluktuáció. Így már látszanak a nehézségek, főleg ha arra gondolunk, hogy 2006-ig tovább szélesítik a kapacitást mintegy 600 fő felvételével. Hiába van ipari park, módosítandó városi rendezési terv, újabb német beszállítói beruházás – munkaerő alig, hacsak nem

Szlovákiából. Eközben a békéscsabai körzetben a munkaügyi központ az uniótól várja a foglalkoztatási lehetőségek és programok bővítését a halmozottan hátrányos helyzetűek és a friss diplomás, hatalmas létszámú munkanélküliek számára. A megvalósítást kilenc új munkaügyi rétegprogrammal akarják elősegíteni, de a megyei összképet ezt csak kissé szépítheti meg (uo., 2004. április 15.).

Mi lenne, ha a képzést, a munkaerőigényeket, a lakhatást és a közlekedési támogatást egy projektben egyszer valaki összehozná, méghozzá úgy, hogy közben figyelembe veszi: megszületett az uniós polgárokkal kapcsolatos, viszonzossági alapon működő munkavállalási szabályozás?

Megnyitó és kulturált ügyintézés

Dr. Lamperth Mónika 2004. április 26-án ünnepélyes keretek között átadta a BM Bevándorlási Hivatal új ügyfélszolgálati irodáját, amely a hivatal Budapesti és Pest megyei Igazgatóságán működik majd. Remélhetőleg itt és az összes regionális igazgatóságon is mielőbb megvalósul a miniszter által most kiadott ajánlás arról, hogy a modernizálódó Magyarországon milyen legyen az ügyfélfogadás.

MINISZTERI AJÁNLÁS

a hatósági ügyfélfogadás számára
nyitva álló épületek (továbbiakban: hivatal)
üzemeltetői számára

A Kormány 2003-ban meghirdette az *Európa Tervet*, melynek célja a modern, európai Magyarország megteremtése. Az *Európa Terv* tíz pontban rögzíti azoknak a kiemelten fontos területeknek a fejlesztését, amelyek a magyar társadalom felzárkóztatását szolgálják.

A Kormány a jóléti fordulat és a biztonságot adó család- és gyerekpolitika kialakítása érdekében hozta meg az *Európa Terv bővítése kapcsán a gyermekek helyzetét javító intézkedésekről* szóló 2183/2003. (VIII. 15.) Korm. határozat 1-2. pontjában foglalt további feladatokról szóló Korm. határozatot. Ebben – többek között – célul tűzte ki egyrészt a **középiletek gyermekbarát átalakítását**, másrészt a **gyermekekkel kapcsolatos ügyek soron kívüli intézését** a közigazgatási eljárásokban.

A Belügyminisztérium az ügyfélfogadás tekintetében **az elsődleges célnak azt tekinti, hogy a hivatalokban a lehető legrövidebb időtartamra csökkenjen a várakozási idő**, mert ez szolgálja leginkább az ügyfelek érdekét és a hivatali működés hatékonyságát. A várakozási (sorbaállási) idő csökkentése érdekében minden lehetséges módszert célszerű igénybe venni (pl. telefonon, interneten, sms-ben, személyesen történő előzetes bejelentkezés, időpontfoglalás stb.), amelyek lerövidítik, illetve meggyorsítják az ügymenetet.

Elsősorban helyi munkaszervezési intézkedésekkel javasolt a várakozási idő csökkentése, ennek figyelembevételével felkérem a belügyi szakmai irányítás alá tartozó intézmények vezetőit, hogy tekintsék át az általuk vezetett hivatal ügyfélfogadási gyakorlatát, és tegyék meg a szükséges intézkedéseket.

A hivatalok – az általuk ellátandó ügytípusok, ügyfélforgalmuk és anyagi lehetőségeik függvényében – biztosítsanak legalább egy főt, aki ügyfelek irányításával, tájékoztatásával foglalkozik, illetve ahol az ügyfélforgalom indokoltá teszi, működtessenek információs szolgálatot.

A jelentősebb ügyfélforgalmat bonyolító hivataloknál az alábbi intézkedéseket kívánatos bevezetni:

I. Az újonnan épülő, illetve az átépülő hivataloknak meg kell felelni az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendeletben (OTÉK) szabályozásra kerülő gyermekbarát építési követelményeknek.

A már meglévő, jelentősebb ügyfélforgalmat bonyolító hivatalokat – amennyiben ezt a helyi körülmények lehetővé teszik – át kell alakítani az OTÉK előírásainak megfelelően.

II. Azokban a hivatalokban, ahol gyermek-váróhelyiséget alakítanak ki (illetve ahol ez már korábban létrejött), a szülők (gondviselők) távollétében a hivatal felelősségére gyermekfelügyeletet csak szakképzett személy láthat el. Gyermek-váróhelyiséget szakképzett gyermekfelügyelő nélkül is lehet működtetni, de

ebben az esetben a szülő (gondviselő) köteles a gyermekek felügyeletéről gondoskodni.

A gyermek-váróhelyiséget egyrészt úgy kell kialakítani, hogy berendezése, felszerelése alkalmas legyen a gyermekek foglalkoztatására, másrészt feleljen meg a vonatkozó biztonsági előírásoknak.

III. Azokban a hivatalokban, amelyekben gyermek-váróhelyiség létrehozására nem kerül sor, az ügyfélfogadás (várakozás) céljára szolgáló helyiségen belül lehetőség szerint olyan részt kell kialakítani, amely megkönnyíti a gyermekkel történő várakozást (pl. gyermekbútor, játékok, rajzeszköz, televízió kihelyezésével).

IV. A hivatalok lehetőség szerint biztosítsanak soron kívüli séget:

- az ügyfélfogadási időben személyesen megjelenő 12 év alatti gyermekeknek, akik a hatósági eljárásban érintettek;
- az ügyfélfogadási időben megjelenő szülőknek, akik 6 év alatti gyermekkel érkeznek, kivéve, ha a hivatal gyermek-váróhelyiséget hozott létre.

A felsorolt esetekben mind a kérelem benyújtásánál, mind az ügyintézésnek az ügyfél közreműködését igénylő későbbi fázisaiban indokolt a soron kívüliség biztosítása. A soron kívüli ügyintézésben ügyféli irányító vagy egyéb információs szolgálat tevékenyen közreműködhet.

V. Azokban az ügytípusokban, amelyekben gyermekek csoportjai egy adott intézményen belül érintettek, célszerű megteremteni a csoportos, szervezeten történő ügyintézés lehetőségét (pl. első személyazonosító igazolványok igénylése esetén az oktatási intézmények közreműködésével).

A miniszteri ajánlásban foglaltak megvalósítása esetén a gyermekbarát ügyfélfogadási rend szabályozásáról a hivatal vezetője gondoskodik.

Tény és való

Az elmúlt másfél évtized legfőbb eseményeit és azok összegző elemzését olvashatjuk Bárdi Nándor most megjelent, *Tény és való. A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete* című könyvében (Kalligram, Pozsony, 2004). Ebben jócskán foglalkozik a határon túli magyarok vándorlásával, elsősorban a státustörvény és a szülőföldön boldogulás elvének ütközése kapcsán, továbbá foglalkozik a kettős állampolgárság igényével, a magyarországi munkavállalás és az otthoni munkaerő-piaci helyzettel, a magyarok iskolázottságával és az átjövő tanulókkal.

A történész elsőként tekinti át a költségvetési kiadások teljes körét éppúgy, mint a különböző pártok, politikai tömörülések álláspontjának változásait a magyar-magyar kapcsolatokban.

A vészkorszak történeti és lelki feldolgozása

Megnyílt a magyarországi Holokauszt Múzeum, és ez alkalmat adott arra, hogy a történelmi eseményeket tudományosan és érzelmileg is feldolgozhassa a túlélők és az utódok nemzedéke.

Czene Gábor két szakértővel tekintette át: a lakosság közönye, a hatóságok együttműködése, néha túlbuzgósága és az utókor „emlékezetkiesése” hogyan kísérte végig a zsidók magyarországi üldözését, az emlékezés nélküli traumát (*Népszabadság*, 2004. április 17.). A Német Birodalom 1944. március 19-én megszállta Magyarországot, az ország zsidóságát gettókba és gyűjtőtáborokba zárták. Május 15. és július 19. között több mint 437 ezer magyar zsidót deportáltak, többségük az auschwitzi gázkamrákban végezte életét.

A nemzetközi nyomásnak engedve a budapesti zsidóság ekkor még életben maradhatott: október 15-e után, amikor a Horthy-féle kiugrási kísérlet megbukott, a hatalomra került nyilasok a fővárosi zsidóság nagy részét elpusztították.

Szita Szabolcs történész szerint a tömeges deportálások nem valósultak volna meg az ország német megszállása nélkül, de ehhez kellett a magyar hatóságok készséges közreműködése is. Endre László, Pest vármegye alispánja és Baky László nyilas politikus 1944. márciusában belügyi államtitkári kinevezést kapott, és Jaross Andor belügyminiszterrel együtt döntő szerepük volt a gyors végrehajtásban. Endre fennhatósága alá a polgári közigazgatás tartozott, Baky a csendőrséget felügyelte. Adolf Eichmann pedig 150 tagú kommandója élén irányította a deportálási előkészületeket. A magyarok és a németek között Ferenczy László csendőr alezredes volt az összekötő. Endre a fővárosban akarta kezdeni a gettósítást és a deportálást, a németek

viszont a határok felől, az ország belseje felé indulva, a kört egyre szűkítve. Ez a megoldás győzött, és április 28-án megindult Délvidékről Auschwitzba az első szerelvény, április 29-én pedig Kistarcsáról a második.

Május 15-től rendszeressé váltak a transzportok, és a hazai katonai, csendőrségi, polgármesteri szervezetség világviszonylatban is rekordidő alatt küldött a pusztulásba annyi embert. A történész szerint túlélhette volna az üldözöttek túlnyomó többsége a vészkorszakot, ha a magyar társadalom hajlandó lett volna sorsközösséget vállalni zsidó honfitársaival.

Erős Ferenc pszichológus úgy véli: Magyarországon hatvan év is kevés volt ahhoz, hogy a társadalom szembenézzen azzal, mi történt a vészkorszakban. Ha pedig egy traumát nem tudunk feldolgozni, akkor emlékezés helyett magát a traumát termeljük újra. A társadalmat azonban nem lehet díványra fektetni, hogy egy terapeuta kigyógyítsa a lelki betegségből. Az eredményes kezeléshez évtizedekig tartó tudatos nevelés és más minőségű politikai kultúra szükséges. A történelmi traumák feldolgozásához a politikai elit és a társadalom szereplőinek közös akaratára, nemzedékeken keresztül tartó tudatos nevelő és szocializációs munkára van szükség, hogy létrejöheszen valamiféle katarzis. Itt még nem tartunk, és helyette a kódolt antiszemitizmusnak lehetünk tanúi, amely bizonytalanságot, szorongást kelt az efféle üzenetek címzettjeiben.

A *Magyar Narancs* 2004. április 15-i száma adja közre Kovács Éva gondolatait, amely a Történelem és politikum című konferencián, 2004. március 11-én Bonnban tartott előadását foglalja össze. 2002 óta élénk, sőt olykor heves viták folynak Németországban arról, hogy miképp lehetne megemlékezni a modern kori exodusokról, vagyis azokról az elűzetésekről, kitelepítésekről, lakosság-cserékről, amelyek 1914 és 1950 között a kontinens szinte minden országát többé-kevésbé érintették. Az írás a globális, az európai szempontokat, a tanúságtételt és a tudományos kutatást, a helyi és a központi megemlékezéseket is felveti,

és felhívja a figyelmet arra, hogy agresszív, nacionalista történelempolitikával nem lehet a kollektív emlékezet és emlékezés hiteles.

NEPINFO

Elkészült az internetes népesedési adattár, a NEPINFO portálja – jelentették be a Népesedési Kormánybizottság (NKB) 2004. április 2-i rendkívüli ülésén a honlap bemutatása alkalmával.

„Olyan modern és korszerű portálról van szó, amely szeretne megismerhetővé, nyilvánossá és felhasználhatóvá tenni mindazokat az adatokat, amelyek a népesedéspolitikában fontosak lehetnek, mert azoknak, akik bármilyen módon is döntéshozók vagy érdeklődnek ez iránt a téma iránt, a teljes nyilvánosság biztosítása elengedhetetlen” – mondta Szekeres Imre, az NKB titkára, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára. Hozzátette: a bizottság 2003. decemberében döntött a portál kialakításáról, s az ott megjelenő információk hozzáférnek a társadalmi önismerelethez, és segítenek a kormányzati és önkormányzati döntéshozatalban.

Hablicsek László demográfustól, a program tudományos irányítójától megtudhatjuk: abból indultak ki, hogy a modern népesedéspolitikát nem korlátozhatja csak a gyermekvállalás területe, ezért a születésszámok adatai mellett a halálozásra, az elvándorlásra, a családi állapotra, az iskolázottságra, valamint a foglalkoztatottságra és a lakáskérdésre vonatkozó adatok is felkerülnek a honlapra. A portálon megtalálható lesz az összes népesedéspolitikával foglalkozó kormányhatározat és törvény, a családjogi törvény, a magzati élet védelméről szóló joganyag, valamint az e területre vonatkozó uniós alapdokumentumok is. A honlap a múltira vonatkozó és a jelenbeli adatok mellett rövid és hosszú távú előrejelzéseket is tartalmaz, a különböző információk megyére és kistérségekre lebontva is elérhetők. Júliusra még tovább bővül az adatok köre, és a portál végleges formája 2004. végére alakul ki.

Főbb gettók és gyűjtőhelyek 1944-ben:

Szabadka, Bácsalmás, Kaposvár, Zalaegerszeg, Paks, Kecskemét, Békéscsaba, Nagyvárad, Szolnok, Sárosvár, Komárom, Pápa, Sopron, Győr, Dunaszécsény, Érsekújvár, Léva, Esztergom, Hatvan, Eger, Salgótarján, Balassagyarmat, Munkács, Szatmárnémeti, Nagybánya, Szilágysomlyó, Dés, Beszterce, Szászrégen, Sepsiszentgyörgy, Szamosújvár, Berettyóújfalú, Nagyvárad, Budapest.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 5-6. szám

2004. május-június

Migrációs Tárcaközi Bizottság alakult

A kormány kifejezetten az uniós tagságból fakadó együttműködés összehangolására, a nemzetközi szerződésekből származó kötelezettségek, valamint a nemzetközi migrációs folyamatok hazánkat érintő kihívásaira adandó stratégiai válaszok megfogalmazására hozta létre a Migrációs Tárcaközi Bizottságot a Miniszterelnöki Hivatal iránító miniszter vezetésével [2104/2004. (IV. 28.) kormányhatározat].

A bizottság a következő főbb teendőkre összpontosít:

- összegyűjti és elemzi a nemzetközi migrációs folyamatokkal összefüggő hatósági és egyéb szervek rendelkezésére álló adatokat, információkat;
- kidolgozza a migrációs stratégia elemeit, figyelemmel a kapcsolódó kormányzati célkitűzésekhez (például biztonsági stratégia, népesedéspolitika, lakáspolitikai, fejlesztési terv, foglalkoztatás- és versenypolitika), és azt a kormány elé terjeszti a szaktárcaik és intézmények bevonásával;
- összeállítja és a kormánynak benyújtja a hosszú távú migrációs politikára vonatkozó javaslatot;
- az elfogadott migrációs politika alapján felülvizsgálja a kapcsolódó jogszabályokat, javasolja a szükséges módosításokat;
- figyeli és összehangolja a migrációval kapcsolatos szabályozás alkalmazását és az intézményi működést, megfelelő módosításokat javasolva;
- összehangolja a migránsok beilleszkedésével, társadalmi integrációjával kapcsolatos kormányzati intézkedéseket.

E feladatok ellátása érdekében szakértőket hallgat meg, hasznosítja a nemzetközi és hazai kutatási eredményeket, együttműködik a kormányzati munkaszervekkel, bizottságokkal. A testület – amelynek tagjai a tárcaik (BM, ESZCSM, FMM, GKM, IM, KÜM, OM, PM) politikai államtitkárai, valamint a Határon Túli Magyarok Hivatala és a nemzetbiztonsági ügyekben illetékes politikai államtitkár – negyedévenként beszámol a kormány nemzetbiztonsági kabinetjének, és félévenként magának a kormánynak. Ehhez persze el kell fogadnia ügyrendjét, és havonta legalább egyszer ülésennie kell. Vajon mekkora nyilvánosság előt folytatja majd munkáját a bizottság?

Képes lesz-e az eddig át nem gondolt kérdésekre választ kicsikarni, vagy a nem egy irányba húzó tárcákat egy irányba terelni?

Tudja e, hogy ...

- a Legfelsőbb Bíróság jogegységi határozata értelmében a keresetindítási határidő anyagi jogi határidő, ám a közigazgatási perek sajátosságaira tekintettel a főbírák külön állásfoglalás kiadására készülnek;
- a Legfelsőbb Bíróság kollégiumi véleménye szerint a táblabíróságokon ügyvédjelölt is eljárhat. A vélemény kiemeli, hogy a közigazgatási eljárásban az ügyvédnek adott meghatalmazás nem terjed ki az arra épülő peres eljárásban való képviselőre. Így a jogi segítőknek is figyelemmel kell lenniük arra, hogy a keresetlevélhez csatolják a külön e célt szolgáló ügyvédi meghatalmazást;
- a közigazgatási perben új tények, körülmények nem hozhatók fel, és a másodfokú (jogerős) döntés idején meglévő tényállást (vagy annak felderíthetenségét) kell a bíróságnak figyelembe vennie (bővebben lásd *Közigazgatási Döntvénytár*, 2004/2.);
- a csatlakozással még nem fejeződött be a teljes felkészülés a közösségi

A TARTALOMBÓL:

- Salátatörvény
- A bulvárlap is (valamilyen) sajtó
- Nemzeti biztonsági stratégia
- Konferencia a migráns gyerekek neveléséről és oktatásáról
- A külföldiek képe a hazai sajtóban

jog alkalmazásához szükséges intézményrendszer létrehozására az új tagállamokban. Ezért az EU az átmeneti időszakra egy sajátos támogatási lehetőséget biztosít a megszűnő PHARE- és más, előcsatlakozási alapokból nyújtott pénzek helyett. A 2103/2004. (IV. 28.) kormányhatározat értelmében ez is a PHARE-program intézményrendszerére épül, így van nemzeti koordinátor, programengedélyező, segélykoordinációs intézőbizottság, szakmai programfelelős. Az EU Bizottságával kötendő együttműködési megállapodást az év második felében hirdetik ki. Anyoni mindenestre tudható, hogy a bel- és igazságügyi együttműködés is a támogatott célok között szerepel, mégpedig „a menekültek integrációjának elősegítése Magyarországon” cél megjelölésével.

A program hatékony végrehajtásához szükséges intézményi felkészülésről a belügyminiszter köteles gondoskodni.

Konferencia a diszkrimináció ellen

Az Igazságügyi Minisztérium 2004. május 5-6-án tartott konferenciát az Európai Unióban az antidiszkriminációs témájú, így a nemek közötti hátrányos megkülönböztetést, valamint a faji alapú megkülönböztetést tiltó irányelvek nemzeti jogba való beépítéséről és alkalmazásáról. Kitértek a munkajogban, a magánjogban követendő megoldásokra, továbbá megvitatták az Európai Emberi Jogok Bíróság és az Európai Bíróság bizonyos szempontból eltérő joggyakorlatát. Nagy kérdés, hogy a tavaly decemberben elfogadott, egyenlő bánásmódról szóló törvény mennyiben szolgálja az irányelvek megvalósítását, milyen további jogalkotási vagy sokkal inkább intézményfejlesztési, képzési feladatokra kell felkészülni Magyarországon.

Salátatörvény

Az uniós csatlakozás közeledtével megszorodott a különböző tárgyakat egy törvénybe, rendeletbe vegyítő szabályok száma. Ezek közül a 2004. évi XXIX. törvény kiemelkedő, mert a külföldiek jogállását több pontos is alaposan módosította.

A legfontosabb változások röviden:

- Az ügyészség bármely időpontban ellenőrizheti az idegenrendészeti törvényben meghatározott őrizet törvényességét, megtekintheti a fogva tartás körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat, a fogva tartási iratokat, az idegenrendészeti közösségi szálláshelyeken a kijelölt kötelező tartózkodás végrehajtásának, sőt az ott tartózkodó személyekkel való bánásmód törvényességét, a jogvédelmiükre vonatkozó rendelkezések érvényesülését, továbbá megtekintheti a kijelölt tartózkodási hely körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat, valamint a kötelező tartózkodás végrehajtásával összefüggő iratokat.
- Az unió polgára vagy külföldi családtagja lehet köztisztviselő, persze csak ügykezelő, ha nem kívánalom a fontos és bizalmas munkakör betöltése, és nem lesz belőle vezető. Kö-

vetelmény azonban, hogy a feladatkör ellátásához szükséges mértékű magyar nyelvismerettel rendelkezzen.

- Új fogalma lett a menedékesnek, azaz a lakóhelyéről tömegesen elűzött és ide tömegesen beáramlóknak. Családegyesítésre is lesz módja, mert a kívül tartózkodó külföldi is elismerhető menedékesként, ha a már menedékesként elismert személy (jótálló) házastársa, élettársa, eltartott kiskorú gyermeke és a jótálló ehhez hozzájárult, valamint nincs vele szemben kizáró ok, és a másik tagállam hatósága hozzájárul a családtag tartózkodási helyének a Magyar Köztársaság területére – családegyesítés céljából történő – áthelyezéséhez. Megszűnik a menedékes jogállás például akkor, ha az illető letelepedési engedélyt kapott, menekültként elismerték, vagy az országot végleg elhagyta. A me-

nedékesnek egyéves tartózkodási engedély adnak, amely hathavonta további egy évre meghosszabbítható.

- Megváltozott a menedékjogi eljárás: első fokon a BÁH (nevében az ügyintézője) jár el, fellebbezni nem lehet, hanem a bíróságon lehet kérni a felülvizsgálatot, közigazgatási perben, amelyben 30 napon belül dönteni kell, és ellene már nincs jogorvoslat.
- A menedéket kérő egy évig csak a befogadóállomáson dolgozhat, egy év után, ha még folyik az ügye, csak munkavállalási engedéllyel, de bárhol.
- A menekült kap választójogot a helyi önkormányzati, polgármesteri választáson, valamint részt vehet a népszavazáson, népi kezdeményezésen is.
- A törvényes képviselő, gondviselő nélküli (vendéglátó-ipari kifejezéssel: kísértő nélküli) kiskorúak menedékjogi eljárásában pszichológus szakértő vehető igénybe, aki részt vesz a meghallgatáson. Az életkor megállapítását végző orvos-szakértői vizsgálat ellen tiltakozó fiatal kérelmező kérelme automatikusan nem utasítható el pusztán emiatt.
- A menedékjogi kérelem vagy a jogállás visszavonása esetén meg kell állapítania a hatóságnak, hogy a külföldi eltávolítható-e az országból vagy sem, és ha igen, akkor javasolhatja azt.
- Tárgyi illetékmentes a menekültügyi eljárás.
- Bírósághoz lehet fordulni, ha valakinek a tartózkodási vízumkérelmét visszautasították.
- Nincs szükség munkavállalás vagy jövedelemszerző tevékenység folytatásához külön vízumra akkor, ha a külföldi családegyesítési célból rendelkezik tartózkodási vízummal vagy tartózkodási engedéllyel.
- Tartózkodási engedélyt kap az itt született külföldi gyerek, ha felügyelet nélkül maradt, vagy eleve nem volt gondviselője, és nincs más jogcíme a tartózkodásra.
- Részletes szabályok rendelkeznek az újjnyomat-vételről, az idegenrendészeti kiutasítás, őrizet elrendeléséről, annak bírósági kontrolljáról. Végre nem a büntetőeljárás szabályait kell alkalmazni.

A törvény végrehajtását tartalmazó kormányrendelet is módosult [lásd a 122/2004. (IV. 29.) kormányrendeletet].

Módosult munkavállalási szabályok

A csatlakozást követően a 93/2004. (IV. 27.) kormányrendelet szabályozza, hogy az általános szabályhoz képest (ami előírja, hogy a munkavállalási engedély kiadásakor megvizsgálják a hazai munkaerő kínálatot is)

- az uniós polgárnak és családtagjának akkor kell munkavállalási engedély, ha az ő állampolgársága szerinti tagállamban nem alkalmaznak a magyar munkavállalókra a közösségi szabályokat, vagyis továbbra is külföldiként kezelik. Ilyen Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Izland, Liechtenstein, Luxemburg, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország;
- mely egyéb uniós polgárnak kell úgy kiadni a munkavállalási engedélyt, kölcsönösségi alapon, hogy nem szükséges vizsgálni a hazai munkaerő-piaci helyzetet, így a

dán és a norvég polgároknak és hozzátartozóiknak;

- nem kell munkavállalási engedélyt kérni, csak a munkaügyi központban kell bejelentést tenni a munkaviszony kezdetéről és megszűnéséről, ha a munkavállaló cseh, észt, lett, litván, lengyel, szlovén vagy szlovák állampolgár vagy annak házastársa, és ha nem lép fel piaci zavar, ez tartósan így lesz. Amennyiben védintézkedést kell elrendelni, azt a *Magyar Közleményben* a kormány rendeletként hirdeti ki.

Az engedély vagy bejelentés önmagában nem elég, a munkavállaló okmányainak magyar fordítását is mellékelni kell.

Végül kizárásos alapon, a ciprusi, máltai, ír és brit polgároknak a közösségi jogot fogjuk alkalmazni, azaz engedély nélkül lehet őket itt alkalmazni, kölcsönösségi alapon.

A bulvárlap is (valamilyen) sajtó

A Menedék Egyesület, híven a migránsoknak a közvélemény előtti hiteles bemutatásáért eddig is vállalt szerepéhez, ismét állásfoglalásra kényszerült. A *Blikk* ugyan nem tartozik az egyesületi tagok olvasott orgánuma közé, de éppen mert a meglehetősen előítéletes funkcionális analfabéták kezében nagyobb eséllyel fordul meg a kevés betűt és sok képet tartalmazó lap, a kevés írásnak is igaznak kellene lennie. Ezért ragadott tollat a többiek nevében is Kováts András.

„Tisztelt Szerkesztőség!

A Menedék Egyesület aggodalmát fejezi ki a „Beindul a menekültroham?” című, a *Blikk* 2004. május 11-i számában Fodor Bori tollából megjelent cikkkel kapcsolatban. A cikk hamis beállításban ábrázolja a Magyarországra érkező menekültek helyzetét, és mind tartalmában, mind megfogalmazásában idegenellenes sztereotípiákat közvetít.

Szemben a szerző állításával, mint a migrációval foglalkozó kutatóknak, illetve gyakorlati szakembereknek, egyesületünk tagjainak nincs tudomásunk olyan szakmai vitáról, amely arról a kérdéstről szólna, hogy veszélyben vannak-e a magyar munkahelyek. A cikk jelvezető szövege azt állítja, hogy „sok” – meg nem nevezett – „szakértő szerint nem sokára menekültek özöne érkezhethet hazánkba.” A cikk közli, hogy a (kb. 500 férőhelyes) bicskei menekülteket befogadó állomáson csupán 114-en tartózkodnak, és „betente egy-két új család kér bebocsátást.” A hazai menekülttáborokban lassan két éve ez a helyzet, dacára a cikkben is említett férőhelybővítéseknek. A címben megfogalmazott gondolat mindvégig csak felvetésként jelenik meg, amelyekre a szerző semmiféle alapot nem bíz fel. Ennek ellenére az írás megfogalmazásai („Várhatóan ... jönnek majd”, „a várható rohamot az illetékesek sem tagadják”, „Kell-e tartani attól, hogy ... Magyarország ezerszámra vonz ... nincstelen menekülteket? Veszélyben vannak-e a magyar munkahelyek?”) kevés kétséget hagynak afelől, hogy Magyarországot közvetlen veszély, roham fenyegeti. Pontosán ezt a tanulságot vonják le a cikk olvasói, akik a lap weboldalán közzétették hozzászólásaikat. Az olyan reakciók, mint „igenis kell tartani a menekültektől” (Vanessza, 2004. máj. 12.) „Magyarország népessége hamarosan a következő: magyar 20%, a többi cigány, nigger, kínai” (Anonim, 2004. máj. 11.) tükrözik a honlapon kialakult konszenzust, bár az átlagnál visszafogottabbnak mondhatók.

A cikk olyan módon írja le a menekülteket, illetve a menedékkérőket a nemzetközi egyezmények alapján biztosított, de egy demokratikus társa-

dalomban egyébként magától értetődő jogokat – például a mozgási szabadságot és a kényszermunka hiányát –, mintha azok jóléti juttatások volnának: „Semmi dolguk. Sportolhatnak, netezhetnek és sétálhatnak. A gyerekek általános iskolába járhatnak. Nincsenek bezárva.” Ennek megfelelő az olvasók reakciója: „Felháborodtam a cikkel! ... a teljes ellátásért ... semmit sem kell tenniük” (Vanessza, 2004. máj. 12.), „elég nekünk az ingyenélő kisebbséget eltartani (Anonim, 2004. máj. 11.), „támogassuk a sok ingyenélő szemetet” (Anonim, 2004. máj. 11.), „még jó, hogy ők mernek gyereket szülni ... ez szemétség” (Anonim, 2004. máj. 11.). A cikk nem közli, hogy egy menedékkérő, mivel tilos munkát vállalnia a befogadóállomáson kívül, havi 2500 forintból kénytelen megélni, ami sok családnak már nem elég az általános iskolai tankönyvekre, a gyermek iskolai buszjuttatására és a ruházatra sem. A menekülttáborokban élő emberek nem örülnek annak, hogy ott kell tartózkodniuk. Igaz, hogy a táborban lehetőség van sportolni (hol nincs?) és van internet-hozzáférés (ez utóbbi mellesleg nem az adófizetők pénzén, hanem civil és nemzetközi szervezetek támogatásából működik), azonban a befogadóállomás nem egy szabadidőközpont, és a körülmények korántsem ideálisak.

A cikk közli végül, hogy májustól kezdve – az uniós szabályok átvetésének köszönhetően – a menekültek egy év után munkát vállalhatnak. Valójában csak a menedékkérők (azok, akik még nem kapták meg menedékkérő iránti kérelmükre a választ) tekintetében van változás: eddig az eljárás ideje alatt nem vállalhattak munkát. Most

abban az esetben, ha az eljárás már több mint egy éve tart, vállalhatnak munkát az „általános szabályok szerint”, tehát mint hármilyen más külföldi állampolgár, munkavállalási engedéllyel, aminek megszerzése rendkívül hosszadalmas és bonyolult. Az olvasók reakciója: „Tök jó, hogy ez a sok beteg, tudatlan, mezítlábas már egy év után szabadon »vállalhat munkát« = bünyözhet az országban!” (B. 2004. máj. 11.)

Azok, akik menekültstátust kapnak (országosan évente 80-100 felnőttől van szó!) dolgozhatnak munkavállalási engedéllyel. Ez eddig is így volt, és a magyar munkaerőpiac nem omlott össze. Tehát nem valószínű, hogy ez a néhány ember fogja a magyarokat a munkahelyükről „kittérni”, legfeljebb olyan munkákat is elvállal, amiket magyar állampolgár nem vállalna. Akik nem kapnak menekültstátust, csak ún. „befogadott humanitárius státust” (általában egy évre), továbbra is csak munkavállalási engedéllyel vállalhatnak munkát. Tapasztalataink szerint nekik még sokkal nehezebb (megkockáztatom: szinte lehetetlen) munkát kapniuk. (Befogadott státust évente néhány száz ember kap.) Aki pedig eddig nem említettünk, azoknak a kérelmét elutasították, tehát ők egyáltalán nem fognak Magyarországon munkát vállalni.

A cikk általános bangnemét, a menekülés okairól, a nemzetközi emberi jogi garanciákról, illetve a menekülés valószínű menedékkérő a kilencvenes évek elején volt) szóló információk hiányát nem ellensúlyozza kellőképpen az az egyébként üdvözlendő tény, hogy egy menedékkérőt személyesen, némi szimpátiával mutat be. Az olvasók reakciói is mutatják, hogy abban az országban, ahol nemzetközi felmérések évek óta az idegenellenesség Európában legmagasabb szintjét mutatják ki, a sajtó súlyos felelősséggel tartozik a migráció tendenciózus bemutatásáért.

Tisztelettel:
Kováts András”

A határmentiség dimenziói

Megjelent Baranyi Béla könyve, amelyet *A határmentiség dimenziói (Magyarország keleti államhatárai)* címmel adott közre a Dialog Campus Kiadó. A történész hiánypótló kötetéből az adott térség, sőt az országos döntéshozók is jól hasznosíthatják a határ menti terület földrajzát, gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzőit és a határokon átnyúló kapcsolatokat, valamint az államhatárnak mindezt befolyásoló szerepét áttekintő fejezeteket. A szerző empirikus kutatásokat is végzett, és annak adatai még aránytalanul keveset adnak a térségről, például ha arra keressük választ, hogyan választhatjuk meg egy-egy fejlesztési projekthez partnereinket.

Nemzeti biztonsági stratégia

A kormány áprilisban meghatározta, milyen legyen a jövőben az ország biztonsági stratégiája [2073/2004. (IV. 15.) kormányhatározat]. Ebből kiderül, hogy már volt ilyen, amelyet még 2002 májusában fogadtak el, csak senki sem vette észre. Ezért most kifejezetten kötelezték a minisztereket, hogy készítsék el saját ágazati stratégiájukat, és azokat egymással, valamint ezzel a nemzeti biztonsági stratégiával is hangolják össze. A zenei összhangzattól alapján például a belügyminiszter fogja elkészíteni a migrációs, a rendvédelmi és a katasztrófavédelmi stratégiákat (tehát ezek nem egy, hanem külön álló célrendszerek), miközben a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter felelős a terrorizmus elleni stratégiáért. A kidolgozott stratégiákat azonban a minisztereknek be kell mutatniuk a Nemzetbiztonsági Kabinetnek előzetesen véleményezésre. Ez azt is jelenti, hogy a biztonság legtágabb fogalmát használják, hiszen annak része a feladatkiosztás szerinti is a gazdasági, pénzügyi, az egészségügyi, a szociálpolitikai, a környezetvédelmi, az informatikai, az információvédelmi, a humán erőforrás-fejlesztési célrendszer, de legalábbis vannak ezeknek biztonsági elemei. A minisztereknek e nagyszabású munkát szeptember végéig kell elvégezni. Lesz tehát kötelezően kidolgozott, sőt nemzetbiztonságilag véleményezett migrációs célrendszer októberre, összecsiszolva a sok-sok érintkező stratégiával.

Nem tartalmaz a hosszú dokumentum sok támpontot a migrációs stratégiához, ugyanis maga a szó sem sűrűn fordul elő benne. Ha mégis, akár közvetlen, az a következőkben foglalható össze:

- Meghatározzák a tiszteletben tartandó értékeket (például emberi jogok betartása, jószomszédi viszonyok, az állampolgárok – nem a lakosok, az itt élők – biztonságának és jólétének elősegítése, uniós integrációban a nemzeti érdekek érvényesítése, a határon túli magyarok jogainak széles körű érvényesítése).
- Felvázzolják, hogy mely kockázatok veszélyeztetik biztonságunkat, és ezek között kerülnek szóba a vándorok.
  - Az instabil régiókban az állam lehamvadtik (állam elhalása?), és a vallási, etnikai ellentéteken nem lesz úrrá az állam. Ilyen körülmények között „felerősödnek a migrációs kihívások”.
  - Az illegális migráció súlyos kockázat, mert egész bekezdést szenteltek neki. Íme: „Magyarország határai várhatóan hosszabb ideig az EU és a schengeni térség külső határai lesznek, ami együtt jár az uniós határszakasz igazgatásának felelősségével és teherével. A migráció Magyar-

országot eddig elsősorban tranzit-országgént érintette, azonban hazánk egyre inkább célországga is válik. Magyarországnak az EU közös vagy közösségi politikai által érintett keleti és délkeleti szomszédai európai integrációs kilátásai, migrációkibocsátó és -áteresztő szerepük és a szervezett bűnözés elleni erőfeszítéseik szempontjából eltérnek egymástól. A migrációt természetes, de összetett jelenségként kezeljük, mely gazdasági és demográfiai előnyöket, valamint biztonsági kockázatokat egyaránt magában rejt. A lehetőségeket és a kihívásokat is az európai integráció közép- vagy hosszú távú perspektívájában használhatjuk ki, illetve kezelhetjük legmegfelelőbbben. A biztonsági kockázatok kezelését az uniós tagságból fakadó kötelezettségek teljesítése mellett saját nemzeti biztonsági érdekeink is megkövetelik. Nem zárható ki, hogy a migrációs mozgások keretében szervezett bűnözői vagy terrorista csoportok is próbálnak Magyarországon megtelepedni, illetve pozíciókat kiépíteni. Az illegális migráció elsősorban rendészeti kérdésként jelentkezik. A schengeni csatlakozást követően a külső – elsősorban szárazföldi – határok fokozott védelme a magyar határőrizeti szervek és a bevándorlási hivatal hatékonyabb együttműködését követeli meg. A schengeni együttműködéshez történő csatlakozással párhuzamosan az uniós támogatások hatékony felhasználásával korszerű és biztonságos határigazgatási rendszert kell kiépíteni. A migrációval – az illegális migrációval is – együtt járó biztonsági kérdéseket nemzetközi együttműködés keretében kezeljük, kiemelt figyelemmel a nemzetközi szervezett bűnözés visszaszorítására és a terrorcselekmények megelőzésére, megakadályozására. Migrációs politikánk kialakításában különös hangsúlyt kapnak a környező országokban élő jelentős számú magyar kisebbséggel kapcsolatos sajátos szempontok.” Nincs új gondolat tehát benne, a haladási irány másfél évtizede folyamatos: sok rendszert, még több határőrizet és egy kis határon túli magyarokkal kapcsolatos homályos célozgatás.

- Nevesített további kockázat az embercsempészet (Dél-Kelet-Európáról és a hazai szervezett bűnözésről szólva), az illegális migráció a FÁK-országokból, továbbá kissé eufemisztikusan a rasszizmusról és a xenofóbiáról. „Biztonsági kihívásnak tekintendők a szociális és

társadalmi feszültségeket kihasználó szélsőséges politikai és vallási csoportok, amelyek a demokratikus jogállam által biztosított egyesülési, gyülekezői és véleménynyilvánítási szabadságot használják fel arra, hogy mások alapvető jogait korlátozzák, az alkotmányos intézmények működését megzavarják, vagy politikai törekvéseiket népszerűsítsék.”

- A stratégia további elemeként meghatározzák a követendő célokat, feladatokat (amelyek keverednek a biztonságot csorbító jelenségek leírásával, megnevezésével). A logikai zavart jellemzi, hogy
  - egyfelől a határon túli magyarok e körben önálló bekezdést nyertek, ami a hagyományos elv megerősítése. Tartalmazza, azaz nem szorgalmazzuk, hogy ide migráljanak. „Magyarország támogatja, hogy a határon túli magyarok – az európai gyakorlattal összhangban – közösségként, szülőföldjükön megmaradva élvezhessék az önkormányzatiság és az autonómia sajátos helyzetüknek leginkább megfelelő formáit és az ezekből eredő jogokat. E célok megvalósítása elválaszthatatlan azon országok társadalmi, gazdasági fejlődésétől, amelyekben magyar kisebbségek élnek”;
  - másfelől megismétlik a rendészeti és kisebbségi kánont a migrációval kapcsolatosan: „Magyarország az Európai Unió tagjaként átveszi az EU tagállamainak migrációs és bevándorlási gyakorlatát, ami megköveteli az intézményi és jogi feltételek uniós normákhoz igazítását. Magyarországnak fel kell készülnie a schengeni rendszer mielőbbi és teljes körű alkalmazására, ami a magyar határőrizeti szervek hatékony működése mellett megköveteli az idegenrendészeti eljárásokban részt vevő valamennyi hatóság összehangolt együttműködését. Az EU külső határává váló határszakaszainkat oly módon szükséges korszerűsíteni, hogy az ne új vasfüggönyként, hanem mint az átjárhatóság és az együttműködés megvalósulásának helye és eszköze jelenjen meg a később csatlakozó szomszédaink számára. Ideértendő a vízumkiadás schengeni normák szerinti korszerűsítése, figyelembe véve, hogy a külső határ első védvonala a vízumkiadó konzuli hatóság. Ennek érdekében a vízumkiadásra jogosult szervezetek és személyek megfelelő képzése, a biztonsági szempontok és gazdasági érdekek egyeztetése kiemelkedően fontos feladatunk. Az

EU fórumain tevékenyen kell támogatnunk a közös menekült- és migrációs politikák továbbfejlesztését, ideértve a közös teherviselés fokozatos költségvetési megjelenítését, ami vonatkozik a külső határok igazgatásának integrációjára is. A régióknak országaival folytatott tapasztalatcsere kiemelt területe lehet a határörizet fejlesztése (a porózus határ hazánktól minél távolabbra tolása érdekében). Át kell venni az Európai Unió korszerű megközelítését, amely a világos feltételekhez kötött fejlesztési politikán keresztül is igyekszik hozzájárulni a migrációt kiváltó tényezők felszámolásához. Törekedni kell arra, hogy a magyar társadalom befogadóképessége elérje az Európai Unióban jellemző átlagos mértéket, és kiegyensúlyozott tájékoztatással növeljük a társadalom ez iránti fogékonyságát. Fontos, hogy a migrációval összefüggő szabályozás vegye figyelembe a jelentős számú határon túli magyar kisebbséget, és biztosítsa gazdasági érdekeink érvényesülését." Vajon hogyan vegye figyelembe? Kivétel-ezzen, vagy a tiltással tartsa őket otthon? Vagy ahogy Weöres Sándor mondja „A medve töprengése” című biztonságpolitikai művében: „Jön a tavasz, megy a tél / barna medve üldögél: /- Kibújás vagy

bebújás?/ Ez a gondom óriás! / Ha kibujok, vacogok, / ha bebujok, hortyogok: / ha kibujok, jót eszem. / ha bebujok, éhezem. / Barlangból kinéztek-e? / fák közt szétfűrkészszek-e?/ lesz-e málna, odu-méz? / ez a kérdés de nehéz!"

- A dialektika jegyében, a tézis és az antitézis keveréséből létrejön a szintézis: milyen kihívást jelent a nyitott társadalmakra a migráció, és mit kell tenni. Kár, hogy inkább más országokra, és nem sajátosan Magyarországra fogalmazzák meg: „A terrorizmus, a határokon átnyúló szervezett bűnözés, a demokratikus intézményeket aláásni képes korrupció, valamint az illegális, tömeges és ellenőrizhetetlen migráció közös következménye, hogy az érintett államok gyakran a szabadságjogok és a jogállamiság megnyirbálása árán, elsősorban rendvédelmi eszközökben találnak rájuk választ. Az eredményes fellépés azonban nem lehetséges tisztán rendvédelmi eszközökkel, csak a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság intézményeinek megerősítésével. Magyarországnak érdeke, hogy az értékek és érdekek közötti kényes egyensúly, a szabadság és a biztonság szántézése a szabadságjogok és a jogállamiság mércéit tisztelőben tartva valósuljon meg." Másfelől:

„a Magyar Köztársaság alapvető nemzetbiztonsági érdeke, hogy az illetékes állami szervek megelőzzék, illetve megakadályozzák az alapvető emberi jogok gyakorlásának, az ország demokratikus rendjének vagy az alkotmányos intézmények működésének megzavarására irányuló törekvéseket. A politikai és vallási szélsőségek eredményes visszaszorítása hosszabb távon azon szociális és társadalmi problémák hatékonyabb kezelésével érhető el, melyek bázist, illetve szimpátiázns kört teremtenek számukra”.

• A koncepció végül azzal próbálkozik, hogy meghatározza a célok megoldásához szükséges eszközöket. Például:

- „a határőrség változó feladatrendszere, az EU külső határok fokozott védelme és a belső határok ellenőrzési rendszerének kialakítása ugyancsak megköveteli a szervezeti rendszer átalakítását, a határvédelmi és rendészeti tevékenység összekapcsolását. Alapvető érdekünk, hogy a majdani külső határok nemzeti biztonságunk mellett az Európai Unió egészének biztonságát is megfelelően szolgálják”;

- „a nemzeti biztonsági stratégia megvalósítását segítheti a társadalmi szervezetekkel folytatott párbeszéd és gyakorlati együttműködés”.

Campus Hungary és diákmigráció

Az oktatási tárca – miközben alig birkózik meg a tanköteles külföldi gyerekek közoktatásba beillesztésével – a felsőoktatási lehetőségeket akarja reklámozni, hogy minél több fizető diák jöjjön Magyarországra tanulni. Persze nem a népek barátságát akarják elősegíteni, hanem kizárólag a mintegy negyven egyetem és főiskola társulásával kialakított Campus Hungary-program révén a bevételt növelni. A hirdetésben (*Népszabadság*, 2004. június 16.) nincs szó arról, hogy az uniós polgárok az idegen nyelvű kurzusokba (vagy akár a hazaiaknak létrehozott rendszerbe) miként kapcsolódnak be, a fő cél a fizető hallgatók arányának emelése. A világon tanuló 1,65 millió migráns diákból százalékosan ki sem mutatható kicsiny rész jut ránk (míg az Egyesült Királyságra 14 százalék, Németországra 12 százalék, Franciaországra 9 százalék).

A FELSŐOKTATÁSBAN NAPPALI TAGOZATON TANULÓ KÜLFÖLDI HALLGATÓK (OM ADATAI)

	2001/2002	2002/2003	2003/2004
	8556	8605	9401
Ebből angol/német nyelvű önköltséges kurzusokon	2955	2963	3295
Például SOTE (orvos, fogorvos, testnevelési szak), DOTE (orvos), SZIE (állatorvos), BMGE (villamosmérnök, építész, informatikus)			

Az Oktatási Minisztérium 15 millió forintos támogatást ad a programhoz (például megjelenés külföldi vásárokon, kiállításokon), hogy a német és angol nyelvű kurzusokra minél több önköltséges diákot toborozzanak. A hazai felsőoktatásban részt vevő diákok száma mintegy 300 ezer, és az összes rendelkezésre álló lehetőséget figyelembe véve évente legfel-

jebb 4 százalékuk, azaz 12 ezer fő vehet részt valamilyen külföldi oktatási programban. Ez magában foglalja:

- a SOCRATES-/Erasmus-program keretében eddig évente részt vevő 1800-1900 diákot, valamint a CEEPUS-, a Vlg-Nyelv-, a Leonardo da Vinci-program alapján összesen legfeljebb évi 3500 diákot,
- a kétoldalú megállapodások alapján hozzáférhető ösztöndíjakat,
- a Magyar Ösztöndíj Bizottság segítségével évente elnyert 700-800 ösztöndíjat,
- az uniós tagállamok által biztosított, továbbá
- a diákok saját családja által finanszírozott kiutazásokat (a mértéke legfeljebb a diákság egy százalékára tehető).

Ez igen szerény szám, és a jövőben aligha fog növekedni, mert a magyarországi jövedelmek olyan alacsonyok, hogy a kiutazó diákoknak saját zsebből (vagy netán az államilag adott juttatásokkal együtt is) komoly megterhelés a külföldi megélhetési kiadások fedezése. Az Erasmus-program havi 250-300 eurós támogatása csak kiegészítés, mert az uniós országokban a lakhatási, étkezési, megélhetési kiadások 20 százalékára elegendő. Sok egyetem kényszerül arra, hogy saját forrásaiból hozzájáruljon a költségekhez, de a fő terhet a kiutazó (családja) vállalja. Az oktatók mobilitása még rosszabb, évente 300-400 oktató jut ki az Erasmus-program keretében, de átlagosan csak 10 napra. Ez társasútra elég, de szakmai fejlődésre aligha. Jó lenne, ha az oktatási tárca a kiutazást is intenzíven támogatná, mert az ösztöl igényelhető diákhitel ehhez édeskevés. A *Magyar Narancs* számításai szerint (2004. június 10.) a havi 400 eurós támogatás az államnak egy öt hónapos szemeszter esetében ötmillió forintjába kerülne. Ez nem tétel, ha a felzárkózást komolyan vesszük!

A hónap idézete

A mohácsi vész kortárs változatáról ad hírt a *Magyar Hírlap* (2004. június 3.). miszerint a Mohácson működő 11 kínai bolt tulajdonosa ellen nyújtott be petíciót 70 helyi vállalkozó, hogy az önkormányzat tiltsa ki őket. Arra hivatkoznak, hogy a kínaiak (úgy általában, nem konkrétan a városban élő X. vagy Y.) „gyakran érvényes engedélyek nélkül tartózkodnak Magyarországon, feketén dolgoznak, és áruikat szabálytalanul szerzik be”. Nosza, ellenőrizzük a kínai boltosokat! „A mohácsi polgármester megjegyezte, hogy a kínai üzleteket ugyanúgy ellenőrzik, mint a többi kétszáz boltot, és a petíció állításait a vizsgálatok nem támasztották alá.” Ebből azonban a polgármester nem azt a következtetést vonja le, hogy a petíció alaptalan, merő (faji) előítéleten alapul, hanem (il)logikus magyarázatot ad: „bizonyos korlátozások bevezetése hosszú távon egészségesebb versenyhelyzet kialakulásához vezetne.” Ha tehát lehetetlenné teszik a kínaiak vállalkozását, akkor lesz igazi verseny, nem pedig olyan vérszesen versenymentes, mint ma. Ja kérem, a költő szerint is, „Nekünk Mohács kell...” Hasonlóan érveltek a turisztikai szakemberek a rendőrséggel közösen tartott konferencián, mert szerintük a biztonságra vagyó turistákat zavarják a hajléktalanok, ezért követelték, hogy a rendőrség tegyen velük valamit, leginkább távolítsák el őket. Az V. kerületi kapitány szétárta a karját: a rendőrség jogalkalmazó, és ha a hajléktalan nem követ el büncselekményt vagy szabálysértést, „akkor a rendőrnök nincs joga arról a területről eltávolítani”. (*Metro*, 2004. június 4.)

A kínai és a hajléktalan tehát csak egy-egy kategória, nincs is emberi arca, nincs neve, sorsa, csak zavaró tényező. Vajon miért várunk jogvédelmet a polgármesterektől vagy rendőröktől, ha nem utasítják határozottan vissza az efféle, komolyan előítéletes, az alkotmányt és az emberséget egyszerre sértő követeléseket, vagy ha igen, akkor arról hol lehet olvasni?

A Magyar Helsinki Bizottság tréningje

A *Magyar Helsinki Bizottság* 2004. május 7-8-án tartotta szokásos jogi tanácsadási programja keretében tréningjét az Európai Ifjúsági Központban. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, a Határőrség, a Fővárosi Bíróság és a BÁI, valamint a befogadóállomások képviselői számos jogszabály-változtatásról, az európai közösségi szabályok alkalmazására felkészülésről és a hazai joggyakorlatról cseréltek eszmét. Például kiderült, hogy

- Magyarország 2242 km-es határából 1100 km külső határ lett, és a határőrség komoly erőpróba elé néz, hogy hatékonyan biztosítsa ennek ellenőrzését;
- 2003-ban 13 353 illegális határsértőt regisztráltak, akiknek zöme moldáv, román és ukrán állampolgárságú volt, és a zöldhatáron vagy okmányhamisítással próbáltak továbbutazni Magyarországról. Míg korábban 80 százalékban a menedéket kérők alkották a kifelé illegálisan távozókat, 2003-ban ez az arány már csak 27 százalékos volt. A belső határokon, például Ausztria felé az ellenőrzés nem szűnt meg, az osztrák szervek fenntartják a határátlépők ellenőrzését, illetve a határ őrzését;
- a menedéket kérőkkel kapcsolatos illetékességi szabályok alkalmazhatósága érdekében 174 munkaállomást hoznak létre az ujjnyomatok digitális levételére a határokon, sőt a fogdákhban is, ahonnan majd közvetlenül továbbítják azokat a központi adatbázis-

hoz. 2005 közepéig még csak a papíron levett ujjnyomatot továbbítják (AFIS/EURODAC), és a kapcsolat online helyett gyakran faxon, telefonon működik. Ennek ellenére már akadt olyan menedéket kérő, akinek ujjnyomata alapján megállapítható volt, hogy Németország a felelős az eljárás lefolytatásáért, így a kérelmezőt átadjuk. Ehhez az egyeztető munkához a BÁI-ban már létrejött egy 15 főből álló koordinációs egység, hogy továbbítani és fogadni tudja az illetékességgel kapcsolatos kéréseket. Most készítik elő Ausztriával a megkeresések és átadások gyors bonyolítását rögzítő közigazgatási megállapodást, noha az illetékességi szabályok megsértésének (dublini egyezmény, rendelet) nincs szankciója, és alkalmazásukat csak megfelelő hatóságközi együttműködéssel, az illetékességet bizonyító adatokkal, illetőleg a kérelmező átvételét megtagadó indokok feltárásával lehet elérni;

- növekszik a menedéket kérelmezők között az elismerési arány, és ez is felveti, hogy minél hamarabb meginduljanak a beilleszkedési programok. Például Békéscsabán a befogadóállomás 104 lakójából 26 az elismert menekült, akik nem akarnak tovább utazni, és várják, hogy mielőbb megoldódjon az egészségügyi ellátásuk, legyen tb-kártyájuk, kaphassanak gyógyszert. A debreceni befogadóállomáson is hasonlóak az arányok.

Sebastiao *Salgado* brazil fotográfus kiállítását 2004. május 13-án nyitotta meg a belügyminiszter a Ludwig Múzeumban (Budavári Palota, A épület).

A fotóművész 1993 és 1999 között járta a világot, hogy a száműzöttek, menekültek, vándorlók megpróbáltatásain keresztül bemutassa a XX. század végének történelmét. Korunkban milliók kényszerülnek arra, hogy elszakadjanak környezetüktől, közösségeiktől, családjuktól, mert üldözik őket, harcolnak a pusztá túlélésért. 2000 óta a világ több országában bemutatták *Salgado* képeit, hogy mindenki láthassa az úton lévők, a menekülttáborokban tengődők, a nagyvárosi nyomor-nyegedekben faluról elvándoroltak megaláztatásait, hátságukat és máságukat. Koszovó, Vietnam, Ruanda, Brazília, India, Ecuador, Afganisztán egyaránt felkerült a tablókra. A fotográfus kiemelten kezeli a legkiszolgáltatottabbakat, a gyermekeket, akikről külön portrészorozatot készített.

A széken berendezett kiállítás feketén-fehéren dokumentálja a világ tehetetlenségét, a belső és a nemzetközi

Exodus

vándorok szenvedését és a háborús menekülők esendőségét.

A Magyar Fotóművészek Szövetségének támogatásával, a fotóhónap keretében 2004. június 27-ig megtekinthető kiállítás a túlélés ösztönéről szól. „A vándorlók többsége egy jobb élet reményében hagyja el otthonát, a menekülteket viszont rendszerint a félelem űzi el. Mindkettőt a létfenntartás ösztöne hajtja. A szegénység és a kegyetlenség beláthatatlan és felfoghatatlan örvényéből nem találnak más kiutat, mint hogy útra keljenek. A menekült létformát senki sem önszántából választja. Korunk polgárháborúiban ugyanakkor a civil lakosság az igazi áldozat. Kurdok, afgánok, bosnyákok, szerbek és koszovóiak milliói kényszerültek elmenekülni falvaikból és városaikból.

Az évtizedek óta menekülttáborokban élő palesztinokhoz hasonlóan, ők is a hazatérésről álmodoznak. Néhányuknak azonban véglegesen szakítaniuk kell a múlttal: menekültekből száműzötté válnak, majd száműzöttből vándorlóvá” – foglalja össze a kiállítás bemutatója.

Konferencia a migráns gyermekek neveléséről és oktatásáról

A *Menedék Egyesület* 2004. május 21-én, a MATRA-projekt keretében szervezte meg konferenciáját a *migráns gyermekek nevelésével és oktatásával* kapcsolatosan. Ebben a tárgykörben ez már nem az első alkalom volt, hogy tanárok, iskolai vezetők, kutatók, szociális munkások és az oktatási tárca képviselői találkoztak, ám az uniós csatlakozás ennek továbbá aktualitást biztosított. Előadást tartott Vámos Ágnes, Ollé János, Kárpáti Tünde, Hegedűs Judit (ELTE, Neveléstudományi Intézet), továbbá Forgács András vezető tanácsadó (OM EU Koordinációs és Tervezési Főosztálya). Egyebek mellett, elhangzott, hogy

- egyszerre és egyre növekvő mértékben jelenik meg hazánkban a tanulmányi migráció és a migránsok gyermekeinek a hazai iskolai rendszerbe való belépése;
- az európai közösségi jog kötelezően alkalmazandó szabályaira tekintettel az OM állami feladatnak tekinti ez ezzel összefüggő feladatok megszervezését, a kötelezettségek teljesítését, persze bízva szélesebb társadalmi együttműködésben;

A közösségi jog legfőbb szabályai a téren:

- az uniós állampolgár és a tagállami állampolgár egyenjogúsága az európai közösségi jog alkalmazási körében, az diszkrimináció tilalma (EKSZ);
- 77/486/EGK tanácsi irányelv (1977. július 25.) a migráns munkavállalók gyermekeinek (azaz a másik tagállam polgárának az ország területén tartózkodó, tanköteles gyermekeinek) az oktatásáról;
- az Európai Tanács 1995. október 23-án elfogadott határozata, hogy az oktatási rendszer miként reagáljon a rasszizmus és idegengyűlölet problémáira;
- az oktatási miniszterek tanácsának 1989. május 22-i határozata a cigányok és az utazók (vándorlók) gyermekeinek iskoláztatásáról.

- a közoktatásról szóló törvény tankötelezettségre vonatkozó szabályai (110. §) 2003-ban módosultak, és ez biztosítja az uniós polgároknak is az egyenjogúságot;
- a migráns gyermekek iskoláztatásával kapcsolatos tennivalókat átfogóan kell megközelíteni, és az OM egy munkacsoportot hozott létre a BÁH, a BM, az ESZCSM, a Menedék Egyesület szakértőiből, képviselőiből, hiszen a közoktatási törvény értelmében megfelelő pedagógiai programot kell kialakítani a migráns gyermekek oktatása érdekében, majd azt 2004 szeptemberétől lehetne bevezetni az oktatás tartalmi és formai elemeit egyaránt érintve;
- a költségvetési törvény 2004 szeptemberétől az iskolafenntartók ré-

szére kiegészítő normatívát nyújt (48 ezer Ft/év), persze ehhez megfelelő nyilvántartásra van szükség az iskolákban és az önkormányzatoknál is a tervezhetőség és az ellenzés, valamint az igénylés érdekében;

- az OM tervei közti szerepel megfelelő tájékoztató rendszer kialakítása a folyamatosan bővülő tapasztalatokról, továbbá olyan pedagógiai program-irányelvek kimunkálása, amelyek alapot nyújtanak a migráns gyermekek oktatásához szükséges speciális segédletek, tananyagok és tankönyvek kidolgozásához;
- az OM pedagógus-továbbképzés szervezését tervezi a tagállami oktatási tárcaikkal, hogy a Socrates- és a Leonardo-program keretében az együttműködés, a pályázati formák erre a témára is kiterjedjenek;
- vitatott, bár az unióban egyre jobban elterjedt az a nézet, hogy a kisebbségi és a migránsokkal kapcsolatos oktatási kérdéseket összekapcsolják;
- erősíteni kell nálunk is az integrációs munka hatékonyságát, mert nem elég sikeres az iskolai szocializáció, az új generációk beilleszkedése.

A konferencia javasolta a az Oktatási Minisztériumnak, hogy

- (1) létesítsen egy információs vonalat, amolyan oktatási igazgatási forródrótot, amely az iskolák rendelkezésére áll, ingyenesen nyújt segítséget a külföldi gyermekekkel kapcsolatos jogi, igazgatási, beilleszkedési kérdésekben. A szolgáltatás megfelelő címlistát hoz létre (részben az érdeklődő iskolák, óvodák adatai alapján arról, hogy hol tanulnak a külföldi gyermekek, részben a tapasztalatokkal rendelkező szakemberekről is adatokat gyűjtve);
- (2) jogszabály rendelkezzen arról, hogy az oktatási intézményekben, befogadóállomásokon, bizonyos külföldi gyermeklétszám elérésekor kötelező legyen megfelelő szakértőt alkalmazni a migráns gyermekek oktatási, szociális, gyermekvédelmi ügyeinek szervezésére, koordinálására (iskolapedagógus, gyermekvédelmi felelős mintájára);
- (3) sürgősen pótolja a magyar mint idegen nyelv tankönyvet és tanári kézikönyvet (ehhez a meglévő tudás már megvan, a gyakorlati és képzési szakemberekkel együttműködve a kiadás és a terjesztés várat magára);
- (4) a hazai oktatási rendszerben már polgárjogot nyert a kettős mércé (például minőségi oktatás az emelt szintű érettségivel és a többieknek az általános érettséggel), amely a migránsokkal kapcsolatosan is él, hiszen a felzárkóztatás ma csak a

tananyagra vonatkozik, míg a nyelvi kompetenciák szintjén akadózik; ha ez az elv tartós marad, úgy ki kell dolgozni, hogy a migráns gyermek miként osztható a tananyag és a nyelvtudása alapján, egyéb képességek alapján, mely osztályba vehető fel stb.;

- (5) rendezze a tanár–szülő, iskola–szülő közötti kommunikációt, és ehhez biztosítson tolmácsokat, vagy gondoskodjon valamilyen intézményes rendszerről;
- (6) járjon közbe, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer a migráns gyermekekre és családjukra is kiterjedjen, a határfoka pedig javuljon.

A javaslatokhoz kapcsolódó szerény adalék, hogy a rendezvény résztvevői is haszonnal forgatták a Menedék Egyesület tavaly megjelent, 66 oldalas kiadványát: *A migráns gyermekek oktatása* (összeállította Illés Katalin és Medgyesi Anna, Budapest, 2003.).

Amnesztia

2004. május végéig összesen 138 rendezetlen jogállású, itt tartózkodó külföldi kért egyéves tartózkodási engedélyt a törvény egyszeri alkalommal igénybe vehető rendelkezése alapján (2004. évi XXIX. törvény). Közük 57 kínai, 28 román, 13 szerb és 12 vietnami állampolgár volt, indokuk zömmel a magyar kulturális kötődés vagy családjegyesítés volt. Összesen azonban 21 felle állampolgársággal rendelkezőt regisztráltak, és a július végéig nyitva álló határidő közeledtével növekszik az érdeklődés (*Népszabadság*, 2004. június 16.) Egy romániai magyar nő számára azonban egyetlen rendelkezést sem találtak, amely segíthetne a magyarországi tartózkodását legalisan kitolni, ezért négy hónapos gyermekét kell egyedül itt hagynia. Az apa a házasságon kívüli gyermekét ugyan jogilag elismerte, így az magyar állampolgár lett, de az anya eltartásáról már nem akar gondoskodni. Az asszony több megoldás közül választhat. Az egyik szerint visszatér Romániába, a gyermekével együtt, hogy a visszatéréshez ott-tartózkodási vízumot szerezzen be, ami 500 euró felmutatását igényli, és neki nincs ennyi pénze. A másik megoldás az, hogy a gyermekét itt hagyja, akit persze állami gondoskodásba kell venni, mivel a házasságban élő apa aligha fogja ellátni. Ez államilag a legdrágább megoldás, és a gyermeknek a legnagyobb kárt okozza (az anyáról nem is beszélve). A harmadik megoldásban az anya kapna tartózkodási engedélyt, esetleg jogi segítséget, hogy rendezze a helyzetét (munkavállalás, tartásdíj, vagyonának átmentése, családtagok, barátok segítségével jövedelemszerzés stb.), mert ez a gyermek mindenképp előtti érdeke (ENSZ-egyezmény a gyermekek jogairól, 1989) és az állami gondoskodás egyévi összegének töredékéből megoldható, nincs rettegés a kiutasítástól. De nem, marad a hivatal szerint a kiutasítás a tartózkodást biztosító 90. nap végéig, a gyermek egyébként sem ügyfél (*Népszava*, 2004. május 15.). Vajon ki és mikor fog fellépni, hogy ha az amnesztia a gyermekek szüleiére nem terjed ki, akkor legalább a nemzetközi egyezményben vállaltakat tartjuk be?

A külföldiek képe a hazai sajtóban

A KSH Népeségstudományi Intézetében 2001. június 24-én vitatták meg Kovács Éva és Kriza Borbála tanulmányt, amely felvázolja, hogy a hazai sajtót olvasókban milyen kép alakulhatott ki az idegenekről. Az 1945–2000 között megjelent újságokat tekintették át, és a mintába hatezer cikk került be. A kutatás időbeli és pénzügyi feltételei között arra nyílt módjuk, hogy tovább szűkítsék a kört, és csupán a legfontosabb években megjelent frásokat vizsgálják meg, így az 1945-ben, 1990-ben és 2000-ben keletkezett cikkeket. E három évfolyam kiválasztása mellett több ok is szól: 1945 és 1990 rendszerváltó évek voltak, amelyek ugyanakkor még tükrözik a megelőző időszakok szellemét; a 2000-es év pedig az adatbázis záró évfolyama, azaz az idegenség jelenkori sajtóképe rajzolódik ki belőle.

A vizsgálat célja, hogy rekonstruálja a magyarországi nyilvános közbeszéd alakulását, és a kvantitatív feldolgozással csupán néhány alapkérdésre keresték a választ. Például, hogy kik jelennek meg idegenként (azaz a többségről megkülönböztetett csoportként), illetve külföldiként (azaz másik állam polgáráként) a sajtó hasábjain. Továbbá arra is kíváncsiak voltak, hogy a róluk szóló híreket mely helyen és milyen tálalásban közlik az egyes sajtótermékek, valamint hogy milyen témákban milyen szereplőket vonultatnak fel az „idegenség”, a „külföldiség” ábrázolására – azaz mekkora a földrajzi, a politikai és a társadalmi horizontja a sarokévek sajtónyilvánosságának. Az egyszerű kérdőív segítségével azt is vizsgálták, hogy a külföldi/idegen és „magyarok” közötti viszonyt milyen stílusban és hangvételben tárgyalja a sajtó, tehát milyen attitűdöket sugároz olvasóközönsége felé. Kísérletet tettek arra, hogy meghatározzák, vajon a cikkek milyen alá-, fölé-, illetve mellérendelési viszonyokat ábrázolnak a „magyarok” és az „idegenek” között, és mennyiben általánosító a cikkek „idegen”-képe. Végsőül fontos volt, hogy van-e „area” az idegennek.

Az újságcikkek elemzése során kiderült, hogy a három kiválasztott évben bizonyos irányokba fordult a magyar közvélemény figyelme, és a legtöbb esetben kívüllegnek a magyar bel- és külpolitika szemléletváltásai, a magyar társadalom belső „idegenjeivel” (romákkal, zsidókkal, svábokkal és más marginális csoportokkal) szembeni attitűdök változásai is. A vizsgálat néhány társadalomtörténelmi adalékkal szolgálhat az 1945-ös és az 1990-es év

eseményeivel kapcsolatban. A kvantitatív elemzés nyomán megalkotható az idegen/külföldi 1945 utáni magyarországi diskurzusának szótára, a diskurzuscsoportok és témák, majd erre építve a tartalmi, minőségi elemzés.

Az elemzésbe bevont mintegy 800 cikk fele 1945-ből való, 1990-ből mintegy 150 és 2000-ből majdnem 200 cikk (a kissé egyenetlen megoszlás miatt a szerzők ezért súlyozott mintát használtak). Ez nem jelenti azt, hogy 1990-ben és 2000-ben kevesebb cikk jelent meg ebben a témában, csupán kevesebb sajtóterméket választottak ki, és szigorúbb szűrőt alkalmaztak (lásd táblázatot).

Ahogy a sajtóadatházis egészében, úgy ebben a mintában is különböző műfajú sajtótermékek cikkei kerültek, és a mintavételt számos szubjektív tényező befolyásolta. Ezért az elemzés csupán óvatos következtetések, illetve inkább tendenciák vázolására nyújt lehetőséget a kutató számára. E három vizsgált év számos sajátos karakterrel rendelkezik (a háború vége, a rendszerváltás stb.), amiből sokkal inkább egy-egy pillanat-képet rögzíthetünk, mint hogy általános érvényű igazságokat vonjunk le a magyar sajtó idegenekkel kapcsolatos attitűdjével kapcsolatban.

A vizsgálat tanulsága abban foglalható össze, hogy még egy meglehetősen heterogén adatbázis viszonylag egyszerű elemzése is rámutat a magyar sajtó külföldiekkel kapcsolatos képének néhány jellegzetességére.

A három évfolyam cikkei alapján elmondható, hogy a magyar nyilvánosságban a külföldiek elsősorban távoli ország politikai, gazdasági történéseinek intézményei, illetve aktorai, akik a különböző magyarországi periódusokban kisebb vagy nagyobb befolyással voltak az országra. A külföldiekkel érintkező magyarok szintén a politika és a gazdaság területén mozognak, és csak ritkábban a kulturális vagy tudományos élet szereplői. A külföldiek erőteljesen „etatizáltak” a magyar sajtóban: országokat képviselnek, így államfők, politikusok a hordozói az idegenségről megjelenő információknak. A magyar sajtó még 2000-ben is részben „zárt ajtók” mögül tekint ki a világba: a külföldi-ről/idegenről szóló hírek egy jelentős részét helppolitikai események generálják. E nemzeti bezáródás – melynek a sajtó elsősorban csak a lenyomata és nem a kiváltója – erősíti a külföldiek és a magyarok közötti negatív kapcsolatokat súlyát, jelentőségét és megalapozhatja a xenofóbia diskurzusát is.

Újság neve	Elemzés	Szavazók
Élet és Irodalom	39	4,9
Független Magyarország*	18	2,2
Haladás*	9	1,1
Hozánk*	1	0,1
Hócipő	16	2,0
HVG	141	17,6
Kis Újság*	49	6,1
Kossuth Népe*	54	6,7
Ludas Matyi*	31	3,9
Magyar Nemzet	130	16,2
Népszabadság	66	8,2
Reggel*	16	2,0
Szabad Nép*	74	9,2
Szabadság*	38	4,7
Új Magyarország	40	5,0
Világ*	19	2,4
Világosság*	26	3,2
Szabad Föld*	15	1,9
Nők Lapja	20	2,5
Összesen	802	100

(A* gal jelölt sajtótermékek az 1945-ös, a többi az 1990-es és 2000-es évfolyamban szerepelnek, kivéve az Új Magyarországot, amely 2000-ben már nem létezett.)

A hazai sajtó figyelme „tömbös”: 1945-ben e „tömb” a Keleti Blokk államaikat jelentette, míg mára az Európai Unió országai. 1945-ben a Nyugat volt némiképp a horizont szélén, addig 2000-re a Kelet vált tabuvá a magyar nyilvánosságban. Az is látszik, hogy a média csak elvétve tekint és tekintett e tömböknel távolabbra: külföldi szereplők 1945-ben elsősorban a Szovjetunióból, 2000-ben pedig túlnyomórészt az Európai Unióból származnak. A külföldi/idegen téma egyetlen közös szála az 1945–2000 közötti időszakban: a határon túli magyar kisebbségeké, ezen belül is elsősorban a romániai magyarságé.

A külföldi csak lassan telítődik személyes attribútumokkal, túlnyomóan mind a mai napig inkább intézmény, mint személy. A kapcsolatok még mindig konfliktusokkal terhelték, legalábbis a sajtó által felrajzolt kép ezt tükrözi.

Alá-fölérendeltségi szempontból a külföldi lehet alárendelt idegen, ami gyakoribb (például külföldi bűnelkövető), de lehet magasabb státusú a cikkben szereplő magyar félhez képest (például munkaadó, magyar alkalmazottakkal). Mindkét szereposztás bőven kínál negatív, előítéletes, idegenellenes értelmezéseket, ami ellen a magyar sajtó, úgy tűnik, még nincs különösebben felverte.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bajánka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket támogató, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírleveli lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET**, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 7–8. szám

2004. július–augusztus

Fejlesztteni azt, ami nincs?

1993. május 1-je óta tagjai vagyunk a Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központnak, amelynek alapító okiratát már harmadszorra módosítják. A legutóbbi, 178/2004. (V. 26.) kormányrendelet értelmében a most már jogi személyiséggel felruházott központot újabb nyolc évre működtetni fogják.

A megállapodás célja a migrációs politika területén történő nemzetközi együttműködés és az ezzel kapcsolatos kutatások elősegítése. Eszerint tehát 1993 óta biztosan van migrációs politikánk, amely a következő elvre épül:

„Az emberek rendhagyó és egyre inkább menekülési céllal történő Dél-Észak irányú áramlásai az elmúlt évek folyamán fokozódtak, melyeket az utóbbi időben kialakuló Kelet–Nyugat irányú mozgások csak tovább súlyosbítottak.

A beutazás ellenőrzésére hozott nemzeti intézkedések, bár teljes mértékben szükségesek, mégsem elegendők ahhoz, hogy a bevándorló tömegek nagyságát és összetételét a Felek kívánságának megfelelően szinten tartsák. Ennélfogva a migrációs jelenség leküzdésére irányuló hosszú távú stratégiák kidolgozásának és végrehajtásának prioritást kell adni. Az ilyen stratégiák célja a korai figyelmeztetés megkönnyítése, az alapvető okok leküzdése, a beutazás ellenőrzésével foglalkozó intézkedések harmonizációja és az idegenrendészeti, a menedék-, valamint a menekültpolitika koordinációja.”

Így tehát a migrációs politika nem más, mint hosszú távú stratégia a súlyosbodó áramlás szinten tartására, de legalábbis az emberár előrejelzésére, az áradat okainak felszámolására, a beutazás ellenőrzésére, amelyeket össze kell hangolni a menekültügyi (nyilván nem hosszú távú, hanem csak bármilyen távú) politikával. Ezeket jól összevázzuk, és kész a migrációs politika, a fejlesztést pedig azzal lehet elérni, ha a Központ „elemzi az európai befogadó országokba irányuló jelenlegi és lehetséges mozgásokat, figyelemmel kíséri és vizsgálja a fő származási országokból való migránsok helyzetét, és intézkedéseket dolgoz ki a migrációs mozgások jobb felismerésére és ellenőrzésére”. Megfigyelni, elemezni és még jobban

ellenőrizni, ezekből áll össze a fejlődés. A részes kormányok pedig jogosultak a Központ „tevékenységéből adódó bármely eredmény korlátlan felhasználására, akár saját migrációs politikájuk kialakítása, akár nemzetközi migrációs politikai törekvéseik céljából”.

A TARTALOMBÓL:

- A gyűlölködés és a vélemény szabadsága
- A védőnők ellátási kötelezettsége
- Mai kézművesek vándorútja
- Az egyház szociális munkája
- István király ünnepén

Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás

Az EGT-ről szóló megállapodás, beleértve annak kibővítését is, egy feltűnés nélküli közleményként jelent meg a *Magyar Közlöny* 2004/65. számában.

Ez nem szokásos eljárás, hiszen törvénnyel kellene kihirdetni, ám „a szerződő felek közül az európai uniós tagállamok 2004. május 1-jéig nem fejezték be a kibővítéséről szóló megállapodás megerősítésére irányuló belső eljárásukat, az Európai Unió Tanácsa 2004. március 30-án elfogadta az EGT kibővítési megállapodás és a kapcsolódó négy megállapodás átmeneti alkalmazásáról szóló 2004/368/EK határozatot, amely 2004. május 1-jétől kimondja az EGT kibővítési megállapodás átmeneti alkalmazását minden európai uniós tagállamban, valamint Norvégiában, Liechtensteinben és Izlandon”. Így tehát szabadon mozoghatnak a norvég, az izlandi és a kicsiny hercegségbeli dolgozók az új tagállamokban is, persze feltűnés nélkül.

A Schengen Alap

Az új – a nyelvi szabályoknak nem igazán megfelelő – alap sajátos támogatási forrást jelent ahhoz, hogy az új tagállamok „beilleszkedjenek” az EU-ba. Anyagi segítséget nyújt tehát „a schengeni vívmányok alkalmazására történő felkészülésben, különös tekintettel a külső határok ellenőrzésére”.

A 179/2004. (V. 26.) kormányrendelet azt rögzíti, miként lehet az alapot felhasználni, és hogyan ellenőrzik a különböző projektek megvalósítását. A felelős hatóság – amelynek vezetője a kormány által kinevezett, legalább helyettes államtitkári beosztású vezető tisztviselő – a Nemzeti Fejlesztési Hivatal, és létrehoztak pénzügyi és szerződéskező egységet, továbbá felállítottak egy tárcaközi bizottságot a Belügyminisztérium vezetésével. A tárcaközi bizottság megvitatta, jóváhagyta a szak-

mai közreműködő szervezetek által kidolgozott fejlesztési terveket, azok költségvetését rögzítő dokumentumokat, figyelemmel kíséri a Schengen Alap támogatásával megvalósuló projektekkel kapcsolatos tervező és végrehajtó munkát. Bevonják az egyeztetésbe a GKM és a VPOP megfelelő szervezeti egységeit is. A pénzfelhasználás szabályszerűségét az Állami Számvevőszék és a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal is ellenőrzi az Európai Bizottság számára.

Ez persze csak ráadás, hiszen a támogatási rendszer alapja a „négy szem elve: minden végrehajtási és pénzügyi tranzakció engedélyezését megelőzően az adott feladatot ellátó személy munkáját egy másik személy teljeskörűen felülvizsgálja, beleértve az ellenőrzési listák és a kitöltési útmutatók alkalmazását is”.

A gyűlölködés és a vélemény szabadsága

Az Alkotmánybíróság – a köztársasági elnök által kezdeményezett eljárásban – alkotmányellenesnek minősítette a tavaly decemberben elfogadott törvényt, amely módosította volna a Büntető törvénykönyvet a közösség elleni izgatás tényállását illetően.

A 18/2004. (V. 25.) AB határozat rámutat, hogy a faji, etnikai, nemzeti, vallási szempontú alsóbb- vagy felsőbbrendűséget hirdető nézetek, a gyűlölködés, megvetés, kirekesztés eszméinek terjesztése az emberi civilizáció értékeit veszélyeztetik [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992. 167. 173.]. A faji, etnikai, nemzeti vagy vallási közösségekkel és tagjaikkal szembeni uszító, gyalázkodó, gyűlölet- és hisztériakeltő megnyilvánulások ugyanis az emberi civilizáció ellen hatnak. Az ilyen jelenségekkel szembeni határozott fellépés mindenkitől – és különösen a közélet szereplőitől – elvárható.

Az Alkotmánybíróságnak most abban a kérdésben kellett állást foglalnia, korlátozható-e alkotmányosan a véleménynyilvánítás szabadsága olyan mértékben, ahogyan a jogalkotó a Btk. módosításával, a szélsőséges megnyilvánulásokat kriminalizálni kívánja.

Az Alkotmánybíróság abból indult ki, hogy az Alkotmány 61. § (1) bekezdésében biztosított véleményszabadság a kommunikációs jogok anyajoga, amely egyrészt az egyén önkifejezését, illetve személyisége szabad kibontakoztatását teszi lehetővé, másrészt az egyénnek a társadalmi és politikai folyamatokban való tevékeny és megalapozott részvételét biztosítja. Az Alkotmány 61. §-a alapján maga a véleménynyilvánítás lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül, vagyis e rendelkezés nem csupán bizonyos eszmék, tények és vélemények tekintetében biztosítja a szabad véleménynyilvánítást, hanem magát a véleménynyilvánítás lehetőségét részesei védelemben.

Emellett az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az eltérő nézeteket, álláspontokat, elképzeléseket egymással ütköztető politikai vita a demokrácia sajátja. A vélemény elfojtása vagy napvilágra kerülésének megakadályozása nem teszi a véleményt meg nem születetté, és nem gátja valamely nézet elterjedésének. A társadalom szellemi gazdagodása a véleményszabadságtól is függ; csak akkor van esély a téves nézetek kiszűrésére, ha szabad és nyil-

vános vitákban ütközhetnek ellentétes vélekedések, és ha a mégoly szélsőséges nézetek is napvilágra kerülhetnek.

A szólás szabadságának állapota a demokrácia fokmérője. Minél kevesebb korlátozás nélkül érvényesülhet a véleménynyalkotás és -nyilvánítás joga, annál biztosabb lábakon áll az alkotmányos demokrácia. Egy valóban szabad társadalomban a szélsőséges nézetek hangoztatása önmagában nem idéz elő zavargásokat, hanem hozzájárul a köznyugalom és közrend alakításához, a lakosság toleranciaszintjének emeléséhez. Ahol sokféle véleménnyel találkozhatnak az emberek, a közvélemény toleráns lesz. A türelmes, a szólás valódi szabadságát biztosító társadalom viszsza lehet az egyénre, erősíti polgárainak jellemét, olyan intellektuálisan független személyeket nevel, akik autonóm módon képesek életük irányítására, az általuk vallott eszmék és értékek iránt elkötelezettek, de nyitottak a más véleményt vallók és másként gondolkodók érveire.

A véleményszabadság védelmének a demokratikus társadalmakban a jogállamiság által megkövetelt minimumszintjét biztosítani hivatott nemzetközi emberi jogi dokumentumok is a véleménynyalkotás szabadságát, az eszmék megismerésének és közlésének szabadságát hirdetik [Emberi jogok egyetemes nyilatkozata, 19. cikk; Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya (a továbbiakban: Egyezségokmány), 19. cikk; Emberi jogok európai egyezménye, 10. cikk; az Európai Unió Alapvető jogok chartája (a továbbiakban: Charta), II. fejezet 11. cikk]. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának a felfogásában, amely a magyar joggyakorlatot alakítja és kötelezi, a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom alapilléreinek, haladásának és az egyén kibontakozásának egyik feltétele. Ez a szabadság az olyan véleményeket is megilleti, amelyek sértők, meghökkentők vagy aggodalmat keltenek. Ezt követeli meg a pluralizmus, a tolerancia és a felvilágosultság, amely nélkül a demokratikus társadalom elképzelhetetlen.

Az említett nemzetközi emberi jogi dokumentumok és az Alkotmány 61. §-a is védelemben részesítik a véleményszabadságot, bizonyos esetekben azonban lehetővé teszik e jog korlátozását.

Az Egyezségokmány 20. cikkének 2. pontja az izgató beszéd tiltását követeli a részes államoktól. Törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely

megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat. A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban, 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény 4. pontja alapján a részes államok

a) törvényt által büntetendő cselekményre nyilvánítják a faji felsőbbrendűségre vagy gyűlöletre alapozott eszmék terjesztését, a faji megkülönböztetésre való izgatást, valamint bármely fajt, illetve más színű vagy más etnikai származású személyek csoportja ellen irányuló minden erőszakos cselekedetet vagy arra való izgatást, továbbá fajgyűlölő tevékenység mindenféle támogatását, annak pénzbelését is beleértve;

b) törvényellenessé nyilvánítanak és betiltanak minden olyan szervezetet, valamint szervezett és minden egyéb propagandatevékenységet, amely a faji megkülönböztetést előmozdítja vagy arra izgat, az ilyen szervezetekben vagy tevékenységben való részvételt pedig törvény által büntetendő cselekménynek tekintik;

c) nem engedik meg, hogy országos vagy helyi hatóságok, illetve közigazgatási szervek a faji megkülönböztetést előmozdítsák vagy arra izgassanak. Nemcsak az ENSZ keretei között létrejött nemzetközi egyezmények, hanem az Európa Tanács és az Európai Unió egyes intézményei által kibocsátott dokumentumok is különös figyelmet fordítanak a rasszizmus és a gyűlöletbeszéd elleni fellépésre. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága R (97) 20. számú ajánlásának 4. alapelve a következőképpen rendelkezik: a nemzeti jogrendszernek és gyakorlatnak lehetővé kell tennie azt, hogy a bíróságok figyelembe vegyék, hogy a gyűlöletbeszéd egyes esetekben olyan sértő lehet az egyénekre vagy csoportokra nézve, hogy ezért nem élvezzi az Emberi jogok európai egyezményének 10. cikke által egyéb véleménynyilvánítási formáknak biztosított védelmet. Ez a helyzet, amikor a gyűlöletbeszéd az Egyezményben és kiegészítő jegyzőkönyveiben biztosított jogok és szabadságok megsemmisítését vagy az Egyezményben megengedettnél nagyobb mértékű korlátozását célozza.

Az Európai Unió Bizottsága által előterjesztett, a rasszizmussal és az idegengyűlölettel szembeni fellépésről szóló kerethatározat-tervezet célja is az, hogy a tagállami jogalkotás hatékonyan vegye fel a harcot a rasszizmus ellen, ugyanakkor a kerethatározat-

tervezetet tárgyaló tanács – az Európai Unió Bel- és igazságügyi együttműködés tanácsa – ülésén több tagállam is fenntartásának adott hangot, aminek eredményeképpen az elnökség a kerethatározat-tervezet szövegének megváltoztatását javasolta. Eszerint a szövegben utalni kell az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkére és arra, hogy a tagállamok alkotmányos elveit és értékeit a kerethatározat nem kívánja csorbítani. Ez összhangban van a Charta preambulumban olvasható azon gondolattal, hogy a Charta megerősíti a tagállamok közös alkotmányos hagyományaihoz gyökerező jogokat.

A Magyarország által vállalt nemzetközi szerződéses kötelezettségek nem jelentik azt, hogy a jogalkotó a szabad véleménynyilvánításhoz fűződő alapjogot figyelmen kívül hagyhatná a szélsőséges megnyilvánulások elleni állami fellépés szabályozásakor. A nemzetközi szerződésben foglalt kötelezettségek teljesítését célzó jogalkotás esetében is irányadó az Alkotmány által felállított jogvédelmi mérce, valamint a magyar Alkotmánybíróság által kialakított szükségességi-arányossági teszt. Vagyis egy esetleg szükségesnek minősülő, szélsőséges megnyilvánulást tiltó szabálynak is meg kell felelnie az arányosság követelményének.

Az Alkotmány 8. § (2) bekezdéséből következően ugyanis a szabad véleménynyilvánítás jogára vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, de lényeges tartalmát törvény sem korlátozhatja. Az alkotmánybírói gyakorlat szerint az Alkotmány 8. § (2) bekezdése alapján az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközeihez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni.

A véleményszabadság kitüntetett szerepét hangsúlyozó alkotmánybírói határozatok kiemelik: a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni, e jog ugyanis törvénnyel is csak kivételesen és szűk körben korlátozható egy másik alapjog vagy alkotmányos érték védelmében.

A sokszínű nézetek jelenléte a plurális, demokratikus társadalom lényege. A változatos hangok lehetőséget nyújtanak az autonóm egyén számára a választásra, az egymással versengő érvek felvonultatása pedig hozzájárul a felmerülő társadalmi probléma mielőbbi megoldásához. Az állam ezért, pusztán azok tartalma alapján nem tilthatja be bizonyos nézetek kinyilvánítását, terjesztését, és nem nyilváníthat egyes álláspontokat más álláspontoknál értékesebbnek, azzal ugyanis sértené az egyének egyenlő méltóságú személyekként kezelésének követelményét (egy ilyen tilalom azt eredményezné, hogy az emberek bizonyos csoportjai nem adhatnak hangot személyes meggyőződésüknek), illetve az egyes nézetek kizárásával még a politikai diskurzus kialakulása előtt lehetetlenné tenné a minden releváns véleményt megjelenítő, szabad, eleven és nyitott vita létrejöttét.

A szélsőséges nézetek esetében sem a vélemény tartalma, hanem a közlés közvetlen, belátható következménye alapozza meg a szólásszabadság korlátozását, a polgári jogi, avagy bizonyos esetekben a büntetőjogi felelősségre vonást.

Azt, hogy a szélsőséges megnyilvánulások esetén az Alkotmány 61. § (1) bekezdésével összhangban milyen esetekben alkalmazható büntetőjogi szankció, az Alkotmánybíróság a következőképpen határozta meg: indokolható a büntetőjogi jogkövetkezmény kilátásba helyezése, ha

- a) a cselekmény eléri azt a szintet, amely alkalmas arra, hogy az emberek nagyobb tömegében a szenvedélyeket oly magas fokra lobbantsa, amelyből gyűlölet keletkezvén az a társadalmi rend és béke megzavarására vezethet;
- b) ha egy ilyen cselekmény következtében a köznyugalom megzavarása mögött ott van nagyszámú egyéni jog megsértésének a veszélye is: a csoport ellen felszított indulat fenyegeti a csoporthoz tartozók becsületét, méltóságát (szélsőséges esetben életét is), megfélemlítéssel korlátozza őket más jogaik gyakorlásában (köztük a szabad véleménynyilvánításban). A gyűlöletre uszítás esetében az emberi méltósághoz fűződő és más, az alkotmányos értékrendben magasan álló szabadságjog sérelmének veszélye indokolja a büntetőjogi védelmet, valamint az a cél, hogy a gyűlöletre uszítás lehetséges sértettjei: a nemzeti, etnikai, faji, vallási csoportok, illetve a lakosság egyes csoportjai tagjainak alapjog-gyakorlását ne tegyék lehetet-

lenné a velük szemben megnyilvánuló előítéllettel teli, gyűlölködő és megvető kijelentések.

Nem arról van szó tehát, hogy a törvényhozó az igazságtalan, a bántó vagy akár a sokkoló véleményközlést szankcionálja a gyűlöletre uszítás büntethetővé tételekor. Az Alkotmány ugyanis mindenki számára biztosítja a szabad kommunikációt, amely eljárásban helye van minden véleménynek, jönnek és károsnak, kellemesnek és sértőnek egyaránt – különösen azért, mert maga a vélemény minősítése is e folyamat terméke. A szabad véleménynyilvánítás jogának korlátozására a gyűlöletre uszítás esetében az egyéni alapjog-gyakorlás sérelme, illetve annak közvetlen veszélye miatt kerül sor.

Végül fontos, hogy a köznyugalomban okozott veszély ne csupán feltételezés legyen, és a legalább hipotetikus visszacsatolás (a közlés alkalmas a köznyugalom megzavarására) elengedhetetlen. A köznyugalom megzavarásának intenzitása ugyanis egy bizonyos mérték fölött (*clear and present danger*) igazolja a szabad véleménynyilvánításhoz való jog korlátozását.

A gyűlöletre uszítás elkövetési magatartás esetében – egyéni alapjogok és a köznyugalom védelme érdekében – szükséges a szólásszabadság büntetőjogi korlátozása, mert e magatartás egyént és társadalmat érintő hatásai, következményei olyan súlyosak, hogy más felelősségi formák, így a szabálysértési vagy polgári jogi felelősségi rendszerek eszközei elégtelenek az ilyen magatartások tanúsítóival szemben.

A demokratikus társadalmi rend fennmaradása, az erőszakról és az erőszakkal való fenyegetésről mint a konfliktusmegoldás eszközeiről való lemondás, valamint konkrét egyéni alapjogok védelme érdekében az állam jogosan helyez kilátásba büntetőjogi szankciókat az ezen értékeket és jogokat fenyegető megnyilvánulások elkövetőivel szemben.

A Btk. a köznyugalom elleni bűncselekmények között, így a törvény vagy hatósági rendelkezés elleni izgatás, az önkényuralmi jelképek használata, a rémhírterjesztés, a közveszéllyel fenyegetés, a garázdaság, nemzeti jelkép megsértése, a rendbontás, a közszemérem megsértése és az önbíráskodás mellett büntetni rendeli a közösség elleni izgatást.

269. § Aki nagy nyilvánosság előtt

- a) a magyar nemzet,
- b) valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport vagy a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az elmúlt évek bírói joggyakorlata azt mutatja, hogy jogértelmezési nehézségek merültek fel abban a kérdésben, mi tekinthető uszításnak, s hogy egy-egy konkrét esetben mikor éri el a büntethetőség határát a szélsőséges megnyilvánulás. A Legfelsőbb Bíróság határozataiban foglaltak alapján az izgatás és az uszítás egymástól eltérő magatartásokat jelölő fogalom. A kettő között tartalmi különbség van, az izgatás az értelemhez szól, az uszítás az ösztönökre, érzelmekre apellál, mozgósít. Az uszítás megállapítása tehát – a bírói jogértelmezésben – súlyosabb magatartást kíván.

A Legfelsőbb Bíróság határozott iránymutatást adott arra, hogy a gyűlöletre uszítást miként kell értelmezni. Ezt összefoglalva: nem a véleménynyilvánítási szabadságával él, hanem gyűlöletre uszít az, aki erőszakos cselekedetre, ilyen magatartás vagy tevékenység kifejtésére hív fel, s ha a veszély nem csupán feltételezett, hanem a veszélyeztetett jogok konkrétak, és az erőszakos cselekedet közvetlenül fenyeget.

A törvénymódosítás indoklásában arra hivatkoztak, hogy a hatályos Btk. 269. §-ában foglalt közösség elleni izgatás egyes tényállási elemei a jogalkalmazók számára nem egyértelműek, ezért szükség van az elkövetési magatartásra vonatkozó törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatására. Annak ellenére, hogy az Alkotmánybíróság a gyűlöletre uszít formát alapjogi szempontból alkalmasnak találta, mégis felmerül a hatályos tényállás elkövetési magatartása megváltoztatásának igénye, amely által a jogértelmezési és jogalkalmazási problémák orvosolhatók lennének. A jogalkotó szándéka szerint a gyűlöletre izgatás fogalmába nem csupán az ún. legveszélyesebb magatartások volnának értendők. A gyűlöletre izgatás olyan magatartás, amely mind a racionális mérlegelést, meggyőzést, mind az azonnali, mérlegelés nélküli indulatkeltést magában foglalja. Ennek az az oka, hogy a gyűlölet kettős természetű: egyrészt fellobbanó, heves indulat, másrészt viszont lehet tartós beállítódás is. A gyűlöletre izgatás kifejezés beiktatása mellett az erőszakos cselekmény elkövetésére való felhívás külön kiemelésre, és e két új elkövetési magatartás együtt kezelése egyértelműen azt a törvényalkotói szándékot fejezi ki, hogy az uszítás fogalmi körébe nem tartozó magatartások is büntethetők legyenek. Ezáltal viszont a törvényhozó oly mértékben kitágítja a büntetendővé nyilvánított magatartások körét, amely az Alkotmány 61. § (1) bekezdésének szükségtelen korlátozását jelenti.

Az Alkotmánybíróság álláspontja alapján az olyan ún. legveszélyesebb magatartások esetében korlátozhatja a jogalkotó a kifejezés szabadságát büntetőjogi eszközökkel, amelyek elérik az emberek nagyobb tömegében a szenvedélyeket magas fokra lobbantó, lázongó kifakadás szintjét, az alkotmányos értékrendben igen magasban álló alanyi alapjogokat veszélyeztetnek, ami egyben a köznyugalom megzavarásához vezethet (e veszély közvetlen és nyilvánvaló). A kifejezés szabadsága azonban nem korlátozható olyan mó-

don, hogy a jogi szabályozás leszállítsa a büntetendőség még alkotmányosnak tekintett küszöbét.

Mindezek alapján, jelen ügyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy *a gyűlöletre izgatás mint új tényállási elem sérti az Alkotmányban biztosított szabad véleménynyilvánítás jogát*. A vizsgált tényállás alapján ugyanis lehetővé válna az emberek olyan cselekmények miatti büntetőjogi felelősségre vonása, amely magatartások az Alkotmány 61. § (1) bekezdése alapján védelemben részesülnek.

A védőnők ellátási kötelezettsége

Jövő év januárjától még szélesebb körre terjed ki a területi védőnői ellátás a 49/2004. (V. 21.) ESZCSM rendelet értelmében. Kizáró szabály hiányában, ha a bevándorolt, a menekült, az uniós polgár és bármely jogszerűen tartózkodó külföldi a védőnő körzetében a lakcím-nyilvántartási szabályoknak megfelelően lakcímrel rendelkezik, úgy a szolgáltatásokat a részére biztosítani kell.

A miniszeri rendeletben nem törekedtek a személyi kör pontos rögzítésére, és abból indultak ki, hogy a védőnő hivatalból a lakcímnyilvántartóban szereplő családokat keresi fel, míg az egyéb, jogszerűen tartózkodó egyéb külföldiek a szolgáltatás iránti igényüket bejelentve juthatnak a védőnői ellátáshoz. Ezért érdemes felhívni valamennyi segítő figyelmét arra, hogy ha valamiért nincs benne a külföldi (kérelmező, befogadott, tartózkodási engedéllyel rendelkező) a lakcímnyilvántartásban (például adatait az idegrendészet kezeli), úgy a szolgáltatást kifejezetten kérelmezni kell. Ennek a formája kötetlen, de fontos, hogy magánál a védőnőnél jelentsék be az igényt. Egy védőnői körzetben ugyanis a védőnő által ellátható várandós anyák, a 0–6 éves korú gondozottak és az oktatási intézménybe nem járó, otthon gondozott tanköteles korú gyermekek száma összesen 250 fő lehet. Sajnos a rendelet hallgat arról, hogy ha „létszámon felüli” anya, család jelentkezik, akkor mi a teendő. Mivel a rendelet a területi védőnői ellátást nyújtó egészségügyi szolgáltatóra, valamint ezen szolgáltató fenntartójára/tulajdonosára terjed ki, ebben az esetben a helyi önkormányzatnál vagy a felügyeletet ellátó ÁNTSZ-nél célszerű a bejelentést megtenni.

A területi védőnő feladata a növédelem (pl. az anyaságra való felkészülés segítése), a várandós anyák gondozása, a gyermekágyas anyák részére tanácsadás, továbbá a 6 éves kor alatti gyermekek gondozása (pl. családlátogatás, „a gyermek nevelésének és szo-

cializációjának segítése, valamint a gyermek fejlődéséhez igazodóan az egészséges életmódhoz szükséges ismeretek nyújtása, a szoptatás és az anyatejes táplálás fokozott figyelemmel kísérése, az anyatejrel való táplálás szorgalmazása különösen az első hat hónapban”).

A védőnő különböző szűrővizsgálatok elvégzését ugyanúgy ellátja (pl. vérnyomásmérés), mint a védőoltások szervezését, az oktatási intézménybe nem járó otthon gondozott tanköteles korú gyermek gondozását, sőt a családgondozást (pl. „családban előforduló egészségi, mentális és környezeti veszélyeztetettség megelőzése, felismerése érdekében segítségnyújtás a helyes életvitelhez, a harmonikus, szerető családi környezet kialakításához”). Ez a migráns családokban kiemelt feladat lehet. A védőnő köteles a gyermekjóléti szolgálatot és a háziorvost értesíteni, illetve hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása, a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása vagy egyéb súlyos veszélyeztető ok fennállása esetén, tájékoztatni az állami, civil karitatív családtámogatási formákról és lehetőségekről. Ha a védőnő a feladatát nevelési-oktatási intézményben végzi, úgy a körzetében és az oktatási intézmény(ek)ben ellátható gondozottak száma nem haladhatja meg a 750 pontértéket. (A pontérték számításakor a várandós anyák, az oktatási intézménybe nem járó, otthon gondozott tanköteles korú gyermekek és a 0–6 éves korú gondozottak számának háromszorosát, az oktatási intézményben ellátott tanulók számának

egyszeresét, a gyógypedagógiai oktatási intézményben ellátott tanulók számára kétszeresét kell figyelembe venni.)

A rendeletben semmiféle utalás nincs arra nézve, hogy az anyák, gyermekek között lehetnek magyarul nem beszélők, csupán az önkormányzatoknak szóló intellem szerepel, miszerint a védőnői körzet kialakításánál figyelembe kell venni a település szerkezetét, a lakosság összetételét, egészségi állapotát, szociális helyzetét és az ellátandó gondozottak számát, az ellátandó oktatási intézmények körét. Másrészt, a meghatározott gondozotti létszám legfeljebb

25 százalékkal túlléphető akkor, ha a település szerkezete a védőnői ellátás más módon való biztosítását nem teszi lehetővé, és az ellátandó *rendkívüli, illetve időszakos* feladatok szervezésénél, megvalósításánál az ÁNTSZ iránymutatását figyelembe kell venni. Mi van akkor, ha az adott településen közösségi szállás nyílik? Ez időszakos, átmeneti vagy a körzethatárokat tartósan alakító tényező? A védőnő a gondozási feladatai ellátásakor kapcsolatot tart és együttműködik a háziorvossal, az egészségügyi alap- és szakellátás szereplőivel, a közoktatási, a gyermekjóléti, a családsegítő intézményekkel.

A családlátogatások gyakorisága

Várandós anya	A várandósság ideje alatt legalább 5 alkalommal (ebből az első látogatás a gondozásba vétel után két héten belül, a várandósság utolsó hónapjában pedig kéthetente), fokozott gondozást igénylők esetén havonta egy alkalommal és szükség szerint
Gyermekágyas anya	Az intézetből hazajövetel után – munkaszüneti nap kivételével – 48 órán belül, majd az első hat héten legalább hetente
Újszülött, csecsemő	A hazaadás után – munkaszüneti nap kivételével – 48 órán belül, majd ezt követően az első hat héten legalább hetente
Csecsemő (6 hét–1 éves kor)	Havonta, fokozott gondozást igénylők esetében havonta és szükség szerint
1–3 éves korú kisdéd	Évente legalább 6 alkalommal, fokozott gondozást igénylők esetében évente legalább 6 alkalommal és szükség szerint
3–6 éves korú kisgyermek (ha nem jár közösségbe)	Évente legalább 4 alkalommal, beiskolázás előtt kötelezően, fokozott gondozást igénylők esetében évente legalább 4 alkalommal és szükség szerint
3–6 éves korú kisgyermek (ha közösségbe jár)	Évente legalább 2 alkalommal, beiskolázás előtt kötelezően, fokozott gondozást igénylők esetében évente 2 alkalommal és szükség szerint
Oktatási intézménybe nem járó, tanköteles korú gyermek	Évente legalább 2 alkalommal, illetve szükség szerint

A polgári repülés biztonságáért

Nem siették el a polgári repülés biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdését: az erről szóló Montreáli egyezményt (1971), a módosító jegyzőkönyvet (1988), annak megerősítését a magyarországi hatályba lépést (1989. augusztus) követő 15 év múlva sikerült kihirdetni (2004. évi XXXVII. törvény).

A jegyzőkönyv célja, hogy megbüntessék az államok azt, aki jogellenesen és szándékosan bármely szerkezet, anyag vagy fegyver felhasználásával: a) a nemzetközi polgári repülést kiszolgáló repülőtéren bármely személy ellen olyan erőszakos cselekményt követ el, amely annak testi épségét károsítja vagy károsíthatja,

illetve halált okoz vagy okozhat; vagy

b) a repülőter berendezését vagy a repülőtéren tartózkodó üzemen kívüli légi járművet megsemmisíti, vagy jelentősen megrongálja, illetve a repülőter működését megzavarja,

amennyiben az ilyen cselekmény a biztonságot ezen a repülőtéren veszélyezteti vagy veszélyeztetheti.

A Jegyzőkönyv rendelkezéseinek alkalmazása során „a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről” szóló 1996. évi XXXVIII. törvény rendelkezéseit értelemszerűen alkalmazni kell, ha a Jegyzőkönyvből más nem következik”.

Vajon 1989–1996 között mit alkalmaztak?

A kamerás térfigyeléstől a multikultiig

A *Fundamentum* 2004/2. számában Földes Ádám a kamerás térfigyelés állítólagos bűnmegelőzési, közrendvédelmi szerepét cáfolja, sőt egyre újabb veszélyekre hívja fel a figyelmet. Például arra, hogy a közterületen és a magánterületen egyaránt csak pénz kérdése, kit és miként figyelnek, mert a jogi szabályozás a célhoz kötöttség elvét itt nem érvényesíti, nem nyújt védelmet. Vajon a közösségi szállásokon, befogadóállomásokon nem működtetnek ilyeneket?

Toth Judit írása a kettős állampolgárságra vonatkozó népszavazással és az Alkotmánybíróság határozatának kritikájával foglalkozik.

Kerekes Zsuzsa az információs szabadság korlátairól értekezik. Kitér arra is, hogy a közérdekű információkhoz való hozzáférés, a hatóságok rendszeres közérdekű kötelezettsége nem érvényesíthető megfelelően. Az Alkotmánybíróság e mulasztását a nemzetközi migrációs adatok terén mi is többször szóvá tettük.

Schanda Balázs az iskolai fejkendőviselés kapcsán az iszlám közösségek európai megítélését, beilleszkedési lehetőségeit is áttekinti. „Az iszlám kisebbség integrálása sok szempontból kihívást jelent a jog számára is: a más feltételek kialakította keretek sokszor alkalmatlannak bizonyulnak, és nem egyértelmű az sem, hogy a befogadó társadalmak mennyiben és milyen elvárásokkal készek az integrációra. A vallási jelképek viselése, a vallási előírások és a szokások által meghatározott öltözet ebben az összefüggésben került napirendre. Az elmúlt néhány évben számos európai ország bíróságait és törvényhozását foglalkoztatja a kérdés? Az írás a kérdés megítélésének főbb fordulópontjait ismerteti.

Mintha erre reagálna nem jogi, hanem társadalmi szempontból Tamás Pál írása (*Népszabadság*, 2004. augusztus 7.) *A magyar multikulti címmel*. „A vallási és az etno közötti különbségek esetenként valóban elmosódhatnak. De ahol ezek jól elválnak, ott is mindkét esetben közös kulturális termékeket használó önkéntes egyesületekről lesz szó. A közép-európai multikulti kiépítésénél mi épp fordítva járhatnánk el. A vallási közösségek jogosítványai mivelénk jobban körülírtak, s minden állami/egyházi szétválasztási programmal együtt is kevésbé átpolitizáltak, mint az etnikaiak. Tehát az egyházak jogosítványait lehetne zsinórmértékül használni nemzetiségi közösségek mozgásterének kijelölésénél. Hisz épp ott látjuk, hogy kivihető az elkülönülő együttműködés különösebb politikai félelmek nélkül. S ahogy lehet egyházakat, úgy lehetne új etnikai közösségeket is alapítani. Miért térjen el egyikük akciórádiusza a másiktól?”

Bevetésirányító központ avatása

A határőrség valamennyi járőrének clérését, tevékenységük nyomon követését fogja biztosítani az a központ, amelynek első ütemét augusztus közepén adták át, 400 millió forintért. 2007-ig újabb egymilliárd forint fordítható a Schengeni Alap jóvoltából a rendszer teljes kiépítésére. A budapesti és az orosházi határszakasz után jövőre a teljes román-magyar határra kiterjed a hálózat, 2006-ban az összes külső határra, 2007-ben

pedig az egész országra. A bevetésirányító központ nyilvántartja a rendelkezésre álló eszközöket, személyi erőt, a meghozott intézkedéseket, eseményeket, és valamennyi határőr-igazgatóságon hozzáférhetnek ezekhez az adatokhoz. Reszkethetnek az illegális migránsok a mélységi ellenőrzésre, a társhatóságokkal (BÁH, VPOP, rendőrség, munkaügyi felügyelő-ség) való együttműködésre, az új módszerekre kész határőrségtől.

Mai kézművesek vándorútja

Régen a céhlegények a szakmát hosszabb külföldi vándorúton sajátították el, de legalábbis ott tökéletesítették tudásukat. Franciaországban – az állami képzés mellett – a kézművesek szakmai utánpótlását a Compagnon de Devoir rendszer segíti elő (*Magyar Hírlap*, 2004. augusztus 16.) Ország-szerint több száz helyen befogadják a máshonnan érkezett céhlegényeket, akik „Tour de France”-on vehetnek részt kétéves alapképzésük után.

A három-négy éven keresztül, fél-évenként más-más Compagnon-házban kapnak a fiatalok szállást és szakmai munkát, főként kis- és középvállalkozásoknál. Nappal dolgoznak, este néhány órát tanulnak, feladatokat oldanak meg (pl. adott munka lerajzolása) idősebb Compagnon-tagok felügyelete mellett. Mestervizsgát csak 3-4 év után lehet tenni, és a fiatal mester két évet maradhat valamely Compagnon-házban, hogy részt vegyen a friss szakmunkások képzésében.

Magyar szakmunkások 1995 óta vesznek részt ebben a mozgalomban, és a csereprogram fogadóhelyeként szerződött 1998-tól az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége. Az ügyvezető igazgatóhelyettes szerint évente tucatnyi magyar fiatal utazik ki továbbképzésre: kőműves, ács, asztalos, tetőfedő, kőfaragó szakmunkás. A megelőző nyelvtanfolyam, a kinti költségek egy részét a Leonardo-program fedezi. Az első tanuló két éve tért haza, és vállalkozást alapított. Az igazgatóhelyettes igyekszik rávenni a fiatalokat, hogy hazafelé jövet egy-egy évet német területen is eltöltsenek, részben nyelvi okokból, részben a német munkakultúra megismerésére, amely szerinte közelebb áll a magyarhoz, mint a francia. Úgyanakkor évente fél tucat francia szakmunkás érkezik hozzánk, bár a hazai infrastruktúra (szállás, oktatás)

hiányos. Az ÉVOSZ közbenjárásával elhelyezik őket különböző vállalkozásoknál. Gond, hogy a magyar bérek szerények. Eric a szentendrei Rézműhely Kft.-be került, mert régi vágya volt Magyarországra jönni, főleg Sisiről olvasott, és Gödöllőt akarta látni. Szülei parasztok, de a föld a sok testvérnek nem ad megélhetést, így választotta a bádogosmunkát, azon belül pedig a díszbádogozást. Eric szerint itt mindenben több a kézi munka, és bár a fizetés jobb is lehetne, jól érzi magát Magyarországon.

Bízunk a rendőrökben

Az MTI adta hírül, hogy a GFK Hungária Piackutató Intézet augusztus 10-én közzétett felmérése szerint a különböző foglalkozásokkal kapcsolatos bizalmi index igen hízelgő a rendőrök számára (feltehetőleg a rendészeti egyéb dolgozók is ideértendők). Vajon a (köz-)biztonság, a rendőrök munkája értékelődött fel, vagy az újságíróké, politikusoké került a helyére?

Foglalkozás	Bizalmi index (%)
Orvos	81
Tanár	75
Rendőr	55
Hadsereg tagjai	54
Ügyvédek	52
Papok	44
Gazdasági vezetők	32
Újságírók	26
Politikusok	14

A középiskolások migrációs potenciálja

A Felvételi Információs Szolgálat és a Marketing Centrum 34 ezer középiskolást kérdezett meg 655 iskolában, még áprilisban. A nem reprezentatív felvételből kiderül: a diákok fele tervezi, hogy az unió valamely államában tanuljon, hosszabb-rövidebb ideig. Néhány főbb adat a felmérésből (*Népszabadság*, 2004. augusztus 7.).

Külföldi tanulást tervező diákok nemenként	
Lányok:	Fiúk:
11% pár hétre	9% pár hétre
30% hónapokra	21% hónapokra
14% évekre	13% évekre
A diákok tájékozottsága	
39% hallott valamilyen ösztöndíjról, a többiek teljesen tájékozatlanok	
A diákok nyelvtudása	
21%-nak van egy nyelvből nyelvvizsgája (angol vagy német a leggyakoribb). Ezen belül	42% tervezi, hogy az érettségi előtt vizsgát tesz, 40% két nyelvből, 13% háromból
– 38%-nak az orvosi pályára készülők körében	
– 20%-nak a művészeti, egészségügyi és a rendvédelmi-katonai pályára készülők között	

Az egyház szociális munkája

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 121. § (3) bekezdése nemzetközi szerződésbe ütközik, ezért azt megsemmisítette 15/2004. (V. 14.) AB határozatában.

Eredetileg a szociális törvénybe a következők kerültek volna be:

„121. § (3) Amennyiben a települési önkormányzat az 59-65/E. §-okban megjelölt alapellátási feladatokat nem látja el, vagy nem teljes mértékben látja el, úgy ellátási szerződés megkötésével köteles gondoskodni az alapellátási feladatokról.

126. § (3) Az e törvény 59-65/E. §-ában meghatározott alapellátási feladatok biztosítása érdekében kötött ellátási szerződés alapján az önkormányzat köteles a nem állami, illetve egyházi fenntartó részére az általuk biztosított szolgáltatás térítési díjál csökkentett költségének összegét elérő ellenértéket biztosítani. Az ellátási szerződésben megállapított ellenérték az önkormányzat – részben vagy egészben – a külön jogszabályban meghatározott normatív állami támogatás összegéből teljesíti.”

Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a szociális törvény 126. § (3) bekezdése, amely az állami támogatást ellátási szerződés megkötésével biztosítja, önmagában nem ellentétes a Vatikánnak kötött megállapodás III. fejezetében foglaltakkal. A megállapodás III. fejezete ugyanis nem zárja ki az egyházi közszolgáltatás állami támogatásának ellátási szerződés alapján történő igénylését. A szerződés megkötése azonban nem válhat az egyházi közszolgáltatás állami támogatásának feltételévé; az csak jogi kerete, következménye lehet az állami, illetve önkormányzati közfeladat átvállalása alapján járó állami támogatás igénylésének. *Az egyházi közszolgáltatás állami támogatásának alapja ugyanis az állampolgár szabad elhatározása.* Ugyanakkor az állami, illetve önkormányzati szociális feladat átvállalásának ellátási szerződés útján történő állami támogatásához hasonló esetben, közoktatási feladat átvállalásával kapcsolatban, a megállapodás aláírását megelőzően a 22/1997. (IV. 25.) AB határozat alkotmá-

nyos követelményként állapította meg, hogy az állam vagy a helyi önkormányzat az egyházi jogi személyek által fenntartott közoktatási intézmények működéséhez a hasonló állami és önkormányzati intézményekével azonos mértékű költségvetési támogatáson kívül olyan arányú kiegészítő anyagi támogatást nyújtson, amilyen arányban ezek az intézmények állami vagy önkormányzati feladatokat vállaltak át. Az idézett határozat továbbá arra is felhívta a figyelmet, hogy a helyi önkormányzatnak vagy a művelődési és közoktatási miniszternek az egyházi iskola fenntartójával közoktatási megállapodást kell kötnie, és ennek keretében (...) olyan arányú (...) anyagi támogatást kell biztosítania, mint amilyen arányban ez az intézmény állami vagy önkormányzati feladatot vállalt át.

Az Alkotmánybíróság tehát a közoktatási feladat átvállalásával kapcsolatban az Alkotmány alapján rögzítette, hogy az állami, illetve önkormányzati közfeladat átvállalásáért az egyházi jogi személy fenntartónak azonos mértékű állami támogatás jár. Amennyiben pedig az állami támogatás biztosításához szerződés kötése szükséges, akkor az állami támogatást biztosító szerződést az egyházi jogi személy fenntartóval meg kell kötni.

Remélhetőleg, az egyházi intézmények a menekültek szociális ellátásából is kiveszik így a részüket.

A betelt útlevelel érvénytelen

A határőrség már forgatja a schengeni közöskönyvet, sőt alkalmazza is azt. Így a közösségi határon való átlépéskor megtagadja a belépést, ha az útlevelel érvénytelen, azaz lejárt, megrongálódott, vagy az összes pecsételési lehetőség betelt, mivel 6 hónap alatt összesen 90-szer lehet beutazni. Ez pedig legfeljebb 90 pecsételési helyet követelne csak a beutazásra.

A nyáron még sűrűbben ingázók száza Szerbiából jövet ez utóbbi okból fordulhattak vissza. Az ukrán útlevelelben is legfeljebb 60 pecsétnek van hely. A rendészeti szervnek két ötlete van: méltányosság gyakorlása (ezt úgy nevezik, hogy *contra legem* jogalkalmazás, ha nem személyre szabottan, egyedi döntéssel, hanem tömegesen fordul elő), vagy a betelt útlevelelben lévő, ám érvényes vízum alapján beutazási engedély kiadása. Például a magyarokat sem fordítják vissza a 10 évig érvényes vízummal az USA határáról. A BÁH szerint azonban a vízum átvezetésének technikai akadályai vannak, de keresik a megoldást – ígérték a vajdasági és a kárpátaljai szervezeteknek (*Népszabadság*, 2004. augusztus 7.).

Létezik tehát jogszerű, nem egyedi mérlegelésre épülő mechanizmus. Vajon az ilyen sűrű ingázás valóban a baráti, rokoni kapcsolatokat, színházlátogatást, felolvasóesten részvételt, vagy

valami egészen mást szolgál? A bevásárló, benzines-cukros ingázó „turizmust” miért kell még jobban államilag támogatni? Hiszen a vízum ingyenes, gyorsan kiadják, és az átvezetés (a beutazási engedély kiadása) is nyilván ingyenes lesz, hacsak nem kell ehhez a lépéshez jogszabályt módosítani, amely jogszabály egyébként a beutazási engedély kiadását más célokra tartja fenn [170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet].

53. § (1) Az idegenrendészeti kiutasítás vagy a menekültügyi eljárásban elrendelt kiutasítás, illetve a beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló külföldi részére kivételes méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén az idegenrendészeti kiutasítást, illetve a beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő hatóság – a tilalom fenntartása mellett – a vízum kiadására vonatkozó szabályok szerint engedélyezheti a Magyarországra történő egyszerű, rövid időtartamú beutazást. Ha a kiutasítást a menekültügyi hatóság rendelte el, az engedélyezésre a kiutasítás végrehajtására jogosult területi idegenrendészeti hatóság jogosult.

(2) A beutazási engedély iránti kérelmet a kérelmezőnek kell előterjeszteni.

(3) Ha az (1) bekezdésben meghatározott hatóság a beutazást engedélyezi, a kérelmezőnek a külföldi részére kiadott vízumában a külön engedély számát is fel kell tüntetni.

Előzetes döntéshozatali eljárás

A Miniszterelnök Hivatal kiadásában megjelenő *Európai Műhelytanulmányok* legújabb, 95. kötete azt tárgyalja, gyakorlati és elméleti szakemberek bevonásával, hogy a bíróságokon milyen gondokat vet fel az előzetes döntéshozatali eljárás. Az Európai Bíróságtól kérhető állásfoglalás funkciója, kötelező és lehetséges esetei a tagállamok bíróságai által alkalmazandó közösségi jog és a nemzeti jog kapcsolódási pontjainak feltárása sok esetben az Alkotmánybírósághoz hasonló feladatok elé állítja a magyar bírakat. Vajon felkészültek erre? Különösen a közigazgatási perekben merülnek fel ezek a kérdések (ilyenek a személyek szabad mozgásával, a menekültekkel, a kiutasítással kapcsolatos ügyek). A bírák, ügyészek, egyetemi oktatók egybehangzó véleménye szerint sokasodnak a kérdőjelek, és a Polgári perrendtartás (Pp.) legutóbbi módosítása sem megfelelő.

A hónap idézete

Seres László publicista (*Népszabadság*, 2004. augusztus 18.) keményen fogalmaz az Európai Unió menekült-politikáját illetően, amely nyilvánvalóan az azt átvevő, alkalmazó magyar döntéshozók lelkiismeretét is furdalni fogja. Szudánban egymillió ember vált földönfutóvá, kényszertáborokban küzdenek a fegyveres bandák rajtaütésével, járványokkal, Darfurban helikopterekről lövi a népiirtó iszlamista milícia az embereket, Burundiban, egy ENSZ-menekülttáborban tartottak vérengzést hutu fegyveresek. Az olasz partokra vetődött, félholt afrikai menekülteket segítő hajóskapitány ellen közben eljárás indult, illegális bevándorlás elősegítése miatt. Az EU bel- és igazságügy miniszterei pedig április végén megállapodtak az egységesebb menekültpolitika irányvonalaihoz, hisz a csónak megtelt... bár képtelenek megegyezni a „biztonságos harmadik országok listájában” (Libia, Tunézia és egyéb halálbiztos tranzitországok nevét említik ilyenkor). „Ugyanakkor jó volna legalább az elvi alapjait látni annak, meddig terjed a történelmi bevándorlónak sokat köszönő, humanista Európa nyitottsága, és hol kezdődik a biztonság védelme, a szeptember 11-e óta indokolt szigorú határkontroll, a professzionális döntés arról, ki az etnikai, politikai üldözött, és ki a nettó rizikófaktor. [...] Afrika, Ázsia premodern feudális diktatúráiból, éhség- és válságövezeteiből, háborúi és rászista üldözései elől valóban milliók menekülnek, s a szerencsések el is jutnak a szabad világ előszobájába, Észak-Afrikába. Schilly, német belügyminiszter azonban ott is tartaná őket, EU-felügyelet alatt, erősen humanitárius jelleggel, nyilván.”

Menekültek szobra

Augusztus 14-én avatta fel a köztársasági elnök Rieger Tibor alkotását, a *Befogadást*, amely három méter magas, mészkből készült, és a keletnémet menekülőknek állít emléket. Az 1989-es nyarat itt töltő, elsősorban a XII. kerületi Zugligeti úton tábor verő németek tették országosan ismertté a Máltai Szeretetszolgálatot, amely megszervezte sokuk ellátását. Ezért a két, egymást átkaroló alakot ábrázoló szobrot is a Zugligeti úti templom mellett állították fel. Persze a határon vagy éppen a határőrség Ady-ligeten lévő bázisán is lehetett volna a helye, hiszen a határőrség kulcsszereplője volt az eseményeknek, már 1989. szeptember 10-e előtt is, nem csak akkor, amikor bejelentette az akkori külügyminiszter a határ számukra való megnyitását. Például a sopronpusztai határvidékre szervezett pikniken, amikor a Magyarországon várakozó keletnémetek százai vágtak neki a határsorompónak. Sopronban, illetve a Fertőrákoshoz tartozó Sopronpusztán évente megemlékeznek az 1989. augusztus 20-i eseményről. A Páneurópai Unió Magyarországra, a Konrad Adenauer Alapítvány és a Hanns Seifel Alapítvány idén nemzetközi konferenciát szervezett.

István király ünnepén

Az államalapító személyét és nagyságát az ünnepi szónokok gyakran megidézik. Mi is emlékeztetni szeretnénk Szent István Király Dekrétumainak Első Könyvére, amelyben intelmeket fogalmaz meg Szent Imre hercegnek. Ebben külön fejezetet szentel a kormányzás, az országvezetés főbb elvei között a jövevényekkel való bánásmódnak. A külföldiek befogadásáról és a vendégek tartásáról szóló 6. fejezetben meglepően modern, ám az utódok által ma sem egyértelműen követett elvek szerepelnek.

– *A külföldiek a befogadó ország számára jelentős előnyökkel járnak* (pl. adót fizetnek, noha nem kellett őket ott felnevelni, iskoláztatni, ápolni, dolgoznak, új gondolatokat hoznak), „különféle tartományokból sok jelesek és bölcssek

sereglének, (...) különb-különb-féle szót és szokásokat, fegyvert és tudományt hoznak magokkal” a befogadó, és ezzel gyarapodó államba. „A vendég és jövevény népekben oly nagy haszon vagyoni, hogy a királyi méltóság érdem szerint nekik adhatja a hatodik helyet” a kormányzási elvek körében.

– Ahhoz, hogy a vándor hasznossá válhasson, *elsőként a befogadó feladata a megélhetést elősegíteni és bizalmat táplálni irántuk*: „adj nekik táplálást jóakarattal és tisztességes tartást, hadd éljenek nálad örömeztőbb, hogyszem másutt lakozzanak”.

– *A diverzitás erősíti a befogadó társadalmat, kultúrát és kohéziót*, hiszen „gyöngye és töredékeny az egy nyelvű és egyerkölcsű ország”.

Visszaemlékezések

A *Mozgó Világ* augusztusi számában dr. Deák Pál naplóját közli Karsai László. Az orvos túlélte a munkaszolgálatot és a deportálást, ám az 1945-ben íródott feljegyzések szerint hiába kutatott szeretett, elhurcolt felesége után. 1947-re bizonyossá vált, hogy feleségét elveszítette, és orvosi munkájába temetkezett, abba menekült.

Az *Újpesti Helytörténeti Értesítő* júniusi száma is egy vézskorszakot túlélő visszaemlékezéseit közli. Spieger László is munkaszolgálatos volt, és Mauthausenből került haza. „Nekem a barátaim svájci menlevelet hoztak. Aki pedig nem akart ilyet szerezni, még aznap nekiindult Nyugatnak. Ném gondoltuk,

hogy a fegyverszünetből nem lesz semmi, hiszen Romániának is sikerült a különbéke. Október 16-án azután, amikor Horthy visszavonta a proklamációt, és kinevezte Szálasit miniszterelnöknek, a munkaszolgálat is folytatódott. Először az Aréna úti zsidó templomban zsúfoltak össze több ezer embert, aztán a Benczúr utcába vittek bennünket, innen a csepeli kikötőbe jártunk hajókat rakodni, végül pedig a józsefvárosi pályaudvarra irányították a századot. Itt síneket raktunk, salakot lapátoltunk. Novemberben tovább romlott a helyzetünk. A Szálasikormány rendeletben megfosztotta a zsidókat minden vagyonuktól. 1944. november végén pedig megkezdődött a tömeges deportálás.” A 74 éves férfinak a felesége is túlélte a háborút, őt Görliczbe irányította Mengele, mert munkaképes volt, így a fegyvergyárban préselhetette a töltényhüvelyeket. Hazatértükkor semmijük sem volt, a lakásukat egy nyilas foglalta el. Rokonok fogadták be őket, és kisemmizve indult újra közös életük.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket támogató, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztatásunkat szerkesztőségünknek. Célunk az, hogy e szerény hírlevél segítségével belülről elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 474-0272.**

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 9. szám

2004. szeptember

Gyermekvédelem – határokon át

Már 1980 óta létezik olyan nemzetközi egyezmény, amely elismeri a gyermekek feletti felügyeleti jogról szóló határozatokat egy másik részes államban, azt segíti végrehajtani, sőt a jogellenesen elvitt gyermek esetében – egy másik ország hatóságainak közreműködésével – a felügyeleti jogot helyre lehet állítani. Magyarország csak most vált részesévé a nemzetközi migrációban érintett gyermekek védelmét segítő szerződésnek (kihirdette a 2004. évi LXVIII. törvény).

Az Európa Tanács egyezménye júniustól alkalmazható nálunk, már ha egyáltalán ismerik. Mivel a szülők gyermekkel történő személyes kapcsolattartása a felügyeleti jog természetes velejárója, és mert növekszik az olyan esetek száma, amikor a gyermeket meg nem engedett módon viszik valamely nemzetközi határon túlra, felértékelődött az önkényes módon megszakított felügyeleti viszonyok helyreállítása.

Az egyezmény a 16. évet be nem töltött gyermekekre vonatkozik, az állampolgárságtól függetlenül, ha a segítséget nyújtó állam joga szerint még nem határozhatja meg saját tartózkodási helyét. A részes államok kijelölt, központi hatóságain keresztül áramlanak a megkeresések, értesítések, továbbá a részes államok hasonló hatóságai szoros kapcsolatban állnak, hogy a kéréseket gyorsan teljesíthessék. Ha valakiről a szerződő államok valamelyikében a felügyeleti jogot érintő határozatot hoztak, és annak egy másik szerződő államban való elismerését vagy végrehajtását kívánja az érintett, akkor az érintett kérelmet nyújthat be az adott szerződő állam erre kijelölt, központi hatóságához.

A kérelemhez az egyezményben meghatározott iratokat kell mellékelni. A hatóság haladéktalanul intézkedni köteles, például eljárást indít a gyermek tartózkodási helyének felderítésére, ideiglenes intézkedést tesz. Mindezt ingyenesen, ideértve az ügyvédi költségeket is (költségmentesség), kivéve a gyermek visszautaztatási költségeit. Amennyiben az elismerést vagy végrehajtást megtagadják, és a megkeresett állam központi hatósága olyan állásponton van, miszerint helyt kell adnia

a kérelmező azon kérelmének, hogy a megkeresett államban is hozzanak egy érdemi határozatot, akkor a hatóság mindent megtesz a kérelmező képviselte érdekében. A meg nem engedett gyermekelvitel miatti kérelmet a cselekménytől számított hat hónapon belül kell benyújtani valamelyik állam központi hatóságánál.

Az egyezmény meghatározza, mikor lehet a segítség iránti kérelmet megtagadni. A felügyeleti jogot érintő határozat elismerésére és végrehajtására, illetve általában az egész eljárásra valamennyi szerződő állam egyszerű és gyorsított eljárást alkalmaz, nincs különleges formai szabály, irathitelesítési kötelezettség. A hazai központi hatóság az Igazságügyi Minisztérium, amely tehát a megkereséseket, kérelmeket fogadja (Nemzetközi Magánjogi Főosztály).

A felsőoktatási intézményekbe felvételizőkre, ha nem magyar állampolgárságúak, akkor nem a felvételi eljárásról szóló 268/2000. (XII. 26.) kormányrendeletet, hanem a nálunk tanuló külföldiekre vonatkozó 157/2001. (IX. 12.) kormányrendeletet kell alkalmazni. Amennyiben a felvételiző külföldön szerzett érettségit, és azt a magyarral egyenértékűnek ismeri el a jogszabály, felmúl, vajon a felvételihez az miként elengedő. Jövőre ugyanis megszűnik a (tantárgyi) felvételi vizsga.

Az új szabály [234/2004. (VIII. 6.) kormányrendelet] értelmében a bemutatott okmányt az a felsőoktatási intézmény minősíti, ahová a jelentkezési

A TARTALOMBÓL:

- Megváltozott kézbesítési és soron kívüli szabályok
- Méltányosságból elismert menekültek
- Civilek támogatása
- A Nemzetközi Büntetőbíróságról

Remélhetőleg a sajtóban is megjelent történet főszereplői számára is lesz megoldás (*Népszabadság*, augusztus 28.). Egy magyar anya kislányát a Németországban élő török állampolgár apa illegálisan Törökországba vitte. A Törökországban a gyermekét visszaszerző, válófélben lévő, terhes anya, a nagymama és a hároméves gyerek a magyar nagykövetségen gubbasztanak augusztus közepe óta, mert az apa fenyegeti őket, a török hatóságok pedig a határon feltartóztatták a mamát, mert a gyerek útlevelét nem találták rendben (*Népszabadság*, október 1.). A két ország és a német (hazai) hatósági papírok miatt már három hatóság is egyeztet az ügyben, immáron több hónapja.

Módosuló felvételi

lapját az illető benyújtja. Az eljárás során a felsőoktatási intézmény a felvételi tantárgyakból megállapítja az egyes tantárgyak vizsgaszintjét és százalékos eredményét. A felvételi eljárás során szakmai alkalmassági, gyakorlati (például művészeti képzésnél), esetleg az Európai Gazdasági Térséghez tartozó országok állampolgárai számára magyar nyelvi alkalmassági vizsga szervezhető. Amennyiben az EGT-ország állampolgára nem tudja dokumentummal igazolni a tanulmányai folytatásához szükséges magyar nyelvismeretét, számára a felsőoktatási intézmény magyar nyelvi alkalmassági vizsgát szervezhet a jövő évtől.

Megváltozott kézbesítési és soron kívüli szabályok

A szabályozást az Alkotmánybíróság 2003 decemberében meghozott határozata alapozta meg, mert kimondta, hogy azokban az esetekben, amikor a törvényben a hivatalos irat kézbesítését vélelem állapítja meg, e vélelem megdöntésének szabályai hiányoznak. Úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy ezekre szükség van, hiszen lehet olyan helyzet, amikor a fél önhibáján kívül nem szerez tudomást a hivatalos irat megérkezéséről; például gyógykezeléti magát vagy külföldön tartózkodik.

A törvényjavaslat ezért elsősorban a polgári perrendtartásban építi ki a törvényi vélelem megdöntésére vonatkozó eljárás rendet, amelynek két alapesete van: a postai kézbesítés szabálytalansága, illetve amikor a kézbesítés ugyan szabályos volt, de a fél az említett önhibáján kívüli okból nem képes átvenni az iratot, nincs tudomása arról, hogy ellene eljárás indul. A módosítás érinti a bírósági végrehajtás, az államigazgatási eljárás (Ae.) szabályait, sőt az adózás eljárási rendjét is.

Az államigazgatási határozatok esetén a postai úton megküldött iratokat a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadta. Ha a kézbesítés azért volt eredménytelen, mert a címzett az iratot nem vette át (az irat ekkor a hatósághoz „nem kereste” jellel érkezik vissza), az iratot – az ellenkező bizonyításáig – a postai kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni. Nem természetes

személy címzett akkor terjeszthet elő kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet, ha a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével vagy más okból nem szabályszerűen folyt le. Természetes személy (az ügyfél vagy az eljárásban részt vevő egyéb érdekelt) kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelme akkor is előterjeszthető, ha a természetes személy címzett más, önhibáján kívüli okból nem vehette át a hivatalos iratot. A kérelmet a címzett a kézbesítési vélelem beálltáról történő tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül, de legkésőbb hat hónapos jogvesztő határidőn belül terjesztheti elő. Még tizenöt napot kell ehhez számítani, ha a kézbesítési vélelem következtében jogerőssé vált határozat alapján végrehajtási eljárás indult. Ha a kérelemnek a hatóság helyt ad, akkor a kérelmező által kifogásolt kézbesítést, a megtett intézkedéseket, illetve az eljárást a szükséges mértékben meg kell ismételni.

A július közepén életbe lépett 2004. évi LXV. törvény értelmében a bíróság soron kívül jár el kiskorú felperes által indított közigazgatási perben, valamint a városi gyámhivatal által hozott olyan határozat felülvizsgálata iránt indított perben, amelyben a gyermek védelme érdekében a gyámhatóság dönt, például a gyermeket ideiglenes hatállyal helyezi el harmadik személynél, vagy a pert maga a gyámhatóság indítja. Mit jelent ez?

A bíróság a keresetlevelet nyomban megvizsgálja, és nyolc napon belül intézkedik a tárgyalás kitűzéséről. A bíróság a határozat felülvizsgálatáról harminc napon belül érdemben dönt, ha nincs megváltoztató jogköre, és az ítéletet köteles nyolc napon belül írásba foglalni, és további nyolc napon belül a felek részére megküldeni.

Talalós kérdés

Ki a menekült? Aki „külföldi állampolgár vagy hontalan, és akit a Menekültügyi és Migrációs Hivatal helyi szerve menekültként elismer”. Miről ismerjük meg? A járattan onnan, hogy „a menekültként elismert személyt a lakóhely szerinti illetékes megyei (fővárosi) rendőrkapitányság személyi igazolvánnyal látja el”. A beavatott pedig arról, hogy „a menekültként elismert személyt a menekültként elismert személyek jogállásáról szóló 1989. évi 19. törvényerejű rendelet 1. §-a értelmében a jogszabályok alkalmazása szempontjából – az e §-ban meghatározott 6 kivétellel – magyar állampolgárnak kell tekinteni”.

Ki az ideiglenes menedéket élvező? A menedékes, azaz „külföldi állampolgár vagy hontalan személy, akit a Menekültügyi és Migrációs Hivatal helyi szerve nyilvántartásba vesz, és ezt bizonyító igazolvánnyal lát el. Ez az igazolvány a rendőri szervek által kiállított tartózkodási engedéllyel együtt érvényes, és a Menekülteket Támogató Alapból történő élelmezési, egészségügyi, közoktatási stb. ellátásra jogosít.” Az egyszerűbb felismerés érdekében, „az ideiglenes menedéket élvező nem kap személyi igazolványt, csak tartózkodási engedélyt”. Ugyanakkor „az ideiglenes menedéket élvezőkről jelenleg a Menekülteket Támogató Alapról szóló 1993. évi XXVI. törvény 3. § (2) bekezdésének c) pontja, valamint (1) bekezdésének 1. pontja rendelkezik”.

Mi a találós kérdés? Hogy ez vajon hatályos szabály-e. Igen, mert beleragadt a népjóléti (ESZCSM) tárca rendeletébe, pontosabban a 6/1994. (IV. 1.) NM rendeletbe, amely az egészségügyi szakellátás társadalombiztosítási finanszírozásának egyes kérdéseiről szóló 9/1993. (IV. 2.) NM rendelet módosításáról rendelkezik. Aki nem hiszi, járjon utána a Jogtár szerkesztőségében, ahol elmesélik, mikor szűnt meg az Alap, a Hivatal és a helyi szerv...

Szervezett kínai bűnözők

Most már olvasható a tavaly augusztusban Pekingben aláírt kormányközi egyezmény a szervezett bűnözés elleni együttműködésről [240/2004. (VIII. 16.) kormányrendelet]. A dolog súlya, alapjogi érintettsége alapján felvetődik a kérdés: vajon miért nem törvénnyel kihirdetett, államközi megállapodást kötött a két ország?

A felek már a július közepén életbe lépett szabályok alapján üldözik a bűnt, hogy egyúttal „a két ország közötti baráti kapcsolatokat tovább erősítsék és fejlesszék”. A fő cél, hogy visszazorítsák a kábítószerrel folytatott illegális kereskedelmet és annak szállítását, valamint harcoljanak a terrorizmus, a pénzmosás, az áru- és emberesempészet, a közokirat-hamisítás (pl. útlevél, vízum), a fegyverkereskedelem ellen. Ennek érdekében összehangolt intézkedéseket fogantathatnak a bűnfelderítés során, például körözést, kábítószer-szállítmányok követését, valamint személyi, technikai és

szervezési támogatást nyújtanak egymásnak, sőt személyes adatokat is cserélnek. Az együttműködés keretében tapasztalatot cserélnek a bűnügyi nyilvántartási rendszerekről, a rendőrök képzéséről és továbbképzéséről, a határellenőrzések módszereiről, beleértve az illegális migráció kezelését és visszaszorítását is.

Az egyezmény végrehajtásának koordinálásáért a magyar fél részéről a Belügyminisztérium, a kínai fél részéről a Közbiztonságügyi Minisztérium a felelős. A minisztériumok a végrehajtás érdekében külön megállapodást köthetnek. Az átadott információk fogadását, továbbítását az Országos Rendőrfőkapitányság Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központja, Kínában pedig a Közbiztonsági Minisztérium Nemzetközi Együttműködési Főosztálya végzi. Érdekesség, hogy az egyezmény teljességének végrehajtásáról nemcsak a belügyminiszter, hanem a pénzügyminiszter is gondoskodik.

Amerikaivízum-vízió

A szeptember 23-án Washingtonban járt Házelnök asszony lobbizni próbált, hogy az Amerikával való „érdekközösség tagjaként” vízumügyekben minket is az Európai Unió többi tagjával egyenlően bíráljanak el. Ezt minden találkozásán szóba hozta.

A magyar politikus szűk körű megbeszélést folytatott Töm Lantossal, a külügyi bizottság demokrata társelnökével. Amerikai részről többen is konkrét támogatást ígértek. Ezt azonban csak szép szavaknak minősítették egyesek (*Népszabadság*, 2004. szeptember 29.). Kongresszusi körökben nincs olyan hangulat, amely kedvezne annak, hogy bővítsék a vízummentes országok körét. A biztonsági megfontolások továbbra is mindennél fontosabbak, amit jól érzékeltet, hogy szeptember 30-tól még a 27 vízummentes állam polgáraitól is vesznek digitális ujjnyomatot az USA-ba való belépéskor.

A vízummentességet biztosító (Visa Waiver Program, VWP) „exkluzív klubtól” Magyarország egyelőre messze van. Persze a klubtagságit a klub vezetői osztják: az egyik fő belépési feltétel, hogy az elutasított vízumkérelmek aránya nem haladhatja meg az összes kérelem három százalékát. Magyarország esetében ez a mutató 25 százalék körül van. A budapesti USA-főkonzulátuson tavaly közel 24 160 kérelemből mintegy 6300-ra mondtak nemet, és ahogy a belépés, úgy a vízum megtagadásának feltételeit is ők szabják meg és ők ellenőrzik.

Közben persze folyik az elnökválasztási kampány, és az etnikai szavazók (pl. a közel 9 millió lengyel és 1,5 millió magyar származású amerikai) megnyerését célozzák a homályos ígéretek a belépés megkönnyítésére az Egyesült Államoknak a közelmúltban EU- és NATO-tagga lett szövetségesei körében. Még júliusban három kongresszusi képviselő olyan módosítást terjesztett be, amely értelmében a kelet-európai államok polgárai felmentést kapnának a százdolláros vízumdíj alól arra az időre, amíg ezek az országok harcoló csapatokkal vesznek részt az afganisztáni és az iraki hadműveletekben. A közigazgatás azonban ellenéz minden könnyítést. Egyrészt nem akarnak precedenst teremteni, másrészt a vízumdíjakra szükség van a konzuli hálózat fenntartásához. A magyar utazók számára változás csak abban mutatkozik, hogy az interneten keresztül ingyen és viszonylag gyorsan lehet vízuminterjúhoz időpontot kapni, sőt Pécsen, az American Corner keretében már működik egy vízuminformációs pont. Ettől függetlenül még változolni kell a sokszor megalázónak tartott, a családi és anyagi viszonyokat firtató kérdésekre, maradt az ujjnyo-

matvétele, a százdolláros vízumkezelési díj, amelyet elutasítás esetén sem fizetnek vissza.

Washingtonban egyébként azt szeretnék, ha legkésőbb 2005. október végéig nemcsak a vízumhoz, hanem az útlevélhez is társulna biometrikus azonosító. Az igényt elsősorban a vízummentességet élvező országokkal szemben fogalmazzák meg. Erre az Európai Bizottság azt javasolta a tagállamoknak, hogy a személyes adatokat (ujjnyomat, íriszazonosítás stb.) tartalmazó mikrocsipet „építsenek be” az útlevelekbe. Várhatólag Belgium lesz az első EU-tagállam, amely 2005-től ilyen csúcstechnológiás útleveleket ad majd ki. Brüsszeli bizottsági tervek szerint 2005-től a nem EU-tagországok polgárai által igényelt uniós vízumok is tartalmazni fogják a kérelmező fotóját, illetve adott esetben a biometrikus adatokat rögzítő csipet is. Egyelőre kérdéses, hogy a mikrocsipes útlevél európai szabvány lesz-e. Jogvédő szervezetek hevesen tiltakoznak mindenfajta biometrikus azonosítás ellen, szerintük az eljárás személyiségi jogokat sért és visszaélésekre ad okot.

A dolgot bonyolítja, hogy az Amerikába repülő légitársaságoknak minden egyes utazóról részletes adatokat kell szolgáltatniuk. A 34 adatot tartalmazó utasprofilba név, cím, hitelkártyaszám, különleges ékezési szokások éppen úgy beletartoznak, mint az amerikai tartózkodási cím.

A varsói reptéren szeptembertől olyan szűrőrendszert állítottak fel, amellyel az amerikai és a lengyel hatóságok meg akarják akadályozni, hogy lengyelek érvénytelen, lejárt vízumokkal vagy más hibás úti okmányokkal repüljenek át az óceánon. Hatfős amerikai belbiztonsági-bevándorlási szakértői csoport dolgozik ezért. Tavaly az amerikai bevándorlási tisztviselők ötszáz lengyelt fordítottak vissza az USA légikikötőiből az amerikai belbiztonsági minisztérium adatai szerint.

Az ENSZ menekültügyi főbiztosa Budapesten

Ruud Lubbers megnyitotta a Főbiztosság új regionális képviselőjének irodáját a II. kerületben, a Felvinci úton. A pazar épületben még nehezebb feladatok várnak az ENSZ munkatársaira: elsősorban a túlnyomórészt keletre eső országokban kell fellépni a genfi egyezményben és más dokumentumokban szereplő emberi jogok érvényesítése érdekében.

A főbiztos találkozott, többek között, az Országgyűlés elnökével, noha a magas rangú látogatóról és működéséről a kormányváltás, párt-rally miatt elfoglalt sajtó alig adott hírt. Mióta Magyarország bekapcsolódott a Főbiztossággal való együttműködésbe, 1989 óta ez a második alkalom, hogy a Közgyűlés által választott ENSZ-tisztviselő házába látogat.

Sadako Ogata főbiztos asszony persze szerencsésebb volt, mert látogatása idején Boros Péter belügyminiszter a romániai és a délszláv menekültekről beszélgetett vele, meg az azóta sem megol-

dott letelepedési, beilleszkedési programokról. Most jobbra udvariassági fordulatokra telt, miközben a Főbiztosság friss jelentése szerint (*Népszava*, 2004. szeptember 22.) Bosznia-Hercegovinába az 1992–1995 között elmenekültek közül másfél millióan már hazatértek, noha ez igen sok egyéni szociális, jogi, gazdasági problémával járt a hazatérők számára. Tehát lett volna miről eszmélni, de talán majd legközelebb.

Útlevél vadászgörényeknek

Októbertől az Európai Unión belül a gazdikkal együtt a másik tagállamba utazó kutyáknak, macskáknak és vadászgörényeknek csak állatútlevéllel szabad útra kelni és a belső határokat átlépni. Az Európai Unió Bizottsága sajnos nem vette figyelembe, hogy ez a megkülönböztetés az aranyhórcsögöknek, a kanáriknak vagy a pítónoknak rosszul esik, hiszen hátrányos megkülönböztetést jelent a számukra, hogy ők csak másodosztályú kedvenceknek minősülnek. Ha ezt Orwell is megérthette volna...

Méltányosságból elismert menekültek

Idén eddig hetven embert ismertek el menekültnek, 1989 óta pedig vagy ötezer földönfutót, de egyetlenegy sem miniszteri méltányosságból. A belügyminiszter most kivételt tett. Egyik kezével soron kívül ad méltányosságból menekültstátust, a másikkal pedig csak több civil szervezet, a sajtó közbenjárására, tíz év alatt is csak alig, félmegoldásként ad méltányosságból letelepedési (vagy valamilyen tartózkodási) engedélyt.

A méltányosságot persze senki sem kifogásolhatja, mert az egyéni mérlegelés alapján jöhet szóba. A belügyminiszter nyilván figyelembe vette, hogy a magyar kisebbségeket inzultáló személyek ellen büntetőeljárás indult a Vajdaságban, a hatóságok a hasonló atrocitások megelőzése érdekében intézkedéseket ígértek, sőt az Európai Parlament tényfeltárási bizottságot küld

novemberben a helyszínre. Másfelől a magyarok vagy tíz éve érkeztek a háború idején, mára legfeljebb százan maradtak, minden létező táborban és szálláson megfordultak, emberi roncokká váltak, és mégsem akarnak hazamenni a Vajdaságba, hogy diszkriminációban legyen részük. Még szerencse, hogy van méltányosság ebben a kizökkent időben.

A menedékjogról szóló törvény 3. § (5) bekezdése szerint: „Menekültként – a 4. § (1) bekezdésében meghatározott kizáró ok hiányában – kell elismerni azt is, akire nézve a belügyminiszter humanitárius okból, kivételesen méltányosságot gyakorol.”

Kizáró ok, ha a védelemre méltatlan (pl. háborús bűnös, súlyos köztörvényes bűnös) vagy az indokolatlan (pl. etnikai alapon az állampolgárokkal azonos védelmet élvez), illetőleg „akinek Magyarországon való tartózkodása, tevékenysége nemzetbiztonsági érdeket sért, amennyiben ez a vélelem a Genfi Egyezmény 32. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás során megalapozottnak bizonyult”, esetleg „olyan országból érkezett, amely e törvény szerint biztonságos származási vagy biztonságos harmadik országnak minősül, és a kérelmező nem bizonyította, hogy reá nézve az az ország nem” biztonságos.

A méltányosság több kérdést is felvet, és több következtetésre ad alkalmat.

- A méltányossági döntés előtt a kizáró okokat vizsgálni kell, és nyilván vizsgálták is, csak az átlagosnál gyorsabban.

- Szerbia-Montenegró nem biztonságos ország. Akkor oda tehát mást sem lehet vissza-/hazaküldeni.

- A méltányosság olyan kivételes, hogy a már gyakorlatban kialakult megtagadási okokat figyelmet kívül lehet hagyni. Például:

- *a menekültként elismeréshez a nemzeti hovatartozás miatti üldözéstől való félelem megalapozottságát a kérelmezőnek kell valószínűsítetnie [BH 2000.232.];*

- *a biztonságos harmadik országból érkező külföldi menekültként elismerését meg kell tagadni [BH 2001. 348.];*

- *a menekültstátus elnyerése érdekében a kérelmezőnek kell bizonyítania, hogy bázájában üldöztetés érte [BH 2000.329.];*

- *a menekültügyi eljárásban a menekültként elismerés feltételeinek a bizonyítása vagy valószínűsítése a külföldit terheli, a megtagadás okát a menekültügyi hatóságnak indokolnia kell, de a feltétel hiányainak bizonyítási kötelezettsége nem terheli [BH 2000.520.];*

- *a menekültként való elismerést kérő kötelezettsége, hogy igazolja, illetve valószínűsítse az üldöztetéstől való félelme megalapozottságát [BH 2000.330.];*

- *a menekültként elismeréshez szükséges törvényi feltételek fennállását a kérelmezőnek kell valószínűsítetnie [EBH 2001.610.];*

- *az idős kor, a bázai egzisztencia ismételt megteremtésének feltételei nem alapozzák meg a menekültként vagy befogadottként elismerést [BH 2002.166.];*

- *a menekülésre okot adó esemény és a menekülés közötti hosszabb idő eltelte valószínűsíti, hogy az üldöztetéstől nem kell tartani [BH 2000. 328.].*

Szabadtúról a sorozatos atrocitások, valamint egyik fiuk többszöri megverése után Magyarországra menekült Sötét család tagjai szeptember közepén érkeztek, és a szegedi bevándorlási hivatal előtt vártak sorukra. Fedél nélkülüként átküldték őket a békéscsabai befogadó-állomásra, és ott érte őket az örömhír a miniszteri döntésről: maradhatnak Magyarországon. A hivatalos ügyek lezárta-ig Békéscsabán élnek. Terveik szerint (*Népszabadság*, 2004. szeptember 29.) munkát kell találniuk, mivel egy kedves asszony Pest megyében (Valkón) lévő házába – mindössze a rezszi fejében – használatukba adja. A lakhatási támogatásból erre futni fogja, ha az erdélyi, saját maga is hasonló othontalanságot átélt asszony hajlandó szerződést kötni velük, belebocsátkozni a hivatali útvesztőkbe a támogatás megszerzése érdekében. A kiscsbik gyerek még hetedikes, neki elég lesz beilleszkedni a hazai iskolai környezetbe. A család többi tagja azonban nagykorú, biztosan dolgozni szeretnének, noha akkor nem kapnak a lakhatáshoz támogatást. Valkón, ahol a lakhatás megoldódna, vajon ki segít nekik munkát szerezni? És mi lesz, ha közben az átmeneti lakhatást felajánló asszony vevőt talál a házára, hiszen az eladás a terve? Egy újabb befogadó-állomáson találják magukat? Reménykedjünk hát, hogy a méltányosság és a szerencse nem hagyja őket cserben.

Tabak akciócsoport

Fellendült a dohányturizmus, felzárkózva a benzinturizmus, bevásárlóturizmus mellé. Ezért szeptember 20-ától a vámhatóság fokozottan ellenőrzi az EU-n kívülről érkező dohányimpotot, amelyet az utasok bonyolítanak. Becslések szerint (*Népszava*, 2004. szeptember 14.) évente egymilliárd szál cigarettát importálnak és forgalmaznak illegálisan Magyarországon a dohányosok. A Vám- és Pénzügyőrség ezért kezd fokozott ellenőrzésbe az ukrán és a román határ mentén, hiszen módosult a fejenként legálisan, vámmentesen behozható cigaretták mennyisége: évente fejenként kétezer szál hozható be az országba (a 17 évesnél fiatalabbak persze egy szálát sem). A szigorítás miatt már a két doboz cigarettánál többet behozókkal vámru-nyilatkozatot töltenek ki, hogy az éves keretet ellenőrizni lehessen. Az évi kétezer szálon felül bármennyi behozható, ha valaki megfizeti az 56 százalékos vámot, ezer szálanként a jövedéki adót és az áfát. A VPOP-n ugyanakkor gondot okoz, hogy tavaly 800 munkatársat, idén 300-at kellett elbocsátani. Az eddigi akciók során 6,5 millió doboz cigarettát foglaltak le. Ettől persze nem lesz több az állami bevétel.

Képviselői felszólalás

Az Európai Gazdasági Térségben (EGT) való részvételünk több törvény módosítását is igényelte. A parlamenti vitában kérdéses volt, hogy megnyitjuk-e a piacot és egyes pozíciókat az EGT-polgárok, cégek előtt. Persze főleg azoknak volt ez vitakérdés, akik ebben valamiféle fenyegetést

láttak a magyar állampolgárság jelentőségére, tartalmára nézve.

Az Országgyűlési Naplóból idézünk a 2004. évi LXIX. törvény még csak javaslatként való megvitatásakor elhangzottakból.

ELNÖK: Tisztelt Országgyűlés! Most az írásban előre jelentkezett képviselőknél adom meg a szót, tízperces időkeretben. Elsőként Lezsák Sándor képviselő úrnak, MDF.

LEZSÁK SÁNDOR (MDF): Köszönöm a szót, elnök úr.

Tisztelt Ház! Mindössze egyetlen alapvető kérdéssel szeretnék igen röviden foglalkozni, és ezt a külügyminiszter úr figyelmébe ajánlanám. Ez a kérdés pedig az, hogy vajon automatikusan bebehelyezhető-e a korábbi magyar állampolgár és magyarországi székhelyű vállalat az új törvényben az Európai Gazdasági Térséghez tartozó állampolgárral, illetve ide tartozó székhellyel. Ezen automatikus és véleményem szerint nem kellően megfontolt hozzáállás miatt sérül az előterjesztés, és módosító indítványok révén korrekcióra szorul.

Egyetlen példát szeretnék említeni. A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 122. § (1) bekezdése arról intézkedik, hogy „országos műsorszolgáltatásra jogosult részvénytársaságban a magyar állampolgárságú, magyarországi lakóhelyű természetes személyeknek vagy magyarországi székhelyű jogi személyeknek összesen legalább a szavazati jogok 26 százalékával kell rendelkezniük”. Ezt a 26 százalékos magyarországi arányt kívánja úgy megváltoztatni az előterjesztő, hogy a továbbiakban ez az előírás ne a magyar állampolgárokra, hanem az Európai Gazdasági Térséghez tartozó valamennyi állampolgárra, illetve ne a hazai székhelyű vállalatokra, hanem az Európai Gazdasági Térséghez tartozó valamennyi vállalatra vonatkozzon. Tömören úgy fogalmazhatnánk meg ennek a kormány-előterjesztésnek a lényegét, hogy az még a 26 százalékos magyar tulajdoni hányadot is sokallja, és teljesen ki kívánja szorítani a magyar tulajdonosokat a médiapiacról. Ez véleményem szerint Magyarországot érdekeit sérti.

Az előterjesztő arra hivatkozik, hogy az Európai Unió tiltja az állampolgárság szerinti diszkriminációt, de elhallgatja azt a tényt, hogy nem tiltja például a lakóhely szerinti megkülönböztetést. Nagy-Britannia kivételével szinte valamennyi ország védi a médiapiacát, és helyben lakásból, illetve annak valami-

lyen hosszúságú időtartamához köti a műsorszolgáltató szervezetekben történő tulajdoni hányadot. Módosító indítványt nyújtottam be a Magyar Demokrata Fórum nevében, hogy megváltoztassuk az előterjesztésnek ezt a véleményem szerint valóban hazai érdekeket sértő részét. A külügyminiszter úr figyelmébe ajánlom.

Olvasnivaló – Rendészeti Szemle

A Rendészeti Szemle legutóbbi, 2004/3. száma ad hírt arról, milyen a szerb-montenegrói-magyar határon a biztonság. Sallai János és Kobolka István történeti visszatekintést is ad, hogy a mai helyzetet jobban megérthessük, amelybe beletartozik a vízum bevezetése, a kishatárforgalom felszámolása.

A határovezetben élőknek némi reményt adhat, hogy a két állam közötti megállapodás egy lokális, 50 kilométeres sávban lakóknak saját vízumot vezethet be, mintegy pótolva a korábbi egyszerűbb átjárást. Ez a készülő közösségi szabályozás alapján arra épül, hogy határlakosokról van szó, legalább egy éve már állandó jelleggel ott laknak, nincsenek rajta a tiltólistán, nem fenyegetik a másik állam közrendjét és legitím okból kell sűrűn átlépniük az államhatárt.

Heilingbrunner Klára írása áttekinti, hogy Ausztria hogyan tagolódott be az európai integrációs folyamatba a rendészet, a határőrizet, határellenőrzés szempontjából. Igen sok adat, térkép segíti az eligazodást. Tihanyi Miklós a rendőrségi fogva tartás és a szabadságjogok korlátozásának kérdéseit feszegeti cikkében. Kitér a fogva tartottak bánásmódjára, kommunikációs jogaikra, lelkiismereti és vallásszabadságukra, valamint az alapjogok biztosításának előfeltételeire. Ebbe a körbe tar-

tozik a civil szervezetekkel, jogvédőkkel való együttműködés, az ombudsman vizsgálati joga éppúgy, mint a kiterjedt jogorvoslati jog. Tanulságos az áttekintés, hiszen a külföldiek is érintettek a fogva tartásban, noha ennek sajátosságaira nem tér ki a szerző.

Virányi Gergely sokféle érvet sorakoztat fel amellet, hogy a határrend a rendészettudomány önálló tudományterülete, sőt azon belül a határrendészetnek a szaktudomány sajátos területé, fő vizsgálati területe. Vajon a belső határok megszűnésével légiesedik?

A szerző szerint a határrendészet magában foglalja a határforgalom ellenőrzését, az államhatár őrzését, az illegális migráció mélységi ellenőrzését, a határrendészeti igazgatást, a bűnmegelőzési és bűnüldözési feladatokat, a határrend megteremtését, fenntartását, valamint a különleges helyzetek kezelését. Ebből vajon következik-e, hogy önálló szaktudományos ágazat, oktatási terület?

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság jelentése

Megjelent az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság jelentése a világ menekültjeinek 2003. évi helyzetéről (Global Report 2003 – Achievements and Impact).

A nagyalakú, angol nyelvű, színes és főbb témakörökre osztott kiadvány üzletben nem kapható, korlátozott példányban a budapesti irodában hozzáférhető (1022 Budapest, Felvinci út 27.).

A hónap idézete

Az Országgyűlés már tárgyalja a közigazgatási hatósági eljárásról szóló törvényt, amely kevés ember figyelmét kelti fel. A hivatalnokok mellett az érdeklődő kevesek közé azok tartoznak, akik tudják, milyen sok múlik a megfelelő szabályon, ha ügyfélként sorban állunk egy hatóságnál. A javaslat kidolgozásért felelős belügyminiszter így jellemezte a szabályozást (*Magyar Hírlap*, 2004. szeptember 10.):

„Ez valóban korszakos törvény, amely negyvenhét éves jogszabályt vált fel. Az új törvény »átgombolja a mellényt«, a régi hatóságközpontú volt, a mostani egyértelműen ügyfélközpontú lesz. Bizony, ehhez a közigazgatásban dolgozó szakemberek szemléletét is át kell formálni. Bízom a köztisztviselőkben. Úgy gondolom, hogy ezt meg tudják csinálni. Egy biztos: a felkészítésre, képzésre időt kell hagyni, pénz kell biztosítani. Ezért javasoljuk azt az Országgyűlésnek, hogy a törvény hatálybalépése jövő év július elseje legyen, és legyenek olyan területek, ahol még több idő jut felkészülésre: a törvény egyes rendelkezései 2006-ban vagy 2008-ban lépnek életbe. A költségvetési forrásokat a jövő évre beterveztük hozzá.”

Milyen kár, hogy az új mellényből és a szemléletváltásból a külföldiek és a menekültek semmit sem éreznek és élveznek. E korszakos törvény ugyanis rájuk csak akkor alkalmazható, ha a velük kapcsolatos idegenrendészeti, menedékjogi szabályok egy-egy eljárási kérdésről hallgatnak, azaz csak másodlagosan, kiegészítő jelleggel. Hiába, az ügyfélközpontú mellényt és szemléletet alapvetően az állampolgárokra szabták!

Civilek támogatása

A Nonprofit Kutatócsoport Egyesület friss kutatási eredményei szerint (*Magyar Hírlap*, 2004. szeptember 30.) a magyar cégek kétharmada pénzben vagy természetben támogatást ad a nonprofit szervezeteknek.

Alapvetően a (cégvezetői) szolidaritás a vezérmotívum, de fontos még az érzelmi érintettség, a személyes kapcsolat, és alig számít a presztízs, a szakmai büszkeség növelése.

Mindez együttesen vezetett 2003-ban 31,6 milliárd forintnyi adományozáshoz. A felét a cégek olyan szervezeteknek adták, amelyek egészségügyi vagy szociális ellátással foglalkoznak, majd ezt követte az oktatás, a sport, a vallás és a településfejlesztés. Az adományozó vállalkozások kétharmada vidéki, de mert feltehetőleg szegényeb-

bek, adományaik csak az átadott érték 38 százalékát tették ki. Néhány nagy, tőkeerős cég juttatta a támogatott érték 45 százalékát, a többit kisebb cégek adták. A támogatási kérelmet visszautasítók elsősorban arra hivatkoztak, hogy a vállalkozás nem engedheti meg magának az adakozást, és csak kisebb részben kerültek elő a civilek megbízhatatlanságára, a pénz útjának követhetlenségére, a civilek közti rivalizálásra vonatkozó ellenérvek. A megkeresettek harmada az adományozási kéreésre nem válaszolt.

A támogatás célja 2003-ban	Összege (milliárd Ft)	%-os megoszlása
Egészségügyi ellátás	11,5	36,5
Szociális ellátás	5,4	17,2
Oktatás, kutatás	4,5	14,2
Sport- és szabadidős tevékenység	4,4	13,9
Kultúra, vallás	2,9	9,4
Település-és gazdaságfejlesztés	1,3	4,2
Szakmai, gazdasági érdekképviselet	0,6	1,7
Közbiztonság védelme	0,5	1,6
Környezet- és állatvédelem	0,4	1,3
Összesen	31,5	100

Az adományok kétharmada pénzbeli, hat százaléka csak természetbeli, a többi vegyes. Természetesen saját termékekről, szolgáltatásokról volt szó, ám akadt példa arra, hogy a munkavállaló az általa okozott kárt nem a cégnek, hanem egy alapítványnak fizette be.

A táblázatból kitűnik, hogy a jogvédelem önmagában nem mozgósító cél, de a menekültek rászorultsága, gyógykezelése, a migránsok oktatása, sportja talán igen!

A NIOK évente kiosztja a legjobb adományozó díjat. „Az Év Vállalati

Adományozója” díjra bármely civil szervezet tehet javaslatot. Idén a Matáv kapta a kitüntetést, mivel a cég igazgatóhelyettese szerint üzleti filozófiájának része a társadalmi szerepvállalás, és a nonprofit szervezetek támogatása egyben kommunikációs eszköz.

Így a cégnek a jótékonykodás üzleti hasznot is hozhat, mert nevét összeköti a támogatással. 2003-ban a kitüntetett vállalkozás 110 millió forintot adott civileknek, és 90 millió továbbításában (adományvonal) segédkezett.

Osama – új afgán film

Osama a címe annak a szeptember végétől néhány helyen látható afgán feliratos filmnek, amely már több fesztiválon nyert díjat, Cannes-tól Pozsonyig.

A tálib uralom alatt játszódó, több ország filmeseinek együttműködésével létrejött alkotás főhőse egy tizenkét éves lány, akinek családja férfi, vagyis családfenntartó nélkül maradt. A kislány

nagyon sok kockázatot vállalva fiúnak öltözik, hogy egyáltalán kiléphessen az utcára, élelmet szerezhessen a családnak.

A dokumentum-játékfilm segít megérteni, hogy miket éltek át, milyen körülmények közül, milyen nehézségek közepette érkeznek más országba az afgán – vagy más, térségbeli – menekültek, elvándorlók.

Konferenciák

◆ Szeptember 10-én került sor Szegeden, az MTA regionális bizottsági székházában a hazai demográfiaoktatás és -kutatás, demográfus-utánpótlás kérdéseinek áttekintésére, majd a demográfiai vizsgálódás középpontjában álló női-női kérdések megvitatására. A Miniszterelnöki Hivatal kezdeményezésére létrejött rendezvényen a hazai egyetemi és kutatói hálózatot képviselők gondnak nevezték, hogy akadémiai keretek között nincs saját intézete a népességtudománynak, továbbá nincs akkreditált doktori iskola, a graduális képzés pedig csak részleges, egyéb tudományterületekhez kapcsolva létezik. Mindez hátrányosan hat az igencsak előregedett kutatói gárda megfiatalítására. A tudományos vitában egy szekció a nemzetközi vándorlással foglalkozott, különös tekintettel az Európai Unió másodlagos szabályozására a tartózkodás, a munkavállalás, a beilleszkedés, a családintegráció terén. Krémer Balázs, Lukács Éva, Tóth Pál Péter, Tóth Judit, Szabó Ferenc, Rátkai Ferenc, továbbá a BÁH munkatársai vitatták, hogy van-e, lesz-e korszakváltás az uniós politikában ezen a téren, és főként annak lehet-e demográfiai következménye.

◆ Az MTA Demográfiai Bizottsága, a KSH és a Francia Nyelvű Demográfusok Nemzetközi Szervezete közös konferenciát szervezett, amely szeptember 20-24-én áttekintette napjaink demográfiai folyamatait. E nagyszabású rendezvényen szó került az illegális vándorlásról (Juhász Judit), a külföldiek ingatlanpiaci szerepéről (Illés Sándor), a hazai demográfiai sajátosságoktól eltérő nemzetközi vándorlásról (Sárosi Annamária), a bevándorlók integrációjáról (Gödrö Irén), vagy éppen a munkaerő migrációjáról Magyarországon (Hárs Agnes). Más földrészek vándorlási adatait, jelenségeit elemezték a külföldi előadók, például a mexikói-amerikai határon. Dél-Afrikában, a marokkói bevándorlók olaszországi megjelenésében. Külön foglalkoztak a vándorlás mérésének kérdéseivel, például a tartózkodási engedélyek, a statisztikai adatgyűjtés, a betegbiztosító adatai és a térbeli információs források révén (Poulain, Le Goff, Wanders, Riandey). Szinte mindegyik földrész vándorlási jellemzőiről volt előadás, és a fogadó országokra gyakorolt gazdasági, foglalkoztatási, népesedési, társadalmi, politikai, biztonsági hatásról is. Kár, hogy a sajtóban nem kapott nagyobb figyelmet a rendezvény, de talán valamilyen kiadványban utóbb értesülhetünk az elhangzottakról.

A Nemzetközi Büntetőbírósról

Az Országgyűlés előtt fekszik a több év munkájával tető alá hozott, 128 szakaszos kódex (Statútum), amely az állandó büntetőbírószéket felállítja. A Statútumban foglalt cselekményekben bíraskodik, ha azt valamely részes állam bírósága maga nem tenné meg.

Nagy jelentőségű tervezetről van szó, és nemrég került sor a részes államok képviselőinek konferenciájára, hogy a működtetéssel kapcsolatos eddigi tapasztalatokat megvitassák. Itthon alig esik szó a kényszervándorlással, humanitárius joggal összefüggő kódexről, és talán a jelentőségét részlegesen felismerve halogatják a kihirdetést a parlamentben. Igaz, ezzel együtt hozzá kell nyúlni számos közjogi tisztségviselő jogállási szabályozásához, a mentelmi joghoz: a háborús bűncselekmény, népiirtás miatti felelősségre vonásnak nem lehet akadály a mentelmi jog. Ez azonban aligha magyarázza a késlekedést.

A propagandára azonban morális okokból is szükség van, hogy minél szélesebb körben kiderüljön, milyen magatartásokat ítél el az ENSZ, a nemzetek közössége. A szabályozás alap gondolata, hogy a XX. században „gyermekek, nők és férfiak milliói váltak elképzelhetetlen atrocitások áldozataivá, ami mélyen megrázza az emberiség lelkiismeretét”. Mivel „ezek a súlyos bűntettek veszélyeztetik a világ békéjét, biztonságát és jólétét”, „a nemzetközi közösség egészét érintő legsúlyosabb bűntettek nem maradhatnak büntetlenül, és a hatékony felelősségre vonást nemzeti intézkedésekkel és a nemzetközi együttműködés erősítése révén kell biztosítani.” Másrészt a „Statútum nem értelmezhető úgy, hogy bármely részes államot másik állam fegyveres konfliktusába vagy belügyeibe való beavatkozásra jogosít”. A Nemzetközi Büntetőbírószék állandó intézmény, amely „a legsúlyosabb nemzetközi bűntetteket elkövető személyek fölött gyakorol joghatóságot a jelen Statútum szerint, és a nemzeti büntető joghatóságokat egészíti ki. A Hágában székelő Bírószék joghatóságát és működését a jelen Statútum rendelkezései szabályozzák.”

A Bírószék ítélkezése a nemzetközi közösség egészét érintő legsúlyosabb bűntettekre korlátozódik, így:

- (a) a népiirtás bűntette;
- (b) az emberiség elleni bűntettek;
- (c) a háborús bűntettek;
- (d) az agresszió bűntette, ha meghatározzák annak fogalmát, figyelemmel az ENSZ Alapokmányában foglalt rendelkezésekre.

Mi a népiirtás? Olyan cselekmény, amelyet valamely nemzeti, etnikai, faji

vagy vallási csoport, mint olyan, teljes vagy részleges megsemmisítésének szándékával követnek el:

- I. a csoport tagjainak megölése;
- II. a csoport tagjai testi vagy lelki épisége elleni súlyos sérelem okozása;
- III. a csoport szándékosan olyan életfeltételek közé kényszerítése, amelyek a csoport teljes vagy részleges fizikai megsemmisülését okozhatják;
- IV. olyan intézkedések foganatosítása, amelyek célja a csoporton belüli születések meggátolása;
- V. csoport gyermekeinek más csoporthoz való elhurcolása.

Viszonylag ismeretlen megfogalmazás az *emberiség (humanity) elleni bűncselekmény*. E körbe tartoznak a polgári lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként, a támadásról tudva elkövetett cselekmények, ideértve a következőket:

- I. szándékos emberölés;
- II. kiirtás (olyan életfeltételek szándékos előidézése, többek között a táplálékhoz és a gyógyszerhez jutás lehetőségétől való megfosztás, amely a népesség egy részének pusztulását okozhatja);
- III. rabszolgaságba taszítás;
- IV. a lakosság áttelepítése vagy erőszakos elhurcolása;
- V. bebörtönzés vagy a fizikai szabadság elvonásának más súlyos formája, a nemzetközi jog alapvető rendelkezéseinek megsértésével;
- VI. kínzás;
- VII. erőszakos közösülés, nemi rabszolgaságban tartás, prostitúcióra kényszerítés, kényszerterhesség (erőszakkal teherbe ejtett nő fogva tartása és kényszerítése a magzat megtartására), kényszersterilizálás vagy a nemi erőszak bármely más, hasonlóan súlyos formája;
- VIII. bármilyen meghatározható csoport vagy közösség üldözése önazonossága miatt, azaz az alapvető jogoktól való szándékos és súlyos, a nemzetközi joggal ellenétes megfosztása politikai, faji, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más, a nemzetközi jog által egyetemesen tiltott egyéb ismérv alapján, a fentebb írt bármely cselekmény-

(Folytatás a 8. oldalon)

A Nemzetközi Büntetőbírósról

(Folytatás a 7. oldalról)

nyel vagy a Bírótság joghatósága alá tartozó bármely más büntettel kapcsolatban;

IX. személyek erőszakos eltüntetése (állami vagy politikai szervezet által, illetőleg felhatalmazásával, támogatásával, vagy hozzájárulásával történő letartóztatását, fogva tartását vagy elrablását jelenti, amely később nem ismeri el, hogy ezeket a személyeket szabadságuktól megfosztotta, vagy megtagadja, hogy sorsukról, tartózkodási helyükről tájékoztatást adjon, azaz a szándékkal, hogy hosszabb időre elvonja tőlük a jog által biztosított védelmet);

X. az apartheid büntetése;

XI. más, hasonló jellegű, szándékosan nagy szenvedést, vagy a testi épség, illetve a testi vagy a lelki egészség elleni súlyos sérelmet okozó embertelen cselekmények.

A *báborús bűncselekmények* listája meglehetősen terjedelmes. Elsődlegesen a Bírótság joghatósága olyan háborús bűntettekre terjed ki, amelyeket tervszerűen vagy egy politika részeként követnek el, illetőleg ilyen bűntettek tömeges elkövetésének részei. Ez a következőket foglalja magában:

I. az 1949. augusztus 12-én kelt genfi egyezmények súlyos megsértései, ha a vonatkozó genfi egyezmény rendelkezései által védett személyek vagy tulajdon ellen követik el (például a szándékos emberölés, a biológiai kísérletezés, az egészség súlyos károsítása, vagyontárgyak katonai szükséglet által nem indokolt, tömeges, jogellenes és önkényes elpusztítása és eltulajdonítása, hadifogoly vagy bármely más védett személy szándékos megfosztása a tisztességes és szabályos bírósági eljáráshoz való jogától, vagy a túszejtés);

II. a nemzetközi jog keretében létrejött, a nemzetközi fegyveres konfliktusokra alkalmazandó jog és szokások egyéb súlyos megsértése (például polgári létesítmények, azaz nem katonai célpontok elleni szándékos támadás, az ENSZ Alapokmányával összhangban tevékenykedő humanitárius segély- vagy békefenntartó misszió személyzete, felszerelése, eszközei, egységei vagy járművei elleni

szándékos támadás, 15 éven aluli gyermekeknek a nemzeti fegyveres erők soraiba való behívása vagy besorozása, illetőleg az ellenségeskedésekben való aktív részvételük igénybevétele, vagy akár annak kijelentése, hogy senki számára sincs kegyelem);

III. a nem nemzetközi fegyveres konfliktus esetén az 1949. augusztus 12-én kelt négy genfi egyezmény közös 3. cikkének súlyos megsértése, azaz amennyiben bármelyik következő cselekményt olyan személy ellen követik el, aki nem vesz aktívan részt az ellenségeskedésekben, ideértve a fegyveres erők azon tagjait, akik letették a fegyvert és azokat, akik betegség, sebesülés, fogva tartás miatt vagy bármely egyéb okból harcképtelnek (így különösen kínzás, megalázó bánásmód, túszejtés, rögtönítélő bíróság működtetése);

IV. a nemzetközi jog kialakult rendszerében a nem nemzetközi fegyveres konfliktusok jogának és szokásainak egyéb súlyos megsértése.

A Bírótság akkor jár el, ha

I. valamely részes állam megfelelően a főügyész elé utalja azt az esetet, amellyel kapcsolatban feltehető, hogy egy vagy több ilyen bűntettet elkövettek;

II. a Biztonsági Tanács az Egyesült Nemzetek Alapokmánya VII. fejezetének megfelelően eljárva a főügyész elé utalja az esetet, vagy

III. a főügyész indított nyomozást ilyen bűntett miatt, ugyanis a főügyészség hivatalból indíthat nyomozást a Bírótság joghatósága alá tartozó bűntettek vonatkozó információ alapján.

A Bírótság joghatósága alá tartozó bűntettek *nem évülnek el*. A részes államok a Statútumnak és saját nemzeti eljárási joguknak megfelelően teljesítik a Bírótság megkereséseit annak érdekében, hogy jogsegélyt nyújtsanak a nyomozás és a büntetőeljárás során.

Milyen büntetés szabható ki a bűnöség megállapítása esetén?

I. határozott időtartamú, években kifejezett szabadságvesztés büntetés, amelynek maximális időtartama azonban nem lehet 30 évnél hosszabb;

II. életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés, ha a bűntett különösen

súlyos volta és az elítélt egyéni körülményei indokolják;

III. a szabadságvesztés mellett a Bírótság kiszabhat pénzbüntetést, a bűncselekményből közvetlenül vagy közvetve származó haszon, vagyon vagy vagyontárgyak elkobzását.

Létrehoznak egy Kárpótlási Alapot a részes államok Közgyűlésének határozatával, hogy a Bírótság joghatóságába tartozó bűntettek sértettjei és családjaik kárának ellentételezését szolgálják. Ugyanakkor a Bírótság elrendelheti a pénzbüntetés és az elkobzás révén befolyt pénz átutalását és más vagyontárgy átadását a Kárpótlási Alapnak.

Hol töltik le az elítéltek a szabadságvesztést? Abban az államban, amelyet a Bírótság kijelölt az erre jelentkező országok listájáról. Az elítélt személyek fogadására való hajlandóság bejelentésekor az állam ezt feltételekhez is kötheti a Bíróssággal való megállapodás szerint.

Biztonságpolitikai kockázatok

Bár 1999-ben adták ki, eddig aligha ismerhettük a Nemzetvédelmi Egyetem által összesen 600 példányban kiadott, a szegedi konferencián kiosztott kötetet, amelyet Szabó A. Ferenc jegyez: *Demográfiai problémák biztonságpolitikai vonatkozásai egykor és most*.

A 370 oldalas könyv áttekinti a népesedés, a migráció alapfogalmait, történeti kérdéseit, ideértve a magyarországi népességszökkenés és a nemzetközi vándorlás biztonsági kockázatait is. Nem teljesen világos, hogy a kronológián kívül mi kapcsolja össze az egykézést, a társadalmi beilleszkedési zavarok adatsorát, a cigányság demográfiai helyzetének leírását, a németek kitelepítését, a háborús emberrészleteket, a lakosságcsere és az 1956-os emigrációt.

Ezek mind biztonságpolitikai kockázatok? Igaz, minden definíciós kérdés: mi a biztonság és mi a kockázat? Talán szerencsésebb lett volna, ha demográfia-történeti olvasókönyv készül, ideológiamentesen, a mai diákok számára.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 10. szám

2004. október

Módosult útlevel-eljárási szabályok

A külföldre utazásról szóló törvény végrehajtási, eljárási szabályait tartalmazó rendelet megváltozott [64/2004. (V. 28.) BM rendelet]. Ez részben illetékeségi szabályokat érint, részben pedig új formanyomtatványok bevezetését.

A november közepétől hatályba lépő rendelet értelmében a magyar állampolgárok magán- és szolgálati útlevelét, hátráltlépési igazolványát a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatala országos illetékességgel, míg a tartózkodási engedéllyel rendelkező hontalanok, bevándoroltak és letelepedettek, továbbá a menekültek és a menedékesek (ha lennének ilyenek) külföldi úti okmányait a BÁH területi szerve, a kérelmező lakóhelye, avagy

tartózkodási helye szerinti illetékesség alapján intézi.

A rendeletről kiderül, hogy a magánútlevelek színe kék, a hivatalos útlevelé zöld, bordó vagy piros, típusától függően (diplomataról, külszolgálatról, hajóskapitányról vagy egyéb szolgálati tevékenységről van szó). A menedékesek egyszeri kiutazásra és visszatérésre jogosító okmányának adattartalma, továbbá a kérelmezési igénylőlap is módosult.

A TARTALOMBÓL:

- Néhány új menekültügyi szabály
- A csatlakozás hatása
- Az ENSZ menekültügyi főbiztosának aggodalmai
- Egy százalék – amire költöttük
- Családegyesítés és harmadik állam polgára

Külföldiek egészségügyi ellátása

A külföldiek betegellátásának szabályai meglehetősen szövevényesek, és azokban csak némileg vágott rendet a 87/2004. (X. 4.) ESZCSM rendelet.

- Az itt tartózkodó külföldiek zöme a kötelező egészségbiztosítási ellátás alapján (például dolgozó, vállalkozó, ilyen személyek saját jövedelemmel nem rendelkező eltartottja) részesül ellátásban;
- mások azért, mert nyugellátásban részesülnek, és az egyben az egészségügyi ellátás igénybevételére is jogosít;
- egy szűk kör menekültként jogosult egyes ellátásokra, ahogyan azt a 25/1998. (II. 18.) kormányrendelet meghatározza;
- bizonyos ellátásokra mindenki jogosult, aki az állam területén tartózkodik, jogállástól függetlenül (mentés);
- szintén egy szűk kör saját maga döntött biztosítás megkötéséről;
- a többieknek csak térítés ellenében vehető igénybe az ellátás. Ennek díját a szolgáltató, a fenntartó vagy a tulajdonos határozza meg, és mértékéről, jól látható helyen, a beteget tájékoztatni kell, fekvőbeteg-intézményben pedig az SzMSz-ben kell erről rendelkezni. A szolgáltatás megkezdése előtt külön fel kell érte hívni a beteg és hozzátartozója figyelmét. Ugyanakkor sürgős szükség, veszélyeztető állapot esetén az egészségügyi szolgáltatásért csak utólagos díjfizetést írhat elő a szolgáltató.

Kaphat-e a külföldi állami lakástámogatást?

A lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet szeptember elején életbe lépett módosítása értelmében [251/2004. (VIII. 30.) kormányrendelet] a közvetlen támogatásokban részesülhetnek a külföldiek is, ha azt a GKM engedélyezi.

A támogatás igénybevételének előfeltétele, hogy a külföldi munkaviszonyban vagy foglalkoztatási jogviszonyban álljon. A támogatás (például a kedvezményes kamatozású hitel visszafizetési futamideje) ugyanis eleve ehhez igazodik. A munkaviszony (foglalkoztatási) jogviszony fennállását évente igazolni kell, mégpedig január 31-ig. Ha viszont változást állt be e téren, az új adatokat (például a munkanélkülivé válást) 8 napon belül köteles a támogatott bejelenteni. Építési támogatás, lakásvásárlási támogatás esetén, ha az érintett a használatbavételi engedélytől vagy adásvételtől számított tíz éven belül munkanélkülivé válik, és hat hónapon belül nincs újra munkahelye, úgy a kedvezmény, támogatás arányos részét köteles visszafizetni. Ebből kiderül, hogy a futamidő a külföldiek esetében alapvetően tíz év. Ha időközben mégis sikerül a külföldinek munkát találnia, akkor a támogatásra az említett tízéves terminuson belül ismét jogosulttá válik. Ezt a szabályt kell alkalmazni akkor is (arányos visszatérítés), ha nem született meg a vállalt gyermekek.

Német–magyar diplomák elismerése

Kihirdették a két ország között még 2001-ben aláírt megállapodást, amelyet idén januártól kell alkalmazni. Ezzel a még 1990-ben kötött hasonló tartalmú egyezmény hatályát veszítette. Az új megállapodás értelmében, a Németországban államilag elismert felsőfokú oktatási intézményben és a Magyarországon államilag elismert diplomát kiadó intézményben kiadott oklevél, résztanulmány, továbbá tudományos fokozat és cím a másik államban elismerendő. Egy szakértői bizottság áll fel, amely a konkrét intézményi okleveleket értékeli, és a jegyzéket időszakosan pontosítja, kiegészíti. Figyelembe veszik az európai kreditátviteli rendszer (ECTS) szabályait is.

A lényeg, hogy a tanulmányok egyenértékűségét a fogadó felsőoktatási intézmény állapítja meg, az elismerés feltételekhez köthető, és szorgalmazza a konkrét intézmények közötti egyezmény megkötését a pontos feltételekről. A főiskolai, egyetemi végzettség megfeleltetését az egyezmény általánosságban, a német–magyar terminológia szerint adja meg.

Lesz népszavazás a kettős állampolgárságról

Az Alkotmánybíróság 109/2004. (X. 27.) AB határozata elutasította az Országgyűlés népszavazásra vonatkozó határozata miatt benyújtott kifogást.

A taláros testület szerint, mivel időközben megszülettek a választási eljárási törvény módosításai, nincs jogi akadálya a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok választójoga gyakorlásának, és a feltett kérdés megfelel a jogi követelményeknek. Bigóhari Mihály, Kiss László másként érvelt, míg Kukorelli István és a hozzá csatlakozó Holló András ellenvéleményt fogalmazott meg.

Egyfelől kifogásolták, hogy az Alkotmánybíróság esetről esetre foglal állást, és nagyban kötődik a beadott panasz elemeihez, holott az alkotmányossági vizsgálódás nem valamiféle bírósági kérdés, amelyben az ügyfél kérelme az irányadó.

Kukorelli bíró úr pedig következetesen ellenezte már a korábbi AB döntést is, mivel alkotmányellenesnek minősítette az aláírásgyűjtésre feltett kérdést, így véleménye szerint azt nem lenne szabad népszavazásra bocsátani. Nem tartja ugyanis tiszteletben a diszkrimináció tilalmát, szemben az Európa Tanács 1997-ben született egyezményével, ugyanakkor etnikai alapú kedvezményezést valósít meg az állampolgárság megszerzésében.

A polgár és az állam közötti tényleges kapcsolat fennállását az etnikai hovatartozásról szóló nyilatkozat nem bizonyítja. A nemzethez és az államhoz tartozás nem azonos. A bíró rámutat továbbá az AB döntésének következet-

„Akarja-e, hogy az országgyűlés törvényt alkotson arról, hogy kedvezményes honosítással – kérelmére – magyar állampolgárságot kapjon az a magát magyar nemzetiségűnek valló, nem Magyarországon lakó, nem magyar állampolgár, aki magyar nemzetiségét a 2001. évi LXII. törvény 19. §-a szerinti Magyar igazolvánnyal vagy a megalkotandó törvényben meghatározott egyéb módon igazolja?”

Erre a kérdésre kell válaszolni igennel vagy nemmel 2004. december 5-én. Ez a szavazólap lesz a Mikulás-csomagban.

lenségeire egyéb népszavazási kérdésekhez képest.

„Kétigenes” többség várható a kettős állampolgárságról és a kórházak magánkézbe adásának megakadályozásáról szóló decemberi népszavazáson. A *Magyar Hírlap* megbízásából készült Medián-felmérés szerint nyitott kérdés, hogy az alacsony részvétel miatt érvényes lesz-e a voksolás. És kérdés az is, hogy mibe kerülne ez a határon belül élőknek.

Az Európai Parlament tagjává válni nem kötelező

Az Országos Választási Bizottság (OVB) 27/2004. (IV. 29.) számú határozatával nyilvántartásba vette az M. Párt által, az Európai Parlament tagjainak 2004. évi választására állított listáját, mivel a párt egyidejűleg átadta ajánlószelvényeit is, amelynek ellenőrzését elvégezték. A benyújtott érvényes ajánlószelvények mennyisége meghaladja az Európai Parlament tagjai választásáról szóló 2003. évi CXIII. törvény (EP vtv.) 5. § (2) bekezdésében előírtat.

Az OVB határozatával szemben kifogást terjesztettek elő, kérve annak megváltoztatását és a lista nyilvántartásba vételének visszautasítását. Arra hivatkoztak, hogy az M. Párt a lista első két helyére olyan személyeket jelölt, akik a kifogáshoz csatolt bizonyítékokkal alátámaszthatóan nem kívánják betölteni a választással elnyerhető képviselői mandátumot.

Egyfelől a panaszos szerint a jelöltség fogalmi lényege, rendeltetése az, hogy a listán szereplő személy – megválasztása esetén – az elnyert képviselői mandátumot betöltse, amely a választójogi törvényből is következik, miközben az adott párt olyan személyeket állít jelöltként a választási lista élére, akiknek bizonyítható módon nem áll szándékukban az elnyert képviselői mandátum vállalása, sértve ezzel a választási eljárási rendet, annak célját, rendeltetését. Másfelől a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás követelménye a választási eljárás jogszerűségének megítélése körében is érvényesítendő, ahogy például arra a 14/2002. (IV. 4.) OVB állásfoglalás is utal. A lista első két jelöltje által tett jelölti nyilatkozatot érvénytelennek kell tekinteni, bár az

OVB nem vizsgálta meg azok hitelességét sem.

A kifogást a Legfelsőbb Bíróság alaplatannak minősítette. Megállapította, hogy sem az EP vtv., sem a választójogi törvény nem kötelezi a listán szereplő jelölteket arra, hogy megválasztásuk esetén a képviselői tisztséget valóban betöltsék, vagy ilyen tartalmú jelölti nyilatkozatot tegyenek.

A választójogi törvény 52. § (2) bekezdés c) pontja csak azt kívánja meg, hogy a jelölt választott megbízatásával összeférhetetlen tisztségéről megválasztása esetén mondjon le. Az EP vtv. 5. és 7. §-ából egyértelműen megállapítható, hogy az Európai Parlament tagjainak választása során a pártok listákat állítanak, és a választópolgárok listára szavaznak.

A választások eredményének megállapítása során is a listák kapják a mandátumot. Így a listás szavazás jellemből fakadóan sem ütközik tehát a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás választási alapelvébe az a körülmény, hogy a listán szereplő személyek nem kívánnak európai parlamenti képviselőként dolgozni. (Legf. Bír. Kvk. IV. 37.123/2004. sz.)

Civilek szervezetek támogatása

A *Nonprofit Hírlevél* októberi száma adja hírül, hogy idén az adózók személyi jövedelemadójukból mintegy 7 milliárd forintot adtak a civileknek, 800 millió forinttal többet az előző évinél.

Ez az összeg biztosan növelhető, hiszen az adózók kétharmada még mindig nem rendelkezik az 1 százalékról. Hét év alatt a támogatott szervezetek száma 15 600-ról 23 ezerre nőtt. 55 százalékuk alapítvány, és a felajánlott összeg háromnegyedét kapják. Szeptemberig értesítette az APEH azokat a szervezeteket, amelyek idén támogatást kapnak, és annak nagyságáról is tájékoztatást küldtek. 30 napon belül kell visszaigazolni, hogy a szervezet jogosult a felajánlott összeg fogadására. Az átutalás valószínűleg majd november végéig történik meg. Addig pedig az állam vidáman használja a pénzt, kamat nincs.

Azt is olvashatjuk, hogy az OM honlapjára felkerült a felsőoktatási törvény, amelyhez várják a civilek véleményét.

Néhány új menekültügyi szabály

A menedékjogi eljárást több ponton módosította a 278/2004. (X. 12.) kormányrendelet. A jelentősebbek a következők:

- Önálló eljárási mozzanat lett annak kiderítése, hogy vajon Magyarország vagy valamely másik tagállam felelős-e a kérelmező ügyének megvizsgálásáért. Ez a közigazgatásban a hatáskör és az illetékesség vizsgálata körébe tartozik, azzal az eltéréssel, hogy külön szerződés és rendelet áll a háttérben, így dublini eljárásnak nevezi a népyelv. Ha kiderül, hogy nem a magyar fél a felelős hatóság, akkor átadjuk, ellenkező esetben pedig másoktól átvesszük a kérelmezőt. A dublini eljárás ideje az érdemi eljárási határidőbe nem számít bele (nyugvás), és a végén határozatot kell hozni. A dublini eljárási határozat ellen, amennyiben az átadásról szól, 15 napon belül kérhető a bírósági felülvizsgálat, bár annak nincs halasztó hatálya. Fontos tudni, hogy a dublini eljárás alatt a kérelmezői jogok nem csorbíthatók.
- A menedékjogi eljárásban a hatóság előzetes meghallgatást tart a szóban előadott kérelem jegyzőkönyvbe foglalását követően. Ekkor tájékoztatnia kell a külföldit az alapvető jogairól, kötelezettségeiről, és jegyzőkönyvbe kell mondatni vele például a jövedelmi és vagyoni viszonyairól, a házasságkötési helyéről, az iskolai végzettségéről szóló adatokat, a betegségéről, a nemzeti hovatartozásáról is kikérdezve. Csak ezután érkezik el a részletes meghallgatás, ismételt jegyzőkönyvfelvétellel, szintén tolmács bevonásával. Ekkor tudomására kell hozni, ha a kérelmet rövidített eljárásban bírálják el.
- Írásban is felhívják a kérelmezők figyelmét, hogy kötelesek a hatósággal együttműködni, a szálláson a házirendet betartani. A kérelmezők viszont ugyanerre nem hívhatják fel a hatóság dolgozóit.
- 2005 januárjától a kérelmezőket a közegészségügyi és járványügyi szabályok szerint kell elkülöníteni, egészen addig, ameddig az ÁNTSZ a szükséges szűrővizsgálatok eredményéből nem látja, az elkülönítés még indokolt-e. Azt, hogy mire szűrik meg a kérelmezőket, az egészségügyi tárca rendelete fogja megszabni. Lehet, hogy 15 év után eljutunk oda, hogy a kérelmezőket is csak rizikócsoportonként (például prostituált, intravénás kábítószer-fogyasztó, embercsempészés miatt elhanyagolt

állapotban lévő, netán tbc-gyanús) szűrik, és nem pusztán azért, mert kérelmezők? Szép új világ kezdődhetne...

- A kérelmező személyazonosságát érvényes úti okmánya, személyazonosító igazolványa vagy egyéb, személyazonosításra alkalmas okmánya igazolja.
- Ha a kérelmezőnek nincs magyarországi tartózkodásra jogosító papírja, akkor a tartózkodási engedély kiállítása érdekében a menekültügyi hatóság (egyik szoba) a szálláshely szerinti idegenrendészeti hatóságot (másik szoba) értesíti.
- Amennyiben a kérelmező azt állítja, hogy kiskorú, de ezt a menekültügyi hatóság alapos (tehát indokolható, tényekkel alátámasztott) kétsége ellenére nem valószínűsítette, és az életkor megállapítására irányuló szakértői vizsgálatához sem járult hozzá, úgy kötelező mindenképpen eseti gondnokot kirendelni. A hatóság, a gondnok meg a kérelmező aztán közösen oldják majd meg a feladványt: a rendelet szerint az érintett a kiskorúakra vonatkozó kedvezményeket nem élvezheti.
- A nemzetbiztonsági szerv a kérelmezőt a jövőben is meghallgatja, és az általános szabályok szerint 45 napon belül ad szakhatósági állásfoglalást, amit legfeljebb 8 nappal még megtoldhat.
- A rendeletbe belekerült a menekültek genfi úti okmányára vonatkozó eljárási rend (be kell mutatni a menekült személyazonosító igazolványát, lakcímkártyáját, személyi számát, két fényképet pedig csatolni kell).

A szervezeti rendszert illetően három változást hozott a 62/2004. (X. 25.) BM rendelet. Egyrészt a BÁH az egyetlen menekültügyi hatóság, a regionális igazgatóságokon csak besegítenek ebbe a még meghagyott munkatársak, a hatáskört már a központ gyakorolja. Másrészt a kérelmezők ujjnyomatait a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet dolgozza fel, hogy a kérelmező kellően stigmatizáltnak, azaz bűnözőnek érezhesse magát, legalább az eljárás idején. Harmadrészt a befogadóállomások kellő kihasználása érdekében novembertől a kérelmezőket, a (nem létező) menedékeseket, a menekülteket és a befogadottakat is elhelyezik az állomásokon.

Tudja-e?

Az önkormányzatokat időnként megvádolják azzal, hogy számukra a külföldiek, menekültek nem is léteznek. A cáfolathoz részletes kutatásra lenne szükség. Most csupán három példát említünk arra, hogy az önkormányzati rendeletekben mégis felbukkan az idegen.

A Balatonlellel Önkormányzat 10/1998. (VI. 25.) rendelete a szociálisan hátrányos helyzetben lévő adósságtérheinek enyhítését célzó szociális támogatások jogosultsági feltételeiről, formáiról és az adósságkezelés rendjéről szól. Eszerint az önhibájukon kívül hátrányos helyzetben lévő adósságtérheinek rendkívül indokolt esetben történő enyhítése és lakhatási körülményeinek javítása céljából nyújtható szociális támogatások jogosultsági feltételeiről, a támogatások formáiról és az adósságkezelés rendjéről a 96/1998. (V. 13.) kormányrendelet helyi végrehajtása minden olyan lakosukra vonatkozik, akik a városban állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárok, menekültek, állandó tartózkodásra jogosító, személyi igazolvánnyal rendelkező külföldiek.

A Pilisvörösvári Önkormányzat 5/2003. (II. 11.) rendelete a gyermekjóléti ellátásokat szabályozza. A rendelet hatálya kiterjed azokra a magyar állampolgárságú vagy állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező bevándoroltakra, a magyar hatóságok által menekültként elismert gyermekekre és fiatal felnőttekre, valamint szüleikre, akik Pilisvörösvár város területén: a) lakóhellyel, b) lakóhely hiányában tartózkodási hellyel rendelkeznek, illetve c) a kérelem benyújtásakor nincs ismert lakó- vagy tartózkodási helyük, és utolsó ismert lakóhelyük Pilisvörösvár volt.

A Fővárosi Önkormányzat 45/2003. (IX. 19.) Főv. Kgy. rendelete a saját fenntartásban lévő személyes gondoskodást nyújtó szakosított szociális intézmények formáiról, azok igénybeviteléről rendelkezik (módosítva a korábbi, 30/1993. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendeletet). A rendelet hatálya a Fővárosi Önkormányzat által fenntartott személyes gondoskodást nyújtó szakosított szociális intézményekre, az intézményekkel intézményi jogviszonyban álló személyekre, a főváros területén bejelentett lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkező magyar állampolgárokra, az állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező bevándoroltakra, a letelepedési engedéllyel rendelkező személyekre, valamint a magyar hatóság által menekültként elismert személyekre terjed ki. Egyes ellátások pedig még kiterjednek a főváros területén bejelentett lakó- vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező személyekre is.

Vagyonőrnek tanul a szabadkai menekült

Személy- és vagyonőr-tanulmányokba kezdett a Szabadkáról zaklatás miatt szeptember közepén elmenekült Sötét László. „A médiából értesültünk a Sötét család sorsáról, s úgy gondoltuk, azzal tudunk a családfőnek segíteni, ha szakmát adunk a kezébe, majd pedig foglalkoztatjuk” – mondta a Goldex Security Kft. dél-magyarországi régióigazgatója. Hozzátette: a tanfolyam várhatóan két hónapig tart, s azt követően vagyonőrként dolgozhat Sötét László a cégnél.

A vizsga mellett azonban állandó lakóhelyet is igazolnia kell Sötét Lászlónak ahhoz, hogy dolgozhasson. „Egyelőre nem találtunk lakóhelyet magunknak, ezért még mindig a békéscsabai menekülteket befogadó állomáson lakunk” – mondta Sötét László.

Az MTI november 3-i hírében azt már nem tették hozzá, hogy a vagyonőri munkakör kamarai tagsághoz kötött, és ahhoz pedig magyar állampolgárság kell. Jó ötlet volt tehát egy lakóhely és magyar állampolgárság nélkülinek ezt a

szakmát felajánlani, habár az „úgy kell tekinteni, mintha magyar állampolgár lenne” menekültügyi kitétel elvileg

megoldás lehetne, ha törvény vagy kormányrendelet nem rendelkezhetne eltérően, mint ebben az esetben.

1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról

5. § (1) Személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység személyre szóló, a rendőrség által kiadott igazolvány birtokában végezhető.

(2) A tevékenység ideiglenes rendőrhatalósági igazolvány (a továbbiakban: ideiglenes igazolvány) birtokában is folytatható.

(3) Igazolványt kaphat írásbeli kérelmére

a) az a büntetlen előéletű, a 20/A. § (2) bekezdésében foglalt korlátozás hatálya alá nem eső, cselekvőképes – magánnyomozó esetében legalább középszintű végzettséggel rendelkező – magyar állampolgár, illetve az Európai Gazdasági Térségről szóló Megállapodásban részes tagállam állampolgára, aki tizennyolcadik életévét betöltötte, továbbá külön jogszabályban meghatározott szakképesítéssel rendelkezik, és

b) nem folyik ellene háromévi vagy ennél súlyosabb tartamú szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt büntetőeljárás.

6. § (1) Ideiglenes igazolványt – írásbeli kérelmére, hat hónapi időtartamra – a vállalkozásnak az a tagja, alkalmazottja, segítő családtagja kaphat, aki – a szakképesítés kivételével – az 5. § (3) bekezdésének a) pontjában meghatározott követelményeknek megfelel, és nem esik az 5. § (3) bekezdésének b) pontjában, továbbá (4)–(6) bekezdésében foglalt korlátozó rendelkezések alá, valamint az előírt szakképesítés megszerzéséhez szükséges ismeretek elsajátítására a szakképzést folytató intézménnyel képzési szerződést köt.

(2) Ideiglenes igazolvány ugyanazon személy részére öt éven belül csak egy alkalommal adható.

Komédia és előítélet – repülőtéren tranzit-lakos

Albert Györgyi (*Népszabadság*, 2004. szeptember 14.) boncolgatta, hogy szeptembertől a magyar mozikban is látható vígjáték, a *Terminál* miféle alkotás. Az amerikai filmben minden együtt van a sikerhez: Oscar-díjas rendező, az élő legenda, két kedvenc sztárja, valamint a lengyel operatőr, aki ugyancsak két Oscart jegyez (Schindler listája, Ryan közlegény megmentése).

„Előfordul, hogy dacára minden sikertényezőnek: forgatókönyv, alkotók, jó szándék, meggyőződés, egyszerűen nem jön össze. Spielberg érdeklődését olyannyira fölkelte Viktor Navorski figurája, aki egy kelet-európai országból érkezik New Yorkba, hogy a történet és a forgatókönyv »ki is söpörte a fejemből az összes többit, amelyet előtte olvastam« – mondta. A figura egy magunkfajtaról szól, csak »picit« naiv, vagyis ahogy ők elképzelnek minket. Előjönnek tehát az unalomig ismert kelet-európai sémák. Kár, hogy nem osztották a szerepet megfelelő akcentussal rendelkezőre, hogy a képzeletbeli – leginkább délszláv – országból, Krakozhiából érkező hitelesebb legyen. Amikor hősünk megérkezik a JFK-ra, megtudja, hogy az utazás alatt hazájában államcsíny történt, ami – erre, mifelénk, ahogy a film sugallja –, előfordulhat. Így útlevél már egy nem létező országé, ő maga tehát nem léphet az Egyesült Államok területére.

Ezért kénytelen az elkövetkezendő időt (napokat, heteket) a repülőtér nemzetközi termináljában tölteni. A hetekből hónapok lesznek, és minden együtt egy remek komédiához vezet: Amerika kicsiben, abszurd, paródia, érdekérvényesítés, megélhetés, új barátok, flört. Az ügyeletes gonosz Frank Dixon, a reptér vezetője, akinek egy idő után Viktor Navorski csak egy probléma, egy porszem a repülőtér gépezetében, ami hátráltatja az áramvonalas működést. Időközben Viktor valóságos kis otthont teremt magának a terminálban, munkát talál, barátkozik az indiai takarítóval, a latino cateringgessel, a fekete furgonossal. A főszereplő színész szerint figurája: »tulajdonképpen egy intenzív kurzuson vesz részt, amely az amerikai társadalmat mutatja be.« Kétségkívül mulatságos jelenetek azok, amikor a filmből kiderül, hogy az innen érkezett népség igen találekony, van tartása, és nem jön zavarba a kalandtól. Mi ez az otthoni élethez képest? Ha már így hozta a sors, megpróbálja, ha nem is élvezni, de a maximumot kihozni belőle. Közben bemutatják nekünk az amerikai bürokrácia visszasságait, ellentmondásait és nem ritkán szívtelen kegyetlenségét. Nem árujuk el, hogy sikerül vízumot szereznie, és végül kiléphet a repülőtérről. Aki mesét akar nézni, vegyen jegyet...”

A csatlakozás hatása

Hazánk uniós csatlakozása óta négyszáznál is kevesebb nyugdíjas költözött Magyarországra a többi EU-tagországból (*Világ-gazdaság*, 2004. november 2.). Ezzel szemben a környező, uniós kívüli államokból több ezer idős személy települt le nálunk. A külföldi nyugdíjasok túlnyomó része Németországból (150), Nagy-Britanniából (129) és Hollandiából (35) érkezett. Zömük Budapesten kívánt letelepedni, de harmincon felüli igényt regisztráltak Baranya, Zala és Bács-Kiskun megyében is. Ugyanakkor az *Uniók Értesítő* (2004. szeptember 20.) beszámol arról, hogy az EU több régi tagállama arra készül, hogy a tervezettnél hamarabb megnyitja munkaerőpiacát az újonnan csatlakozott országok munkavállalói előtt. A régiek többsége eredetileg csak hétéves átmeneti időszak után kívánt nyitni, de a korlátozásoktól kezdettől fogva tartózkodó Nagy-Britannia, Írország és Svédország eddigi tapasztalatai azt mutatják, hogy nem indult be az újak rohama. A hétéves időszak 2 + 3 + 2 évből állhatna, de több tagállam már a második időszakra nem alkalmaz majd megszorításokat.

Az ENSZ menekültügyi főbiztosának aggodalmai

A főbiztos az Európai Unió menedékkjoggal és menekültvédelemmel kapcsolatos többéves programja láttán – azért, hogy az EU valóban a szabadság, a biztonság és az igazságosság tere legyen – ajánlásban foglalta össze, milyen hiányokat lát a programban. Az ajánlásokat közreadjuk, mert Magyarországon is érdemes volna megszívlelni azokat.

A Főbiztoság határozottan szorgalmazza:

- az Európai Tanács biztosítsa a többéves programjában a menekültek és egyéb nemzetközi védelemre szorulóknak jogvédelmét, és azt, hogy a menekültek mindenütt részesülhessenek az őket megillető védelemhez, a tartós megoldásokhoz való hozzáférést is ideértve;
- az Európai Tanács erősítse meg elkötelezettségét egy olyan jövőbeli menedék- és migrációs politika kidolgozására, amely teljeskörűen tiszteltben tartja a genfi egyezményt és az egyéb releváns emberi jogi dokumentumokban foglaltakat;
- a tagállamok őrizték meg és alkossanak olyan szabályokat, amelyek meghaladják az EU által meghatározott minimumokat, és magasabb követelményszintet képviselnek, példaértékű gyakorlatot kialakítva, alapozva a nemzetközi jogra;
- a Tanács és a Bizottság nagyobb mértékben vegye figyelembe a Főbiztoság szakmai javaslatait a közösségi jogi rendelkezések nemzeti jogba való átültetése, a jogalkalmazás ellenőrzése terén;
- egy olyan rendszer vagy fórum létrehozását, amely vizsgálja és értékeli az EU menedékkjogi jogszabályainak alkalmazását, értelmezését,

hatását, feltárva a hiányosságokat a nemzetközi jog megsértésének elkerülése érdekében. A helyzetfelmérést követően, a tapasztalatok fényében kellene megfontolni az uniós joganyag módosítását. A fórum és az értékelés valódi támogatást jelentene a jogharmonizációs folyamatban, valamint a döntéshozatalban;

- a fokozottabb együttműködést a származási országokra vonatkozó információk gyűjtése, felhasználása terén;
- egy Európai Menekültügyi Hivatal létrehozását, mert az elősegítené a harmonizációt, a közös teherviselést, a jogalkalmazás tanácsadással és technikai eszközökkel segítségét, valamint a koordinációt;
- a genfi egyezménynek és az emberi jogi dokumentumoknak megfelelő új szabályozást a menekültek és kiegészítő védelemben részesülők hosszú távú tartózkodásáról, továbbá a visszaküldés minimális feltételeiről;
- a Tanács és a tagállamok közrehatását a menedéknnyújtás szempontjából kedvezőbb légkör megteremtésére, elősegítve a kiegészítő információkra épülő közbeszéd kialakulását;
- olyan intézkedések meghozatalát, amelyek elősegítik a menekültek

beilleszkedését új hazájukba, figyelembe véve tapasztalataikat, speciális szükségleteiket és az európai társadalom egészét gazdagító hozzájárulásokat;

- a határőrizettel, a nem szabályos vándorlással, az embercsempészettel és emberkereskedelemmel kapcsolatos intézkedéseknél ne fosszák meg a menedékkérőket a menedékhez való alapvető jog gyakorlásától. A nemzetközi védelemre szorulókat ne akadályozzák meg abban, hogy bejussanak a tagállamok területére és hozzáférjenek az eljáráshoz;
- a határőrök megfelelő, rendszeres és a legújabb fejleményeket tükröző képzésben részesüljenek, hogy integrálni tudják napi munkájukba a nemzetközi védelem alapelveit, az emberi jogi szabályokat;
- a tolmácsok és a jogi segítők, ügyvédek segítségével kellene hasznosítani és támogatni a nemzetközi védelmet kérő személyeket, rászorulókat.

Közeledő régiók

Az Európai Összehasonlító Ki-sebbségkutatások Közalapítvány kiadásában jelent meg a *Közeledő régiók a Kárpát-medencében* című kiadvány.

A Réti Tamás által szerkesztett kötetben konkrét gazdasági, társadalmi adatsorok bizonyítják, hol mekkora az elmaradottság, milyen a szerepe az államhatárnak, mekkora a munkaerő-potenciál, a vállalkozási kedv, a privatizációs vonzerő és a tőkehiány a régióban.

A kutatások Dél-Szlovákiára, Erdélyre, a Vajdaságra összpontosítanak. Egyértelmű a vaskos kötet üzenete: a gazdasági együttműködés útjait kellene egyengetni a határon túli magyarok és egyáltalán az eddig periférikus területen élők boldogulása érdekében, a pusztá politika ígéretes helyett.

A Közalapítvány további kiadványait keresse a www.eokik.hu honlapon vagy pedig a minor@eokik.hu elektronikus címen.

Civil Szemle és más hírek

A *Civil Szemle* elméleti, társadalmi folyóirat, amely a civil szektorral kapcsolatos főbb elemzéseket, szektortörténetet, eseményeket és tanulmányokat közöl a hazai és a nemzetközi összefüggésekről. A lap számtalan pályázati, ösztöndíj-lehetőségről is hírt ad. Előfizethető a www.civilszemle.hu címen.

A Győrben élő és kevésbé tehető migránsok számára fontos

lehet, hogy szeptember közepén nyílt meg a MTESZ székházában az eMagyarország újabb pontja. Itt két gépet használhatnak az internetezők ingyenesen, mégpedig hétfőtől csütörtökig 8.00-12.00 óra között.

A hazai civil szabályozás átfogó refomjáról olvashatunk a www.okotars.hu/trust honlapon, míg a szektor híreiről a www.tv2.hu/civil portálon.

A hónap idézete

Az Országgyűlés 2004. október 11-én politikai nyilatkozatot fogadott el, amelyben leszögezi: „A Magyar köztársaság Alkotmányával szöges ellentétben áll mindenfajta diktatórikus akarat, mindennemű önkényuralmi ideológia, minden faji, nemzeti, vallási, politikai vagy társadalmi származás szerinti kirekesztés, minden megfélemlítésbe és népirtásba torkolló politikai szándék. [...] A Magyar Köztársaság Országgyűlése hitet tesz amellett, hogy a demokratikus közéletünkben nincs helye a diktatúrák szellemiségének, a történelemhamisításnak, a fajgyűlölet, kirekesztő, emberellenes ideológiáknak, melyek annyi szenvedést okoztak hazánknak, s melynek nyomán honfitársaink százezreinek oltották ki életét.”

Konferenciák

◆ Az MTA Kisebbségkutató Intézete, a Sapporói Egyetemen közösen, a státusjogi szindrómáról szervezett nemzetközi konferenciát 2004. október 14–15-én. Az amerikai, japán, brit, holland, német, török, görög, olasz, román, szlovák és magyar egyetemi oktatók, akadémiai kutatók részvételével tartott rendezvényen a posztmodernitás jogi, politikai, történeti szempontú megközelítése segítségével tárgyalták meg a többes állampolgárság, a határon túli nemzettárs, a diaszpóra jogállásának új jelenségeit. Az elhangzott előadásokat hamarosan angol nyelvű kötetben adják ki.

◆ A regionális menekültügyi tanácsadói együttműködés, a LARC 2004. október 28–29-én tartotta Budapesten újabb tréningjét. A cseh, albán, lengyel, cseh, szlovák, bolgár és magyar

részvétellel folyt rendezvény egyik fő témája a szociális munkásokkal való együttműködés, a menedékjogi eljárást követő egyéb jogi munka volt. Élesen vetődött fel, hogy a menekültként elismertek és családtagjaik sokszor a személyazonosító, társadalombiztosítási vagy egyéb okmányokhoz nem jutnak hozzá, mert hiányzik a kiállításukhoz szükséges eredeti irat, és nincs szabály azok pótlására. Ez pedig olyan ellátásoktól vágja el őket, amelyet az emberi jogok és a genfi egyezmény is biztosít számukra.

Az anyakönyvezés idegenekre is tekintettel lévő gyakorlata, a különböző személyállapotú kiegészítő szabályok megalkotása, a nemzetközi magánjogi megállapodások (például CIEC-egyezmények) ebben a régióban még nem ismertek. Így könnyen elmarasztható lesz ebben a térségben sok állam különböző gyermeki jogok és alapjognak tekintett jogok megsértése miatt, ha gyorsan nem történnek meg a szükséges szabálymódosítások. Vajon a BÁH vagy a KANYVH és a szociális segítők mikor egyeztetik álláspontjukat? Mikor veszzük hasznát annak, hogy Magyarország több éve részesen a CIEC-nek? Hol vannak a menekültekre vonatkozó CIEC-egyezmények az Országgyűlés asztaláról? Miért embert próbáló gond ma egy menekült gyermeknek taj-kártyát szerezni?

◆ A Magyar Helsinki Bizottságot az elköltözése sem akadályozza meg abban, hogy soron következő jogi tréningjére 2004. november 19–20-án sort kerítsen. A Magyar Szociológiai Társaság is éppen ezen a két napon tartja konferenciáját, amelyen a regionalitás, a munkaerőmozgás is szóba kerül.

Egy százalék – amire költöttük

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület a személyi jövedelemadóból 2003-ban beérkezett 1%-ot, azaz 206 978 forintot a menekültügyet népszerűsítő egyesületi póló nyomására, valamint menekült gyermekek nyári táboroztatására költötte. A támogatásokat köszönjük, és számítunk az Ön támogatására a következő évben is.

Pályázati felhívás

A BM Országos Bűnmegelőzési Központ pályázatot írt ki, amelynek célja, hogy az egyes közrendvédelmi bírságokból befolyt pénzekből elősegítsék a rendőrség és a határőrség bűnmegelőzési feladatainak továbbfejlesztését, másrészt az illegális migráció visszaso-

ritására, kezelésére végzendő tevékenységet. Idetartozik az érintetteknek a származási országukba visszatérésének elősegítése, az ehhez kapcsolódó projektek támogatása. A részletes felhívás olvasható a www.b-m.hu honlapon, a pályázatok címszó alatt. (MK 2004/149.)

SzocHáló – társadalompolitika on-line

A Kurt Lewin Alapítvány (kla@c3.hu) és az ELTE Szociológiai Intézete (www.elte.hu) egyedülálló weboldal építésébe kezdett. Olyan honlapot hoztak létre, amely a társadalomtudományok és azok eredményeinek népszerűsítése mellett eddig még nem létező fórumává válik társadalomkutatóknak, a civil, illetve szociális szférában dolgozó szakembereknek, továbbá a hétköznapi érdeklődőknek. Ligeti György és Fellegi Borbála beharangozó írásából idézünk:

A SzocHáló szövése. A SzocHáló (www.szochalo.hu) weboldal egyszerre tudományos és egyszerre ismeretterjesztő oldal, amelynek küldetése az, hogy a társadalomtudományok súlyukhoz méltó módon és színvonalon jelenjenek meg a köztudatban.

A weboldalt egyetemisták szerkesztik-építik.

Szemek a SzocHálón. Milyen oldalakat is találunk, ha rákattintunk erre a weblapra? A TUDOMÁNY és a REZÜMÉ lapok azoknak nyújtanak

segítséget, akik azért böngésznek a neten, hogy szakirodalmi ismeretekhez, társadalomtudományi lapok (*Kritika, Háló, Esély*) cikkeihez hozzájussanak. A VÁROS menü alatt kifejezetten olyan kedvcsináló információk vannak, melyek a várost magát mint települést, mint életmódnak teret engedő helyet mutatják be. A SZABAD hívószó mögött emberi jogi dokumentumoktól kezdve a diákjogoktól át filozófiai írásokig számtalan dolgot talál az érdeklődő olvasó.

Családegyesítés és harmadik állam polgára

Az alábbiakban a címben említett kérdést egy bírósági ítélet segítségével mutatjuk be, annál is inkább, mert a döntés még akkor született, amikor az európai közösségi jogban nem létezett a családegyesítésről irányelv, ám az emberi jogi követelmények igen, függetlenül attól, hogy az irányelv mikor lép életbe.

Meryem Demirel v. a Stadt Schwabisch Gmünd

*Az Európai Bíróság
1987. szeptember 30. napján
meghozta a következő ítéletet:*

az alperes ellen
a munkavállalók szabad mozgása
követelményének
megsértése miatt indított ügyében

Az Ankarában 1963. szeptember 12-én aláírt és a Közösség részéről az 1963. december 23-i tanácsi határozattal megkötött, az Európai Gazdasági Közösség és Törökország között társulást létrehozó Megállapodás 12. cikke, valamint a Brüsszelben 1970. november 23-án aláírt és a Közösség részéről az 1972. december 19-i 2760/72/EGK tanácsi rendelettel megkötött Kiegészítő Jegyzőkönyv 36. cikke a Megállapodás 7. cikkével együttesen értelmezve, nem képezik a közösségi jog olyan szabályait, amelyek közvetlenül alkalmazhatóak lennének a tagállamok belső jogrendjében.

Indokolás:

1985. december 11-i végzésével, amely a Bíróság Ügykezelő Irodájába 1986. január 17-én érkezett, a Verwaltungsgericht Stuttgart (Stuttgarter Közigazgatási Bíróság) az EGK Szerződés 177. cikke alapján előzetes döntést kérve a Bíróság elé terjesztett két kérdést, az Ankarában 1963. szeptember 12-én aláírt és a Közösség részéről az 1963. december 23-i tanácsi határozattal megkötött, az Európai Gazdasági Közösség és Törökország között társulást létrehozó Megállapodás 7. és 12. cikke, valamint a Brüsszelben 1970. november 23-án aláírt és a Közösség részéről az 1972. december 19-i 2760/72/EGK tanácsi rendelettel megkötött Kiegészítő Jegyzőkönyv 36. cikkének értelmezésével kapcsolatban.
- A kérdések egy, az ország elhagyására felszólító végzés megváltoztatása iránt indított per során merültek fel. A végzés, nem teljesítés esetére, kilátásba helyezte a kiuta-

sítást. A végzést Schwabisch Gmünd városa bocsátotta ki egy török állampolgár, Meryem Demirel asszony ellen, vízuma lejártakor. Demirel asszony egy 1979-ben családegyesítés céljából a Német Szövetségi Köztársaságba érkezett, és azóta is ott él és dolgozó török állampolgár felesége. Demirel asszony azért lépett be az országba, hogy csatlakozzon a férjéhez, de olyan vízumot váltott ki, amely csak látogatási célra volt érvényes, és amit nem családegyesítés céljából bocsátottak ki.

- A Verwaltungsgericht végzéséből az állapítható meg, hogy a családegyesítés feltételeit megszigorították olyan nem tagállamok állampolgárainak esetében, akik maguk is családegyesítés végett léptek be a Német Szövetségi Köztársaságba, 1982-ben és 1984-ben az Ausländergesetz (Külföldiekről szóló törvény) alapján a Baden-Württemberg tartomány belügyminisztere által kibocsátott körlevél módosításával; ezek a módosítások három évről nyolc évre emelték azt az időszakot, melynek során a külföldi állampolgárnak folyamatosan és jogszerűen német területen kell tartózkodnia. Demirel asszony férje nem teljesítette ezt a feltételt azoknak az eseményeknek az idején, amelyek az eljáráshoz vezettek.
- A Verwaltungsgericht Stuttgart, amelyhez a kérelmet a Demirel asszonyt az ország elhagyására kötelező végzés megváltoztatása végett benyújtották, az alábbi kérdéseket utalta a Bíróság elé:
„(1) Az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közötti Társulási Megállapodás 12. cikke és az azt kiegészítő jegyzőkönyv 36. cikke, együttesen a Társulási Megállapodás 7. cikkével, tiltja-e már a tagállamokban közvetlenül alkalmazható közösségi jog alapján, hogy valamely tagállamban törvényesen tartózkodó török állampolgárok mozgásszabadságát tovább korlátozzák egy létező közigazgatási gyakorlat módosításával?
(2) A Társulási Megállapodásban foglalt „mozgásszabadság” kifeje-

zést úgy kell-e értelmezni, hogy a valamely tagállamban tartózkodó török munkavállalókat feljogosítja arra, hogy nagykorúságukat még el nem ért gyermekeiket és házastársukat magukkal hozhassák, hogy velük együtt éljenek?”

A Bíróság hatásköre

- Mivel írásos észrevételeikben a Német Szövetségi Köztársaság, illetve az Egyesült Királyság kormánya megkérdőjelezi a Bíróság hatáskörét a Megállapodás, illetve a Jegyzőkönyv rendelkezéseinek az értelmezésére a munkavállalók szabad mozgása tekintetében, meg kell vizsgálni mindenekelőtt a Bíróság hatáskörének kérdését, mielőtt a nemzeti bíróság által előterjesztett kérdésekről határozatot születne. [...]
- Következésképpen a Bíróságnak van hatásköre a Megállapodásban, illetve a Jegyzőkönyvben foglalt, a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó rendelkezések értelmezésére.

A Bíróság elé utalt kérdések

- A Verwaltungsgericht első kérdése alapvetően arra keres választ, hogy vajon a Megállapodás 12. cikke és a Jegyzőkönyv 36. cikke, együttesen a Megállapodás 7. cikkével, a közösségi jognak olyan szabályait képezik-e, amelyek közvetlenül alkalmazhatóak a tagállamok belső jogrendjében.
- A Közösség által nem tagállamokkal megkötött megállapodás valamely rendelkezését úgy kell tekinteni, hogy az közvetlenül alkalmazható, amikor, tekintettel annak megfogalmazására és magának a megállapodásnak a céljára és jellegére, a rendelkezés valamely világos és pontos kötelezettséget tartalmaz, amely végrehajtásában vagy hatásaiiban nem függ valamilyen későbbi intézkedés elfogadásától.
- A Megállapodás 2–5. cikkei rendelkeznek egy felkészülési fázisról, melynek célja, hogy képessé tegye Törökországot gazdaságának megerősítésére a Közösség által nyújtott segéllyel, egy átmeneti időszakra, amelyben a Vámunió fokozatosan létrejöhet és

(folytatás a 8. oldalon)

Családegysítés és harmadik állam polgára

(folytatás a 7. oldalról)

- a gazdaságpolitikák összhangba hozhatók, valamint egy olyan utolsó időszakról, amely a Vámunióra épül és a gazdaságpolitikák szorosabb összehangolását irányozza elő.
15. A Megállapodás struktúrájára és tartalmára általánosságban jellemző, hogy meghatározza a társulás céljait, e célok elérésének irányelveit anélkül, hogy önmagában meghatározná ezek részletes szabályait. A Megállapodáshoz csatolt jegyzőkönyvek, melyek helyére utóbb a Kiegészítő Jegyzőkönyv lépett, meghatároznak ugyan részletes szabályokat, de csak bizonyos konkrét ügyekre.
  16. A Megállapodásban kitűzött célok elérése végett a 22. cikk döntéshozói jogkört ruház a Társulási Tanácsra, mely egyrészt a tagállamok kormányainak, a Tanácsnak és a Bizottságnak a tagjaiból, és másrészt a török kormány tagjaiból áll.
  17. A Megállapodás II. címe, amely az átmeneti időszak végrehajtásával foglalkozik, tartalmaz két fejezetet a Vámunióról és a mezőgazdaságról, valamint egy harmadik fejezetet, amely egyéb gazdasági rendelkezéseket tartalmaz. Ennek képezi részét a munkavállalók szabad mozgásáról szóló 12. cikk.
  18. A Megállapodás 12. cikke arról rendelkezik, hogy a szerződő felek egyetértenek abban, hogy egymás között a Közösséget létrehozó Szerződés 48., 49. és 50. cikkét tekintik irányadónak a munkavállalók szabad mozgásának fokozatos biztosítása végett.
  19. A Jegyzőkönyv 36. cikke arról rendelkezik, hogy a mozgás szabadságát fokozatosan, a Megállapodás 12. cikkében meghatározott elvek szerint kell biztosítani a Megállapodás hatálybalépésétől számított 12. és 22. év vége között, valamint hogy a Társulási Tanácsnak kell meghatároznia az evégett szükséges szabályokat.
  20. A Jegyzőkönyv 36. cikke kizárólagos jogkört biztosít a Társulási Tanács-

nak a munkavállalók szabad mozgása fokozatos elérésének részletes szabályai meghatározására, a Vámunió fokozatos megvalósítása és a gazdaságpolitikák összhangba hozása kapcsán felmerülő politikai és gazdasági megfontolásokkal összhangban olyan megoldásoknak megfelelően, amelyeket a Társulási Tanács szükségesnek ítél.

21. Ezzel kapcsolatban a Társulási Tanács egyetlen határozatot hozott, az 1980. szeptember 19-i 1/80. számú határozatot, amely a valamely tagállam munkaerőpiacán már megfelelően integrálódott török munkavállalókat illetően tilalmat rendel bármilyen, a foglalkoztatási lehetőségekre irányadó feltételek további szigorítására. Ugyanakkor, a családegysítések szférájában ilyen jellegű határozatot nem fogadtak el.
22. A Megállapodás 12. cikkének és a Jegyzőkönyv 36. cikkének a vizsgálata ezért arra mutat rá, hogy azok alapvetően egy program megfogalmazását szolgálják és nem elegendően pontosak, illetve feltétel nélküliek ahhoz, hogy azok közvetlenül is irányadóak lehetnének a munkavállalók mozgására.
23. Ennek megfelelően nem lehetséges a Megállapodás 7. cikkéből a családegysítésre vonatkozó további korlátozások bevezetésének tilalmára következtetni. A 7. cikk, amely a társulás elveivel foglalkozó Megállapodás I. címének része, igen általánosan rendelkezik arról, hogy a szerződő feleknek minden helyénvaló intézkedést meg kell tenniük, legyenek azok általánosak vagy különösek, a Megállapodásból származó kötelezettségek teljesítésének biztosítására, valamint kötelesek tartózkodni bármely olyan intézkedéstől, amely várhatóan veszélyeztetné a Megállapodás céljainak elérését. Ez a rendelkezés pusztán annyit tesz, hogy a szerződő felekre egy általános kötelezettséget ró, miszerint együtt kell működniük, hogy elérjék a Megállapodás céljait, és az közvet-

lenül nem ruházhat fel személyeket olyan jogokkal, amelyekkel korábban nem rendelkeztek a Megállapodás egyéb rendelkezései révén.

24. Következésképpen, az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Megállapodás 12. cikke és a Jegyzőkönyv 36. cikke, együttesen a Megállapodás 7. cikkével, nem képezi a közösségi jog olyan szabályait, amelyek közvetlenül alkalmazandók lennének a tagállamok belső jogrendjében.
25. Második kérdésével a nemzeti bíróság azt kívánja tisztázni, hogy azok a feltételek, amelyekről függően valamely, a Közösségben letelepedett török munkavállaló háztartása és kiskorú gyermekei csatlakozhatnak hozzá, benne foglaltatnak-e a „mozgásszabadság” Megállapodás szerinti fogalmába.
26. Az első kérdésre adott válasz fényében a második kérdés nem igényel választ.
27. Ami azt illeti, hogy vajon az *Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikkének* van-e hatása az e kérdésre adott válasza, meg kell jegyezni, hogy a Bíróság határozata szerint, bár a Bíróság feladata az alapvető jogok tiszteletben tartásának biztosítása a közösségi jog területén, nincs felhatalmazása a közösségi jog hatókörén kívül eső nemzeti jogszabályoknak az Emberi Jogok Európai Egyezményével való összhangját vizsgálni. Ebben az esetben világos az első kérdésre adott válaszból, hogy jelenleg a közösségi jogban nincs olyan rendelkezés, amely meghatározná azokat a feltételeket, amelyek ha teljesülnek, a tagállamok kötelesek engedélyezni a Közösségben törvényesen letelepedett török munkavállalók családegysítését. Ebből az következik, hogy az eljárásban megkérdőjelezett nemzeti jogszabályoknak nem kellett a közösségi jog valamely rendelkezését végrehajtani. Ilyen körülmények között a Bíróságnak nincs hatásköre annak eldöntésére, hogy vajon a kérdéses nemzeti jogszabályok összhangban állnak-e az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkében foglalt elvekkel. (ECJ. Case-12/86.)

A lap kiadását és megjelenését

az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka •
Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevelünk segítségével elősegítsük a migrációra vonatkozó információk csoróját. Információikat, anyagait az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 11. szám

2004. november

Települési önkormányzatok, társuljatok!

Az önkormányzatoknak eddig is alapjogaik közé tartozott a társulás, sőt a körjegyzőség létesítését eleve előírták számukra. Most azonban még tovább fejlődött a magyar jog: több célból és hosszú távú együttműködési megállapodásokat lehet kötni az önkormányzatok között. Az így létrejövő, legalább két önkormányzatot összekapcsoló, többcélú kistérségi társulás jogi személy, és a költségvetési szervek működésére vonatkozó szabályokat követi, így a Magyar Államkincstár Területi Igazgatósága veszi nyilvántartásba.

A társulások közösen pályázhatnak, fejlesztési terveket szöhetnek, sőt meghatározott feltételek szerint gondoskodhatnak közszolgáltatásokról, feladat- és hatáskörök ellátásáról. A 2004. évi CVI. törvény értelmében a kistérségi társulás átvehet a megyéktől is feladatokat, és ezzel együtt a szükséges vagyont, intézményt is meg kell a megyétől kapnia.

A kistérségek kialakulását persze nem bízták a spontán fejlődésre: a törvény meghatározza, mely település milyen székhelyű kistérséghez tartozik. Például Békéscsabához vonzódik Telekgerendás, Csabaszabadi, Doboz és

Kétsoprony, míg Bicskéhez összesen 15 település, ám Debrecen önmagában árválkodik, azaz egyedül alkot egy kistérséget.

Mindez azért érdekes, mert a törvény felsorolja, hogy mely közszolgáltatások biztosítására társulhatnak az önkormányzatok: például az oktatásra, a szociális ellátásra, a család-, gyermek- és ifjúságvédelemre, az egészségügyi ellátásra, sőt az esélyegyenlőségi program megvalósítására. Sajnos ezek közül a költségvetés ösztönző, kiegészítő támogatást csak az oktatásra, a szociális ellátásra és az egészségügyi ellátásra ad, ha azt társulás keretében szervezik meg.

A TARTALOMBÓL:

- A migránsoknak mindegy
- A magyar–magyar migráció kezeléséről
- A vállalkozó szellemű migráns
- Uniós munkavállalók panaszai
- Migráció, régiók, etnikum és a hálózatok
- Egy hang a kisebbségkutatásról, a nemzetépítésről és a migrációról

Noha a migránsok számára talán fontos esélyegyenlőségi program nem kerül az érdeklődés középpontjába, legalább az említett három terület esélyt kap a fejlődésre az együttműködés, társulás révén.

A terroristák befagyasztott pénze

A terrorizmus elleni küzdelem részeként az EU már eddig is több intézkedést hozott, hogy megnehezítse a hozzáférést az illegális pénzügyi támogatásokhoz.

A 306/2004. (XI. 13.) kormányrendelet most meghatározza, miként lehet mégis hozzájutni a bankszámlán tárolt pénzhez, vagyoni értékhez, miként lehet pénzügyi szolgáltatást teljesíteni – kivételesen, humanitárius okokból. A körülményeket az ORFK a közösségi jogszabályokban foglaltak alapján mérlegeli, majd dönt a mentesítésről, figyelemmel a külügyi és a nemzetbiztonsági szervek álláspontjára.

Szerződés az Európai Alkotmányról

A 2004. október 29-én Rómában aláírt és a parlament elé már meg erősítésre beterjesztett dokumentum magyar szövege elolvasható a www.europe.eu.int/constitution/index_en.htm oldalon, azon belül a hu kockára kattintva. Sajnos a szöveget nem lehet letölteni, csak nyomtatni (mintegy 500 oldal).

Érdekes, hogy az európai jövőről szóló oldalt magyar utasításokkal látták el, de a továbbhaladáshoz már angol vagy más nyelvtudás kell, mert a sajtóközlemények vagy éppen a tanácsi dokumentumok magyarul nem kerültek fel a honlapra.

Határátkelőhelyek fejlesztése

A kormány a 229/2004. (XI. 17.) kormányhatározatban jelölte ki a 2004–2006. között fejlesztendő határátkelőhelyeket. Ebben határszakaszonként felsorolja, milyen jellegű fejlesztést kell végrehajtani például a torlódások megszüntetésére újabb sávok létesítése, az utak, hidak felújítása révén.

Egyes határátkelők a jövőben nemzetközivé válnak: nem csupán a szomszédos ország polgárai számára lesznek átjárhatóak, hanem mindenki más igénybe veheti majd ezeket, bár ehhez meg kell állapodni szomszédainkkal. A forrást a Schengen Alap biztosítja, no meg a hazai költségvetés.

A migránsoknak mindegy

Mármost az, hogy új minisztérium jött létre, amelynek élén a miniszter, mint Piroska a nagymamához menet, begyűjtött mindenféle feladat- és hatáskört kicsi kosarába. A 289/2004. (X. 28.) kormányrendelet az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter feladat- és hatásköréről kimondja, hogy a miniszter alapvető feladata: kialakítsa és működtesse a lakosság szociális védelmi rendszerét, illetve a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének megteremtéséhez, a gyermek- és ifjúsági lét életkori sajátosságainak megfelelő készségek kibontá-

koztatásához szükséges eszközrendszert, elősegítse a családok jólétének növekedését, a gyermekek, az ifjúság, az időskorúak, a fogyatékos emberek, a hátrányos helyzetű emberek és a fogyasztók jogainak, valamint a nők és férfiak társadalmi esélyegyenlőségének érvényesülését, az egyenlő bánásmód követelményének megtartását, a kábitószer-fogyasztás visszaszorítását, a kisebbségpolitika célkitűzéseinek megvalósulását, a romák társadalmi integrációját, valamint a civil társadalom és a civil szektor partnerségi együttműködését és fejlődését.

Ebből tehát két dolog lehet közvetetten fontos a migránsoknak.

- Az ICSSZEM esélyegyenlőségi feladatokat lát el. Ennek keretében például meghatározza a tevékenység nemzetközi kapcsolatainak fő irányát, értékeli a külföldi tapasztalatok hasznosítását és megvalósítását, részt vesz az Európa Tanács, az Európai Unió, az ENSZ szakosított szervei és más nemzetközi szervezetek munkájában, ennek keretében koordinálja más hazai állami szervek, érdekcélpeseleti szervezetek együttműködését. Továbbá biztosítja a nemzetközi szervezetekben betöltött tagságából adódó feladatokat végrehajtását. Szorosabban, az esélyegyenlőség és a társadalmi kohézió megteremtése érdekében mit tesz? Koordinálja a hátrányos helyzetű rétegek esélyegyenlőségét biztosító kormányzati intézkedések kidolgozását és végrehajtását. Meghatározza a társadalmi kirekesztődés mérsékléséhez és megelőzéséhez szükséges intézkedéseket, a hátrányos helyzetű emberek támogatásának, gondozásának, illetve felzárkóztatásának programjait. A menekültek például pont ide illenének, de róluk nincs szó sehol. Hacsak nem lesznek hajléktalanok, mert a miniszter „kidolgozza a hajléktalan személyek társadalmi integrációját elősegítő programokat”. Az Európai Unió társadalmi kirekesztés elleni stratégiájával kapcsolatos kormányzati feladatok körében figyelemmel kíséri a társadalmi befogadássalról szóló közös memorandum megvalósulását, összefogja a nemzeti cselekvési tervek készítését és monitorozza azok végrehajtását, valamint képviseli a kormányt a Társadalmi Kirekesztés Elleni Közösségi Akcióprogram Irányító Bizottságában. A miniszter gondoskodik a Köztársasági Esélyegyenlőségi Program kidolgozásáról. Összefogja az európai uniós Strukturális Alapokból támogatható, a társadalmi kohéziót és

az összetartó, szolidáris társadalmat erősítő intézkedések tervezését, kidolgozza, érvényesíti és monitorozza a társadalmi kohézió szempontrendszerét az európai uniós támogatások tervezésével és megvalósításával kapcsolatban. A miniszter a hátrányos helyzetű településeken élők tekintetében a halmozottan megjelenő etnikai, társadalmi és területi hátrányok társadalompolitikai kezelése érdekében programokat működtet és koordinál, részt vesz a lakhatási programok kidolgozásában és a lakhatással kapcsolatos más kormányzati intézkedések előkészítésében. Ez ismételt a migránsoknak, hontalanoknak, menekülteknek, befogadottaknak lenne különösen fontos, de a megnevezett csoportok között ők nem szerepelnek a rendeletben.

- A minisztérium másik, általános jellege miatt a migránsokkal foglalkozókat érintő témakör, hogy a miniszter a társadalmi és civil kapcsolatok fejlesztésével összefüggő feladatkörében gondoskodik. Ez a rendelet szerint „az állampolgárokkal, a társadalmi szervezetekkel, az alapítványokkal, a köztestületekkel és a közhasznú szervezetekkel (a továbbiakban együtt: civil társadalom) való kapcsolattartás kormányzati politikájának kialakításáról és megvalósításának összehangolásáról, a civil társadalommal való kapcsolatok fejlesztésére irányuló kormányzati stratégia kialakításáról és a feltételek megteremtéséről” szól elsősorban. Az állampolgár kitétel biztosan rutinszerű, de a külföldieknek kirekesztő. A civil kapcsolatok része továbbá „a nyitott jogalkotás szellemében a civil szervezetek véleményének kikérése” a civil szektor fejlődését szolgáló jogszabályok előkészítéséről, illetve megalkotásáról, a civil szférát érintő minisztériumi szintű elképzelések és döntések összehangolásáról, a civil szférát

érintő információknak a kormányzati döntés-előkészítő folyamatokba való beillesztéséről. Ismerős, hogy a véleményt nem kell figyelembe venni, ám sajtótámadások esetén a civilek papírjait lehet lobogtatni: mi konzultáltunk a civilekkel! Az ICSSZEM tevékenységének része a Nemzeti Civil Alapprogram működtetése, az Átmeneti Támogatás civil projektjének szakmai felügyelete, valamint a Fejezeti Monitoring Bizottság titkársági feladatainak ellátása. Végül e rovathoz tartozik a civil társadalom erősödését elősegítő szolgáltató és fejlesztő programok kidolgozása, a civil társadalommal való párbeszédet biztosító informatikai rendszerek kialakítása és működtetése.

Mindezek alapján a bevándorlók, letelepedettek, menekültek, befogadottak és más esélyekben nem egyenlőek kirekesztésre jelöltek és civil támogatásra váró vándorok gyors változásban nem reménykedhetnek.

Bemutató

Az Oscar-díjas színész, Maximilian Schell volt a narrátora A vonaf című szimfóniának, amelyet a holokauszt áldozataira emlékezve 2004. november 22-én mutatott be a United Philharmonic Vienna zenekar a Dohány utcai Zsinagógában. A zeneművet a szerző, az osztrák Richard Edlinger vezényelte. A szerző gyerekként az iskolai könyvtárban találkozott egy Dachauról szóló könyvvel. Edlinger a hetvenes években Schönberg Egy varsói menekült című előadásának kórusában énekelt. A vonaf című zeneművet 25 évvel később komponálta. Edlinger elképzelése nyomán a szövetségi költő a magyar származású Müller Viktória írta. A történet egy zsidó család utolsó együttlétét beszéli el egy deportáltakkal zsúfolt vagonban.

A magyar–magyar migráció kezelésére

A Magyar Állandó Értekezlet nem szakmai fórum, így kissé pontatlanul, de közérthetően fogalmazta meg ott a köztársasági elnök (2004. november 12.), hogy az Európai Uniót kívül maradó országok polgárai miként tarthatnak kapcsolatot Magyarországgal. „Számolnunk kell azonban azzal, hogy vannak, akik számára ez [a csatlakozás] majd csak hosszú távon valósul meg. Nekünk addig is választ kell találnunk az ilyen országokban élő sok százezernyi magyar problémájára. Számukra a kapcsolattartás akkor is nehéz, ha gyorsan és díjtalanul juthatnak magyar vízumhoz. Hogy ez még működőképesebb legyen, szükség van új konzulátusok nyitására is.

A magyar–magyar kapcsolatok jó működéséhez és a szomszédos országokkal való együttműködéshez a jogi és gyakorlati feltételek javítása egyaránt fontos. Az utóbbi célt szolgálják a jelentős infrastrukturális fejlesztések és EU-támogatások: új autópályák, a vasútvonalak, határátelők fejlesztése és létesítése. Rendkívül fontos, hogy a határon túli magyarság életkörülményei, gazdasági lehetőségei is javuljanak.

Az unió kedvezőbb feltételeket kínál olyan beruházási bitelek folyósításához, amelyekből magyar vállalkozók is részesülhetnek. Vajon itt a mai vízumokra gondoljunk, vagy már a schengenire? Az nem lehet sem gyors, sem díjtalan, pláne nem magyar, csak kivételesen. A fejlesztések azonban valóban szükségesek. De mért ez nagy összeg, végül inkább a kettős állampolgárság a javaslat, mert az nyilván olcsóbb. Megkülönböztetésben is, a határ menti fejlesztés, együttműködés nem olyan látványos, mint a népszavazás, és sokba is kerül.

Például a Duna–Körös–Maros–Tisza (DKMT) Eurorégió soros elnöke, egyben a Békés Megyei Közgyűlés elnöke szerint (*Népszabadság*, 2004. október 18.) a határtérség legfontosabb közös feladata a modernizáció és a felzárkózás beindítása mindhárom oldalon. A soros elnök ennek elérése érdekében a legfontosabb feladatnak tartja, hogy az eurorégió a jövő év tavaszára, nyarára rendelkezzen stratégiai tervvel. A magyar oldalon minden segítséget megadnak ahhoz, hogy közös műhelymunkával dolgozzák ki a magyar és román megyék, valamint a Vajdaság egyeztetett fejlesztési elképzelését. Varga Zoltán idén márciusban, a békéscsabai közgyűlésen vette át a soros elnökséget. Akkor tett javaslatát értelmében a stratégiai terv kidolgozása három lépcsőben valósul meg. Ennek első eleme volt, amikor június közepén Orosháza–Gyopárosfürdőn találkoztak a három ország érintett térségeinek szakemberei egy programindító konferencián. Ezt a munkát folytatták Temesváron. Végül a Vajdaságban rendezen-

dő tanácskozáson zárják le és véglegesítik a határokon átnyúló térség közös fejlesztési elképzeléseit.

A projekt témafelelőse is Békés megyei: dr. Nagy Imre, az MTA Alföldi Kutató Intézete békéscsabai osztályának munkatársa. A DKMT Eurorégió soros elnöke hangsúlyozta, hogy a régiók Európájában a DKMT-nek meg kell találnia a maga helyét és szerepét. Véleménye szerint ez a szerep következő térségünk földrajzi helyzetéből: a magyar–román–szerb hármasság határvidéke abban találhatja meg a maga jövőképét, hogy közvetítő szerepet töltsön be a Balkán, más néven Délkelet-Európa, valamint Közép- és Nyugat-Európa között.

Ünnepi hangulat

Már elkészültek a karácsonyi kirakatok, a lámpafüzérek, a gyerekek írják a Mikulásnak. A hatóság pedig razzizára készül, hogy a zugárosok, feketekereskedők termékeit és az illegálisan itt tartózkodókat ne találjuk meg a karácsonyfa alatt.

Minden idők legnagyobb karácsony előtti razziasorozatát indította el a Fővárosi Közterület-felügyelet a Budapesti Határőr Igazgatóság, a vámkommandó és a Rendészeti Biztonsági Szolgálat (a Készenléti Rendőrség utódszerve) közreműködésével (*MTI*, november 24.). December 24-ig a felsorolt szervezetek száz embere járja folyamatosan a várost, hogy megpróbálja visszaszorítani az ünnepek előtt illegális tevékenységeket. Az akcióorozat sikere érdekében sem konkrét helyszíneket, sem időpontokat nem árultak el, de az egyenruhások felbukkanására az összes nagyobb aluljáróban, valamennyi pályaudvaron és piac környékén számítani lehet. Az engedély nélküli helyfoglalókra, a zugárosokra szállnak rá, meg a jövedéki termékeket kínálókra, továbbá az illegálisan itt tartózkodókra és a bűnözőkre. Így együtt.

A parlamenti ellenőrző funkció

A Belügyminisztérium közleményt adott ki 2004. november 25-én, mivel előző nap az Országgyűlés Rendészeti Bizottságának napirendjén szerepelt a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) tevékenységének áttekintése.

A közlemény szerint a BÁH főigazgatója így fogalmazott a letelepedést érintő EU-jogharmonizációs feladatokkal kapcsolatban:

„A letelepedésről szóló EU irányelv rögzíti, hogy a tagállamok a külföldiek között semmilyen megkülönböztetést nem tehetnek.

A jövőben a magyar idegenrendészeti törvény letelepedésre vonatkozó szabályait is ezen irányelv rendelkezéseivel kell összhangba hozni. Ez az uniós irányelv kizárólag a letelepedésről szól, nem érinti az állampolgársági rendelkezéseket, az ugyanis a tagállamok hatáskörébe tartozó kérdés. Ennek hangsúlyozása azért is szükséges, mivel a közvélemény gyakran azonosítja a letelepedési és az állampolgársági eljárást. A Belügyminisztérium az EU fórumain eddig is törekedett és a jövőben is kezdeményezően lép fel a határon túli magyarok könnyebb beutazása érdekében alkalmazható kedvezmények biztosítására. E folyamat részeként

a közelmúltban Magyarország Szlovéniával közösen tett javaslatot a kishatárforgalmi rend újraszabályozása, illetve visszaállítására érdekében. Erről jelenleg is folynak szakmai egyeztető és előkészítő tárgyalások. A népszavazással kezdeményezett kettős állampolgárság az uniós jogi nehézségek mellett a kérelmek számának jelentős növekedését eredményezheti. A tömeges (akár 800 ezer fős) honosítási kérelem jelenlegi ütemű intézése több 10 milliárd Ft költségvetési forrást igényel.

Mint látható, nagy ívű programról van szó, a kishatárforgalomtól a népszavazáson át többféle kérdésre is kiterjed a letelepedők támogatása. Kár, hogy a menekültekről, a hontalanokról, a fogadási feltételekről nem szólt a közlemény, hogy az Országgyűlés képviselőin kívül másnak is fogalma legyen arról, mi tartozik a közösségi jog számon kérhető minimumai körébe a BÁH működési területén, és melyek a szabadon választott feladatok.

A vállalkozó szellemű migráns

Nemzetközi vállalkozásfejlesztési program indul bevándorlók és menekültek számára az EU-ban. A képzési módszer és a tananyag kidolgozásának részese a La Vida nevű magyar cég is, amelyet – jellemző módon – két spanyol bevándorló alapított (Népszabadság, 2004. november 9.).

Európában egyre több vándor keresi a boldogulását, sőt az előregedő népesség miatt az unió rá is szorul az újonnan jöttek munkájára. Ugyanakkor a kulturális különbségek a bevándorlók beilleszkedését és befogadását egyaránt nehezítik.

Az unióban keresik a már meglévő és várhatóan szaporodó konfliktusok feloldásának módját. Ennek új eszköze a bevándorlók, menekültek vállalkozásalapításának támogatása, amelyhez megfelelő módszerek szükségesek. A kidolgozásukra kiírt pályázatot nyerte el egy spanyol–francia–lengyel–magyar szervezetekből álló konzorcium. Kenyeres Annamária, a La Vida oktató és tanácsadó társaság programfelelőse szerint a „célcsoportot” a vállalkozó kedvű, legalább középfokú iskolát végzett, de inkább diplomás, munka nélküli menekültek és bevándorlók jelentik. Jóllehet a program elsősorban a menekültek integrációjához kíván segítséget adni, Magyarországon inkább a bevándorlók számára teremthet munkaalkalmat. A menekültek beilleszkedését, készségfejlesztését is segítő Menedék Egyesület munkatársa, Mészáros Attila úgy látja, hogy hazánk a menekültek számára nehezen elérhető, feltehetően a határőrség hatékony munkájának köszönhetően. Míg korábban évente mintegy tízezer menekült érkezett az országba, s még 2001-ben is 6500-an folyamodtak menekültstátusért, az idén már csak 1200-an. Magyarország csak akkor lesz majd „célállomás”, ha a hazai munkabérek közelítik az uniós átlagot.

A magyar munkaadók igen előítéletesek, amikor külföldiek alkalmazásáról van szó. Sziszifuszi munkát jelent az Egyesület számára állást találni ügyfelek részére. Talán ezért is lenne számukra jobb megoldás a saját kisvállalkozás alapítása, mint a meglévőknél kilincselés. A munkavállalási vízumért való folyamodások – ami sok esetben a bevándorlás első lépése – ugyanakkor megháromszorozódtak Magyarországon az utóbbi egy-két évben.

A munkát keresők többsége Romániából, Ukrajnából érkezik (a szlovákiaiaknak már nincs szükségük a csatlakozás óta engedélyre, csak bejelentésre kötelezett a munkáltató), és

feltehetően többségük magyar ajkú. Hazánk – bizonyos szempontból – akár szerencsésnek is mondhatja magát amiatt, hogy a vándorlók többsége hozzánk hasonló hagyományú, kultúrájú közegekből érkezik. Hiszen így a beilleszkedés is kevesebb konfliktussal járhat.

A most induló program azonban Magyarországon is fontos szerepet tölt be. Hublicsek László demográfus tapasztalatai szerint a korszerű bevándorlási politika még nem alakult ki. A munka-

erőpiacon pedig már érezhető a feszültségek: az elvándorlók jó része a „legjobb munkavállalási korban lévő”, 25–35 éves közötti fiatal. Ugyanakkor az elkövetkező fél évszázadban legalább 900 ezer ember bevándorlására lenne szükség ahhoz, hogy hazánk lakossága legalább a kilencmilliót megközelítse 2050-ben. Ez a következő évtized közepétől mintegy évi 30 ezer bevándorló – lehetőleg minél kevesebb konfliktussal járó – integrálását követelné meg.

Vállalkozó szellemű vándorokra van tehát szükségünk, mert a munkavállalási engedély, a menedék iránti kérelem erőt próbáló, és ahhoz képest a családi vállalkozás megnyitása már pihentető feladat.

Uniós munkavállalók panaszai

A brit országos szakszervezet november elején közzétett jelentése (MTI, 2004. november 9.) beszámol arról, hogy az új kelet-európai tagállamok oda töltött munkavállalóival szemben a munkaadók, a munkaközvetítő ügynökségek sok visszaélést követnek el.

A keleti munkavállalók zöme a mezőgazdaságban vállal munkát, és foglalkoztatási eloszlásuk alapvetően eltér a külföldi munkavállalók összességére jellemző eloszlástól.

Az új uniós polgárok 23 százaléka talált magának állást Londonban, és mintegy 10 százaléka a gazdaságilag virágzó Dél-Angliában. Ugyanakkor a mezőgazdasági jellegű országrészben foglalkoztatják a többieket. Ezek az arányok a csatlakozás előtt mások voltak az összes külföldi dolgozót illetően, hiszen Londonban foglalkoztatták a külföldiek 48 százalékát, míg Délkelet-Angliában 20 százalékukat. Ennél is érdekesebb, hogy a szakszervezeti szövetséget panaszokkal kereste fel több kelet-európai munkavállaló. A visszaélések:

- több ügynökség csak díj ellenében hajlandó munkalehetőségeket felkutatni, noha ezt a brit jogszabályok tiltják;
- gyakran a megállapodáshoz, illetve az azonos munkakörben foglalkoztatott brit polgárokhoz képest kevesebb bért fizetnek;
- egyes munkaórákat nem fizetnek ki,
- nem biztosítják a munkaközi szünetet, a munkaidő szabályait nem tartják be;
- nyomorúságos körülmények között szállásolják el a munkavállalókat.

Az ország május 1-jétől lehetőséget biztosított az új tagállamok polgárainak az előzetes engedély nélküli munkavállalásra, és a foglalkoztatást írásban be kell jelenteni a belügyminisztériumnak. A hivatal igazolást állít ki, hogy bizonyos idő után a munkavállaló a szociális ellátásokhoz is hozzáférjen.

Az igazolással a szakszervezeti szövetség tájékoztató füzetét is megkapják az érintettek, és ebben az is szerepel, hogy hová fordulhatnak segítségért. Május óta 1600 segélykérés érkezett a szövetség irodáihoz, 61 százalékuk lengyel, 13 százalékuk szlovák, 9 százalékuk cseh munkavállalótól. Magyar munkavállalókról nincs szó a jelentésben.

A szövetség másik intézkedése, hogy belépteti a szakszervezetbe a kelet-európai munkavállalókat, hogy „nagyobb önbizalommal szálljanak szembe a kizsákmányolással”.

A belügyi nyilvántartásban a nyár közepére már 24 ezer regisztrált fő szerepelt, de ebből a május 1-jé után frissen érkezett csak 8 ezer fő volt. A többiek tehát már jelen voltak a munkaerőpiacon a csatlakozás előtt is, csak éppen illegálisan. A csatlakozás előtt több százezres bevándorlóról vizionáltak a sajtóban – de a sok jövevény eddig elmaradt.

Gyűlöletbeszéd és megemlékezés

Az *NRC Handelsblad* (Hága, 2004. november 23.) „Hát nem figyelmeztettek!” címmel közli Tijn Sadée budapesti tudósító kommentárját. Sadée beszámol arról, hogy újra hallhatóak Budapesten a „Na látod! Ugye megmondtam, hogy a romákból nem lehet megbízni” típusú mondatok.

A romaellenes gyűlöletbeszéd kiváltó oka az a hír, miszerint tömeges csalással gyanúsítják a magyar romákat a II. világháborús kártérítési igények benyújtása kapcsán. Az eset háttere, hogy 2002-ben 12 ezer roma nyújtott be azonos okból kártérítési igényt a „Megbékélés, Béke és Együttműködés” elnevezésű alaphoz. Az alapot 1997-ben azért hozták létre, hogy Ausztria kompenzálja a náci terror áldozatait, akiket a II. világháború alatt kényszmunkára Ausztriába hurcoltak. Ezt a lehetőséget többek között kétezer magyar zsidó vette igénybe, akik kártérítési igényeit sikeresen kezelték az elmúlt években. A történészek azonban felhívták a figyelmet arra, hogy legfeljebb 1500 romát kényszeríthettek a háború alatt Ausztriában munkára, másrészt a romák magas halandósági mutatói miatt kérdéses, hogy hányan élnek még közülük. Ezért a tudósító szerint több jel csalásra utalt, amely azután nyert bizonyosságot, hogy több száz igényben ugyanolyan gépelési hiba volt.

Egy héttel korábban, november 15-én a parlamentben „a demokrácia és a humanizmus eszméi iránti elkötelezettség jegyében” határozottan elítéltek „mindenfajta diktatórikus rendszert, illetve diktatúrára való törekvést, amely megfosztja állampolgárait az emberi méltóságtól és elidegeníthetetlen szabadságjogaitól”. Ezért az Országgyűlés „a kárpátaljai magyar és német civil férfiak száláni lágerekbe történt elhurcolásának 60. évfordulóján megrendülten emlékezik Kárpátalja történelmének e szörnyű tragédiájára”. A „malenkij robotra” elhurcolt 20 ezer magyar és német civil áldozattal, azok hozzátartozóival és leszármazottai-val, a túlélő emlékezőkkel szolidáris a parlament. Továbbá felhívott arra, hogy „az egykori szovjet hatóságok több ezer ártatlan ember elhurcolását és megkínzását előidéző intézkedéseit minden, a jog és a demokrácia talaján álló politikai erőnek határozottan el kell ítélnie” – akár romákról, akár németekről vagy bárkiről is legyen szó. Ki ismeri ezt a parlamenti határozatot? Aki előfizet a *Magyar Közölny*re, pedig a tájékoztatás a megemlékezésről része lehetne a gyűlölködés megelőzésére tett erőfeszítéseknek.

A hónap idézete

A következő kérdésekre szavazhatunk a 2004. december 5-i népszavazáson: „*Akarja-e, hogy az Országgyűlés törvényt alkosson arról, hogy kedvezményes honosítással – kérelmére – magyar állampolgárságot kapjon az a magát magyar nemzetiségűnek valló, nem Magyarországon lakó, nem magyar állampolgár, aki magyar nemzetiségét a 2001. évi LXII. törvény 19. §-a szerint Magyar igazolvánnyal vagy a megalkotandó törvényben meghatározott egyéb módon igazolja?*”

„*Egyetért-e Ön azzal, hogy az egészségügyi közszolgáltató intézmények, kórházak maradjanak állami, önkormányzati tulajdonban, ezért az Országgyűlés semmisítse meg az ezzel ellentétes törvényt?*”

Konferencia a nemzetközi vándorlásról

A Magyar Szociológiai Társaság 2004. november 19–20-án tartotta konferenciáját, amelyen több szekcióban tárgyaltak a nemzetközi vándorlásról. Bodó Júlia (Csíkszeredai Kulturális Antropológiai Munkacsoport) arra hívta fel a figyelmet előadásában, hogy a határon túli magyarok anyaországba vándorlása eddigi vizsgálati módszereit annak alapján kell átformálni, ahogyan egyre jobban elfogadottá válik a kétlakiság egy bővülő Európában. Oláh Sándor (KAM) interjúsorozatának egyik tanulsága, hogy a Magyarországra átjáró (legális és illegális) munkavállalók nehezedő körülményeket tapasztalnak: rövidebb ideig lehet itt tartózkodni, árban alájuk ígérnek a Szlovákiából jövő munkások, és több a munkaügyi ellenőrzés a fővárosban.

Fiedler Ágnes PhD hallgató (Corvinus Egyetem) a szlovák–magyar határ mentén a munkaerő mozgását és az önkormányzatok együttműködését vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy a határ szerepe változóban van. Átjárnak akár minimálbérét is a munkavállalók, akik motiváltabbak, jobban dolgoznak az itteniekénél, és jelenlétükkel fokozzák a tőkebefektetést.

A csatlakozást követően csak bejelentési kötelezettség terheli a szlovák munkavállalókat, így fél év alatt megduplázódott az onnan jövő dolgozók száma. Melegh Attila (KSH NKD) a globalizáció nagy elmélete után a szlovák–magyar határovezetben végzett adatgyűjtés alapján írta le a tőkegyűjtés és a munkaerőpiac együttes társadalmi hatását, a további vizsgálódás reményteli irányait. Tóth Judit (SZTE) röviden áttekintette, milyen volt az elmúlt 15 évben a külföldi munkavállalással kapcsolatos szabályozás: *lex imperfecta*. Nem felelt meg sem a munkáltatók, sem a munkavállalók igényeinek a nagy tranzakciós költségek és a mesterséges rendszere miatt, a szabályozás a rendelkezések megkezdésére ösztönöz.

Gödrj Irén (KSH NKI) a Magyarországra érkező munkavállalók és a végül letelepedők szociológiai összehasonlítását végezte el az elmúlt évtized adatsorai alapján, és megállapította, hogy végzettségben, életkorban és felhalmozott kapcsolati és pénztőkében van különbség a két csoport között. Az előbbieket munkával pótolják be pár év alatt azt, amivel az áttelepedők már rendelkeznek.

Tanácskozás az európai migráció hatásairól

Budapesten tanácskozást tartottak a európai migráció hatásairól 2004. november 25–26-án. Az ENSZ által életre hívott szakmai bizottság a világ különböző földrészein tartott tanácskozások után – felmelve a migráció világméretű problémáit – 2005 közepére a jelenségre adható válaszokat tartalmazó átfogó javaslatot készít. Az Európán belüli migráció társadalmi-gazdasági hatásairól a Nemzetközi Migráció Világméretű Bizottságának szervezésében vitatkoznak.

E testület 2003-ban huszonnégy állam, köztük Magyarország részvételével alakult az ENSZ főtitkárnak kezdeményezésére. Az első tanácskozást Kairóban tartották a mediterrán térségben és

a közel-keleti népvándorlásról, majd Manilában az ázsiai migrációról. A budapestit követő két tanácskozásra Afrikában és az amerikai kontinensen kerül sor.

A budapesti tanácskozás témái között szerepelt az illegális migráció nemzeti és regionális biztonságra gyakorolt hatásainak vizsgálata, az államok közötti együttműködés, az embercsempészet és a menekültek helyzete. Sok szó esett a népvándorlás gazdasági hatásairól, a munkaerő-áramlásról, a migráció társadalmi következményeiről, így a idegengyűlöletről és a bevándorlók emberi jogairól, valamint mindebben a média felelősségéről.

Migráció, régiók, etnikum és a hálózatok

A Kapcsolatháló elemző honlapját (www.socialnetwork.hu) a Magyar Szociológiai Társaság (MSZT) Kapcsolatháló Elemző Szakosztálya működteti a Tárki Adatbank támogatásával. A szakosztály 2004. novemberi konferenciáját „Migráció, régiók, etnikum és a hálózatok” témakörben szervezték. Az elhangzott előadások összefoglalóit közöljük.

ALBERT FRUZZSINA – DÁVID BEÁTA
(MTA SZKI):
*Személyes kapcsolatok
etnikai metszeten*

2004 nyarán OTKA kutatás keretében a Tárki lebonyolításával 1000 fős országos reprezentatív mintán és egy önálló 800 fős roma mintán kapcsolathálózati és migrációs kutatást végeztünk. A roma adatfelvétel hálóbdás mintavételi módszerrel történt.

Előadásunkban a két adatbázist a személyes kapcsolatok három aspektusa mentén vizsgáljuk és hasonlítjuk össze. Az egyén körüli legintimebb szférát a fontos beszélgetési kapcsolathálózatokkal írjuk le. A családon kívüli kapcsolatokat a barátok számával jellemezzük. A tágabb társadalmi integrációt segítő kapcsolati tőkét pedig az ún. gyenge kötések (*weak ties*) segítségével vizsgáljuk, 23 foglalkozást felsoroló kataszter alapján. Az előadásban külön kitérünk néhány metodológiai kérdésre (például a barát fogalom etnikai különbsége elsősorban a roma mintára vonatkozólag).

BERNÁT ANIKÓ (TÁRKI)
*A kapcsolathálózat jelentősége
a migrációban – a roma
és nem roma lakosság körében*

2004 nyarán készült felmérés készült a felnőtt magyar lakosság és a roma lakosság migrációs potenciáljáról. A kutatás központi kérdése, hogy mennyiben különbözik egymástól e két csoportban a migrációs potenciál mértéke. Megvizsgáltuk azt is, hogy a külföldi munkavállalást vagy letelepedést tervezők kapcsolati hálója és a network különböző típusai miként függnek össze a migrációs tervvel. Itt egyfelől az általános kapcsolathálózat jellemzőit, másfelől az ún. migrációs burokok, azaz a migrációs-specifikus kapcsolati háló kiterjedtségét és szerkezetét vizsgáltuk. Emellett a kutatás érdekessége és

újdomsága, hogy a reprezentatív roma mintát újfajta hálóbdá-mintavétellel állítottuk össze.

GÖDRI IRÉN (NKI)
*A gazdasági státus és az interakciós
kapcsolatok hatása a kulturális
különbségekre*

Előadásomban arra keresem a választ, hogy a Magyarországon élő bevándorlók egy bizonyos csoportján belül a hasonló gazdasági státus vagy az interakciós kapcsolatok és az ezeken alapuló kulturális minták határozzák-e meg inkább az értékválasztás, illetve az életstílus hasonlóságát. A kulturális különbségek különböző dimenzióin belül vizsgálom az egyéni és a kontextuális hatást, ez utóbbit a mikro-network átlagos iskolai végzettségével, valamint a network sűrűségével és heterogenitásával mérem. A network heterogenitásánál az iskolai végzettség szerinti heterogenitást és az azonos származási ország szerinti heterogenitást veszem figyelembe.

PULAY GERGŐ
(ERASMUS KOLLÉGIUM)
*A migráció kultúrája – utazó kultúrák?
Értelmezési lehetőségek*

Douglas S. Massey és munkatársai elméletei áttekintésükben a migráció kultúrájának kialakulását ahhoz a változáshoz kötik, melynek során a migránsok kezdeti, szűken meghatározott célkitűzései a fogadó társadalomban szerzett tapasztalatok hatására átalakulnak, így újabb stratégiákat alakítanak ki az elérhető lehetőségek, a vágyott javak és életstílusok kapcsán.

Előadásomban Budapesten dolgozó romániai magyar vendégmunkások példái alapján amellezt érvelek, hogy a migrációval összefüggő kapcsolati

és információs hálózatok, valamint a résztvevők tapasztalatai a kezdeti ideiglenes tervektől eltörlják a migrációs stratégiákat a vendégmunkára való tartós berendezkedés felé. A magyarországi beilleszkedésre irányuló kísérleteiket ugyanakkor meghatározzák a fogadó társadalom etnicizáló törekvései, az „erdélyiséghez” fűződő pozitív és negatív társadalmi jelentések szempontjából egyaránt. Előadásomban a migráció kultúrájának olyan megközelítésére teszek kísérletet, mely a fogasztás és az életstílus új formáinak elsajátítása mellett tekintettel van a migránsok több szempontból is „köztes” társadalmi pozíciójának következményeire.

SIK ENDRE (ELTE)
A migrációs burokról

Az előadás első részében a migráció-elméletek hálózatorientált változatait mutatom be. Ezután a hálózat fogalmából kiindulva bevezetem a migrációs burok fogalmát, amely olyan elméletileg jól megragadható és ugyanakkor empirikusan elfogadható biztonsággal operacionálizálható jelenség, amellyel a hálózat a migráció folyamatában alkalmasan (a hálózatelméletek feltételezéseiből levezethető, illetve a migrációra ható egyéb tényezőktől elkülöníthető módon, de azokkal azonos megbízhatósággal mérve) vizsgálható.

A következőkben azt elemzem, hogy a migrációs burok mennyiben tekinthető a kapcsolati tőke olyan alrendszerének, amelyet a migráció hoz létre, tart fenn és működtet – amikor és amennyiben arra szükség van. Látni fogjuk, hogy a kapcsolati tőke fogalmának használata a társadalmi tőke bevett, ám zavart keltő fogalmánál sokkal alkalmasabb a majdani elemzés szempontjából.

Törvény készül az önkéntesekről

Az önkéntes munka mások javára ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenység, a menekült gyerekek táboroztatásán át a migránsoknak szóló kiadványok házhoz szállításáig, az ételosztástól a szemégyűjtésen át a túravezetésig minden olyan munka ide tartozik, amit ingyen végzünk, akár szabadidőnkben, akár tanulás mellett, vagy nyugdíjasként. 2000-ben a KSH kimutatásai alapján 400 ezren voltak azok, akik önkéntes munkájukkal segítették valamely civil szervezet működését. A hazai jogban azonban az önkéntes munkát végző jogairól és kötelezettségeiről nem szól ilyen című szöveg alatt semmi. Ezért sokan sürgetik a szabályozást. A polgári és a munkajog, az egyesülési jog számtalan megoldást kínál. Nem is szólva arról, hogy nemzetközi szerződés is szól erről az Európa Tanácsban, részessé válva adott lenne a szabályozás. Az idők szavát meghallva a törvénytervezet mindezek ellenére készül, és ha minden a tervek szerint halad, jövőre megszülethet az önkéntesekről szóló törvény.

Filmfesztivál

A Toldi moziban 2004. december 2–4. között nemzetközi emberi jogi dokumentumfilmekből rendeznek fesztivált. A programon szereplő filmek közül néhányra felhívjuk a figyelmet, de persze nem mondjuk el az egész történetet.

A fiú, aki Bámiján Buddháin játszik (rendező: Phil Grabsky, Anglia, 2003 – 96 perc). 2001 márciusában a tálibok lerombolták a világ legnagyobb Buddháit. Az egy éven át forgatott film a romok között élő menekültek életét követi nyomon, köztük a nyolcéves Mirét. A gyerek játszótere a Buddhák torzói, a szétlőtt és felégetett városi bazar, vagy éppen a rendőrség gyümölcsös kertje. Mir szemével látjuk a város romjait, a folytonos katonai jelenléte, valamint az örömmel fogadott, de azért gyanúsnak tartott amerikaiakat. A fiúnak a körülötte lévő felnőttek mesélik el, milyen volt az élet az elmúlt két év-tizedben, amikor hozzá hasonló kislányok ezreit mészárolták le.

Kenedi visszamegy (rendező: Željimir Žilnik, Szerbia és Montenegró, 2003 – 74 perc). A film Németországból Belgrádba visszatoloncolt jugoszláviai, koszovói cigányokról szól. A belgrádi repülőtéren csak a sorstárs Kenedi, a németül beszélő ladás taxis fogadja őket, aki egy korábbi transzporttal került vissza Szerbiába, tíz év németországi tartózkodás után. 2002 második felében a német kormány döntése értelmében a jugoszláv menedékeseknek családjukkal együtt vissza kellett költözniük Szerbiába, mivel a Milosević-rendszer bukása után már nem láttak okot befogadásukra. A családokat éjjel, rajtaütésszerűen egybegyűjtötték, kiszállították a repülőtérré, és az első hajnali járattal visszarepítették Belgrádba. Munkájukat, javikat, iskoláikat, mindenüket hátra kellett hagyni. A gyerekek nagy része már Németországban született, és sokkal jobban beszél és ír németül, mint „saját anyanyelvén”. Kenedinek és sorstársainak egyetlen vágya visszakerülni Németországba, mert Szerbia-Montenegróban semmiféle jövőjük nincs: romák, nincstelének, munkanélküliek, a nyelvet nem beszélik.

Az ügynök élete (rendező: Papp Gábor Zsigmond, Magyarország, 2004 – 90 perc, videó). A Kádár-korszak egyik sajtóságos filmkészítő műhelyében, a Belügyi Filmstúdióban 1958 és 1988 között több száz propaganda-, oktató-, kis- és nagyjátékfilm készült. Ezeknek egy része széles tematikus skálán igyekezett okítani titkosrendőreinket az államrend védelmére. A témák között szerepel titkos házkutatás, célszemélyek operatív megfigyelése, lehallgatókészülékek telepítése vagy ügynökök és besúgók beszerve-

zése. Az oktatófilmek primitív narrációja némiképp ellentétben áll „magasztos” céljukkal, amitől nevetségesnek és kiszertűnek hatnak. A filmek kidolgozottsága pedig megdöbbeníti a mai nézőt: elképesztő, hogy a Kádár-korszak fénykorában mennyi energiát ölték az ideológiai nevelésnek ebbe a csöppet sem olcsó és egyszerű formájába. A legérdekesebb részletek kiválasztásával az alkotók bemutatják a kádári diktatúra erőszakos szervezőműködését és észjárását.

Örökké idegenek (rendező: Hisham al-Zouki, Norvégia, 2002 – 26 perc). A film Norvégiában és Franciaországban élő fiatalokat mutat be, akik két kultúra mezsgyéjén élnek. Szülőhazájuk nyugati kultúrája és szülei iszlám hagyománya egyszerre határozza meg az életüket – és teszi őket hontalanná. Szülőhazájukban idegeneknek tartják őket, csakúgy, mint őseik földjén, ahonnan visszavágyának. Örökké idegennek érzik magukat. A film arról szól, milyen érzés, ha valaki a szülőhazájában idegen. Milyen érzés saját honfitársaink rasszizmusát megtapasztalni? És ami a legfontosabb: hogyan lehet mégis talpon maradni a gyűlölet áramlatában?

Drága Dyana (rendező: Boris Mitić, Szerbia és Montenegró, 2003 – 45 perc, videó). Bensőséges felvételek a Belgrád külvárosában élő cigány menekültekről, akik a Citroën klasszikus Kacsájából és a Dyana kocsikból Mad Maxbe illő hulladékhasznosító hibrid járműveket alakítanak ki, amit azután karton-, üveg- és fémhulladék gyűjtéskor használnak. Ezek a modern lovak sokkal hasznosabban, mint igavonó rokonaik, és még annál is fontosabbak – a szabadság, a remény és az elegancia jelképei egyes kezű tulajdonosaik számára. Még a kocsik akkumulátora is hasznosul: elektromos áramot generál, amivel világítanak, tévét néznek és feltöltik a mobiltelefonjaikat. Mintha egy alkímista legmerészebb álma öltene testet! Ám a rendőrség nem mindig tartja olyan viccesnek ezeket a masinákat.

Kiállítás

Erdő Péter bíboros, prímás – Schöner Alfréd főbábiával közösen – 2004. november 15-én nyitotta meg a budapesti Magyar Zsidó Múzeum és Levéltárban a *Holokauszt a magyar képzőművészetben* című kiállítást.

„Ez a mostani kiállítás részben olyan művészek munkáit mutatja be, akik maguk is odavesztek a vészorkorszakban, mint Goldman György vagy Farkas István, aki a párizsi iskola kiemelkedő festőművésze volt: munkássága mintegy jelképe a háború előtti idők polgári világának – egy egész korszak kultúrájának és elmúlásának.

A túlélők közül többen a képzőművészet új irányzatainak élharcosai lettek, mint Bálint Endre vagy Bokros Birman Dezső. És mennyi újat, értékeset, stílusereget alkothattak volna azok, akik nem tértek vissza? Ismét mások a korszak túlélői közül művészetükben hordozták a megsemmisítő táborok szörnyűségeit, azokat a lidérces emlékeket, amelyektől nem tudtak soha megszabadulni. Kádár György, Lukács Ágnes vagy Hegyi György alkotásai ezt az emlékezést példázák. Gedő Ilka, Anna Margit és mások műveit a gettó emlékei határozzák meg. A mostani nagyszabású, közös kiállítás lehetővé teszi számunkra, hogy hatvan év távlatából rátekintsünk az 1938-tól 1945-ig terjedő időszakra.

A nézőből, minden magyar nézőből önkéntelenül is feltör a kérdés: Mi történt? Az egész magyar kultúra lett iszonyatosan szegényebb anynyi művész, tudós, író, költő és anynyi más »kiművelt emberfő« elpusztításával. A magyar kultúra egészében hosszú időre tátongó seb maradt.

A gyász és a keserűség mindannyiunké. De minden magyarnak, minden európainak közös lehet a reménye is. *Ars longa, vita brevis*: a művészet hosszabb, mint a földi élet. A szépség örökkévalóságéért kiált – mondotta a bíboros.

Vita a munkaerő-migrációról

Az MTA NKI migrációs kutatócsoportja, valamint a Migration Policy Group 2004. december 14-én a munkaerő migrációja az Európai Unióban és a munkaerő vándorlásával kapcsolatos magyar politikáról szervez szakmai kerekasztalt. A tervek szerint a munkavállalók, a munkáltatók, a pártok, az Európai Parlament magyar képviselői, valamint a kormányzati szervek képviselői kapnak lehetőséget a vitára.

Egy hang a kisebbségkutatásról, a nemzetépítésről és a migrációról

A Népszabadság munkatársa beszélgetett Kántor Zoltánnal (2004. november 25.), aki a határon túli magyarokkal és a kisebbségekkel, a nacionalizmus elméleti kérdéseivel már több éve foglalkozik, ír, szerkeszt, konferenciákhoz pénzt koldul, tanít. Az interjúból idézünk.

– Temesváron végeztem el a szociológia szakot, majd a Közép-európai Egyetemre kerültem, ahol a politológia, majd a nacionalizmus tanulmányok szakokra jártam. Később az Edinburghi Egyetemen tanulhattam egy évet. Itt is a nacionalizmus kérdéskörével foglalkoztam. 1995-ben jöttem át Magyarországra, és egyre jobban kezdtek érdekelni a nemzettel összefüggő kérdések. Célom az, hogy koherens és Nyugaton is értelmezhető keretben értelmezsem a nemzetek és a kisebbségek körében végbemenő folyamatokat. Szerintem ez csak a nacionalizmuselméletek keretében lehetséges: a nemzetépítés fogalmi keretében próbálok értelmezni a kisebbségi társadalmak átalakulását.

– Ennek produktuma a számos kötet, többek között az ön által szerkesztett *Nacionalizmuselméletek és A státustörvény című könyv. Kik voltak az itteni tanárai, akik először felkarolták?*

– Gábor Kálmán ifjúságkutatóval dolgoztam a '90-es évek elején. Romániában fiatalok, egyetemisták körében kutattunk. Akkoriban kezdtem el foglalkozni a migráció kérdésével, többször is írtam erről. Ma más a kutatási témám. Bárdi Nándor volt a másik, ő gondolta úgy, hogy elméleti tudásom a Teleki László Intézetben hasznosítható. Rajtuk kívül mások is segítettek, és hatottak a gondolkodásomra. Azóta is sokszor gondolkodom azon, hogy hová is „helyezzem el magam”.

– *Hogyan?*

– Magamat elsősorban kutatónak és oktatónak tekintem. Amikor átjöttem Magyarországra, akkor ébredtem rá, hogy itt sokkal mélyebbek a társadalmi törésvonalak a politikai elitben, mint ahogyan azt a kilencvenes évek elején Romániában gondoltam. Onnan úgy látszott, hogy Magyarország egyre jobban

demokratizálódik, de amikor idejöttem, és egyre inkább megismertem az itteni közeget, a kutatókat, rádöbbsentem, hogy odaától túl rózsaszínűnek láttam a magyar világot. Furcsa volt először, hogy itt mindenkit besorolnak valamilyen szekértáborba. Ebből sajnos én sem maradok ki. Azt vettem észre, hogy aki a határon túlról érkezett, azt általában konzervatívnak, jobboldalinak tekintik. Ha pedig egy kutató határon túli kisebbségekkel foglalkozik, rögvést azt feltételezik róla, hogy az illető is jobboldali és konzervatív. Ugyanakkor pedig, ha valaki a magyarországi kisebbségeket kutatja, akkor könnyen minősítik baloldalinak vagy liberálisnak.

– *Ez úgy butaság, ahogy van.*

– Nos, én is beleszóppentem ebbe, s miután a Közép-európai Egyetemen végeztem, ezért „baloldalra” soroltak. A Teleki László Intézetet, ahol dolgozom, valamilyen okból jobboldali intézménynek tartják, miközben az itteni munkatársak publikációiból ezt természetesen nem lehet kimutatni, pedig sokféleképp gondolkodnak a munkatársaim. Az ELTE szociológiai, illetve politikatudományi szakán is tanítok, meg a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen is oktatok. Vagyis hol bal-, hol meg jobboldali vagyok, senki sem tekint igazán a sajátjának. Félreértés ne essék, nem is akarom, hogy politikailag bárhová besoroljanak. Jó ez nekem így.

– *Erre mondják azt: lehet, hogy jó helyen áll.*

– Egyrészt, másrészt egyszerre érzek bizalmat és bizalmatlanságot magam iránt. De hát megvagyok én így is. Azt hiszem, hogy sikerült megvalósítanom azt, amit még Temesváron 1991-ben eldöntöttem, amikor is abbahagytam a politizálást. Addig ugyanis nyakig benne voltam a diák- és ifjúsági szervezetekben. Akkor azt mondtam magamban: a tudomány és a politika egyszerre nem megy.

– *De akkor ennek a kívülállásnak az a következménye, hogy Magyarországon is mindig kisebbségbe szorul, mert nem sorolható be egyetlen csapatba sem? A Pázmányon maga a liberális, a CEU-n pedig a konzervatív?*

– Nem értem én ezt ennyire, mind a két helyén elfogadnak, s remélem, hogy

csakis az alapján, amit tanítok és írok. Ideális lenne, ha nem lennének szekértáborok. Mondjon nekem egy olyan politológust Magyarországon, akit nem sorolnak be rögvést valahová!

– *Viszonylag könnyű volt a beilleszkedés, amikor átjött?*

– 1995-ben én valójában külföldiek közé jöttem a CEU-ra, amely soknemzetiségű intézmény. Egy évet kollégiumban laktam, ahol a románokkal voltam a legjobb kapcsolatban. A mai napig jóban vagyunk. Ugyanebben az időszakban jött ki sok temesvári is, akikkel együtt tanultunk az egyetemen. Megvolt a szakmai társaságom és a régi, Temesváron tanulókból álló erdélyi körrel is tartom a kapcsolatot. A mai baráti köröm is elsősorban azokból áll, akik Erdélyből telepedtek át, illetve akikkel a szakmám kapcsán kerültem baráti viszonyba. Persze több olyan barátunk is van a feleségemmel, aki viszont vajdasági magyar, akikkel babakocsi-tologatás közben ismerkedtünk meg a parkban. Olyan közeli ismerősünk nem sok van, aki nem szakmabeli vagy nem erdélyi. Amikor elvégeztem a CEU politikatudományi szakát, nekem is nagy volt a dilemmám: visszamenjek Erdélybe, vagy maradjak. A morális problémát az oldotta meg, hogy, mint mondtam, a feleségem vajdasági magyar, és egymás országaiba nem akartunk visszamenni. Ezzel megszűnt az erkölcsi dilemma. Minden Erdélyből érkezett, Magyarországon végzett diáknak magának kell tudnia megmagyaráznia, hogy miért nem megy vissza. Ez főleg az első időszakban gond. Mivel Temesváron diákvezetőként főleg az ottani szakmai elittel voltam kapcsolatban, őket nem veszítettem el, mert szinte valamennyien kijöttek.

– *Mennyire követi nyomon a többi áttelepült barátja sorsát? Ők is szépen boldogulnak?*

– Sikersztorikát tudnék csak sorolni. A barátaim jó cégeknél, jó állásban, magas fizetésért, fegyelmezett adófizető magyar állampolgárként dolgoznak. Az első időszakban persze nekik is akadtak nehézségeik, amíg megtalálták a helyüket. De hát ők az első hullám, azaz az 1993–1997 közötti időszak áttelepülő gyermekei. [...]

A lap kiadását és megjelenését az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka • Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket támogató, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevelünk segítségével elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.**

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

X. évfolyam 12. szám

2004. december

Schengeni vívmányok

A kormány jóváhagyta a schengeni vívmányok átvételéről készült akcióttervet [2328/2004. (XII. 21.) kormányhatározat], amelyet rövidesen átadnak az Európai Bizottságnak, sőt a visegrádi együttműködés partnereinek is.

Az érintett miniszterek a vívmányok teljes körű alkalmazására vonatkozó kérelmet a visegrádi országokkal egy időben adják be az EU Tanácsának, jelezve, hogy a Magyar Köztársaság az értékelés megkezdésére készen áll 2006 első fél évében. Összhangban a hágai programban foglaltakkal. Ugyanakkor a belügyminiszter (vagy képviselője) szorgalmazni fogja a Tanács keretében működő Schengeni Értékelő Munkacsoportban a döntések előkészítésével és a felkészülés értékelésével kapcsolatos eljárás módosítását, hogy az kétfázisú legyen.

A BM, a KüM, az IM, a GKM és a PM pedig felelős lesz azért, hogy az év végéig megteremtődjenek a teljes körű schengeni együttműködésben való részvételhez nélkülözhetetlen jogi, műszaki, informatikai, intézményi és személyi feltételek. Csak 2007 októberében kívánják az együttműködésben való részvétel stratégiai céldátumát pontosítani, meghatározni a második generációs Schengeni Indormációs Rendszerre való áttérés ütemét, az értékelési folyamatot is figyelembe véve. A kormányt ezért évente tájékoztatni kell a vívmányok teljes körű alkalmazásáért végzett munka előrehaladásá-

Kisebbségek itt és ott

A kormány kijelölte a szerb-montenegrói és magyar Kisebbségi Vegyes Bizottság hazai tagozatának tagjait december elején, a 2003. október 21-én, Budapesten aláírt egyezmény 16. cikkének végrehajtása céljából. A magyar tagozat elnöke Szabó Vilmos lett, aki a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára. A tagokra javaslatokat a miniszterek (KüM, BM, ICSSZEM, IHM, OM, IM, NKÖM, EüM, MeH) mellett a Szerb Országos Önkormányzat tesz. Vajon a vegyes bizottságban áttekintik a Szerbiából származó menekültek helyzetét és hazatérését?

A TARTALOMBÓL:

- Uniós polgárjogú gyermek – jogeset
- Menni vagy maradni?
- Vita a menekültek be (nem) fogadásáról
- Műszótár a belügyi igazgatás részére

ról, legközelebb március elején. Mivel kiemelt kormányfeladat a vívmányok teljes körű alkalmazására való felkészülés, a fejlesztések és a kapcsolódó költségvetési tervezés részévé kell azt tenni az elkészült – ám közzé nem tett, így szakmai vitákat sem generáló – akciótterv alapján.

Költségmentesség határokon át

A Tanács 2003/8/EK irányelve kimondja, hogy a különböző tagállamokban élő felek közötti, azaz határokon átnyúló jogvitákban az igazságszolgáltatáshoz hozzáférés nem függhet a peres felek anyagi helyzetétől. Ezért a költségmentességi szabályokat az állampolgárságtól függetlenül, a lakóhely országának szabályai szerint kell alkalmazni.

A kormány döntése értelmében [1131/2004. (XII. 1.) kormányhatározat] a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényt és a polgári perrendtartást, valamint a költségmentességnek a bírósági eljárásban való alkalmazását szabályozó 6/1986. (VI. 26.) IM rendeletet megfelelően alkalmazni kell az uniós polgárokra is. Így a Magyarországra külföldről érkező költségmentesség iránti kérelmeket fogadó

hatóságok 2006. január 1. napjáig a perben eljáró hazai bíróságok lesznek (a Legfelsőbb Bíróság, az ítélőtáblák, a fővárosi és megyei bíróságok, a munkaügyi, továbbá a helyi bíróságok).

A hazai költségmentesség iránti kérelmeket továbbító hatóságok az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatalának megyei szervei lesznek, amelyek illetékességi területe megegyezik a megyék területével, míg a költségmentesség iránti kérelmet a fél az illetékes hatósághoz személyesen (szóban vagy írásban), illetve postai úton nyújthatja be.

Tudni kell, hogy a költségmentesség iránti kérelmek magyar vagy angol nyelven tölthetők ki. Szegény helyi bíróságok, ahová majd angolul érkeznek a költségmentességi kérelmek! Még szerencse, hogy nálunk jobb módú uniós ügyfelek lesznek zömmel, akik aligha kérnek költségmentességet itt, és főleg abban bízhatunk, hogy mivel a nyugati írógépeken nincsenek magyar ékezetes betűk, eleve rossz lesz a címzése a kérelmeknek.

Minden olvasónknak és a menekülteknek, védelemre szorulóknak szerencsés új évet, emberi bánásmódot és erőt kívánunk 2005-ben!

Aki nem tud arabusul...

Az Országgyűlés még novemberben fogadta el a 2004. évi CX. törvényt, amely a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet keretében született 181. számú egyezményt hirdette ki a magán-munkaközvetítő irodák, ügynökségek működéséről. Noha az egyezmény Magyarország tekintetében már szeptember 19-én hatályba lépett, a szöveget csak az angolul értők ismerhetik meg (az ILO honlapján eddig is olvasható volt), ugyanis a parlamenti honlapon elfelejtették a magyar fordítást kihirdetni. Szerencsére a Magyar Közlönyben megjelent a törvény szövege, de az üzenet egyértelmű: a közvetítő nem igazán vállal felelősséget a közvetítésért és a felajánlott állásért, külföldre mindenki a saját kockázatára megy munkát végezni. Néhány fontos szabályt azért idézünk:

5. cikk 1. Az alkalmazáshoz és egyes foglalkozásokhoz való hozzájutás egyenlő lehetőségének, és a bánásmód egyenlőségének elősegítése érdekében a tagállam köteles biztosítani, hogy a magán-munkaközvetítő ügynökségek megkülönböztetés nélkül kezeljék a munkavállalókat faj, bőrszín, nem, vallás, politikai meggyőződés, nemzeti hovatartozás, társadalmi hovatartozás, illetve minden egyéb olyan megkülönböztetés tekintetében, amelyekről az egyes országok törvényei és gyakorlata rendelkeznek, mint például a kor vagy a megváltozott munkaképesség.

2. Jelen cikk 1. bekezdését nem szabad úgy végrehajtani, hogy az a magán-munkaközvetítő ügynökségeket meggátolja olyan speciális szolgáltatások, illetve célzott programok nyújtásában, amelyek az álláskeresési tevékenységükben leginkább hátrányos helyzetű munkavállalók megsegítését célozzák. [...]

7. cikk 1. A magán-munkaközvetítő ügynökségek a munkavállalók felé sem közvetlenül, sem közvetve nem számíthatnak fel semmilyen díjat vagy költséget, sem egészben, sem részlegesen.

8. cikk 1. A munkáltatók és munkavállalók legrepresentatívabb szervezeteivel történt konzultációt követően a tagállam köteles valamennyi szükséges és megfelelő intézkedést megtenni, mind a saját hatáskörében, mind pedig szükség szerint, más tagállamok-

kal együttműködve, annak érdekében, hogy megfelelő védelmet biztosítson, és velük kapcsolatos visszaéléseket megakadályozzon azon vándor munkavállalók esetében, akiket területükön magán-munkaközvetítő ügynökségek toboroztak vagy közvetítettek ki. Ezen intézkedések lehetnek olyan törvények vagy más rendelkezések, amelyek eltiltást is magában foglaló büntetéseket helyeznek kilátásba azon

magán-munkaközvetítő ügynökségekkel szemben, amelyek csalárd gyakorlatot folytatnak, illetve visszaélnek jogaikkal.

2. Amennyiben a munkavállalókat az egyik országban egy más országban történő munkavégzésre toboroznak, az érintett tagállamok kötelesek megfontolni olyan kétoldalú Egyezmények megkötését, amelyek biztosítják a visszaélések és a csalárd gyakorlat elkerülését a toborzásban, a munkahelyi elhelyezésben és az alkalmazásban. [...]

13. cikk 1. A tagállam, összhangban az ország nemzeti jogával és gyakorlataival, a munkáltatók és a munkavállalók legrepresentatívabb szervezeteivel konzultálva köteles kialakítani, létrehozni és rendszeres időközönként felülvizsgálni olyan körülményeket, hogy azok elősegítsék az állami munkaügyi szolgálat és a magán-munkaközvetítő ügynökségek közötti együttműködést.

Macedón toloncegyezmény

Kihírdették a magyar és a macedón kormány által megkötött egyezményt a 2004. évi CXIII. törvénnyel, amely a saját állampolgárok visszafogadását és az illegálisan a másik ország területére lépett, ott tartózkodó, harmadik ország állampolgárainak visszavételét szabályozza. Úgyan az egyezményt már augusztus 13-á óta alkalmazzák, a törvényt csak a kihirdetéssel ismerhettük meg.

Különösebb formalitás nélkül valósul meg az állampolgárok visszafogadása. Amennyiben az állampolgárság kétséget kizáróan nem állapítható meg, a megkeresett szerződő fél, amelynek vélelmezhetően saját állampolgáráról van szó, diplomáciai vagy konzuli képviselete útján a kérdést haladéktalanul tisztázza, majd ezt követően díjmentesen kiállítja a hazatéréshez szükséges úti okmányt.

Az egyéb, tartózkodási engedéllyel, vízummal rendelkező külföldiek és hontalanok visszavételéhez kérelmet kell előterjeszteni. Ha a külföldi hontalan vagy menekült jogállású, a visszafogadást nem kérik, illetve az megtagadható. Szintén ez irányadó valamely harmadik ország azon állampolgára, aki a megkereső szerződő fél államában menedékkérelmet nyújtott be, és elbírálására ezen állam illetékes, de amelyről érvényesen még nem döntött, vagy aki kiutasítási vagy kitoloncolási eljárás alatt áll.

Az egyezmény lehetővé teszi a külföldiek átszállítását is. Ebben az esetben kérelemre nincs szükség, illetőleg az átszállítás elutasítható, ha alaposan feltehető, hogy a harmadik ország állampolgára a célállamban vagy az esetleges tranzitállamokban kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve, vagy halálos ítélet fenyegetné, illetve faji, vallási, nemzeti hovatartozása, társadalmi csoporthoz való tartozása vagy politikai nézetei miatt üldöztetésben lenne része.

Továbbá ha a megkeresett országban büntetőeljárást kellene indítani ellene, esetleg a célállamban, illetve az esetleges tranzitállamok valamelyikében büntetőeljárás indítása vagy büntetés végrehajtása fenyegeti, kivéve a tiltott határátlépés esetét.

Olvasnivaló – Beszélő

A *Beszélő* decemberi számában Neményi László foglalja össze a népszavazás kapcsán felmerült képtelenségeket, Rózsa Péter pedig az uniós Alkotmány megerősítésének vita nélküli parlamenti sorsát mutatja be. Garry Wills arról elmélkedik, milyen háborút is folytat a fejlett világ a terroristákkal, az iszlám képviselői és világrendje ellen, az Egyesült Államok vezetésével. Az írás a nemzetközi jogi elvek feladásáról, mellőzéséről beszél Irak kapcsán (is).

Uniós polgár gyermek – jogeset

Az Európai Bíróság (ECJ) október 19-én kelt ítélete (C-200/02) egy uniós polgárságú gyermek és külföldi szülője huzamos (letelepedési) tartózkodási jogát és a megélhetési feltételeket érinti.

Az európai közösségi jog a családi élethez való jogot egy olyan ügyben fejlesztette tovább, amelyben a gyermek ír állampolgárságot szerzett Észak-Írországhoz való születésével, 2000-ben, míg a szülő kínai állampolgár, és a tét az Egyesült Királyságban való letelepedés joga.

A két érintett állam arra hivatkozott, hogy a tagállamok közötti költözködés joga itt nem is meghatározó, hiszen eleve kiskorúról van szó, aki nem saját magatartásával, belátása alapján, hanem csak azáltal került egyik tagállamból a másikba, hogy a mama ott szült, talán a jogi lehetőségek bővülése reményében. A Bíróság abból indult ki, hogy a tagállami szabályozás kérdése az állampolgárság megszerzése. A tagállamnak az állampolgársági döntéskor is tiszteletben kell tartania a közösségi jogot, míg a többi tagállam nem utasíthatja el az állampolgárság elismerését.

A Bíróság nem értett egyet azzal, hogy a kiskorúnak először valamilyen határozatlan idejű tartózkodási jogosultságot kellene kapnia ahhoz, hogy a 73/148. számú irányelv alapján jogosult legyen az egészségügyi ellátásra és a családi pótlékra (ez a szolgáltatást nyújtók ideiglenes helyzetével függ ugyanis össze). Valójában a kiskorú uniós polgárként a 90/364. számú irányelv alapján bír tartózkodási jog-

gal, ha a család egészségügyi biztosítással és a szociális minimumoknál nagyobb megélhetési forrásokkal rendelkezik. Ez pedig nem egyenlő azzal, hogy e feltételekkel maga a gyermek személyesen rendelkezzen. Ráadásul az uniós polgárok másik tagállamban való tartózkodását kizáró feltételeket szűken kell értelmezni, tilos azok kitágítása. Így akár egy másik tagállamból vagy az unión kívülről is származhat a megélhetéshez szükséges támogatás fedeztet.

A gyermeknek tehát vitán felül joga van a brit tartózkodáshoz. Vajon a külföldi mamának a gyermekre tekintettel van-e tartózkodási jogosultsága? A 90/364. számú irányelv alapján családtagként kérelmezői jogosultsága nincs, mert nem leszármazó vagy a bírósági gyakorlat szerinti anyagi értelemben vett eltartott. Itt tehát az eredetileg feltételezett viszony ellenkezőjéről van szó. Am a főügyész érvelése szerint származékos jellegű tartózkodási jogról van szó. Hiszen egy korábbi jogesetben már használták azt az érvet, hogy a gyermek elsődleges eltartója azért tartózkodhat az adott tagállamban, mert ez a feltétele annak, hogy a gyermek ott az oktatást befejezhesse (Baumbast- eset). Mivel a szülő, azaz az elsődleges eltartó nélküli gyermek a gyermek tartózkodási jogát a gyakorlatban kizárja, a tagállam hatóságának biztosítania kell a szülő tartózkodását. Ez persze elvezet majd az elsődleges eltartó szabad foglalkoztatásához és/vagy szociális támogatásokhoz való jogához is, hiszen annak is végső értelme a gyermek eltartása, gondozása, azaz a tartózkodás anyagi fedezete kerül

a középpontba. Vajon a szülőt elsőként befogadó tagállam felelőssége kiterjed a továbbköltözésre is? Ha nem, akkor az uniós polgárságú gyermek (és szülei) nem élhetnek a tagállamok közötti szabad mozgás jogával.

Mit vártunk az EU-csatlakozástól?

Az Európai Tükör különszámaként két vastag kötet látott napvilágot, amelyekben az Európai Füzetek sorozatban megjelent írásokat válogatták be. Ezek a rövid összefoglalók még az EU-csatlakozás előtt születtek, de a mai olvasónak is hasznos információkat nyújtanak, feltehetőleg ezért adták ki ismételtelen azokat.

Néhány fejezet cím: Lukács Éva írt a munkavállalás feltételeiről az unióban, ideértve a magyar munkavállalók másik tagállamban való foglalkoztatásának legfőbb kérdéseit is. Tóth Judit az átjárható (vagy éppen alig átjárható) határokról foglalta össze a legfontosabbakat. Hudák Annamária és Lukács Éva áttekinti, hogy milyen a magyar diplomák értéke az unióban. Ehhez szorosán kapcsolódik Páva Hanna, Kovács Réka dolgozata az egészségügyi diplomák, valamint szakképesítések uniós elismerési rendjéről, amely folyamat nagyban befolyásolja a külföldi, másik tagállambeli munkavégzést. A turizmusról írt Kovács Balázs, hiszen ha dolgozni nem tudunk azonnal és feltételek nélkül az unióban, akkor legalább utazgasson az, akinek van pénze. Figyelemre érdemes Oros Paulina és Szurday Kinga írása az adatvédelemről, hiszen a tagállamok igen széles körben cserélnek, továbbítanak polgáraikról és a külföldiekéről személyes adatokat. Az adózásról és abban a tagállami hatóságok együttműködéséről több fejezetben találunk támpontokat, miként az unióban folytatott tudományos kutatási együttműködésről vagy éppen a tanulási lehetőségekről. A két vastag kötet közérthetően szól mindenkinek, ha éppen hozzáférhető. Itt a bökkenő: a Miniszterelnöki Hivatal kiadványai inkább az állami vezetők polcán porosodnak, az érdeklődőkhöz – forgalmazás hiányában – aligha jutnak el. Tessék azért megpróbálni a szerkesztőségtől beszerezni (tel.: 441-3380, fax: 441-3394). A kiadvány másik hasznosítási lehetősége, hogy pár évtized múlva fontos kutatási háttérrel szolgálhat a „Mit várt a kormányzat az EU-csatlakozástól” című kutatáshoz.

Milyen külföldi is lehet lakásszövetkezeti tag?

A január 1-jén életbe lépő 2004. évi CXV. törvény lehetővé teszi, hogy az egyébként alig működő lakásszövetkezetekben tag lehessen külföldi is.

A lakóépületek építésére és fenntartására, sőt harmadik személyek részére vállalkozásokat is végző, de nyereségre nem törekvő lakásszövetkezetben a külföldi „akkor lehet a lakásszövetkezet tagja, ha a lakás tulajdonjogát vagy az állandó, illetőleg az időleges használati jogot megszerezte”. Remek!

Tehát ha eleve lakásépítésre jött létre a szövetkezet, akkor nem is lehet benne tag a külföldi, mert még nincs is tulajdon, legfeljebb az építési telket birtokolhatja. Ha viszont már felépült a ház, akkor a törvény szerint el lehet adni külföldinek az egyes lakásokat, illetve az

egyéb lakásszövetkezeti elemeket, így üdülőt, garázst, műhelyt, üzlethelyiséget. Ugyanis „a törvénynek a lakásszövetkezetekre és az ilyen épületekben lévő lakásokra vonatkozó rendelkezéseit – ha a törvény másként nem rendelkezik – a nyugdíjasházakra, a bennük lévő lakásokra, illetőleg az üdülő, a személygépkocsi-tároló, illetőleg a műhely vagy üzlethelyiség építését és fenntartását végző szövetkezetekre, és az ilyen épületekben lévő önálló, nem lakás céljára szolgáló helyiségekre is megfelelően alkalmazni kell”.

Jelezzük, hogy a külföldi feltehetőleg nem uniós polgár, mert egyébként diszkriminatív, a közösségi jogot sértő a rendelkezés. Miért kell ilyen fejtörőt feladni a lakásszövetkezetet szervezőknek?

Menni vagy maradni?

A HVG és a Shell esszéíró versenyt hirdetett, amelynek témája a magyar pályakezdő diplomás fiatalok helyzete az Európai Unióban. A pályázaton első helyezést elért szegedi Engi Emese spanyol–magyar szakon végzett, több félévet töltött Spanyolországban és Dél-Amerikában, világlátott, talpraesett fiatal. Mégis nehéz a pályakezdés számára is. A díjnyertes írásból idézünk (HVG, 2004. december 25.).

– Bölcsészdiploma? – néz rám a Munkaügyi Hivatal nagyon kedves ügyintézője, körülbelül azzal a lemondó tekintettel, amivel halálos betegek néznek a végső stádiumban. Még szerencse, hogy az elmúlt négy évben volt munkaviszonyom! Így 110 nap munkanélkülségélyre vagyok jogosult. De mi lesz azután? A honi csatornák, úgy tűnik, bedugultak. Hiába nyertem országos tanulmányi versenyt, nem kellet sehohlyan.

– Milyen elképzelései vannak? – folytatja a hölgy a faggatózást, még mindig kedvesen, és még mindig a Munkaügyi Hivatalban.

– Szívesen tanítanék kicsi gyereket spanyolra, fordítanék magyarra latin-amerikai regényeket, írnék bármit, megszervezném a nyelviskolát! Megoldást keresnek az ivóvízellátásra argentin indiánjaimhoz, élelmiszer-somogokat osztogatnék a rászorulóknak, menhelyet nyitnék a kitaszított állatoknak, harcolnék a gyermekmunka és a gyermekprostitúció ellen, menteném a természeti katasztrófák áldozatait, valamint a bálnákat! Akár mindegyiket egyszerre, de jöhet külön-külön is...

Nem tud ajánlani semmit, őszintén sajnálja.

A sors iróniája, hogy külföldi munkalehetőség viszont akad. Nem pincérkedés, nem táncosnősi, nem fekete-munka. Teljesen tiszta. Tolmácsot keresnek kint dolgozó, magyar munkások mellé. Ismét elmehetek Spanyolországba! De vajon akarok-e? Már nem érzek késztetést arra, hogy hosszabb ideig külföldön, idegenként éljek, világos képem van arról, hogy ott sem könnyebb boldogulni, hiszen más környezetben, más nyelven kell bizonyítani a rátermettségemet. Különben sem vagyok már 18 éves, elegendő van abból, hogy kopott kollégiumban és olcsó szállodákban lakjam, bőröndömből állandóan ki- és bepakoljam a „túlélőkészletemet”. Csakhogy pénz nélkül a mi világunkat nem lehet élni, és a föld számos pontjára el szeretnék jutni! Látnom kell a Machu Picchu! Menjek, vagy maradjak?

A döntéshez mérleget kell készíteni. Próbálok összeszedni a gondolataimat és magamat, de először aludjunk rá egyet! Aztán még egyet. A mérleg elkészült, elsőre így fest:

Pozitív oldal, vagyis ami a munka elvállalása mellett szól: nyelvyakorlás, világlátás, ezer eurós fizetés. Negatív oldal: itthon a család. És kinek van kedve külföldön jövőt építeni, hogy azután itthon mindent kezdhesen előlről? Világlátás? Jártam már ott, nem is egyszer. Ezer euró? Ebből adóznom is kell. Én fizetem a lakásom bérleti díjának egy részét, illetve a rezsit, ebből eszem, élek, kirándulok a szabad időmben, és a sűrű hazaröpködésekről se feledkezzünk meg. Mennyi pénzem marad? Marad-e egyáltalán? Továbbá: ilyen munkára vágytam?

Aludjunk rá még egyet, és gondoljunk át még egyszer. A pozitív oldal bővül. Támogatni fogom nyugdíjas szüleimet, a testvéreimet, kicséreltem a lakásban a gáztűzhelyet, ülőgarnitúrát, hajópadlót csináltatok a parketta helyett; mi mindent felsorolhatnék, csak hogy hosszabb legyen a lista. Spanyol nyelvkönyvekkel megrakodva jövök haza, meglátogathatnak kint a barátok, barátnők, nem örökre megyek el, és ha nem érzem jól magam, bármikor hazajöhetnek! Kiszámoltam, hogy kéthavonta majdnem egy hetet itthon tölthetek! Spanyolország amúgy sem a világ vége! Ott is van egyetem, ahova megyek, munka után beülhetek néhány, engem érdeklő előadásra!

De azért még megkísérlem, hogy itthon találjak munkát. Nincs. Közben hallgatom a barátokat: Spanyolország? Baromi jó! Hogy irigylünk! Neked mindig minden olyan könnyen sikerül!

Bármennyit is alszom a döntéshozatal előtt – bár inkább csak forgolódom éjszakánként –, bármennyi pozitív érvet keresek és találok, rádöbbenek, hogy feleslegesen töltöm vele az időm. Ezer, a külföldi munka mellett szóló érvet is összegyűjthetek, mindhiába, szemben azzal az egyetlen ténnyel, hogy én itthon akarok maradni, itthon boldogulni, itthon olyan munkát találni, amit szeretek. De mihez kezdjek, ha nincs munkám? Se pénzem.

Uniói tagság ide vagy oda, a munkavállalási papírok intézése ugyanazokon a hivatalos csatornákon keresztül történik, mint amikor még kívülről kukucskáltunk feléjük. Az ügyintézés adminisztrációs ideje minimum négy hónap. Nem egészen négy hónapig tart a munkanélküli-segélyem folyósítása is. Elkezdődik a versenyfutás az idővel. A visszaszámlálás. Közben pedig tájékozodom a Spanyolországban hivatalosan munkát vállaló magyarok helyzetéről, számáról. És továbbra is keresem a munkát itthon. Hátha az utolsó pillanatban találok valamit! Hátha! Mert akkor maradok!

Indonéz pap Budatétényben

Marselinus Ghie atya misszionáriusként a verbita, az Isteni Ige Társasága rend papjaként érkezett Magyarországra. A szerzetesi hivatást hazájától igen messze gyakorolja, és a filozófiai, teológiai tanulmányok után 2002-ben szentelték pappá.

A missziós szerzetes hármass fogadalmaként a szegénység, a tisztaság és az engedelmesség. Noha Brazíliába, Mexikóba vagy Németországba vágyott, végül ide került 2002 júliusában. Lánya Béla, a verbiták tartományfőnök-helyettese beszámolt arról Czene Gábornak (*Népszabadság*, 2004. december 24.), hogy a budatétényi tanulmányi házban a hazai paphiány enyhítésére érkezett egy argentin, egy indonéz és egy indiai szerzetes is, akik Marcell atyával együtt ismerkednek a magyar nyelvvel és készülnek itteni szolgálatukra. Rövidesen – mivel igen jól haladnak a nyelvtanulással – önállóan dolgoznak majd plébániákon. Marcell atya Kiskunfélegyházára kerül, ahol a háború előtt szintén működött verbita rendház. A messziről érkezést nemcsak a paphiány indokolja Lánya Béla szerint, hanem az is, hogy az elmúlt évtizedekben az egyház igen zárkózottá vált. „Főként az idős plébánosok alkalmazkodtak nehezen a politikai változásokhoz, nagy részük

még mindig bizalmatlan a külvilággal. Pedig ma már nem elég a templomokban várni a híveket, a papoknak kell kimenniük az emberek közé. Más különben az egyház nem jut el a társadalom összes csoportjához, és úgy jár, mint a munkásosztállyal, amely kicsúszott a kezéből. A reformátusok az idén utcai fesztivált rendeztek Budapesten, ahová vendégként a verbitákat is meghívták. Cigányok is jöttek a fesztiválra, de csak egyetlen emberrel álltak szóba, Marcell atyával. A romák többnyire a fehérék intézményének tekintik a templomot, ahol nekik semmi keresnivalójuk. Elenyészően kevés a közülük való pap, a cigányok lelki gondozásában ezért nagy segítséget jelenthetnek a színes bőrű lelképásztorok. Ugyanez igaz az egyre népesebb kínai vagy vietnami katolikus közösségekre is. [...] A katolikus egyház az első olyan nemzetközi és multikulturális szervezet a világon, ahol senkinek nem a származása vagy a bőrszíne, egyedül csak a hite számít. A magyar történelemben a vallás erősen összefonódott a nemzeti érzéssel, ezért is van jelentősége annak, hogy ázsiai vagy dél-amerikai papok szolgálnak nálunk. A nemzeti érzés is fontos, de nem válhat kirekesztővé.

Vita a menekültek be (nem) fogadásáról

A szeretet ünnepévé átkeresztelt karácsony és Jézus születési ünnepe környékén egymásnak üzengetnek – az olvasók épülésére és kevésbé a döntéshozók meggyőzésére – a menekültekkel hivatalból és a civilként foglalkozók. Persze nem kizárt, hogy a döntéshozók is olvasnak újságot az ünnepek alatt, de mert a hivatal és a jogvédők vitájába politikusok, közéleti szereplők eddig nem kapcsolódtak be, csak az olvasók szűkebb-tágabb köre számára lehet érdekes, vajon miért csökken a magyarországi menedéket kérők száma, milyen

különleges okok miatt veszik útjukat inkább Szlovákia, Csehország felé évente tízezernyi, és vajon miért nem sikerül a töredéknyi ide vetődővel emberségesen, kiszámíthatóan bánni. A vita hivatali szereplői szerint ez nem így van, az emberi jogok napján kiadott belügyi közlemény szerint éppenséggel a menedékkérők, a nők, a gyermekek és a migráns családok jogaira külön is figyelemmel vannak. A kétféle álláspontot röviden összefoglaljuk (bővebben lásd *Népszabadság*, 2004. december 11., 20., 23., 28., 30.).

M. H. Nelli még 1990-ben jött Magyarországra akkor másfél éves kislányával, és itt zománczómunkásként dolgozott. Megismerkedett egy magyar férfival, és házasság lett belőle. Két gyermekük született, és az asszony 1994-ben bevándorlási engedélyt kért, de azt a hivatal elutasította, mondván: kevés a kimutatott havi jövedelme. Maradt tehát, ami előtte is: turista. Tíz éven át havonta járt pecsételni a határra, akkor ez jogkövető magatartás volt, egészen addig, amíg a vízummentességi megállapodással az idegenrendészeti szabályok meg nem változtak. Ugyan 2001-ben a jogszerűtlenül itt élők amnesztiában részesülhettek, ha családi kapcsolatok fűzték az országhoz, ám Nelli az amnesztiával nem élhetett, pedig rendezni akarta jogállását.

A Magyar Helsinki Bizottság jogászai fellebbeztek a határozat ellen, de a hivatal (BÁH) elutasított a kérelmet, mert addigra az asszony már nem élt együtt a férjével. Nem jósántából, hiszen egyik nap ama ért haza, hogy a férj szexuálisan molesztálja kiskorú lányát. Feljelentette, és a férjet megrontásért két év és hat hónap szabadságvesztésre ítélték. A férj a maga módján állt bosszút: eladta a család feje felől a házat. Az asszonyt az anyátólhonból azzal utasították vissza, hogy nem magyar állampolgár. A két kicsivel nem talált albérletet. A megrontott kislányt pedig a gyámhatóság intézetbe küldte. Hiába volt az asszonymak alkalmi munkája, senki sem volt hajlandó bejelenteni. Pedig most már uniós polgár feleségként munkavállalási engedélyre sincs szüksége. Így kényszerből nevelőszülőknél helyezte el a két gyereket, ő egy tanyán lakik, dolgozik, onnan látogatja rendszeresen a két kicsit. Most azonban megkapta a felszólítást: távozzon az országból december végéig. 14 éve jött el Romániából, ott teljes bizonytalanság várna rá. A férj most szabadul, és ha rátalál az asszonyra, az élete is veszélyben lesz, sőt a gyerekek biztonságáért is aggódni kell. Családi erőszak elleni védelem, gyermeki jogok, családban védelem joga – mindezek semmit sem jelentenek ma

Magyarországon. A hivatal szerint ugyanis Nellinek „sem családi körülményei, sem további magyarországi tartózkodását nem érinti” a tartózkodási engedély elutasítása, hiszen turistaként bármikor visszajöhet. Ez csak egyetlen példa a rendészeti szabályok írott szövegének és a nemzetközi vállalások szellemének kettős mércéjére, de a jogvédők még számos esetet sorakoztatnak fel: a menekültek is ugyanilyen kiszolgáltatottak. Az elmúlt években a kérelmezők száma drasztikusan csökkent, 2002-ben 6400 ember kért menedéket Magyarországon, míg 2003. december elejéig már csak 1493 fő. A menekülteknek ugyanis azzal kell számolniuk, hogy visszaküldik őket, ahogy például egy iraki terhes asszonyt Ukrajnába, ahol nincs esélye a védelemre. Esetleg egy évre idegrendészeti őrizetbe kerülnek itt a kérelmezők, bár az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága már többször sürgette a gyakorlat felszámolását.

Az uniós csatlakozást követően 247 esetben ismerték el, hogy a más tagállamban jelentkező kérelmezők már Magyarországon is benyújtották a kérelmüket, majd innen továbbutaztak. Miért maradnának, ha például a debreceni befogadóállomásról az utcára tesznek ki menekülteként elismert családot: egy koszovói albán asszonyt, négy gyerekkel, köztük egy fogyatékoskal, mert a jogszabály szerinti tartózkodási idejük már letelt.

A fogyatékos gyermeket intézetben helyezték el, a család többi tagjának sem sokkal fényesebbek a kilátásai. A vajdasági magyarok sem igen élvezik az integrációs programokat, bár nagy sajtónyilvánosság hatására kaptak ígéretet a méltányos hivatali bánásmódról. Segítség nélkül nem tudnak önállóan boldogulni. Öt hónap alatt a 124 kérelmezőnek csak a töredéke kapta meg a letelepedési engedélyt, nekik így nyomban el kellett hagyniuk a befogadóállomást, noha semmilyen hatóság nem segített nekik az önálló életkezdésben. A befogadottak pedig hazatérhettek, hiszen „Szerbiában rendeződött a helyzet”, biztonságos ország, csak elvéve érkeznek on-

nan menekülteként méltányosságból elismerhető emberek, mint például a Sötét család. A tartózkodási jogosultság a szülő-gyermek kapcsolat biztosítása érdekében jogilag ma sem biztosított, a törvénymódosítást tavasszal a parlament elutasította. Így B. Mariann is felszólították, hogy újszülött gyermekét hagyja hátra, és távozzon Magyarországról. Szoptatni, pelenkázni, gyermeket nevelni nyilván turistaként is lehet...

A hivatal képviselője szerint a jogvédők állításai megalapozatlanok. Nem igaz, hogy minden magyar kérelmezőt visszaküldenek Szerbiába. Az ügyintézők mérlegelnek, és a határozatok indoklásából derül csak ki, hogy a magyarok elleni atrocitások szörványos, egyedi esetek-e. Az idei 37 magyar nemzetiségű szerbiai kérelmező közül ugyanis hetet menekülteként elismertek, nyolcat elutasítottak, heten az eljárás alatt eltűntek, tizen-négy ügy pedig még folyamatban van. Cáfolták, hogy a 144 befogadott jogállású vajdasági magyarnak csak a töredéke kapott tartózkodási (letelepedési?) engedélyt miniszteri méltányosságból. Mert nyolcvan már megkapták, bár lehet, hogy még a határozatot nem vették kézhez. (Ez persze az összesen 540 vajdasági magyar létszámához képest még mindig töredék, akiket már 2000-ben sem akart a hatóság támogatni, jogállásukat tartósan, segítséggel rendezni.)

A befogadott státus megvonása miatt (mivel Szerbiában rendeződött a helyzet) a jogállás rendezésére persze nem nyílt mód, hiszen a miniszteri méltányosság csak a befogadottakra vonatkozott. A menedéket kérelmezők száma azért csökken – bár a csatlakozás előtt az ellenkezőjét jósolták –, mert Magyarország továbbra sem célország. Az amnesztia nyújtotta lehetőséggel inkább kínai vállalkozók éltek, mert ők igazolni tudták, hogy rendelkeznek a megélhetés, letelepedés feltételeivel.

Köszög Ferenc röviden egy (ál)kérdésben foglalja össze véleményét: védjük vagy elhárítjuk a menekülőket?

A hónap idézete

Tanács István a szöványban élő nemzetiségekről elmélkedik a népszavazás délutánján, akiknek eltűnését, nyelvvesztését, többségbe beolvadását ugyanúgy tudomásul veszi a politika, akár magyarországi románokról vagy éppen romániai magyarokról van szó. „Sokan úgy állítják be: az egy nyelvűség, egy kultúrájúság elérése vagy megőrzése valamilyen abszolút érték. Magyarországon is a legtöbben természetesen veszik, hogy az itt élő nemzeti kisebbségek szinte visszavonhatatlanul asszimilálódnak – nemigen kapnak segítséget ahhoz, hogy a színes és toleráns többkultúrájú közösségek több nemzedéken át is fennmaradhassanak. De ugyanez a helyzet a szomszéd országoknak azokon a vidékeken, ahol szöványban él a magyarság – és mellettük, bár kisebb számban, több mint egy tucat másféle kisebbség. [...] Gyánítom, a szemlélettel van baj; gyakorlatilag mindkét politikai oldal gondolkodása lemond a szöványról, határon innen és túl egyaránt. A jobboldal jajveszélve úgy tekint a diaszpórára, mint valami sírt, hol nemzet sülyed el, a baloldal, amely retorikájában istenít valamilyen utópisztikus multikulturalizmust, a létező multikulturalizmussal nemigen tud mit kezdeni. A periférián – egyelőre még virágzó – battonyai, verseci, zombolyai multikultú a határ egyik oldalán sem ér meg annyit, hogy elegendő segítséget adjon ahhoz, hogy aki magyar nyelven akar tanulni a Bánságban, az ki tudja fizetni a buszjegyet, amivel elviszik a még megmaradt magyar nyelvű iskoláig. A battonyai román óvónő kisunokája a nagypapával szerbiül beszél, az utcabeli gyerekekkel magyarul. Háromnyelvű lesz, amint a szülei, nagyszülei, erőlködés nélkül megtanulja mindegyiket, és elfogadja a különbségeket. Az egy nyelvűség elválaszt, a többnyelvűség összeköt, fenntart stabilitást és békeséget. Nekünk azt a multikulturalizmust kellene védenünk, ami nekünk jutott.” (Népszabadság, 2004. december 23.)

Megemlékezés

Az Országgyűlés 2004. december 13-án, vita nélkül fogadta el a délvidéki magyarokkal szemben a kollektív bűnösség elve alapján elkövetett véres cselekmények 60. évfordulóján címmel benyújtott országgyűlési határozatot.

„Az Országgyűlés, megerősítve a Magyar Köztársaság elkötelezettségét az alkotmányban lefektetett demokratikus alapjok, a demokrácia és a humanizmus eszméi iránt, határozottan elítélve mindenfajta diktatórikus rendszert, illetve diktatúrára való törekvést, amely megfosztja állampolgárait az emberi méltóságtól és elidegeníthetetlen szabadságjogaitól, a következő határozatot hozza:

1. Az Országgyűlés elítéli a II. világháború során és azt követően a kollektív bűnösség elvére alapozott politikai döntéseket és erőszakos cselekedeteket, amelyekkel egyéneket, egyes népcsoportokat, közösségeket megsemmisítettek, lakóhelyük elhagyására kényszerítettek, emberi és politikai jogaikat korlátozták. Ezek sorába tartoznak a délvidéki magyarok elleni 60 évvel ezelőtt, a jugoszláv katonai közigazgatás alatt elkövetett véres cselekmények.

2. Az Országgyűlés megrendülten emlékezve szolidáris az 1944 októbertől és 1945 nyara között megkínzott, kivégzett, szülőföldjéről elűzött és kon-

centrációs, valamint kényszermunkatáborokban fogva tartott ártatlan áldozatokkal, a több tízezer magyar hallottal, hozzátartozóikkal és leszármazottaikkal, valamint valamennyi túlélővel.

3. Az Országgyűlés sürgeti, hogy a térség országainak szakértői együttes munkával tárják fel az itt élő népek közös történelmének összefüggéseit, dolgozzák fel és mutassák be eseményeit. Kiemelkedően fontos a közelmúlt történéseivel való foglalkozás, mert az jelentős mértékben segítené a szembenézést a múlttal, és megnyithatja az utat a történelmi traumák feldolgozása felé.

4. Az Országgyűlés kifejezi azt a reményét, hogy a totalitárius rendszerek térségbeli bukását követően mintegy másfél évtizeddel szűkebb és tágabb régióknak háborúktól és társadalmi katalizmáktól annyit szenvedett népei számára megnyílik az út, hogy az egységesülő Európában újra megtalálják méltó helyüket, és nyelvükkel, kultúrájukkal újból részt vehessenek sokszínű kontinensünk fejlődését szolgáló együttműködésében.

Egy elvetélt országgyűlési határozat

A decemberi népszavazás eredményét látva 13 honatya tervezetét nyújtott be a parlamentben a kettős állampolgárságról. Noha legfeljebb csak egy állampolgárságot adhat az állam bárkinek is, azaz a cím is szakszerűtlen, a korhangulat és az események dokumentálása miatt érdemes egy pillanatra elidőzni a tervezet felett, amelyet 2004. december 20-i ülésén az Alkotmányügyi Bizottság nem minősített tárgysorozatba vehetőnek. Még aznap a plenáris ülés is elutasította megvitatását.

A határozat szerint az Országgyűlés „megköveti a sérelmeket szenvedetteket, és úgy dönt, hogy felkéri a Kormányt, kezdeményezze az állampolgársági törvény és az azzal összefüggő jogszabályok haladéktalan módosítását”, azért, hogy „a határon kívül élő magyarok állampolgárságukat visszakaphassák”, mivel „a népszavazás nem rekesztett ki senkit, azonban a felelősséget a törvényalkotókra ruházta át”. Az indoklás szerint „a 2004. december 5-i elmaradt döntés ezekre figyelemmel, nem a magyarországi választópolgárok akaratából, élenkezőleg, e fájdalmas eredményt hozó történelmünkben fakadt”. Vagyis a népszuverenitás és a képviselői demokrácia, amely a nép által megválasztott képviselőkre bízta a szabályozást, már továbbfejlődött, mert egyenesen a történelem írja a jogszabályokat...

Civil pályázat

A Nemzeti Civil Alapprogram nemzetközi kapcsolatokkal és európai integrációval foglalkozó kollégiuma pályázatot hirdet határon túli magyar szervezetekkel való együttműködési programokra, mintegy 56,5 millió forint erejéig. A benyújtási határidő 2005. január 31., és feltétele, hogy a programok 2005. május 31-ig megvalósuljanak. Részletes információk a www.nca.hu vagy a www.allamkinestar.gov.hu honlapokon található.

Műszótár a belügyi igazgatás részére

1928-ban ezzel a címmel jelent meg dr. Szathmáry István, a Belügyminisztériumba szolgálattételre berendelt vármegyei főjegyző kézikönyve, amelyet a miniszter maga ajánlott napi használatra az igazgatási dolgozóknak. Ez a mára megsárgult kiadvány 3 pengő 60 fillérért hozzáférhetővé tette a legfontosabb igazgatási kifejezéseket, ideértve az állampolgárságra, a bevándorlásra és toloncolásra vonatkozókat.

A mai világban is jól jönne egy hasonló világos összefoglaló, nemcsak az igazgatásban működőknek, de az újságíróknak és a közszereplőknek is. A kiadvány egy sorozat része volt, és a kitérő címlapok között kifejezetten szerepelt a magyar nyelv szabályainak e területen való erősítése.

„A külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi V. t.c., a kivándorlásról szóló 1909. évi II. t.c. és az útlevélügy szabályozása tárgyában alkotott 1903. évi VI. t.c. rendelkezései, és az azokban szereplő közigazgatási műszavak a belügyi közigazgatást szintén a legközelebből érdeklik. Mindezen törvények műszavainak egybeállításánál természetesen figyelemmel kellett lennem arra is, hogy a trianoni békeszerződés folytán ez idő szerint nincsenek hatályban az említett törvényeknek azok a rendelkezései, amelyek a magyar korona országainak mint egységes államterületnek közjogi fogalmán alapultak.”

Néhány szócikket idézünk

„**Állampolgárság:** az állam kötelékébe való tartozás. Az állampolgári minőség mint jogállapot a hozzá fűződő politikai jogok és kötelezettségek folytán elsősorban közjogi szempontból bír ugyan jelentőséggel, de emellett magánjogi és büntetőjogi szempontból is hoz létre bizonyos jogi különbségeket. A külföldieknek az állampolgároktól eltérő jogállását többnyire nemzetközi viszonyosságon alapuló speciális törvények szabályozzák.

A magyar állampolgárság megszerzésére és elvesztésére vonatkozó jogszabályokat az 1879. évi L. t.c. tartalmazza. A Trianonban 1920. évi június 4-én kötött és az 1921. évi XXXIII. törvénycikkkel a magyar állam törvényei közé iktatott békeszerződés nemcsak az ország területének nagy részét, hanem az azokon lakó népességét is elszakította a magyar állam kötelékéből. Az idézett békeszerződés VII. címének 61–66. cikkei tartal-

mazzák az állampolgárságról szóló azokat a rendelkezéseket, amelyeket az ország megcsonkítása következtében felmerült állampolgársági ügyekben az 1879. évi L. t.c. rendelkezéseitől eltérőleg alkalmazni kell. Az *állampolgárság megszerzése* módjait is törvény állapítja meg. Eszerint a magyar állampolgárság megszerzhető: 1. leszármazás, 2. törvényesítés, 3. házasság, 4. honosítás által (1879. évi L. t.c. 2–6. §). A *honosítás* a magyar állampolgárság megszerzésének az a módja, amidőn a külföldi kellően felszerelt folyamódványa alapján honosítási iratot nyer, és a magyar állampolgársági esküt vagy fogadalmat leteszi.

A honosítás kérdésében a belügyminiszter dönt s a honosítási okiratot ő állítja ki (1879. évi L. t.c. 6–11. §). Az optió az 1921. évi XXXIII. t.c.-be iktatott trianoni békeszerződés 63. és 64. cikkében szabályozott eljárás, amelynek alapján: 1. joga volt azoknak, akik a békeszerződés folytán magyar állampolgárságukat elvesztették, annak az államnak állampolgárságát igényelni, amelyben illetőségük volt, mielőtt illetőségüket az átcsatolt területen megszerezték, 2. akik a békeszerződés folytán az osztrák–magyar monarchia valamely utódállamának nemzeti kisebbségéhez tartoztak, jöruk volt annak az utódállamnak állampolgárságát igényelniük, amely utódállamban a lakosság többsége ugyanazt a nyelvet beszéli, és ugyanahhoz a fajhoz tartozik, mint ők. Az optiónak az illetőség alapján gyakorolt neme a szerződés életbeléptétől számított egyévi, a faji hovartartozás alapján gyakorolt módja pedig 6 hónapi határidőhöz volt kötve.

Az *állampolgárság elvesztése* az állampolgárság megszűnése, melynek okait a törvény állapítja meg. Eszerint megszűnik a magyar állampolgárság: 1. elbocsátás, 2. hatósági határozat útján, 3. távolléttel, 4. törvényesítéssel vagy 5. házasság által. Az 1879. évi L. t.c. 20. §-ban felsorolt öt okhoz járult újabbban az 1921. évi XXXIII. t.c.-be iktatott békeszerződés 61. cikke, amely a magyar állampolgárság töme-

ges elvesztését vonta maga után azokra nézve, akik az országtól elcsatolt területek valamelyikén bírtak községi illetőséggel.

Az *elbocsátás* esetén az érdekelt fél folyamódványa alapján a belügyminiszter a folyamódót (esetleg nejét és kiskorú gyermekeit) a magyar állam kötelékéből elbocsátja. A magyar állam kötelékéből való elbocsátást kimondó és igazoló okmány az elbocsátási okirat, amelynek kiadására a belügyminiszter az illetékes. *Távolléttel* a magyar állampolgárság akkor vesztethető el, ha valaki a magyar kormány (vagy a volt osztrák–magyar közös miniszterek) megbízása nélkül a magyar korona területének határain kívül tartózkodik.

A magyar állampolgárságnak távollét által történt elvesztését a belügyminiszter mondja ki.

Az *állampolgárság visszanyerése* a magyar állampolgári minőség helyreállításának különleges módja, amely automatikusan akkor következik be, ha a magyar nőnek külföldivel kötött házasságát az illetékes bíróság érvénytelennek nyilvánítja (1879. évi L. t.c. 37. §-a).

A *visszahonosítás* a magyar állampolgárság megszerzésének különleges módja, amely azokra a külföldiekre nyer alkalmazást, akik eredetileg magyar állampolgárok voltak, de azt bármely okból elvesztették. A honosításról annyiban tér el, hogy a visszahonosításért folyamódó fél kérelmét a belügyminiszter a törvényben felsorolt esetekben teljesíteni, s a folyamódót a magyar állampolgárok közé visszavenni köteles, míg a honosítás kérdésében legjobb belátása szerint dönthet (1879. évi L. t.c. 38–44. §-a).

A *kivándorló* olyan egyén, aki tartós kereset céljából külföldre távozik (1909. évi II. t.c.). A belügyminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg adja ki a kivándorlási engedélyt, amely a katonai szolgálati kötelezettség alatt állót a kivándorlásra jogosítja. Az általános védkötelezettségen alapuló hadsereg megszűnése, a véderőnek új alapokra fektetése folytán az 1903. évi VI. t.c. 4. §-ának a.) pontja és az 1909. évi II. t.c. 2. §-ának b.) pontja részben hatályát veszítette, s a kivándorlási engedélyek tekintetében a 63.520/1922. B.M. számú belügyminiszteri rendelet intézkedései irányadók.

Folytatás a 8. oldalon

Műszótár a belügyi igazgatás részére

(Folytatás a 7. oldalról)

A kivándorlók szállítására engedélyt a belügyminiszter adja ki, e hatósági okirat az engedélyest arra jogosítja, hogy kivándorlók szállításával üzletszerűen foglalkozzék. Az engedély elnyerésének feltételeit a törvény állapítja meg.

A kivándorló és a szállító vállalkozó közötti jogviszonyt szabályozó írásbeli szerződés alaki és tartalmi kellékeit is az 1909. évi II. t.c. rendezi. Mindehhez szükséges volt az útlevel, amely a külföldre utazó magyar állampolgár részére kiállított hatósági okirat, mely a magyar határ átlépésére jogosít, s egyúttal személyazonosságát igazolvánnyal szolgál. Érvényességéhez ez idő szerint mindazon államok külképviselete részéről való előzetes látmozás (vízum) kell, ahova az illető utazni készül, s amely államok területén keresztül utazásának végső célját eléri (1903. évi VI. t.c. az útlevelügyről és a 70.000/1904. B.M. számú rendelet).

A kiállításért szedhető díj nagyságát a belügyminiszter rendeletileg állapítja meg (2+9.246/1925. B.M. számú körrendelet). Az útlevelet a törvényben meghatározott belföldi hatóságok, míg a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok esetében a külképviseletek, konzuli hivatalok és a tiszteletbeli konzulátusok is jogosultak.

A *kiutasítás* a rendőrhatalomnak az az intézkedése, amellyel a külföldi állampolgárt az ország területéről kitiltja, esetleg kényszer útján is eltávolítja. A kiutasítás feltételeit az 1903. évi V. t.c. 10. §-a és a 200.000/1925. B.M. számú rendelet 15.§-a állapítja meg. Ezzel szemben a toloncozás megelőző rendőrhatalom intézkedés, amelynek célja az, hogy a közbiztonságra veszélyes belföldi egyént illetőségi községébe továbbítsa, a külföldit pedig saját államának területére szállítsa. A tovaszállítás hatósági őrizet alatt megy végbe a belügyminiszternek a toloncrendszabályok tárgyában 1885. évi február hó 14-én 9389/B.M. szám alatt kiadott rendelete értelmében.

A *külföldi* fogalmába tartozik mindenki, aki a fennálló jogszabályok értelmében nem magyar állampolgár. A külföldieknek az állampolgároktól eltérő jogállását az egyes törvények szabályozzák. A magyar állam területén való *lakhatásuk* tekintetében az 1903. évi V. t.c. és a 200.000-1925. B.M. számú körrendelet rendelkezései az irányadók. A lakhatás bejelentése a külföldieknek arra vonatkozó elhatározása, hogy az ország területén akar állandóan lakni. Ezt a szándékát a külföldi vidéken a rendőrhatalomnak, Budapesten a székesfőváros tanácsának bejelenteni kötelesek.

A *lakhatási bizonylat* arról kiállított hatósági igazolvány, hogy a külföldi

valamely község területén való állandó lakási szándékát bejelentette, s a hatóság a bejelentést tudomásul véve, itt lakását engedélyezte (1903. évi V. t.c. 4. §-a és 200.000/1925. B.M. számú rendelet 8-9. §-a).

A *tartózkodási engedély* rendőrhatalom igazolvány, amelyet az a külföldi köteles megszerezni, aki az ország területén nem akar ugyan állandóan lakni, de ideiglenes itt tartózkodása két hónapon túl terjed (a B.M. számú rendelet 7. §-a). A települési engedély a községi hatóság arra vonatkozó véghatározata, amellyel az ezért folyamodó egyénnek az állandó letelepedést megengedi. A honpolgárok letelepedését az 1886. évi XXII. t.c. 9. §-a, míg a külföldiekét az 1903. évi V. t.c. 16. §-a és a B.M. számú rendelet 12. §-a szabályozza.

Államjelző tábla a *nemzetközi útigazolvány* alapján közlekedő gépjárművekre illesztett tábla, amelyen nemzetközi megállapodás szerint bizonyos nagybetű jelzi az illető országot, ahonnan a gépjármű való. A Magyarországot jelző H betűt az 1910-ben kiadott 57.000 belügyi rendelet 50. §-a határozta meg.

A nemzetközi útigazolvány a gépjárművek részére kiadott okmány, amely egyrészt a gépjárművek forgalomképességének és a vezető jogosultságának igazolására szolgál, másrészt az idegen államok területén való közlekedésre jogosít. Magyar gépjárművek részére ennek kiállítására a Királyi Magyar Automobil Club jogosult."

Vízumlottó

Évente számítógép sorsolja ki azt az ötven ezer főt a www.dvlottery.stage.gov címen bejelentkezettek közül, akik ugyan formálisan semmilyen vízumfeltételnek nem felelnek meg, ám az amerikai sokszínűség politikája jegyében mégis bevándorló vízumot nyernek. A bejelentkezés az USA nagykövetsége szerint ingyenes, így az ezzel ellentétes levelek, felhívások gyanút keltenek (legfeljebb a kérdőív angol nyelvű kitöltéséért kérhetnek fizetséget). Az újabb jelentkezési határidő január 7-én jár le.

Olvasnivaló – Civil Szemle

A *Civil Szemle* új folyóirat első száma 2004 őszén jelent meg. A szerkesztők célja, hogy a civil szektorban dolgozó szakembereknek szakmai háttéranyagot készítsenek, amely felöleli a civil közélet, a társadalmi szervezeti lét, a nonprofit kutatás és a civil szféra nemzetközi összefüggéseit. Esettanulmányok, civil szervezeti bemutatók is színesítik a lapot. Az első számban olvashatunk az adományozással kapcsolatos friss kutatási eredményekről: vajon a vállalatok, cégek támogatása és az állami pályázati rendszer miként egészíti ki a civilek forrásait, továbbá arról, hogy a szociális ágazatban a civil önkéntesek a közösség építéséhez hogyan járulnak hozzá. Bővebben lásd a www.civilszemle.hu oldalon.

 A lap kiadását és megjelenését az Európai Menekültügyi Alap támogatta.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit • Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
• A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft. • Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka • Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.